

Ewaluacja działań podejmowanych w ramach RPO WZ 2014-2020 na rzecz edukacji zawodowej w powiązaniu z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy

RAPORT KOŃCOWY



Rzeczpospolita
Polska



Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne



Badanie ewaluacyjne jest finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020

BADANIE EWALUACYJNE PN.:

„EWALUACJA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W RAMACH RPO WZ 2014-2020 NA RZECZ
EDUKACJI ZAWODOWEJ W POWIĄZANIU Z ZAPOTRZEBOWANIEM REGIONALNEGO
RYNKU PRACY”

Raport końcowy

Zamawiający:



Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
ul. Korsarzy 34
70-540 Szczecin

Wykonawca:



Pracownia Badań i Doradztwa "Re-Source" Korczyński Sarapata sp.j.
ul. Spławie 53; 61-312 Poznań
Tel. 61 622 92 06-07, biuro@re-source.pl

Streszczenie

Cele i metodologia badania

Celem przeprowadzonej ewaluacji była ocena wpływu interwencji na poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy. W ramach badania zastosowano następujące metody i techniki badawcze:

- **Desk research** – W analizie danych zastanych uwzględniono przede wszystkim dokumenty programowe, raporty i opracowania analityczne, dane dotyczące wdrażania RPO WZ 2014-2020 (w tym: dane LSI i SL2014 dotyczące realizowanych projektów oraz dane PEFS uczestników realizowanych projektów), dane Systemu Informacji Oświatowej.
- **Badanie *mixed-mode*** – W ramach niniejszej techniki zaplanowano wykorzystanie techniki CAWI i – uzupełniająco – techniki CATI. Dla spełnienia przyjętych założeń doboru próby wystarczające okazało się zastosowanie techniki CAWI. Badanie zrealizowano z: dyrektorami szkół uczestniczących we wsparciu – 123 wypełnione ankiety; dyrektorami szkół nieuczestniczących we wsparciu – 75 wypełnionych ankiet; uczniami uczestniczącymi w projektach – 3919 wypełnionych ankiet; nauczycielami i instruktorami praktycznej nauki zawodu – 525 ankiet wypełnionych przez pracowników 42 szkół; innymi uczestnikami projektów – 2499 wypełnionych ankiet.
- **Ankieta internetowa (CAWI)** – Technika ankiety internetowej została zastosowana wobec: uczniów szkół zawodowych nieuczestniczących w projektach (dobór próby oparty na doborze bliźniaczym – 1052 wypełnione ankiety) oraz beneficjentów realizujących ewaluowane projekty (dobór próby quasi-zupełny – 227 wypełnionych ankiet).
- **Wywiady IDI** – Badaniem IDI objęto przedstawicieli IZ, IP WUP oraz IP ZIT. Łącznie zrealizowano 18 wywiadów.
- **Wywiady ITI** – Badaniem ITI objęto przedsiębiorców współpracujących ze szkołami zawodowymi w ramach staży lub praktyk zawodowych dla uczniów. Łącznie zrealizowano 20 wywiadów.
- **Wywiady eksperckie** – Wywiady eksperckie zostały przeprowadzone z przedstawicielami: Kuratorium Oświaty, WUP w Szczecinie, Wydziału Edukacji i Sportu UMWZ oraz Uniwersytetu Szczecińskiego. Łącznie przeprowadzono 7 wywiadów eksperckich.

- **Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)** – W pierwszej edycji badania, badaniem FGI objęto nauczycieli przedmiotów zawodowych ze szkół / placówek oświatowych nieobjętych ewaluowanym wsparciem oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. Zrealizowano 2 wywiady FGI. W drugiej edycji badania, ze względu na pandemię COVID-19, niniejsza technika została zastąpiona techniką indywidualnych wywiadów telefonicznych z nauczycielami z placówek nieobjętych ewaluowanym wsparciem. Przeprowadzono 16 wywiadów ITI z tą kategorią respondentów.
- **Studium przypadku** – Przygotowano 9 studiów przypadku dotyczących dobrych praktyk w zakresie realizacji projektów w obszarze edukacji zawodowej.
- **Metoda podwójnej różnicy** – Metoda podwójnej różnicy pozwoliła na oszacowanie efektu wzrostu jakości edukacji mierzonego przez: wzrost wyników uczniów w ramach egzaminów zawodowych; poprawę stanu wyposażenia szkół; wzrost różnorodności oferty kształcenia; poprawę stanu kadry nauczycielskiej i instruktorskiego.

Stan i rozwój szkolnictwa zawodowego w woj. zachodniopomorskim

Według danych pochodzących z SIO za rok szkolny 2019/2020 (stan na 21.04.2020r.), w województwie zachodniopomorskim działało 113 techników, 112 szkół branżowych I stopnia oraz 48 innych szkół i placówek kształcenia zawodowego (spośród których 21 stanowiły Centra Kształcenia Praktycznego). Istotną informacją, stanowiącą pewien kontekst dla powyższych danych jest ilość szkół branżowych I stopnia w przeliczeniu na 100 absolwentów gimnazjum. Tego rodzaju wskaźnik obrazuje z jakim poziomem dostępności podmiotów kształcenia zawodowego mamy do czynienia w relacji do liczby osób, które potencjalnie mogą rozpocząć edukację w tych placówkach. Wyniki analiz w tym zakresie wskazują, że w Szczecinie, który cechuje wyraźnie największa liczba podmiotów kształcenia zawodowego, jednocześnie występuje relatywnie niska wartość omawianego wskaźnika (0,62 tych szkół na 100 absolwentów gimnazjum, co jest wynikiem poniżej średniej dla całego województwa). Lepsza sytuacja cechuje miasto Koszalin, które odnotowało wartość wskaźnika na poziomie 1,10. Powiatami o relatywnie najlepszej sytuacji w zakresie dostępności podmiotów kształcenia zawodowego są powiaty: choszczeński, kamieński, białogardzki i kołobrzeski oraz Świnoujście (miasto na prawach powiatu), gdzie liczba szkół na 100 absolwentów gimnazjum przekracza wartość 1. Z kolei największy problem dotyczy powiatów: polickiego, koszalińskiego, goleniowskiego, pyrzyckiego i

łobeskiego – w tych powiatach relacja liczby podmiotów kształcenia zawodowego w stosunku do liczby absolwentów gimnazjum jest najmniej korzystna.

Zdecydowana większość uczniów, którzy decydują się kształcić w kierunkach zawodowych, trafia do techników – stan na rok szkolny 2019/2020 pokazuje, że było tak w przypadku dwukrotnie większej ilości uczniów, analizując wielkość zapełnienia klas pierwszych.

Jeśli chodzi o najważniejsze problemy dotyczące funkcjonowania szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim to – uwzględniając opinie różnych kategorii interesariuszy – wskazać należy przede wszystkim na: zmienność kontekstu prawnego, niewystarczające wyposażenie szkół w infrastrukturę wykorzystywaną w procesie nauczania, trudności we współpracy z przedsiębiorstwami, brak odpowiedniej kadry dydaktycznej w zakresie praktycznej nauki zawodu, niewystarczające zaangażowanie uczniów w proces dydaktyczny.

W celu zniwelowania powyższych barier podejmowane są przez szkoły i placówki oświatowe określone działania zorientowane na poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego. Poza wsparciem ze środków RPO WZ 2014-2020 działania te to przede wszystkim: organizacja spotkań z przedsiębiorcami / praktyki lub wizyty w zakładach pracy, doposażenie lub modernizacja wyposażenia pracowni / warsztatów, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli, organizacja dodatkowych zajęć związanych z przedmiotami zawodowymi oraz zapewnianie dodatkowych szkoleń dla uczniów. Głównymi barierami podejmowania ww. działań są: niewystarczające środki finansowe, zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego, trudności we współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami, zbyt mała oferta kursów / szkoleń związanych z danym zawodem w regionie. Z kolei w odniesieniu do wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 główne bariery dostępności dostrzegane przez szkoły / placówki kształcenia zawodowego oraz beneficjentów to: skomplikowana procedura aplikacyjna, brak kadr do realizacji projektów, brak niezbędnych środków finansowych.

Trafność wsparcia kształcenia zawodowego

Według stanu na grudzień 2019 roku w ramach RPO WZ 2014-2020 podpisano 196 umów na realizację projektów w obszarze edukacji zawodowej – 179 projektów współfinansowanych ze środków EFS i 17 przedsięwzięć współfinansowanych ze środków EFRR.

Beneficjenci oceniają generalnie pozytywnie trafność wsparcia udzielanego w obszarze edukacji zawodowej. W przypadku projektów „miękkich” dostrzegana jest relatywnie największa adekwatność wsparcia do potrzeb uczniów oraz szkół / placówek kształcenia zawodowego.

Uczniowie za najlepiej dopasowane do ich potrzeb uznali takie formy wsparcia jak: otrzymywanie stypendium, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje oraz uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym. Z kolei największe aktualne zainteresowanie wśród uczniów cechuje wsparcie w formie szkoleń i kursów zawodowych.

Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu za najbardziej trafne formy wsparcia uznali: studia podyplomowe, walidację lub certyfikację wiedzy i realizację programu wspomagania. Natomiast obecnie największe zapotrzebowanie na pomoc w tej grupie dotyczy kursów oraz szkoleń doskonalących.

Bardzo pozytywnie na temat trafności otrzymanej pomocy wypowiedzieli się dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego, jednocześnie deklarując największe aktualne zapotrzebowanie w odniesieniu do form wsparcia dotyczących: stworzenia lub doposażenia pracowni / warsztatów oraz organizacji zajęć dodatkowych / szkoleń / kursów (zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli).

Użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego

Beneficjenci ocenili wysoko użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020 dla poszczególnych kategorii odbiorców pomocy (uczniowie, nauczyciele, pracodawcy / przedsiębiorcy, szkoły / placówki kształcenia zawodowego). Przydatność otrzymanej pomocy oceniali także sami odbiorcy wsparcia. W grupie uczniów za najbardziej użyteczne formy wsparcia uznano: stypendia, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje, uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym. Jeśli chodzi o nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, to najwyżej ocenili oni użyteczność praktyki lub stażu oraz studiów podyplomowych. Bardzo pozytywnie użyteczność wsparcia w RPO WZ 2014-2020 – zarówno „miękkiego”, jak i infrastrukturalnego – ocenili także dyrektorzy szkół i placówek kształcenia oświatowego objętych ewaluowaną pomocą.

Biorąc pod uwagę generalnie pozytywne oceny użyteczności wsparcia kształcenia zawodowego w poszczególnych grupach odbiorców pomocy, podkreślić trzeba, że w przypadku oceny użyteczności interwencji, to właśnie opinia przedstawicieli grup docelowych ma znaczenie kluczowe. To bowiem właśnie odbiorcy wsparcia są w stanie najbardziej rzetelnie ocenić, na ile uzyskana pomoc okazała się dla nich przydatna oraz które ze szczegółowych form wsparcia cechuje najwyższy poziom przydatności. Odwołując się do wyników przeprowadzonej analizy stwierdzić należy, że logika zaprojektowanej i zrealizowanej interwencji w obszarze edukacji

zawodowej zapewniła kluczowym grupom docelowym wsparcie cechujące się wysokim stopniem użyteczności.

Efekty wsparcia kształcenia zawodowego

Uczniowie jako odbiorcy wsparcia najczęściej wskazywali na uzyskanie dzięki uczestnictwu w projekcie korzyści w postaci zdobycia nowej wiedzy przydatnej w danym zawodzie oraz zdobycia nowych umiejętności zawodowych. W opinii uczniów wsparcie uzyskiwane w projekcie w większym stopniu cechuje się skutecznością w przystosowaniu do funkcjonowania na rynku pracy niż zapewnia osiągnięcie lepszych wyników w nauce, co ocenić należy pozytywnie (także w kontekście późniejszej trwałości rezultatów wsparcia).

Nauczyciele przede wszystkim akcentują, że dzięki uczestnictwu w ewaluowanych projektach zdobyli nową wiedzę w zakresie nauczanego zawodu oraz utrwalili lub rozszerzyli już posiadaną wiedzę w zakresie nauczanego zawodu. Efekty te ocenić należy jako potencjalnie trwałe jeśli weźmiemy pod uwagę, że zdecydowana większość nauczycieli wykorzystuje wiedzę i umiejętności nabyte dzięki uczestnictwu w projekcie w codziennej pracy.

Z kolei jeśli chodzi o szkoły i placówki kształcenia zawodowego, to zdecydowanie najczęściej deklarowanym efektem wsparcia jest zdobycie przez uczniów nowych umiejętności.

Analizy w ramach Metody podwójnej różnicy dowodzą z kolei, iż wsparcie szkolnictwa zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020 prowadzi do występowania rzeczywistych efektów, za które odpowiada wyłącznie interwencja. Mamy do czynienia z występowaniem efektu netto w zakresie poprawy stanu infrastruktury i wyposażenia szkół, stanu kadr szkół oraz wyników w nauce uczniów mierzonych poziomem zdawalności egzaminu zawodowego. Przy czym w tym ostatnim, a zarazem najważniejszym, wymiarze efekty są najbardziej znaczące, co można zinterpretować w taki sposób, iż pomiędzy różnorodnymi efektami dotyczącymi poprawy stanu infrastruktury i kompetencji kadr szkół oraz efektami wsparcia skierowanego bezpośrednio do uczniów, które osobno mają mniejsze znaczenie, zachodzi efekt synergii, który skutkuje bardziej znaczącą poprawą wyników w nauce uczniów.

W badaniu jakościowym zwracano uwagę, że kluczowym warunkiem skuteczności (czyli osiągnięcia w projektach założonych efektów) jest trafność wsparcia, która może być osiągnięta zarówno poprzez precyzyjnie zaprojektowany katalog dostępnych form wsparcia, jak i przez wymogi w zakresie prowadzonych przez wnioskodawców analiz zapotrzebowania na wsparcie, czy np. stosowanie instrumentów terytorializacji wsparcia, które pozwalają na optymalne

dostosowanie charakteru dofinansowanych projektów do potrzeb i problemów na poziomie lokalnym (a przynajmniej subregionalnym).

Uwzględniając różne aspekty oceny wsparcia (skuteczność, użyteczność, wyrażany poziom zainteresowania grupy docelowej) za najbardziej wskazane jego formy w odniesieniu do poszczególnych grup odbiorców pomocy uznać należy:

- wsparcie kierowane do uczniów – uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje, oraz uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie,
- wsparcie kierowane do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu – kurs lub szkolenie doskonalące, praktyka lub staż,
- wsparcie kierowane do osób młodych / pracujących – uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje,
- wsparcie kierowane do szkół – wdrożenie programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się, wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych, podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów lub słuchaczy w formach szkolnych lub pozaszkolnych.

Adekwatność edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy

Analizie poddano wyniki zebranych danych dotyczących zapotrzebowania na rynku pracy (z WUP, GUS oraz MEN), danych ze Systemu Informacji Oświatowej pokazujących popularność poszczególnych kierunków kształcenia oraz skategoryzowanych według Klasyfikacji Zawodów i Specjalności zawodów, które jako wspierane znalazły się we wnioskach o dofinansowanie projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania. Zauważyć można dość ścisłą współzależność między stanem faktycznym oraz potrzebami rynku pracy w województwie zachodniopomorskim, a popularnością poszczególnych kierunków nauczania w szkołach kształcenia zawodowego oraz częstością chęci wspierania określonych grup zawodowych przez wnioskodawców projektów dotyczących kształcenia zawodowego RPO WZ 2014-2020.

Mechanizm uzupełniania niedoborów na rynku pracy zdaje się najlepiej funkcjonować wobec zawodów informatycznych, programistycznych, gastronomicznych, hotelarskich, fryzjerskich, związanych z mechaniką pojazdów, elektryką czy sprzedażą. Z drugiej strony zdarzają się sytuacje, gdzie istnieje zapotrzebowanie na określony zawód, a nie pojawia się on często zarówno jako element oferty kształcenia szkół i placówek kształcenia zawodowego, jak i element

projektów. Dobrym przykładem są tu przetwórcy ryb lub operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok. Zarówno szkoły zawodowe jak i wnioskodawcy działają w dużej mierze na obszarze, w którym muszą dokonywać zwykle bezpiecznych decyzji z perspektywy potrzeb rynku, więc ich działania w zdecydowanej większości na te potrzeby odpowiadają.

Z punktu widzenia oceny kształcenia zawodowego kluczowa jest ocena jego dostosowania do potrzeb rynku pracy oraz specyfiki województwa. Wyniki analiz wskazują na problemy w tym zakresie, które przekładają się nie tylko na fakt, iż przedsiębiorcy postrzegają ofertę kształcenia zawodowego jako nieadekwatną do swoich potrzeb i oczekiwań, ale że oferta ta nie jest także w pełni dostosowana do specyfiki regionalnej. Należy przy tym podkreślić, że wcześniejsze analizy w zakresie trafności i użyteczności ewaluowanej interwencji wskazywały na jej trafność i użyteczność także w odniesieniu do grupy przedsiębiorców i pracodawców. W badaniu jakościowym przedsiębiorcy sygnalizowali jednak występowanie określonych problemów, które nie dotyczą wyłącznie wsparcia w obszarze edukacji zawodowej realizowanego w RPO WZ 2014-2020, ale bardziej ogólnych relacji pomiędzy sektorem przedsiębiorstw oraz systemem edukacji zawodowej.

Dobre praktyki w realizacji projektów

W badaniu przedstawione zostały projekty, które zawierały dobre praktyki, czyli rozwiązania o charakterze innowacyjnym, stanowiące wyraz nowatorskiego podejścia do wsparcia szkolnictwa zawodowego. Analizowane dobre praktyki dotyczyły: otwierania klas patronackich, zwiększania ról pracodawców w projektach, wspierania idei uczenia się przez całe życie, kompleksowego wspierania uczestników projektów, stosowania innowacyjnych metod promocji projektów, czy precyzyjnego doboru grup docelowych. Z projektów tych wyodrębniono rekomendacje dla innych potencjalnych projektodawców.

Wnioski i rekomendacje

W wyniku przeprowadzonej analizy sformułowano rekomendacje dotyczące wsparcia edukacji zawodowej w przyszłej perspektywie finansowej. Zaproponowano następujące rekomendacje:

- Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania elementu kierunkowania wsparcia zorientowanego na doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu za pomocą modelu popytowego oraz

dotychczasowych rozwiązań zwiększających trafność i użyteczność wsparcia kompetencyjnego dla tej grupy docelowej.

- Rozważenie w przyszłym okresie finansowania – w przypadku, gdy będzie to możliwe w kontekście regulacji krajowych – zmiany podejścia dotyczącego obligatoryjności określonych form wsparcia w ramach realizowanych typów projektów współfinansowanych ze środków EFS.
- Wspieranie w przyszłym okresie finansowania takich inwestycji w obszarze kształcenia zawodowego, które ograniczają zjawisko rozproszenia wsparcia o profilu infrastrukturalnym, jednocześnie umożliwiając koordynację kierunków i obszarów kształcenia zawodowego.
- Zapewnienie w przyszłym okresie finansowania wsparcia dotyczącego kształcenia zawodowego, które byłoby wdrażane z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych.
- Uproszczenie w przyszłym okresie finansowania systemu wsparcia w obszarze kształcenia zawodowego w odniesieniu do pomocy współfinansowanej ze środków EFS.
- Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na zapewnienie komplementarności wsparcia dotyczącego edukacji zawodowej z innymi obszarami interwencji RPO WZ, a jednocześnie zwiększenie skuteczności pomocy odnoszącej się do sfery kształcenia zawodowego.
- Rozważenie w ramach przyszłego okresu finansowania zmiany podejścia do zapewnienia powiązania działań „miękkich” i infrastrukturalnych w obszarze edukacji zawodowej.
- Dążenie do zmiany podejścia w zakresie oceny – na etapie weryfikacji wniosków o dofinansowanie – uzasadnień celowości realizacji projektów przedstawianych przez wnioskodawców.
- Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania rozwiązań zwiększających atrakcyjność wsparcia w formule staży i praktyk dla poszczególnych kategorii interesariuszy.
- Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zwiększających zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w planowanie i realizację przedsięwzięć w obszarze kształcenia zawodowego.
- Podejmowanie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na większą integrację i kompleksowość interwencji w obszarze kształcenia zawodowego.

Executive Summary

Purposes and methodology of the research

The purpose of the evaluation was to assess the impact of the intervention on the improvement of accessibility, quality and effects of vocational education and its adjustment to the needs of the regional labour market. The following research methods and techniques were used:

- **Desk research** – The analysis of secondary data primarily includes program documents, reports and analytical studies, data on the implementation of Regional Operational Programme for the West Pomeranian Voivodeship 2014-2020 (ROP WPV 2014-2020) (including: LSI and SL2014 data on implemented projects and data of participants in the implemented projects), data of the Educational Information System (EIS).
- **Mixed-mode research** – Within this technique, the use of the CAWI technique and - complementarily - the CATI technique was planned. The CAWI technique turned out to be sufficient to fulfill the assumptions of the sample selection. The research was carried out with: principals of schools participating in the support – 123 completed questionnaires; principals of schools not participating in the support – 75 completed questionnaires; students participating in the projects – 3919 completed questionnaires; teachers and instructors of practical vocational training – 525 questionnaires completed by employees of 42 schools; other project participants – 2499 completed questionnaires.
- **Internet questionnaire (CAWI)** - The technique of the Internet questionnaire was applied to: students of vocational schools not participating in the projects (sampling based on twinning – 1052 completed questionnaires) and beneficiaries implementing the evaluated projects (quasi-complete sample selection – 227 completed questionnaires).
- **IDI interviews** – The IDI research covered representatives of Managing Authority, Intermediate Body – Voivodeship Labour Office (VLO) and Intermediate Body for Integrated Territorial Investments (ITI). In total, 18 interviews were carried out.
- **ITI interviews** – The ITI survey covered entrepreneurs cooperating with vocational schools as part of internships or apprenticeships for students. 20 interviews were carried out.

- **Expert interviews** – Expert interviews were carried out with representatives of: the Board of Education, VLO in Szczecin, Faculty of Education and Sport of the Marshal's Office and the University of Szczecin. In total, 7 expert interviews were carried out.
- **Focused group interviews (FGI)** – In the first edition of the research, the FGI survey covered teachers of vocational subjects from schools/educational institutions not covered by the evaluated support and practical vocational training instructors. Two FGI interviews were carried out. In the second edition of the research, due to the COVID-19 pandemic, this technique was replaced by the technique of individual telephone interviews with teachers from institutions not covered by the evaluated support. 16 ITI interviews were carried out with this category of respondents.
- **Case study** – 9 case studies were prepared on good practices in the implementation of projects in the field of vocational education.
- **Double difference method** – The double difference method allowed to estimate the effect of the increase in the quality of education, measured by: increase of students' results in vocational exams; improving the condition of school equipment; increasing the diversity of the education offer; improving the condition of teaching and instructor staff.

The condition and development of vocational education in the West

Pomeranian Voivodeship

According to data from the EIS for the 2019/2020 school year (as of April 21, 2020), 113 technical schools, 112 first-degree professional schools and 48 other vocational schools and institutions (21 of which were Practical Training Centres) operated in the West Pomeranian Voivodeship. An important piece of information, providing a certain context for the above data, is the number of first-cycle industry schools per 100 junior high school graduates. This type of indicator illustrates the level of accessibility of vocational education entities in relation to the number of people who can potentially start education in these institutions. The results of the analyses in this respect indicate that in Szczecin, which is characterized by clearly the largest number of vocational training entities, show a relatively low value of the discussed indicator (0.62 of these schools per 100 graduates of lower secondary schools, which is below the average for the entire voivodship). It was noted that the situation in the city of Koszalin is better, with the indicator value of 1.10. Poviats with relatively the best situation in terms of the availability of vocational education entities are the following: Choszczno, Kamień, Białogard and Kołobrzeg as

well as Świnoujście (a city with powiat status), where the number of schools per 100 lower secondary school graduates exceeds 1. In turn, the largest problem concerns the following poviats: Police, Koszalin, Goleniów, Pyrzyce and Łobez. In these poviats the indicator of the number of vocational education entities to the number of lower secondary school graduates is the least favourable.

The vast majority of students who decide to educate in vocational fields go to technical schools. The status for the 2019/2020 school year shows that this was the case for twice as many students, analysing the number of students of the first grades.

When it comes to the most important problems related to the functioning of vocational education in the West Pomeranian Voivodeship, considering the opinions of various categories of stakeholders, the following should be noted, first of all: the volatility of the legal context, insufficient equipping of schools with infrastructure used in the teaching process, difficulties in cooperation with enterprises, lack of appropriate teaching staff in terms of apprenticeship, insufficient involvement of students in the teaching process.

In order to eliminate the above barriers, schools and educational institutions undertake specific activities aimed at improving the accessibility, quality and effects of vocational education. In addition to the support from the funds from the ROP WPV 2014-2020, these activities include primarily: organization of meetings with entrepreneurs/internships or visits to workplaces, additional equipment or modernization of equipment for laboratories/workshops, improvement of teachers' qualifications, organization of additional classes related to professional subjects and providing additional training for students. The main barriers to undertaking the aforementioned activities are: insufficient financial resources, changes in the legislation on vocational education, difficulties in cooperation with local enterprises, insufficient offer of courses/training related to a given profession in the region. On the other hand, with regard to the support under ROP WPV 2014-2020, the main accessibility barriers noticed by vocational education schools/institutions and beneficiaries are: complicated application procedure, lack of staff to implement projects, lack of necessary financial resources.

Accuracy of support for vocational education

As of December 2019, 196 contracts were signed under the ROP WPV 2014-2020 for the implementation of projects in the field of vocational education – 179 projects co-financed by

the European Social Fund and 17 projects co-financed by the European Regional Development Fund.

The accuracy of the support provided in the area of vocational education is assessed by the beneficiaries generally positively. As far as "soft" projects are concerned, the relatively highest adequacy of support to the needs of students and the schools/vocational education institutions themselves is observed.

Students found the following forms of support best suited to their needs: receiving a scholarship, assistance in obtaining certificates confirming qualifications and participation in internships/apprenticeships/vocational preparation. In turn, the highest current interest among students is characterized by support in the form of training and vocational courses.

Teachers and instructors of practical vocational training considered the following as the most appropriate forms of support: post-graduate studies, validation or certification of knowledge and implementation of the support program. On the other hand, at present, the highest demand for assistance in this group concerns courses and refresher training.

The principals of schools and vocational training institutions expressed a very positive opinion on the relevance of the received assistance. At the same time, they declare the highest current demand in relation to the forms of support concerning: creation or additional equipment of workshops and the organization of extracurricular activities/training/courses (both for students and teachers).

Usefulness of support for vocational education

Beneficiaries highly rated the usefulness of support for vocational education under ROP WPV 2014-2020 for individual categories of the assistance recipients (students, teachers, employers/entrepreneurs, schools/vocational training institutions). The usefulness of the received assistance was also assessed by the support recipients themselves. In the group of students, the most useful forms of support were: scholarships, assistance in obtaining certificates confirming qualifications, participation in internships/apprenticeships/vocational preparation. With reference to teachers and trainers of practical vocational training, they rated the highest usefulness of apprenticeship or internship and postgraduate studies. The usefulness of the support in ROP WPV 2014-2020 – both "soft" and infrastructural - was also very positively assessed by principals of schools and educational institutions covered by the assessed assistance.

Considering the generally positive assessments of the usefulness of vocational training support in individual groups of the assistance recipients, it should be noted that when assessing the usefulness of an intervention, it is the opinion of the representatives of target groups that is of key importance. It is the recipients of the support who are able to most reliably assess to what extent the received assistance turned out to be useful for them and which of the detailed forms of support are characterized by the highest level of usefulness. The results of the carried out analysis showed that the logic of the designed and implemented intervention in the area of vocational education provided the key target groups with support characterized by a high degree of usefulness.

Effects of support for vocational education

Students, as recipients of the support, most often indicated benefits in the form of gaining new knowledge useful in a given profession and gaining new professional skills through participation in the project. In the students' opinion, the support provided within the project is more effective in adapting to functioning on the labour market than it ensures better learning results, which should be assessed positively (also in the context of the later durability of the support results). Teachers primarily emphasize that the participation in the evaluated projects allowed them to gain new knowledge in the field of the taught profession and consolidate or expand their knowledge in the field of the profession taught. These effects should be assessed as potentially permanent considering the fact that the vast majority of teachers use the knowledge and skills acquired through participation in the project in their daily work.

On the other hand, as far as schools and vocational training institutions are concerned, the most frequently declared effect of support is the acquisition of new skills by students.

Analyses under the Double Difference Method, in turn, prove that the support for vocational education under the ROP WPV 2014-2020 causes real effects, for which the intervention is solely responsible. We can observe a net effect in terms of improving the condition of school infrastructure and equipment, the state of school staff and students' academic performance measured by the passing grade of the vocational exam. At the same time, in the last and the most important dimension, the effects are the most significant, which can be interpreted in such a way that between the various effects related to the improvement of the infrastructure and competences of school staff and the effects of support addressed directly to students, which are

less important separately. The occurred synergy effect results in a more significant improvement in students' learning outcomes.

The qualitative research pointed out that the key condition for effectiveness (i.e. achieving the assumed effects in projects) was the accuracy of the support, which can be achieved both through a precisely designed catalogue of available forms of support, as well as through the requirements in the scope of analyses of support demand or e.g. the use of support territorialisation instruments that allow for optimal adjustment of the nature of the co-financed projects to the needs and problems at the local (or at least sub-regional) level.

Considering various aspects of support evaluation (effectiveness, usefulness, expressed level of interest in the target group), the most appropriate forms of support in relation to individual groups of the assistance recipients should be considered:

- support addressed to students - participation in training or vocational courses, assistance in obtaining certificates confirming qualifications, and participation in internships/apprenticeships/professional preparation in the enterprise,
- support for teachers and practical vocational training instructors - training course or training, apprenticeship or internship,
- support addressed to young/working people - participation in training or vocational courses, assistance in obtaining certificates confirming qualifications,
- support addressed to schools - implementation of validation and certification programs for learning outcomes, equipping school classrooms or workshops, improving competences or obtaining professional qualifications by students or learners in school or non-school forms.

Adequacy of vocational education to the needs of the regional labour market

The results of the collected data on the demand on the labour market (from the VLO, the Central Statistical Office and the Ministry of National Education), data from the Educational Information System showing the popularity of individual fields of study and categorized according to the Classification of Occupations and Occupations Specialities, which were included, as support, in the applications for co-financing of projects implemented in the Measures falling within the scope of the research). One can observe a fairly close correlation between the actual state of affairs and the needs of the labour market in the West Pomeranian Voivodeship, and the popularity of individual fields of study in vocational education schools and

the frequency of willingness to support specific professional groups by applicants for projects related to vocational training of the ROP WPV 2014-2020. The mechanism of supplementing the shortages on the labour market seems to work best in the context of IT, programming, catering, hotel, hairdressing, vehicle mechanics, electricians and sales professions. On the other hand, there are situations of a demand for a specific profession, and it does not appear often both as an element of the educational offer of schools and vocational training institutions, as well as an element of the projects. Fish processing units or operators of metal surface treatment and coating equipment are good examples. Both vocational schools and applicants operate to a large extent in the area of making safe decisions from the perspective of the market needs, so their actions mostly respond to these needs.

Considering the assessment of vocational education, it is crucial to assess its adjustment to the needs of the labour market and the specificity of the voivodeship. The results of the analyses indicate problems in this respect, which translate not only into the fact that entrepreneurs perceive the vocational training offer as inadequate to their needs and expectations, but also that this offer is not fully adapted to the regional specificity. It should be emphasized that the previous analyses of the accuracy and usefulness of the evaluated intervention indicated that they were accurate and useful also in relation to the group of entrepreneurs and employers. However, the qualitative research showed that entrepreneurs signalled the occurrence of specific problems that not only concern support in the area of vocational education implemented in the ROP WPV 2014-2020, but more general relations between the enterprise sector and the vocational education system.

Good practices in project implementation

The research presents the projects containing good practices, i.e. innovative solutions, which are an expression of an innovative approach to supporting vocational education. The analysed good practices concerned: opening patronage classes, increasing the roles of employers in projects, supporting the idea of lifelong learning, comprehensive support for project participants, using innovative methods of project promotion, or precise selection of target groups.

Recommendations for other potential project promoters were extracted from these projects.

Conclusions and recommendations

As a result of the analysis, recommendations were formulated regarding vocational education support in the future financial perspective. The following recommendations were suggested:

- Introducing, in the future financing period, the element of targeting support so as to improve skills and professional competences of vocational teachers and practical vocational training instructors using a demand model and additional solutions increasing the relevance and usefulness of competency support for this target group.
 - Considering, in the future financing period, if it is possible in the context of national regulations to change the approach regarding the obligatory nature of certain forms of support under the implemented types of projects co-financed from ESF funds.
 - Supporting, in the future financing period, such investments in the vocational education area that limit the phenomenon of dispersion of support with an infrastructure profile, while enabling coordination of directions and the vocational education areas.
 - Providing support for vocational training in the future period, which would be implemented using territorial instruments.
 - Simplification of the support system in the field of vocational education in the next financing period with regard to the assistance co-financed from the ESF funds.
 - Undertaking, in the future financing period, activities so as to ensure complementarity of support related to vocational education with other areas of intervention of the ROP WPV, and at the same time increasing the effectiveness of assistance related to the vocational education area.
 - Considering, in the next funding period, a change in the approach ensuring the connection between "soft" and infrastructure activities in the vocational education area.
 - Striving to change the approach to the assessment of justification for the implementation of a specific type of projects at the stage of assessment and verification of submitted applications for co-financing.
 - Introducing solutions, in the future financing period, to increase the attractiveness of support in the internship and apprenticeship formula for individual categories of stakeholders.
 - Undertaking, in the future financing period, activities so as to increase the involvement of the enterprise sector in planning and implementation of projects in the vocational education area.
- Undertaking, in the future financing period, activities so as to achieve higher integration and comprehensiveness of interventions in the vocational education area.

Spis treści

Streszczenie.....	3
Executive Summary	11
Spis treści	19
Wprowadzenie	20
Opis zastosowanej metodyki	26
Opis wyników badania.....	35
Ocena jakości i efektów kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim.....	35
Stan i rozwój szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim.....	35
Ogólna charakterystyka wsparcia kształcenia zawodowego oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020	88
Trafność wsparcia kształcenia zawodowego.....	95
Użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego.....	125
Ocena efektów wsparcia kształcenia zawodowego	135
Komplementarność wsparcia kształcenia zawodowego	171
Ocena adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy	174
Adekwatność oferty kształcenia zawodowego	175
Trafność i użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego w stosunku do potrzeb przedsiębiorców.....	189
Dobre praktyki w realizacji projektów.....	192
Pierwsza edycja badania – Projekty posiadające w swoim zakresie rozwiązania o charakterze innowacyjnym, stanowiące wyraz nowatorskiego podejścia do wsparcia szkolnictwa zawodowego.....	193
Druga edycja badania – Projekty, w których uzyskano znaczące efekty lub efekty, których charakter sprawia, iż możemy mówić o sukcesie projektu.....	202
Zestawienie odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze	212
Wnioski i rekomendacje	225
Spis obiektów	239
Spis wykresów	239
Spis tabel.....	242
Spis rysunków.....	243
Aneks.....	244
Zestawienia tabelaryczne	245

Wprowadzenie

Raport został przygotowany jako produkt obu etapów badawczych prowadzonych w ramach badania ewaluacyjnego pn.: „Ewaluacja działań podejmowanych w ramach RPO WZ 2014-2020 na rzecz edukacji zawodowej w powiązaniu z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy”.

Struktura raportu jest następująca. Niniejsze wprowadzenie zostało poprzedzone streszczeniem (w wersji polsko- i angielskojęzycznej) zawierającym najważniejsze wnioski i zalecenia sformułowane w toku przeprowadzonych analiz. W rozdziale następnym zawarto syntetyczny opis metodyki zastosowanej w badaniu. Kolejny, zasadniczy, rozdział zawiera szczegółowe omówienie całości materiału empirycznego zgromadzonego z wykorzystaniem wszystkich technik badawczych zastosowanych w przeprowadzonej ewaluacji. Rozdział ten składa się z trzech głównych bloków tematycznych poświęconych, odpowiednio: ocenie jakości i efektów kształcenia zawodowego w woj. zachodniopomorskim, ocenie adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy oraz dobrym praktykom w realizacji projektów. Podsumowującą część raportu stanowią: zestawienie odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze oraz tabela wniosków i rekomendacji. Zwieńczeniem raportu jest aneks zawierający zestawienia tabelaryczne (w formie odrębnych plików – załączono do raportu bazy wynikowe z badań i analiz ilościowych, transkrypcje wywiadów jakościowych oraz narzędzia badawcze).

Celem głównym przedmiotowego badania ewaluacyjnego była ocena wpływu interwencji na poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy. Jego realizacja zapewniona jest przez osiągnięcie **celów szczegółowych**, które odnoszą się do:

- (1) oceny jakości i efektów kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim,
- (2) oceny adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy.

W przeprowadzonym badaniu uwzględniono następujące kryteria ewaluacyjne:

- **Trafność** — rozumiana jako stopień dopasowania interwencji do potrzeb poszczególnych grup respondentów objętych badaniem,
- **Skuteczność** — rozumiana jako stopień osiągnięcia celów interwencji oraz przyczynienie się do osiągnięcia efektów w poprawie jakości kształcenia zawodowego,

- **Użyteczność** – rozumiana jako stopień spełnienia oczekiwań grup respondentów objętych badaniem w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego oraz stopień, w jakim efekty interwencji są korzystne dla poszczególnych grup respondentów.

Problematyka badania, wyznaczona jego celami oraz kryteriami ewaluacyjnymi, została określona i doprecyzowana poprzez **pytania badawcze**, na które została udzielona odpowiedź w toku prac badawczych i analitycznych. W poniższej tabeli zawarto syntetyczną prezentację powiązań całości pytań i kryteriów badawczych z poszczególnymi technikami badawczymi.

Tabela 1. Powiązanie pytań i kryteriów badawczych z poszczególnymi technikami badawczymi

Lp.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metody / techniki badawcze
1.	Czy zaproponowana logika interwencji wsparcia w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego jest poprawna i odpowiada na potrzeby szkół/ placówek, uczniów i nauczycieli, pracodawców / przedsiębiorców? Jeśli nie, to jakie zmiany należałoby wprowadzić?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady eksperckie
2.	Jakie są najważniejsze trudności z zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia zawodowego?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady eksperckie
3.	Jakie są najważniejsze trudności w poprawianiu jakości kształcenia zawodowego?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli objętych wsparciem

Lp.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metody / techniki badawcze
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady eksperckie
4.	W jakim stopniu wsparcie oferowane w ramach RPO WZ jest trafne z perspektywy poszczególnych grup docelowych?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trafność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Studia przypadku ▪ Wywiady eksperckie
5.	W jakim stopniu wsparcie oferowane w ramach RPO WZ jest użyteczne dla poszczególnych grup docelowych?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trafność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Studia przypadku
6.	W jakim stopniu kierunki kształcenia zawodowego są dopasowane do potrzeb pracodawców / przedsiębiorców?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady eksperckie
7.	Czy i jakie są efekty w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego? Czy osiągnięte efekty odpowiadają na potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami

Lp.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metody / techniki badawcze
	wszystkich interesariuszy systemu kształcenia?		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Studia przypadku
8.	Czy i jakie wystąpiły zmiany w efektach uczenia się w szkołach / placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Studia przypadku
9.	Czy i jak zmieniła się jakość kształcenia zawodowego w szkołach / placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją RPO WZ?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Użyteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Studia przypadku
10.	Czy wystąpiła komplementarność między działaniami podejmowanymi na poziomie krajowym i regionalnym w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady eksperckie
11.	Czy wystąpiła komplementarność wsparcia RPO WZ pomiędzy PI 10 iv i 10a (wsparcie infrastrukturalne i miękkie)?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady eksperckie
12.	Jaka jest trwałość interwencji w poprawę jakości edukacji zawodowej?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami

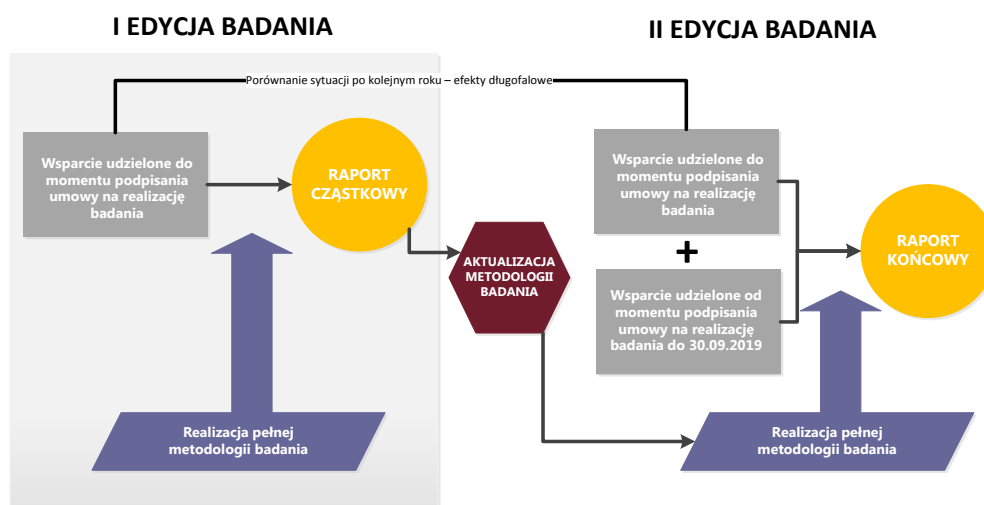
Lp.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metody / techniki badawcze
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Studia przypadku
13.	Jakie są najważniejsze czynniki skuteczności i trafności ewaluowanej interwencji?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Studia przypadku ▪ Wywiady eksperckie
14.	Jak ocenić należy dostępność wsparcia w ramach ewaluowanej interwencji i jakie należałoby podjąć działania w zakresie jej zwiększenia?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady eksperckie
15.	Jakiego rodzaju „dobre praktyki” w realizacji projektów można wskazać w ramach ewaluowanych Działań?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Studia przypadku
16.	Jakiego rodzaju działania w zakresie poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy są	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady eksperckie

Lp.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metody / techniki badawcze
	podejmowane przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego poza działaniami finansowanymi w ramach RPO WZ 2014-2020?		
17.	Jakiego rodzaju działania należy podejmować w przyszłości w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skuteczność ▪ Trafność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desk research ▪ Badanie Mixed-Mode Research dyrektorów ▪ Badanie Mixed-Mode Research nauczycieli i uczniów objętych wsparciem ▪ Ankieta CAWI z Beneficjentami ▪ Ankieta CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Wywiady IDI z przedstawicielami IZ / IP ▪ Wywiady ITI z przedsiębiorcami ▪ Wywiady FGI/ITI z nauczycielami nieuczestniczącymi w projektach ▪ Studia przypadku ▪ Wywiady eksperckie

Źródło: opracowanie własne

Jak wspomniano, niniejsze opracowanie pełni funkcję raportu końcowego, tj. stanowi podsumowanie obu etapów badania, uwzględniając także wnioski zawarte w raporcie cząstkowym. Na poniższym schemacie przedstawiono logikę całego procesu badawczego.

Rysunek 1. Charakterystyka poszczególnych edycji badania ewaluacyjnego



Źródło: opracowanie własne

Opis zastosowanej metodyki

Poniżej przedstawiono charakterystykę wykorzystanych w przeprowadzonym badaniu ewaluacyjnym technik badawczych i analitycznych, przede wszystkim wskazując na zastosowany w ramach poszczególnych technik sposób doboru próby oraz jej wielkość. Zaprezentowano również sposób powiązania pytań i kryteriów badawczych z poszczególnymi technikami badawczymi oraz koncepcję i logikę procesu badawczego

Desk research

Analiza desk research, w ramach której zastosowany został celowy dobór próby, obejmowała następujące dokumenty i źródła informacji:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020,
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 z załącznikami, wersja 32.0, szczególnie w zakresie wskazanym w kontekście badania (określonym w pkt 2 SOPZ),
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020,
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa,
- Raport z badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim”,
- Dokumentacja konkursowa przeprowadzonych naborów wniosków,
- Wnioski o dofinansowanie projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania,
- Dane Systemu Informacji Oświatowej opisujące sytuację wszystkich szkół zawodowych w województwie zachodniopomorskim,
- Publikacja GUS - Edukacja i wychowanie w województwie zachodniopomorskim w latach szkolnych 2014/15-2016/17,
- Instytut Analiz, Diagnoz i Prognoz Gospodarczych (2014) *Diagnoza oferty i potrzeb placówek edukacyjnych województwa zachodniopomorskiego w obszarze szkolnictwa zawodowego*, Szczecin,

- B. Bieszk-Stolorz, A. Gdakowicz, I. Markowicz (2017) *Stan i potrzeby szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim* [w:] *Wiadomości Statystyczne Rok LXII 4 (671) 2017*, s. 49—67,
- *Cykl raportów: Nastroje zatrudnieniowe pracodawców w woj. zachodniopomorskim*,
- *Barometr zawodów 2018 – Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim*,
- *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych*,
- *Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego. Raport z badań*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018
- *Dane LSI oraz SL2014 dotyczące realizowanych projektów*,
- *Dane PEFS uczestników realizowanych projektów*,
- *Wykaz Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego*, Wydział Zarządzania Strategicznego Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2016.

Badanie Mixed-mode

Badanie mixed-mode, w ramach niniejszej ewaluacji zostało przeprowadzone z:

- dyrektorami szkół uczestniczących we wsparciu: edycja I - 55 wypełnionych ankiet (81,0% populacji wynoszącej 68 szkół), edycja II – 68 wypełnionych ankiet (81,0% populacji wynoszącej 84 szkoły),
- dyrektorami szkół nieuczestniczących we wsparciu: edycja I - 42 wypełnione ankiety (72,4% populacji wynoszącej 58 szkół), edycja II – 33 wypełnione ankiety (62,3% populacji wynoszącej 53 szkoły),
- uczniami uczestniczącymi w projektach: edycja I - 1517 wypełnionych ankiet, edycja II – 2402 wypełnione ankiety,
- nauczycielami i instruktorami praktycznej nauki zawodu: edycja I – 180 wypełnionych ankiet, edycja II – 345 wypełnionych ankiet,
- innymi uczestnikami projektów: edycja I - 928 wypełnionych ankiet, edycja II – 1571 wypełnionych ankiet.

Dla poszczególnych podgrup badanych za pomocą metody Mixed-mode zastosowany został odmienny sposób doboru próby:

- szkoły uczestniczące w projektach: dobór próby zupełny (mający charakter quasi-zupełny),
- szkoły nieuczestniczące w projektach: dobór bliźniaczy oparty o procedurę PSM,
- uczestnicy projektów – uczniowie, nauczyciele, instruktorzy, inni uczestnicy projektów: dobór zupełny (mający charakter quasi-zupełny).

Ankieta internetowa (CAWI)

Technika ankiety internetowej została zastosowana wobec:

- uczniów szkół zawodowych nieuczestniczących w projektach: dobór próby oparty na doborze bliźniaczym: edycja I – 588 wypełnionych ankiet, edycja II – 464 wypełnione ankiety,
- beneficjentów realizujących ewaluowane projekty – dobór próby zupełny (mający charakter quasi-zupełny): edycja I – 98 wypełnionych ankiet, edycja II – 129 wypełnionych ankiet.

Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI)

W ramach wywiadów IDI zastosowany został celowy dobór próby. W ramach I edycji badania indywidualne wywiady pogłębione objęły następujące kategorie respondentów reprezentujących instytucje odpowiedzialne za wdrażanie ewaluowanej interwencji:

- przedstawiciel Biura ds. IX osi priorytetowej oraz publicznej infrastruktury badawczej w ramach WWRPO UMWZ – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. Rozwoju Regionalnego (w odniesieniu do formuły ZIT i KS) – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. EFS w ramach WZS UMWZ – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura Obsługi Projektów Wydziału Edukacji EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. Naboru i Oceny Projektów Wydziału Edukacji EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciel Wydziału Zarządzania EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciela ZIT SOM – 1 wywiad,
- przedstawicieli ZIT KKBOF – 1 wywiad w formie diady (wywiad „podwójny”).

Łącznie w ramach I edycji badania zrealizowano 8 wywiadów IDI.

W ramach II edycji badania wywiadami IDI objęto następujące kategorie respondentów:

- przedstawiciel Biura ds. IX osi priorytetowej oraz publicznej infrastruktury badawczej w ramach WWRPO UMWZ – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. Rozwoju Regionalnego (w odniesieniu do formuły ZIT i KS) – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. EFS w ramach WZS UMWZ – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. Koordynacji Instrumentów Wsparcia w WZS UMWZ – 1 wywiad
- przedstawiciel Biura Obsługi Projektów Wydziału Edukacji EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciel Biura ds. Naboru i Oceny Projektów Wydziału Edukacji EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciel Wydziału Zarządzania EFS WUP w Szczecinie – 1 wywiad,
- przedstawiciela ZIT SOM – 1 wywiad,
- przedstawicieli ZIT KKBOF – 2 wywiady.

Łącznie w II edycji badania przeprowadzono 10 wywiadów.

Pogłębiony wywiad telefoniczny (ITI)

W ramach wywiadów ITI zastosowany został celowy dobór próby. Pogłębione wywiady telefoniczne objęły przedsiębiorców współpracujących ze szkołami zawodowymi w ramach staży lub praktyk zawodowych dla uczniów. Zastosowany dobór próby uwzględniał zróżnicowanie respondentów ze względu na branżę reprezentowaną przez dane przedsiębiorstwo, co z kolei przekładało się na różnorodność zawodów, których dotyczyły staże lub praktyki zawodowe dla uczniów. W każdej edycji badania przeprowadzono 10 wywiadów. W badaniu uczestniczyły przedsiębiorstwa z następujących branż: handel, usługi drukarskie, usługi weterynaryjne, usługi kosmetyczne, usługi informatyczne, mechanika pojazdowa, przetwórstwo przemysłowe (produkcja maszyn i urządzeń, produkcja opakowań, spawalnictwo).

Wywiad ekspercki

Wywiady eksperckie miały formę telefoniczną. W ramach tej techniki zastosowano celowy dobór próby. W I edycji badania wywiady zostały przeprowadzone z: przedstawicielem Biura

Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, Wydziału Badań i Analiz WUP w Szczecinie – 1 wywiad; przedstawicielem Wydziału Kształcenia Branżowego Kuratorium Oświaty w Szczecinie – 1 wywiad; przedstawicielem Instytutu Pedagogiki na Wydziale Humanistycznym US – 1 wywiad.

W II edycji badania wywiady zostały przeprowadzone z przedstawicielem Biura Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, Wydziału Badań i Analiz WUP w Szczecinie – 1 wywiad; przedstawicielem Wydziału Kształcenia Branżowego Kuratorium Oświaty w Szczecinie – 1 wywiad; przedstawicielem Wydziału Edukacji i Sportu UMWZ – 1 wywiad; przedstawicielem Instytutu Socjologii US – 1 wywiad.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)

W pierwszej edycji badania w ramach niniejszego badania ewaluacyjnego przeprowadzono dwa zogniskowane wywiady grupowe, w ramach których zastosowano celowy dobór próby. Sesje fokusowe zostały przeprowadzone z: nauczycielami przedmiotów zawodowych ze szkół / placówek oświatowych nieobjętych ewaluowanym wsparciem (13 uczestników), instruktorami praktycznej nauki zawodu (11 uczestników).

W drugiej edycji badania, ze względu na pandemię COVID-19, niniejsza technika została zastąpiona techniką indywidualnych wywiadów telefonicznych z nauczycielami z placówek nieobjętych ewaluowanym wsparciem. Przeprowadzono 15 wywiadów ITI z tą kategorią respondentów.

Studium przypadku

W celu przeprowadzenia studium przypadku skorzystano z danych pochodzących z badania CAWI z beneficjentami, wywiadów IDI, analizy desk research oraz dodatkowych wywiadów ITI (które przeprowadzono z realizatorami projektów wytypowanych do studiów przypadku). W ramach I edycji badania opracowane zostały cztery studia przypadku, przy czym w odniesieniu do dwóch projektów uwzględniono tę samą dobrą praktykę (tj. wypracowanie w rezultacie zrealizowanego projektu trwałego rozwiązania). W ramach II edycji badania opracowano 5 studiów przypadku.

Metoda podwójnej różnicy (DiD)

W niniejszym badaniu zastosowanie metody podwójnej różnicy miało na celu oszacowanie efektu wzrostu jakości edukacji mierzonego przez: wzrost wyników uczniów na egzaminach

zawodowych; poprawę stanu wyposażenia szkół; wzrost różnorodności oferty kształcenia; poprawę stanu kadry nauczycielskiej i instruktorskiego.

W ramach zastosowania metody podwójnej różnicy wykorzystano dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, dane Systemu Informacji Oświatowej i wyniki badania mixed-mode. Metoda podwójnej różnicy objęła swoim zakresem szkoły objęte wsparciem (grupę eksperymentalną) i szkoły nieuczestniczące w projektach (grupę kontrolną). W celu zapewnienia optymalnego doboru grupy kontrolnej zastosowano technikę doboru PSM – *Propensity Score Matching*, która bazuje na „doborze bliźniaczym” grupy kontrolnej.

Metoda podwójnej różnicy została zastosowana w ramach I edycji badania, ze względu na fakt, że w II edycji liczebność grupy kontrolnej okazała się na tyle mała ilościowo, że uniemożliwiło to przeprowadzenie analiz statystycznych na potrzeby metod DiD.

Analiza statystyczna wyników badań ilościowych

W ramach niniejszego badania ewaluacyjnego, wyniki ilościowych badań pierwotnych oraz ilościowe dane zastane wykorzystywane w ramach analizy desk research zostały poddane analizie statystycznej.

Analiza jakościowa wyników badań jakościowych (w tym: analiza treści)

Po wykonaniu wszystkich zaplanowanych badań jakościowych i sporządzeniu transkrypcji, przeprowadzona została analiza całości zgromadzonego materiału. Jako źródła danych wykorzystane zostały: notatki sporządzone przez badacza, podsumowania każdej dyskusji, nagrania audio, transkrypcje wywiadów oraz kwestionariusze rekrutacyjne, zawierające podstawowe informacje o uczestnikach wywiadu.

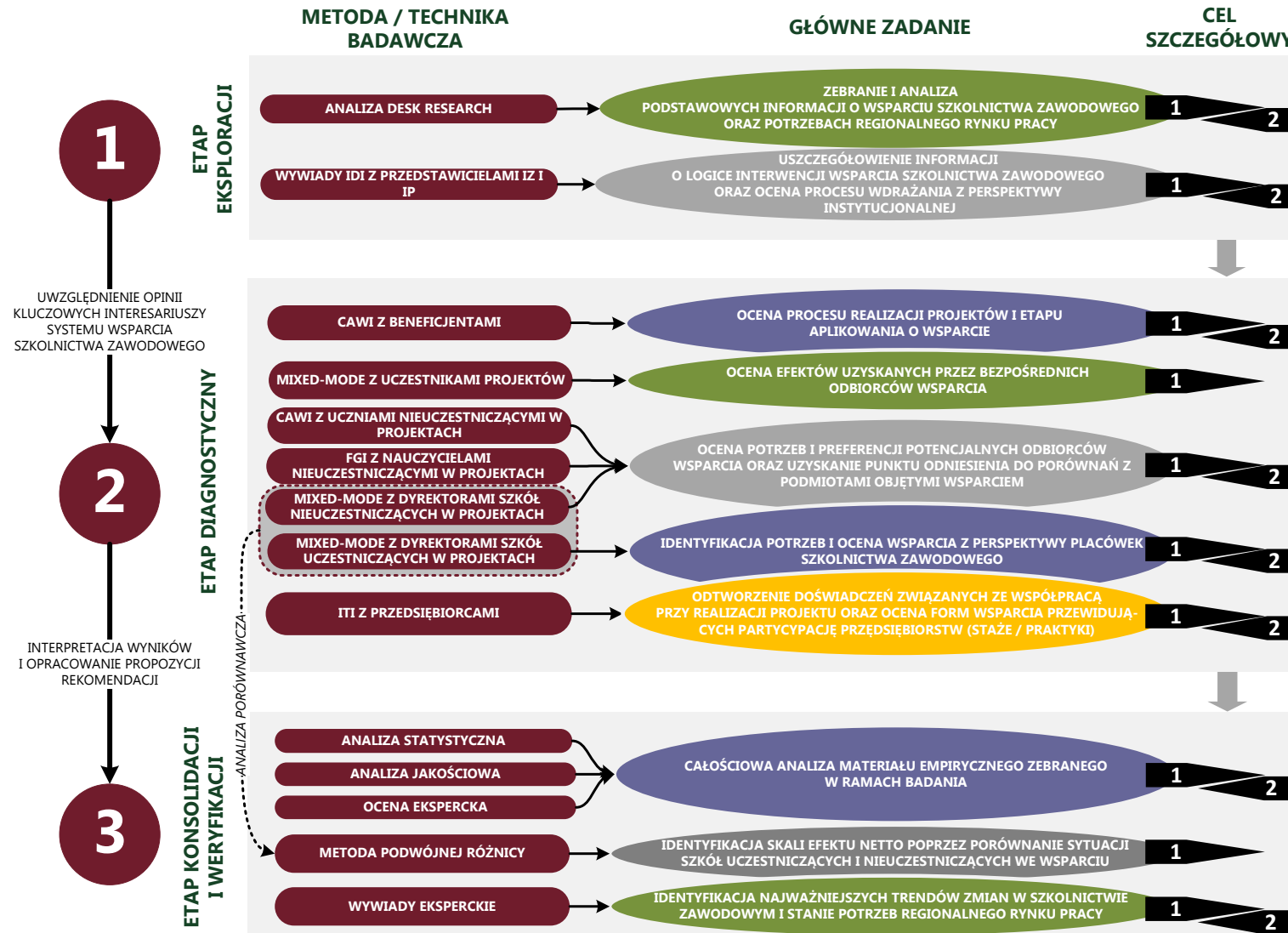
Ocena ekspercka

W ramach oceny eksperckiej, opracowany został wzorzec oceny eksperckiej – zestaw wystandaryzowanych pytań, które określały zakres i sposób analizy problemu przez eksperta. Ocena ekspercka przeprowadzona została z wykorzystaniem specjalnie skonstruowanego formularza oceny i miała zastosowanie głównie na etapie analizy danych zastanych.

Logika procesu badawczego

Na poniższym schemacie przedstawiono całościową koncepcję badania i logikę procesu badawczego.

Rysunek 2. Logika procesu badawczego



Źródło: opracowanie własne

Pierwszym etapem prac badawczych był **etap eksploracji**, w ramach którego przeprowadzona została analiza Desk research służąca zebraniu podstawowych informacji o wsparciu szkolnictwa zawodowego oraz potrzebach regionalnego rynku pracy. Technika ta służyła realizacji obu celów szczegółowych postawionych w ramach niniejszego badania. Na etapie eksploracji zrealizowane zostały również wywiady IDI z przedstawicielami IZ i IP, których podstawowym zadaniem było uszczegółowienie informacji o logice interwencji wsparcia szkolnictwa zawodowego oraz ocena procesu wdrażania z perspektywy instytucjonalnej. Wywiady IDI służyły realizacji obu celów szczegółowych.

Po etapie eksploracji nastąpił **etap diagnostyczny**, który służył uwzględnieniu opinii kluczowych interesariuszy systemu wsparcia szkolnictwa zawodowego. Na etapie tym zrealizowany został szereg technik badawczych mających charakter badań pierwotnych. Przeprowadzone zostały ankiety CAWI z beneficjentami – realizatorami projektów. Głównym zadaniem tej techniki badawczej była ocena procesu realizacji projektów i etapu aplikowania o wsparcie, co posłużyło realizacji obu celów szczegółowych. Obok ankiet CAWI przeprowadzone zostało badanie Mixed-mod research z uczestnikami projektów – uczniami, nauczycielami i instruktorami praktycznej nauki zawodu. Badanie to miało kluczowe znaczenie dla uwzględniania perspektywy bezpośrednich odbiorców wsparcia, a przede wszystkim uzyskanych przez nich efektów. Technika ta posłużyła realizacji celu szczegółowego 1. Ocena jakości i efektów kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim. Etap diagnostyczny obejmował również zespół technik badawczych dotyczących osób związanych z systemem szkolnictwa zawodowego, lecz nieobjętych wsparciem. Mowa tu o wywiadach FGI z nauczycielami i instruktorami praktycznej nauki zawodu nieuczestniczącymi w projektach (w ramach II etapu badania zastąpionych wywiadami ITI), ankietach CAWI z uczniami nieuczestniczącymi w projektach oraz badaniu Mixed-mode z dyrektorami szkół nieuczestniczących w projektach. Techniki te posłużyły ocenie potrzeb i preferencji potencjalnych odbiorców wsparcia oraz uzyskaniu punktu odniesienia do porównań z podmiotami objętymi wsparciem i tym samym przyczyniły się do realizacji obu celów szczegółowych postawionych w ramach niniejszego badania. Technika ściśle powiązana z badaniem Mixed-mode z dyrektorami szkół nieuczestniczących we wsparciu było badanie Mixed-mode z dyrektorami szkół objętych wsparciem. Głównym zadaniem tej techniki była identyfikacja potrzeb i ocena wsparcia z perspektywy placówek szkolnictwa zawodowego, jego realizacja przyczyniła się do osiągnięcia obu celów szczegółowych niniejszego badania. Etap diagnostyczny objął swoim zakresem

wywiady ITI z przedsiębiorcami współpracującymi przy realizacji projektów objętych ewaluacją, w ramach organizacji praktyk i staży. Wywiady te służyły odtworzeniu doświadczeń związanych ze współpracą przy realizacji projektu oraz ocenie form wsparcia przewidujących partycypację przedsiębiorstw, co służyło realizacji obu celów szczegółowych niniejszego badania.

Etapem wieńczącym proces badawczy był **etap pogłębienia i weryfikacji**, którego zadaniem była interpretacja wyników i opracowanie propozycji rekomendacji. W jego ramach zastosowany został zespół technik analitycznych – analiza statystyczna, analiza jakościowa i ocena ekspercka, których zadaniem była całościowa analiza materiału empirycznego zebranego w ramach badania. Realizacja wskazanych technik analitycznych służyła realizacji obu celów szczegółowych niniejszego badania. Zastosowana została również Metoda podwójnej różnicy (DiD), której głównym zadaniem była identyfikacja skali efektu netto poprzez porównanie sytuacji szkół uczestniczących i nieuczestniczących we wsparciu. Technika DiD służyła realizacji celu szczegółowego 1. Ocena jakości i efektów kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim. Na etapie pogłębienia i weryfikacji przeprowadzone zostały również wywiady eksperckie służące identyfikacji najważniejszych trendów zmian w szkolnictwie zawodowym i stanu potrzeb regionalnego rynku pracy, co przyczyniło się do realizacji obu celów szczegółowych niniejszego badania. Ostatnią techniką stosowaną w ramach niniejszego etapu badania były studia przypadku służące identyfikacji i charakterystyce dobrych praktyk realizacji w zakresie szkolnictwa zawodowego. Technika ta posłużyła realizacji przede wszystkim celu szczegółowego 1 niniejszego badania.

Opis wyników badania

W ramach niniejszego rozdziału zaprezentowany został opis wyników uzyskanych w ramach przeprowadzonej ewaluacji. W pierwszej kolejności dokonano oceny jakości i efektów kształcenia w województwie zachodniopomorskim. Następnie przeprowadzono ocenę adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy. Rozdział zamyka natomiast prezentacja wybranych dobrych praktyk w realizacji projektów z obszaru interwencji poddanego niniejszemu badaniu ewaluacyjnemu.

OCENA JAKOŚCI I EFEKTÓW KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO W WOJEWÓDZTWIE

ZACHODNIOPOMORSKIM

Ocena jakości i efektów kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim stanowi jeden z celów szczegółowych niniejszej ewaluacji. Poniżej przedstawiono wyniki analiz odnoszących się do tego celu badawczego. Po pierwsze, podjęto zagadnienia dotyczące stanu i rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, w tym: barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego oraz działań w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego. Po drugie, dokonano pogłębionej oceny interwencji, jaką stanowi Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej, uwzględniając takie aspekty oceny zrealizowanego wsparcia jak: trafność, użyteczność, skuteczność (ocena efektów) i komplementarność.

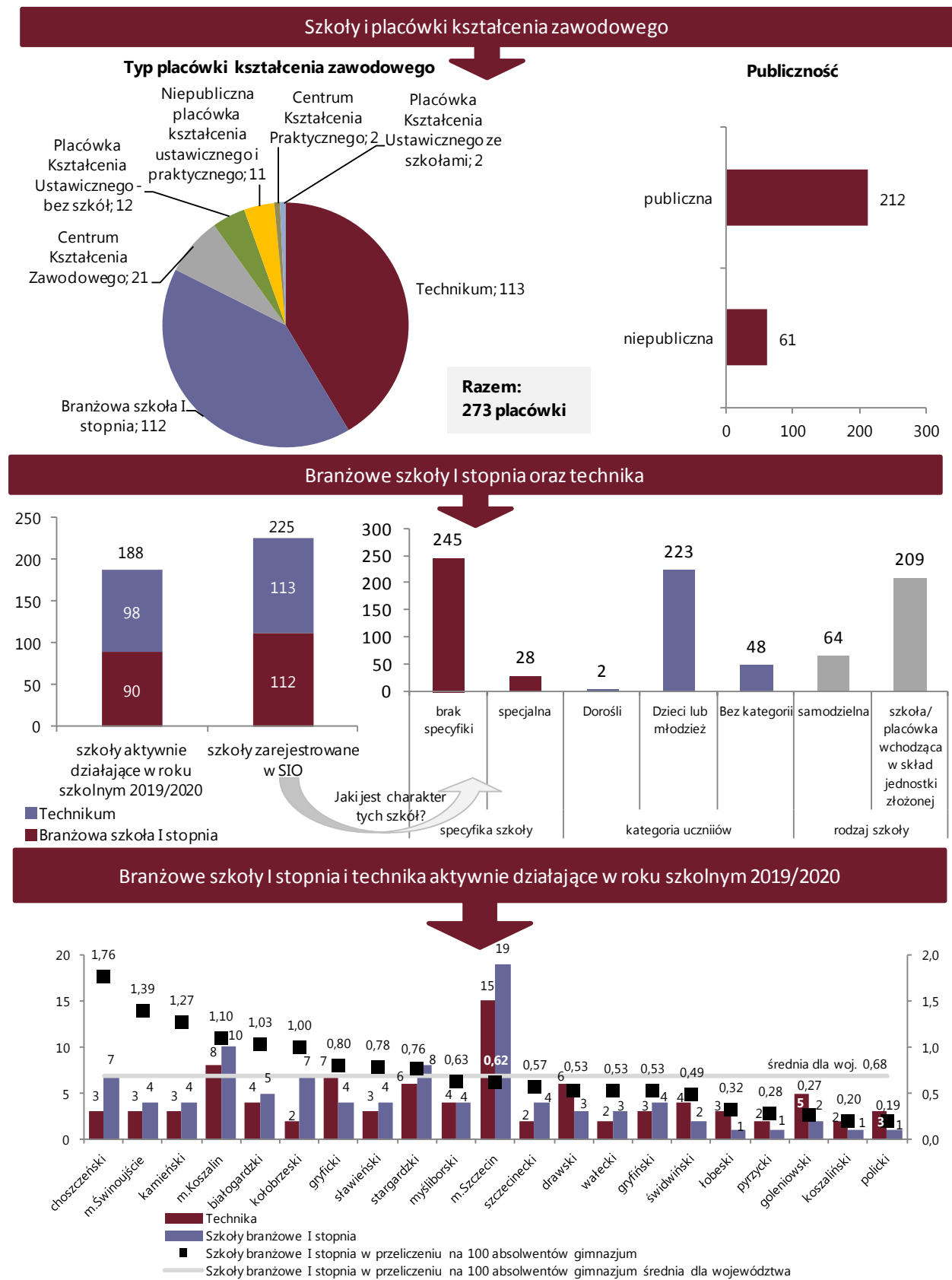
Stan i rozwój szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim

W ramach niniejszej części skoncentrowano się na analizie dwóch zagadnień, tj.: barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego oraz podejmowanych dotychczas działań w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego (przy czym w tym przypadku uwzględniono także działania, które podejmowano poza przedsięwzięciami projektowymi współfinansowanymi ze środków RPO WZ 2014-2020). Nim jednak przejdziemy do tej kwestii przedstawione zostaną wyniki analizy dotyczącej ogólnego potencjału szkolnictwa zawodowego w woj. zachodniopomorskim. Dzięki ich uwzględnieniu możliwe jest nakreślenie kontekstu, w którym następnie formułowane będą szczegółowe wnioski dotyczące stanu i rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, biorąc przy tym pod uwagę także aspekty

wewnątrzregionalnego (tj. międzypowiatowego) zróżnicowania sytuacji szkolnictwa zawodowego. Na potrzeby analizy wykorzystano, pozyskane przez Wykonawcę dane z Systemu Informacji Oświatowej (SIO) za lata szkolne: 2018/2019 oraz 2019/2020. System Informacji Oświatowej stanowi najbardziej kompletne (obejmujące wszystkie funkcjonujące placówki oświatowe) i rzetelne źródło wiedzy na temat różnych aspektów funkcjonowania poszczególnych elementów systemu oświatowego w Polsce. Z tego względu analiza prowadzona w oparciu o dane z SIO cechuje się wyższym poziomem rzetelności niż np. analiza dotycząca potencjału placówek oświatowych oraz skali prowadzonej przez nich działalności, która prowadzona byłaby w oparciu o dane pochodzące z badania pierwotnego samych placówek lub organów prowadzących.

W pierwszej kolejności przedstawiono dane charakteryzujące placówki kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim. W tym przypadku przedstawiono dane za rok szkolny 2019/2020, co pozwoliło na nakreślenie najbardziej aktualnego stanu regionalnego potencjału placówek kształcenia zawodowego. Dane te obejmują takie aspekty struktury systemu kształcenia zawodowego jak: typ placówki, status placówki (publiczny, niepubliczny), charakter placówki (z uwzględnieniem specjalnego charakteru placówek, kategorii uczniów oraz rodzaju szkoły, tj. tego, czy jest to placówka samodzielna, czy wchodząca w skład jednostki złożonej), lokalizacja placówki, tj. powiat będący siedzibą placówki (z uwzględnieniem takich dodatkowych parametrów jak typ placówki oraz liczba placówek przypadająca w danym powiecie na 100 absolwentów gimnazjum). W prowadzonej analizie uwzględniono zarówno łączny zbiór wszystkich placówek kształcenia zawodowego zarejestrowanych w Systemie Informacji Oświatowej, jak i wyodrębniono te placówki, które posiadały status aktywnie działających w roku szkolnym 2019/2020.

Rysunek 3. Charakterystyka placówek kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO za rok szkolny 2019/2020, stan na 21.04.2020 r.

Według danych pochodzących ze SIO za rok szkolny 2019/2020 (stan na 21.04.2020r.), w województwie zachodniopomorskim działało 113 techników, 112 szkół branżowych I stopnia oraz 48 innych szkół i placówek kształcenia zawodowego (spośród których blisko połowę stanowiły Centra Kształcenia Praktycznego).

Uwzględniając status 273 szkół i placówek kształcenia zawodowego, można podzielić je na publiczne (212 szkół / placówek) i niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej (61 szkół / placówek). W porównaniu z rokiem 2018/2019 liczba podmiotów kształcenia zawodowego wzrosła o 20 placówek i za wzrost ten odpowiadają w całości podmioty o charakterze niepublicznym.

Spośród 225 zarejestrowanych w SIO szkół branżowych I stopnia i techników, 188 było w roku szkolnym 2019/2020 aktywnie działających (98 techników i 90 szkół branżowych I stopnia).

Uwzględniając inne wymiary klasyfikacji zarejestrowanych szkół prowadzących edukację zawodową stwierdzić należy występowanie w woj. zachodniopomorskim w analizowanym okresie czasu: 28 szkół specjalnych; jedynie 2 szkół kierujących swoją ofertę dydaktyczną wyłącznie do dorosłych (pozostałe podmioty kształcą dzieci i młodzież); 64 szkół samodzielnych (pozostałe wchodzą w skład jednostek złożonych).

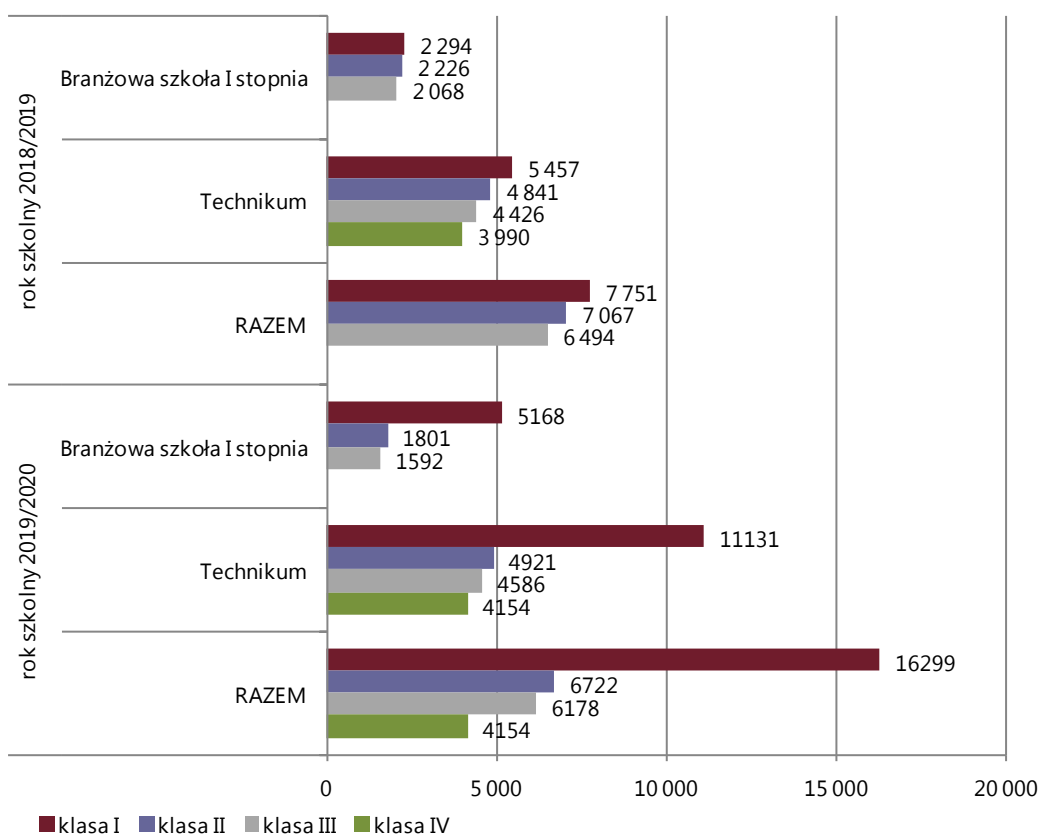
Wyodrębniając z powyższych podziałów tylko wspomniane wcześniej szkoły aktywne, dokonano analizy terytorialnego zróżnicowania ich występowania (z uwzględnieniem podziału na powiaty, który jest w przypadku edukacji zawodowej optymalnym poziomem analizy terytorialnej, co wynika z faktu, iż organami prowadzącymi w przypadku szkół i placówek kształcenia zawodowego są w większości przypadków jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego). Zauważalna jest wyraźna dominacja dwóch ośrodków pod względem liczby szkół i placówek kształcenia zawodowego, tj.: Szczecina (działają tam 34 szkoły branżowe i technika) i Koszalin (działa tam 18 szkół branżowych i techników). W pozostałych powiatach funkcjonuje nie więcej niż 10 podmiotów systemu edukacji zawodowej.

Istotną informacją stanowiącą pewien kontekst dla powyższych danych jest ilość szkół branżowych I stopnia w przeliczeniu na 100 absolwentów gimnazjum. Tego rodzaju wskaźnik obrazuje z jakim poziomem dostępności podmiotów kształcenia zawodowego mamy do czynienia w relacji do liczby osób, które potencjalnie mogą rozpocząć edukację w tych placówkach. Wyniki analiz w tym zakresie wskazują, że w Szczecinie, który cechuje wyraźnie największa liczba podmiotów kształcenia zawodowego, jednocześnie występuje relatywnie niska wartość omawianego wskaźnika (0,62 tych szkół na 100 absolwentów gimnazjum, co jest

wynikiem poniżej średniej dla całego województwa wynoszącej 0,68), choć w odniesieniu do tego miasta sytuacja uległa poprawie w porównaniu z rokiem szkolnym 2018/2019, gdzie wartość niniejszego wskaźnika wynosiła 0,45. Lepsza sytuacja cechuje miasto Koszalin, które odnotowało wartość wskaźnika na poziomie 1,10. Powiatami o relatywnie najlepszej sytuacji w zakresie dostępności podmiotów kształcenia zawodowego są powiaty: choszczeński, kamieński, białogardzki i kołobrzeski oraz m. Świnoujście, gdzie liczba szkół na 100 absolwentów gimnazjum przekracza wartość 1. Z kolei największy problem dotyczy powiatów: polickiego, koszalińskiego, goleniowskiego, pyrzyckiego i łobeskiego – w tych powiatach relacja liczby podmiotów kształcenia zawodowego w stosunku do liczby absolwentów gimnazjum jest najmniej korzystna. Występujące zróżnicowania w zakresie dostępności podmiotów kształcenia zawodowego stanowią pierwszą – choć nie ostatnią – przesłankę uzasadniającą podejmowanie działań, które będą uwzględniać specyfikę różnych części województwa dotyczącą edukacji zawodowej i problemów odnoszących się do jej funkcjonowania. W dalszej części raportu kwestia ta podjęta zostanie jeszcze w kontekście trafności wsparcia kształcenia zawodowego i wtedy też zostanie sformułowane zalecenie w tym zakresie, które odnosi się do zwiększenia znaczenia instrumentów terytorialnych w zakresie edukacji zawodowej. Pozytywnie ocenić należy przy tym fakt, że na poziomie całego woj. zachodniopomorskiego omawiany wskaźnik dostępności szkół i placówek kształcenia zawodowego uległ w roku szkolnym 2019/2020 poprawie w stosunku do poprzedniego roku szkolnego – z poziomu 0,58 do 0,68. Oznacza to, że na obszarze całego województwa, pomimo wewnątrzregionalnych zróżnicowań, mówić możemy o nieznacznej, ale jednak, poprawie dostępności edukacji zawodowej.

Kolejny aspekt analizy stanu szkolnictwa zawodowego w woj. zachodniopomorskim dotyczy liczby uczniów szkół funkcjonujących w systemie edukacji zawodowej. Na poniższym wykresie przedstawiono dane odnoszące się do tej kwestii, w podziale na poszczególne typy szkół funkcjonujących w systemie edukacji zawodowej.

Wykres 1. Liczba uczniów poszczególnych typów szkół funkcjonujących w systemie edukacji zawodowej



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO za rok szkolny 2018/2019, stan na 20.01.2019 r. oraz za rok szkolny 2019/2020, stan na 21.04.2020 r.

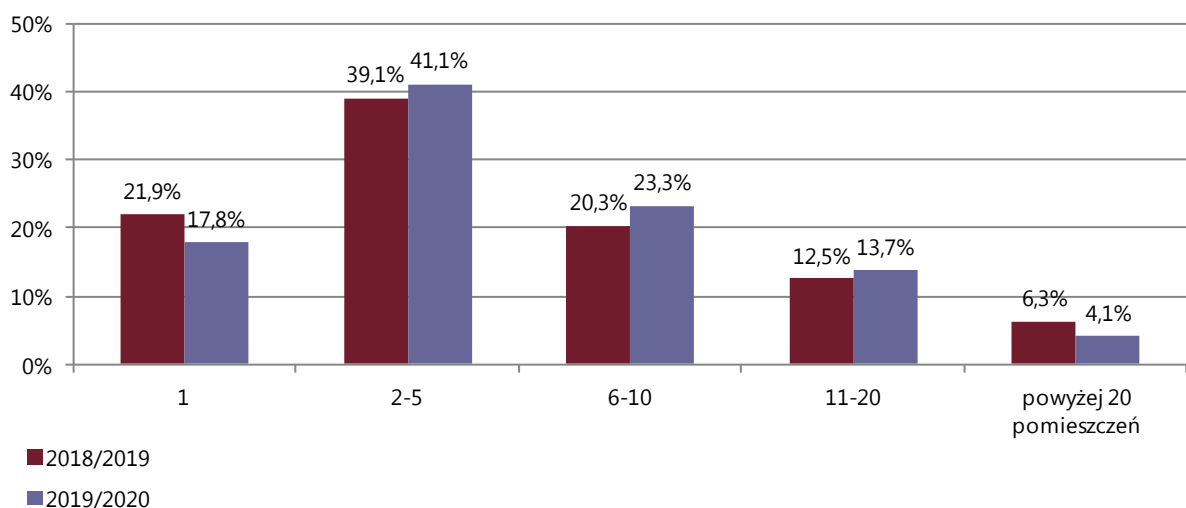
Zdecydowana większość uczniów, którzy chcą się kształcić w kierunkach zawodowych, trafia do techników – stan na rok szkolny 2018/2019 pokazuje, że było tak w przypadku dwukrotnie większej ilości uczniów, analizując wielkość wypełnienia klas pierwszych. Tendencja ta w naturalny sposób tyczy się wszystkich klas badanych w roku szkolnym 2018/2019. Porównując ze sobą klasy I, II i III dla obu typów szkół, każdorazowo mamy do czynienia z przewagą techników. Oba typy szkół cechują się tendencją wzrostową uczących się, analizując trzy lub cztery roczniki uczniów – im „wyższa” klasa, tym mniej uczniów, co oznacza, że w kolejnych latach naborów liczba uczniów była coraz większa. Różnica polega na tym, że w branżowych szkołach, rozbieżność liczebności pomiędzy pierwszą, a trzecią klasą wynosi prawie 1/10, a w technikach jest to prawie 2/10 (między I a IV klasą natomiast ponad 1/4).

W roku szkolnym 2019/2020 powyższe różnice pomiędzy oboma typami szkół uległy utrzymaniu i nadal wyraźnie dominującą pozycję utrzymują techniki, cechując się ponad dwukrotnie większą liczbą uczniów. Specyfiką roku szkolnego 2019/2020 była sytuacja naboru tzw. „podwójnego rocznika” do szkół średnich. Efekt widoczny jest w liczbie uczniów pierwszych klas obu typów placówek – w ramach całego systemu edukacji zawodowej w roku szkolnym 2019/2020 liczba

uczniów klas pierwszych wyniosła 16299, podczas gdy w roku szkolnym 2018/2019 było to 7751 uczniów. Tak duża zmiana liczby uczniów musi stanowić istotny czynnik wpływający na funkcjonowanie placówek oświatowych, np. w kwestii dostępności pracowni i warsztatów, czy zapewnienia odpowiedniej ilości personelu dydaktycznego.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące potencjał infrastruktury wykorzystywanej w placówkach kształcenia zawodowego, tj. liczbę pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu, jaka występuje w funkcjonujących w regionie podmiotach systemu edukacji zawodowej.

Wykres 2. Liczba pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO za rok szkolny 2018/2019, stan na 20.01.2019 r. n=64 oraz za rok szkolny 2019/2020, stan na 21.04.2020 r. n=73

Spośród 150 szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (zespołów szkół obejmujących szkoły zawodowe oraz samodzielnych szkół zawodowych), w roku szkolnym 2018/2019 64 podmioty sprawozdały, iż posiadały pomieszczenia do prowadzenia praktycznej nauki zawodu. Najwięcej – prawie 2/5 z nich – miały tych pomieszczeń od 2 do 5, następnie nieco ponad 1/5 albo 6-10 pomieszczeń albo tylko jedno. Nieco więcej niż co dziesiąta placówka (12,5%) dysponowała pomieszczeniami w liczbie 11-20. Natomiast pomieszczeniami do praktycznej nauki zawodu w liczbie powyżej 20 dysponowało jedynie 6,3% spośród wszystkich placówek.

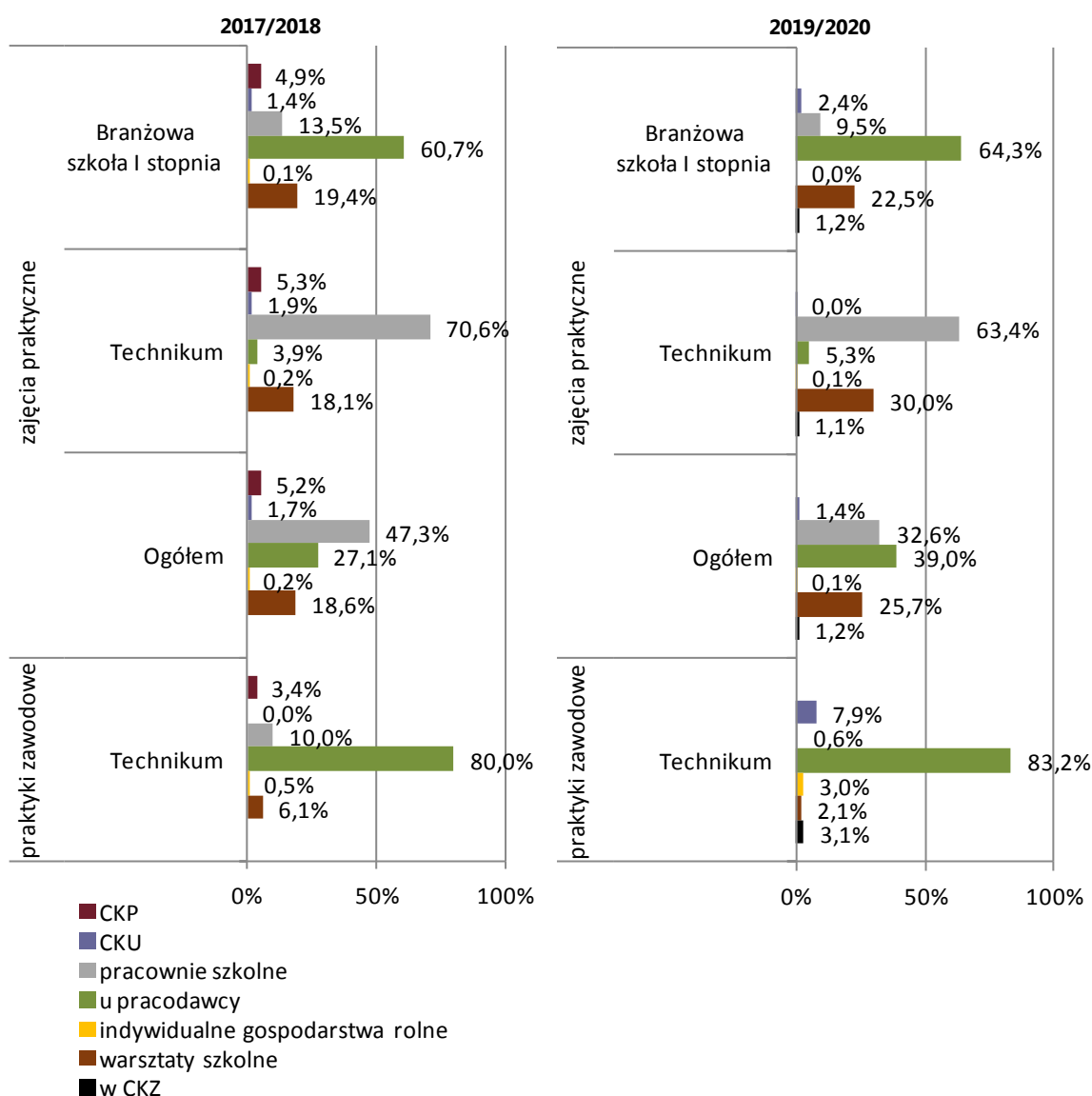
W roku szkolnym 2019/2020 mamy do czynienia z ogólnym wzrostem liczby szkół potwierdzających posiadanie pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu – w rzeczonym roku szkolnym liczba ta wyniosła 73 podmioty, przy czym podkreślić trzeba, że i ogólna liczba szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, tj. zespołów szkół

obejmujących szkoły zawodowe oraz samodzielnych szkół zawodowych była w tym roku szkolnym większa niż w roku ubiegłym i wynosiła 172 podmioty.

Co istotne, a jednocześnie pozytywne, w kontekście dostępności tego typu pomieszczeń, zmiany wystąpiły także w strukturze szkół ze względu na ilość pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu, którymi dysponuje dana placówka. Wzrósł odsetek szkół dysponujących liczbą pomieszczeń w przedziale od 2 do 20. Spadek dotyczył natomiast odsetka szkół dysponujących tylko jednym takim pomieszczeniem oraz odsetka szkół o zdecydowanie największej liczbie pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu, tj. przekraczającej 20. W roku szkolnym 2019/2020 (podobnie jak rok wcześniej) dominowały natomiast te placówki, w przypadku których liczba pomieszczeń do dyspozycji na potrzeby prowadzenia praktycznej nauki zawodu wyniosła od 2 do 5.

Kwestia dostępnej infrastruktury wykorzystywanej w ramach praktycznej nauki zawodu jest również podjęta na poniższym wykresie, który dotyczy struktury uczniów pod względem miejsca odbywania zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.

Wykres 3. Struktura uczniów pod względem miejsca odbywania zajęć praktycznych i praktyk zawodowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO za rok szkolny 2017/2018, stan na 30.09.2018 r. oraz za rok szkolny 2019/2020, stan na 21.04.2020 r.

Zarówno zajęcia praktyczne jak i praktyki zawodowe mogą odbywać się w placówkach kształcenia zawodowego, jak i u pracodawców. W przypadku praktyk zawodowych, według danych z SIO, mówimy tylko o technikach, natomiast w przypadku zajęć praktycznych, także o szkołach branżowych I stopnia.

W odniesieniu do szkół branżowych I stopnia widać przewagę zajęć u pracodawców (w roku szkolnym 2019/2020 dotyczyło to 64,3% uczniów, co oznacza nieznaczny wzrost w porównaniu do roku szkolnego 2017/2018, gdzie odsetek ten wynosił 60,7%), natomiast dwie pozostałe najczęściej występujące kategorie miejsc odbywania zajęć praktycznych – warsztaty szkolne i

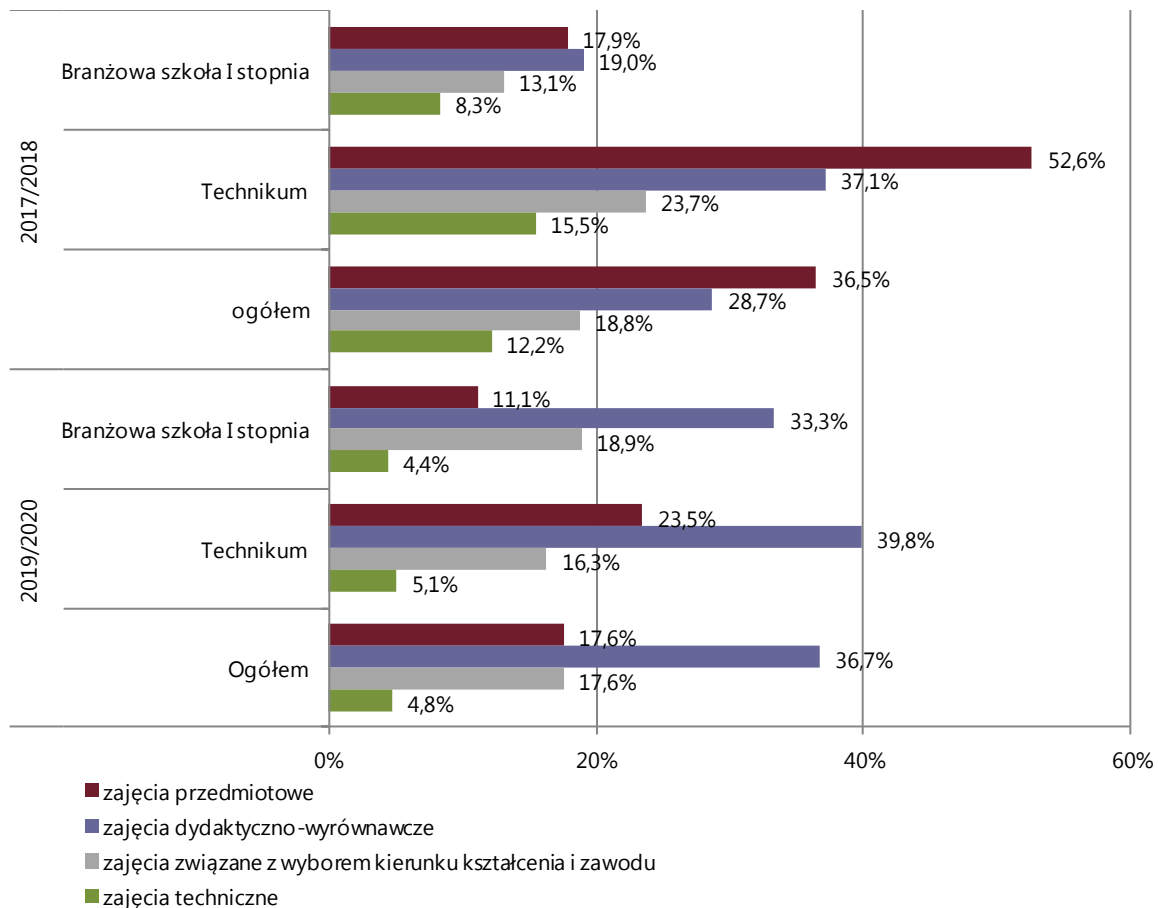
pracownie szkolne – dotyczyły w roku szkolnym 2019/2020, odpowiednio: 22,5% i 9,5% uczniów.

Inaczej kształtuje się kwestia zajęć praktycznych w technikach, gdzie w roku szkolnym 2019/2020 63,4% ich uczniów odbywało je w pracowniach szkolnych, a 30% w warsztatach szkolnych.

Prowadzenie tych zajęć dla jedynie 5,3% uczniów techników u pracodawców jest spowodowane tym, że formułą nabywania wiedzy u pracodawców są w przypadku techników przede wszystkim praktyki zawodowe, które u pracodawców odbywa ponad 4/5 uczniów.

Należy w tym miejscu podkreślić, że z punktu widzenia skuteczności procesu nauki zawodu, powinien się on odbywać w środowisku jak najbardziej zbliżonym do naturalnego środowiska pracy w danym zawodzie. Optymalną formułą są więc w tym przypadku zajęcia u pracodawcy, dlatego też pozytywnie należy ocenić fakt, że tego rodzaju zajęcia (w formie praktyk lub zajęć praktycznych) odbywa większość uczniów obu typów szkół systemu edukacji zawodowej, a także że w analizowanym okresie czasu wzrósł odsetek uczniów, którzy zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe odbywają u pracodawcy. Z kolei w przypadku zajęć praktycznych odbywających się w szkole kluczowe znaczenie ma zarówno przygotowanie osób prowadzących takie zajęcia, jak i wyposażenie pomieszczeń, w których te zajęcia się odbywają. Prowadzone w dalszej części raportu analizy dotyczące barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego ujawnią, że szczególnie w tym drugim aspekcie sektor edukacji zawodowej boryka się z istotnymi problemami, co z kolei niekorzystnie oddziałuje na jakość edukacji zawodowej. Ostatni analizowany aspekt stanu dotyczy kwestii organizacji zajęć dodatkowych.

Wykres 4. Organizacja zajęć dodatkowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO za rok szkolny 2017/2018, stan na 30.09.2018 r. oraz za rok szkolny 2019/2020, stan na 21.04.2020 r.

Dane ze SIO obejmują wyodrębnienie czterech organizowanych typów zajęć dodatkowych w szkołach kształcenia zawodowego: zajęć przedmiotowych, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz zajęć technicznych. W roku szkolnym 2017/2018 w 181 szkołach branżowych I stopnia i technikach najwięcej zajęć dodatkowych stanowiły zajęcia przedmiotowe (nieco ponad 1/3), następnie – dydaktyczno-wyrównawcze (nieco ponad 1/4), związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu (mniej niż 1/5), najrzadziej prowadzone były natomiast zajęcia techniczne (nieco ponad 1/10). W roku szkolnym 2019/2020 nastąpiła zmiana w odniesieniu do częstości występowania niektórych typów zajęć dodatkowych w poszczególnych typach placówek. I tak, w przypadku szkół branżowych I stopnia wyraźnie wzrosła częstość występowania zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, a w nieco mniejszym stopniu – zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu. Spadek odnotować należy natomiast w odniesieniu do zajęć przedmiotowych oraz technicznych. Z kolei jeśli chodzi o technika, to spadek nastąpił w odniesieniu do trzech kategorii zajęć dodatkowych (zajęcia przedmiotowe, zajęcia związane z

wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz zajęcia techniczne). Nieznacznie częściej oferowane były natomiast zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze.

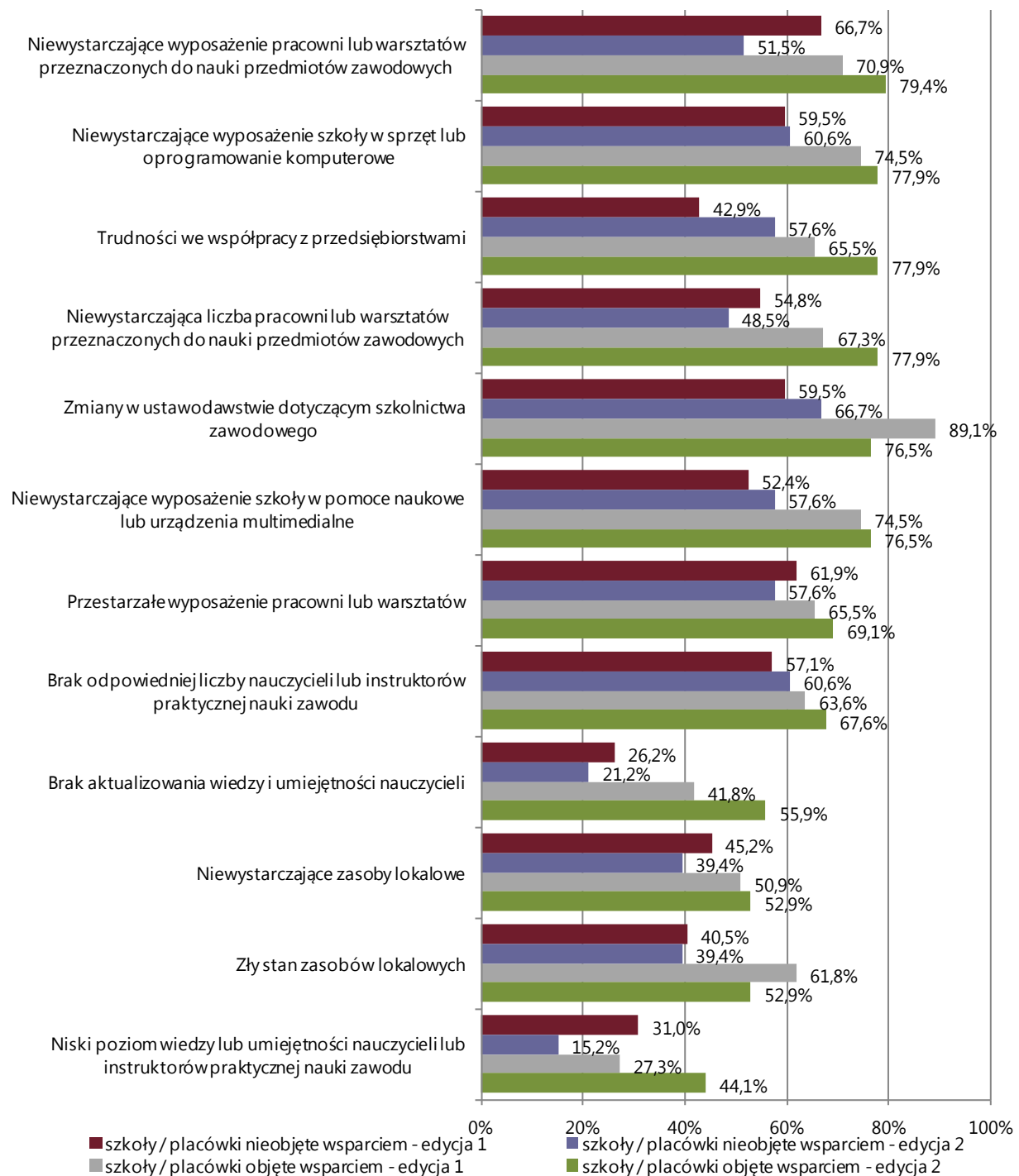
W roku szkolnym 2019/2020 zmniejszyły się, w porównaniu z rokiem szkolnym 2017/2018, różnice pomiędzy szkołami branżowymi I stopnia a technikami, jeśli chodzi o wielkość oferty zajęć dodatkowych, co należy ocenić pozytywnie. Niekorzystną tendencją jest jednak to, że w ramach całego systemu kształcenia zawodowego (bez wyodrębniania typu szkoły), poza zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi nastąpiło zawężenie oferty zajęć dodatkowych. Tym samym, mniej odbywa się zajęć dodatkowych, które są bezpośrednio powiązane z zawodowym profilem nauczania. Taki stan rzeczy uzasadnia zapewnienie dostępności w przyszłym okresie finansowania wsparcia, które pozwoliłoby szkołom / placówkom kształcenia zawodowego poszerzyć ofertę zajęć dodatkowych dla swoich uczniów.

Bariery w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego

Wcześniejsza analiza stanu i potencjału szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim pozwoliła zidentyfikować obszary, w których mogą występować tendencje niekorzystne, tj. może mieć miejsce negatywne oddziaływanie czynników, które stanowią barierę w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego. W niniejszej części dokonano sprecyzowania charakteru i stopnia oddziaływania tych czynników, udzielając tym samym odpowiedzi na pytanie badawcze dotyczące tego, jakie są najważniejsze trudności z zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia zawodowego. Przyjęto przy tym założenie, że wiedzą w zakresie występujących barier dysponują przede wszystkim dwie kategorie interesariuszy: dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz nauczyciele / instruktorzy praktycznej nauki zawodu. To bowiem te dwie kategorie w największym stopniu odpowiadają za przebieg procesu edukacji zawodowej, a tym samym mają największą wiedzę dotyczącą ewentualnych trudności z zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia zawodowego.

W pierwszej kolejności przedstawiono opinie dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego dotyczące dostrzeganych przez nich barier w zapewnieniu wysokiej jakości edukacji zawodowej. Prezentowane dane obejmują zarówno placówki objęte ewaluowanym wsparciem, jak i niekorzystające z niego.

Wykres 5. Występowanie barier w zapewnieniu przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

W oparciu o powyższe dane zauważyć należy, że – co do zasady – to szkoły objęte wsparciem dostrzegają częściej wymienione bariery zapewnienia wysokiej jakości edukacji zawodowej. Jeśli chodzi o te problemy, które aktualnie (tj. w ramach drugiej edycji badania) cechuje największe znaczenie z punktu widzenia dyrektorów placówek, to są to: w przypadku podmiotów objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 – niewystarczające wyposażenie pracowni lub

warsztatów przeznaczonych do nauki przedmiotów zawodowych (79,4% wskazań), niewystarczające wyposażenie szkoły w sprzęt lub oprogramowanie komputerowe, trudności we współpracy z przedsiębiorstwami i niewystarczająca liczba pracowni lub warsztatów przeznaczonych do nauki przedmiotów zawodowych (po 77,9% wskazań) oraz zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego i niewystarczające wyposażenie szkoły w pomoce naukowe lub urządzenia multimedialne (po 76,5% wskazań); w przypadku podmiotów nieobjętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 – zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego (66,7% wskazań) oraz niewystarczające wyposażenie szkoły w sprzęt lub oprogramowanie komputerowe i brak odpowiedniej liczby nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu (po 60,6%).

Fakt, iż to właśnie w grupie dyrektorów szkół / placówek objętych wsparciem odsetek wskazań okazał się większy niż wśród dyrektorów szkół / placówek nieobjętych pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020 w przypadku wszystkich ocenianych problemów w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia nie powinien zaskakiwać, jeśli przyjmiemy, że realizacja projektu (a przynajmniej uczestnictwo w nim jako podmiot objęty pomocą lub podmiot, którego pracownicy / uczniowie z tej pomocy korzystają) stanowi odpowiedź na zidentyfikowanie wcześniej problemu w funkcjonowaniu danej szkoły / placówki. Przy takim założeniu, dyrektorzy podmiotów będących – bezpośrednio lub pośrednio – odbiorcami wsparcia w sposób oczywisty wskazywać będą częściej na występowanie określonego rodzaju trudności w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego. Oczywiście nie można przy tym wykluczyć, że relatywnie mniejsze odsetki wskazań w grupie dyrektorów placówek nieobjętych ewaluowanym wsparciem stanowią raczej dowód braku świadomości niekorzystnego oddziaływania danego czynnika na zapewnienie wysokiej jakości kształcenia, nie zaś obiektywnego braku takiego wpływu. Warto przy tym zauważyć, że te czynniki, na negatywny wpływ których w największym stopniu wskazywali respondenci z grupy nieobjętej wsparciem dotyczą kwestii, które wpisują się w logikę interwencji RPO WZ 2014-2020¹, a więc przede wszystkim odnoszą się do wyposażenia szkoły (niewystarczające wyposażenie szkoły w sprzęt lub oprogramowanie komputerowe) lub kadr prowadzących zajęcia w obszarze edukacji zawodowej (brak odpowiedniej liczby nauczycieli lub

¹ Nie uwzględniono tutaj czynnika jakim są zmiany prawne dotyczące szkolnictwa zawodowego, który to problem również sygnalizowano relatywnie często, ale który pozostaje poza obszarem ewentualnego oddziaływania ze strony dyrektorów szkół / placówek oświatowych.

instruktorów praktycznej nauki zawodu). Innymi słowy, bazując na diagnozie problemów dotyczących szkoły i placówki oświatowe (w opinii ich dyrektorów) istnieje w grupie podmiotów dotychczas nieobjętych wsparciem potencjał absorpcyjny wynikający z zapotrzebowania na wsparcie, które odnosi się do istotnych bieżących problemów w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego. To, że do tej pory aktywność w korzystaniu z tego rodzaju wsparcia nie występowała w tej grupie może być rezultatem zróżnicowanej wiązki czynników – od bierności aplikacyjnej organów prowadzących po bariery absorpcyjne związane z kryteriami wyboru projektów lub obawy dotyczące konieczności administracyjno-finansowej obsługi dofinansowanego przedsięwzięcia. Omówione dane pozwalają natomiast stwierdzić, że czynnikiem takim nie jest raczej nieadekwatność samego zakresu oferowanego w RPO WZ 2014-2020 wsparcia w obszarze edukacji zawodowej².

W kontekście analizy ewentualnych różnic w diagnozie barier w zapewnieniu przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej należy zwrócić uwagę, że w porównaniu z pierwszą edycją niniejszej ewaluacji dalszemu zmniejszeniu uległa populacja placówek, które w żaden sposób nie zostały objęte pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020 (bez względu na to, czy pomoc ta była kierowana bezpośrednio do danej placówki, czy też do jej kadr lub uczniów). Tym samym, w kontekście precyzyjności i trafności identyfikacji najważniejszych problemów w obszarze kształcenia zawodowego większe znaczenie mają dane dla podmiotów objętych wsparciem, to one bowiem stanowią większą (i bardziej reprezentatywną) część szkolnictwa zawodowego w woj. zachodniopomorskim.

Analizując dynamikę zmian w zakresie identyfikowanych przez dyrektorów placówek barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego, za niekorzystną uznać należy tendencję wzrostu znaczenia większości barier w 2020 roku, w porównaniu do pomiaru z roku 2019. W szczególności dotyczy to placówek objętych pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020, gdzie zmniejszyła się częstość występowania tylko dwóch barier: złego stanu zasobów lokalowych oraz zmian w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego. Z kolei w grupie tej w największym stopniu wzrosło znaczenie takich barier jak: trudności we współpracy z przedsiębiorstwami (z poziomu 65,5% do 77,9%), niewystarczająca liczba pracowni lub warsztatów przeznaczonych do nauki przedmiotów zawodowych (z 67,3% do 77,9%), brak

² Kwestia ta będzie w sposób szczegółowy analizowana w kolejnym podrozdziale, który dotyczy trafności wsparcia kształcenia zawodowego poddawanego ocenie w ramach niniejszego badania ewaluacyjnego.

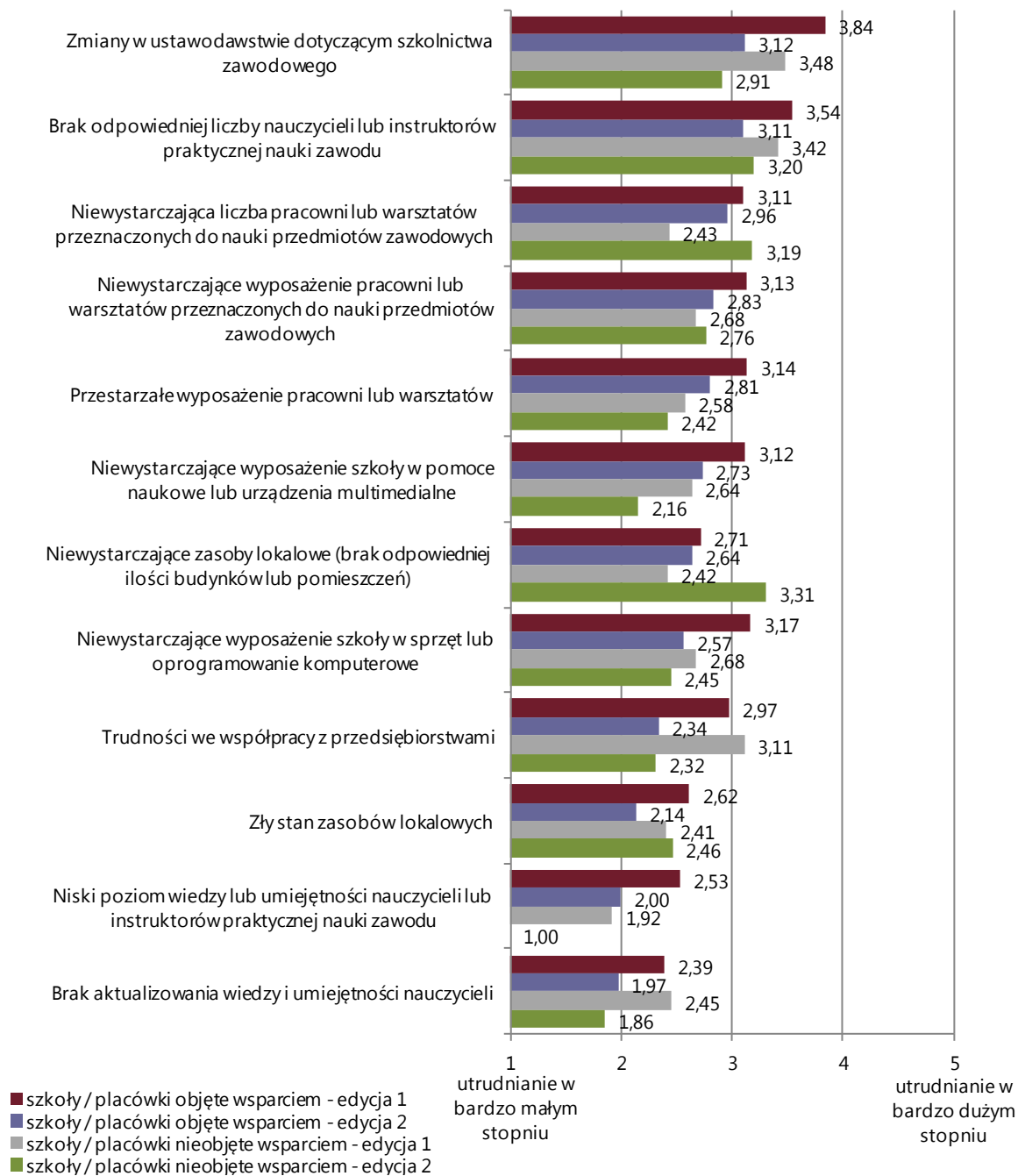
aktualizowania wiedzy i umiejętności nauczycieli (z 41,8% do 55,9%) oraz niski poziom wiedzy lub umiejętności nauczycieli i/lub instruktorów praktycznej nauki zawodu (z 27,3% do 44,1%). W przypadku wzrostu znaczenia trudności we współpracy z przedsiębiorcami bardzo istotne znaczenie mogą mieć dotyczące sektor przedsiębiorstw skutki pandemii COVID-19, które dla wielu przedsiębiorstw wiążą się z ograniczeniem działalności (reżim sanitarny, ograniczony popyt) oraz istotnymi problemami finansowymi. W takiej sytuacji zrozumiałe jest ograniczanie czy też rezygnacja przedsiębiorców ze współpracy ze szkołami.

Wśród placówek nieobjętych wsparciem więcej było przypadków spadku częstości wskazywania barier w zapewnieniu przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej, ale i w tej grupie mamy do czynienia z zauważalnymi wzrostami – największy dotyczy trudności we współpracy z przedsiębiorstwami, na którą w 2019 roku wskazywało 42,9% dyrektorów podmiotów nieobjętych pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020, a w roku 2020 było to już 57,6%, co może być następstwem – jak wspomniano wcześniej – negatywnych skutków ekonomicznych pandemii COVID-19. Problem utrzymywania się określonych rodzajów barier, czy wręcz wzrostu częstości ich dostrzegania przez dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego potwierdza, że mamy w tym obszarze edukacji do czynienia z cały czas aktualnym katalogiem potrzeb, które dotyczą zarówno sfery inwestycyjnej (ale bardziej w odniesieniu do wyposażenia podmiotów kształcenia zawodowego niż bazy lokalowej), jak i kadrowej (przy czym należy tutaj podkreślić, że nie chodzi tutaj tylko o problem niewystarczającego poziomu kompetencji aktualnej kadry dydaktycznej, ale także deficyty ilościowe jeśli chodzi o nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Dyrektorzy mieli również możliwość wskazania dodatkowych (wykraczających poza przedstawioną kafeterię) barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego. W pierwszej edycji badania skorzystało z tej możliwości 3% respondentów, którzy zwracali uwagę przede wszystkim na różnego rodzaju problemy kadrowe oraz brak środków finansowych na realizację określonego rodzaju działań lub inwestycji. W edycji drugiej na specyficzne problemy wskazał już co dziesiąty respondent (9,9% wszystkich badanych) dostrzegając bariery związane z: zatrudnieniem ekspertów i praktyków nieposiadających uprawnień pedagogicznych; formułą egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe; niewystarczającymi środkami finansowymi; podejściem i świadomością młodzieży kształcącej się w ramach systemu edukacji zawodowej. Należy przy tym podkreślić, że sam fakt dostrzegania przez dyrektorów szkół / placówek oświatowych określonego rodzaju barier nie wyczerpuje jeszcze pełnej oceny ich znaczenia dla

zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego. Istotne jest bowiem także uwzględnienie stopnia oddziaływania danego czynnika. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące tej kwestii.

Wykres 6. Stopień oddziaływania barier utrudniających zapewnienie przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej



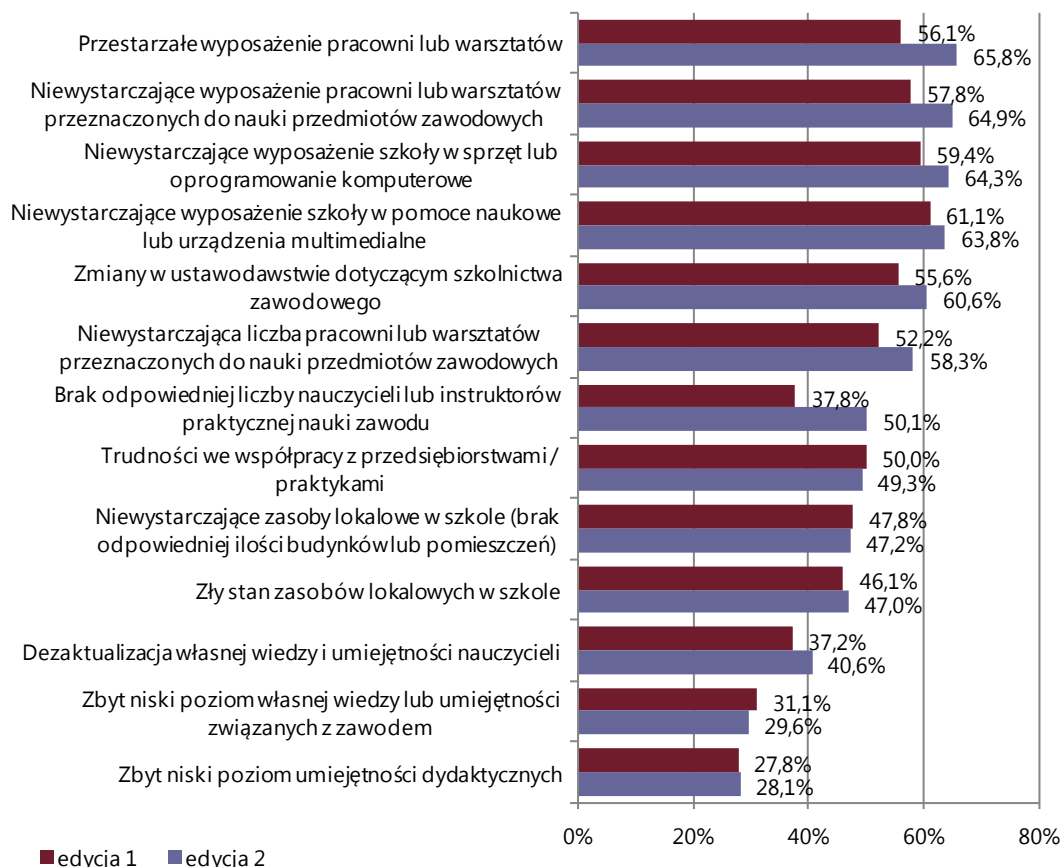
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

W niniejszym przypadku mamy do czynienia z ponownym wystąpieniem prawidłowości zidentyfikowanej wcześniej w odniesieniu do samej częstości występowania poszczególnych barier – w odniesieniu do większości ocenianych barier dostrzeganie ich większego znaczenia dla zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego cechuje dyrektorów szkół i placówek objętych wsparciem. W grupie tej za najbardziej dotkliwe (oddziałujące w największym stopniu na zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego) uznano: zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego (3,12 pkt;,, gdzie ocena „1” oznacza utrudnienie w bardzo małym stopniu, natomiast „5” – w bardzo dużym stopniu) oraz brak odpowiedniej liczby nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu (3,11). I choć w 2019 roku również te bariery cechowała z punktu widzenia dyrektorów szkół i placówek największa dotkliwość, to jednak zwrócić należy uwagę, że jej stopień uległ w 2020 roku zmniejszeniu. Zresztą, w przypadku dyrektorów podmiotów objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 nastąpiło zmniejszenie stopnia oddziaływania wszystkich poddawanych ocenie barier utrudniających zapewnienie przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej (w przypadku podmiotów nieobjętych wsparciem ów spadek dotyczy większości ocenianych barier).

Zestawiając powyższe dane z danymi wcześniejszymi, które odnosiły się do faktu występowania danego rodzaju bariery, mówić możemy o ogólnej tendencji, gdy utrzymywaniu się lub wzrostowi skali występowania poszczególnych barier zapewnienia wysokiej jakości edukacji zawodowej towarzyszy relatywne zmniejszenie stopnia dotkliwości tych barier. Innymi słowy, choć zwiększa się powszechność występowania poszczególnych barier, to dla funkcjonowania systemu edukacji zawodowej okazują się one mieć relatywnie mniejsze znaczenie. Nie oznacza to oczywiście, że bariery te nie mają znaczenia istotnego (a tym samym, że nie ma uzasadnienia dla podejmowania działań je niwelujących), ale że np. wypracowano już pewne mechanizmy i działania zaradcze, które pozwalają zaadaptować się szkołom i innym placówkom do sytuacji występowania danego problemu.

Perspektywa dyrektorów w ocenie czynników utrudniających zapewnienie wysokiej jakości edukacji zawodowej jest szeroka, gdyż obejmuje różne aspekty funkcjonowania szkoły / placówki oświatowej. Jednocześnie jednak, pewne czynniki mogą dotyczyć w sposób bezpośredni samego procesu kształcenia oraz jego przebiegu i w związku z tym istotna jest tutaj również opinia nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Na kolejnych wykresach przedstawiono dane obrazujące sposób postrzegania przez przedstawicieli tych grupy barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia.

Wykres 7. Występowanie barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia w ocenie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 - n=345

W przeciwieństwie do dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego, których opinie były poddane analizie we wcześniejszej części niniejszego rozdziału, nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu w ocenie warunków prowadzenia kształcenia zawodowego okazali się być bardziej krytyczni w drugiej edycji badania. Pośród trzynastu kategorii barier, które mogą występować w zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia, tylko w trzech przypadkach – trudności we współpracy z przedsiębiorstwami/praktykami, niewystarczające zasoby lokalowe w szkołach oraz zbyt niski poziom własnej wiedzy lub umiejętności związanych z zawodem – można mówić o poprawie w stosunku do pomiaru z roku 2019, ale nawet w tym przypadku poprawa ta jest relatywnie niewielka.

Najpoważniejsze bariery zapewnienia wysokiej jakości kształcenia dotyczą, z punktu widzenia nauczycieli instruktorów biorących udział w projektach objętych ewaluacją, wyposażenia pracowni i warsztatów, gdzie odbywają się lekcje. Aż cztery kategorie barier odnoszących się do tej kwestii uzyskały odsetek wskazań przekraczający 55%. Relatywnie rzadko natomiast

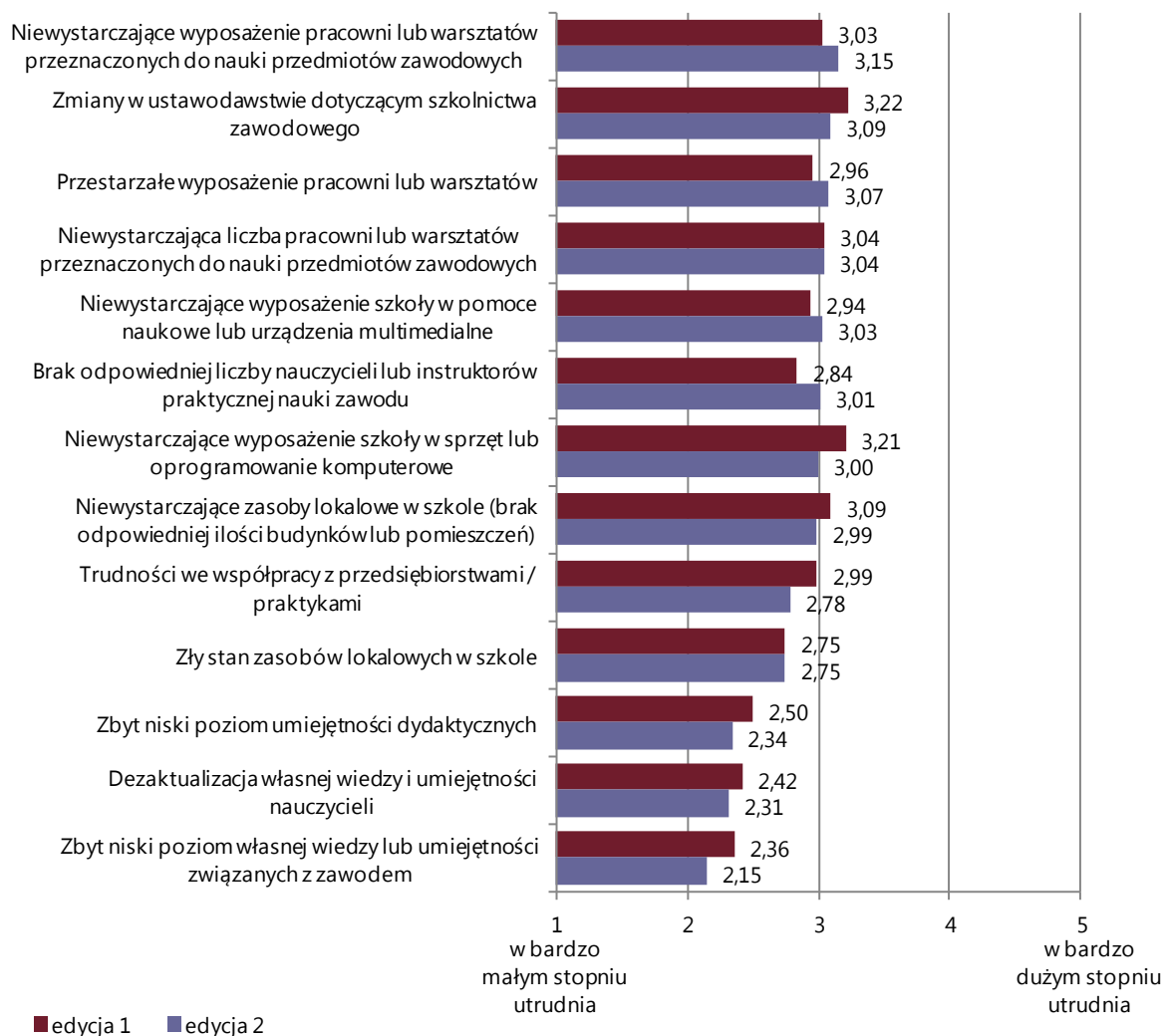
nauczyciele i instruktorzy w obu edycjach badania wspominają o problemach wynikających z ich własnych umiejętności zawodowych i dydaktycznych, choć nadal w obu edycjach o tych problemach wspomniało nie mniej niż 1/4 badanych. Mniej więcej połowa respondentów wspominała także o słabych lub/i niewystarczających warunkach lokalowych oraz o problemach we współpracy z przedsiębiorcami czy miejscami potencjalnej praktyki uczniów. Najbardziej drastyczne pogorszenie sytuacji w roku 2020 odnosi się za to do bariery, jaką stanowi brak odpowiedniej ilości nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu (wzrost częstości jej wskazywania z poziomu 37,8% w 2019 roku do 50,1% w roku 2020). Warto przy tym zauważyć, że – jak wynika z wcześniej analizowanych danych – w opinii dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego w analizowanym okresie czasu wzrosła częstość występowania tej bariery, ale zmniejszył się stopień jej oddziaływania na zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego. Przy jednoczesnym wyraźnym wzroście dostrzegania tej bariery przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, taki stan rzeczy może oznaczać, że osoby kierujące podmiotami kształcenia zawodowego zredukowały poziom niniejszej bariery poprzez zwiększenie obciążeń dydaktycznych dla już zatrudnionych nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Szersze występowanie problemu braku odpowiedniej ilości nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu może być skutkiem sytuacji epidemiologicznej. Zawód nauczyciela – w przypadku funkcjonowania szkół w trybie stacjonarnym – wiąże się z szerokimi kontaktami społecznymi i jest źródłem ryzyka zakażenia COVID-19. Lęk przed zakażeniem może przekładać się u części nauczycieli – szczególnie osób starszych – na decyzję o rezygnacji z wykonywania zawodu, czy skorzystaniu z urlopu. Może to realnie wpływać na zmniejszenie dostępności nauczycieli i instruktorów.

Respondenci reprezentujący grupę nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu stosunkowo najrzadziej wskazywali na ewentualne bariery dotyczące obecnej kadry dydaktycznej i bazy lokalowej. W tym pierwszym przypadku można by sformułować hipotezę, że rzadsze dostrzeganie tego rodzaju problemów wynika z faktu, iż w tym przypadku respondenci oceniają w pewnym stopniu samych siebie, trudno więc oczekiwać w takiej sytuacji wysokiego poziomu krytycyzmu. Jeśli jednak uwzględnimy, że także dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego wspomnianych problemów nie wskazywali najczęściej, to wyłania się z analizowanych danych spójny obraz sytuacji, w którym bariery dotyczące potencjału obecnej kadry dydaktycznej (ale także posiadanej bazy lokalowej) nie mają charakteru dominującego. Wyraźnie częstsze i bardziej istotne są trudności związane z wyposażeniem szkół / placówek

oświatowych i infrastrukturą wykorzystywaną w procesie nauczania oraz ze stanem ilościowym personelu nauczycielskiego w odniesieniu do przedmiotów zawodowych. Opinia nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu jest tutaj zbieżna z opiniami dyrektorów szkół / placówek oświatowych, co traktować należy jako potwierdzenie wcześniejszego wniosku o bezwzględnym oddziaływaniu tych aspektów na występowanie trudności w zapewnieniu kształcenia wysokiej jakości.

Nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu poproszono dodatkowo o określenie stopnia oddziaływania poszczególnych barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia, co pozwala wnioskować o stopniu dotkliwości identyfikowanych problemów dla kadry dydaktycznej.

Wykres 8. Stopień oddziaływania barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia w ocenie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; Niewystarczające zasoby lokalowe w szkole (brak odpowiedniej ilości budynków lub pomieszczeń): edycja 1 - n=86, edycja 2 - n=163, Zły stan zasobów lokalowych w szkole: edycja 1 - n=83, edycja 2 - n=162, Niewystarczająca liczba pracowni lub warsztatów przeznaczonych do nauki przedmiotów zawodowych: edycja 1 - n=94, edycja 2 - n=201, Niewystarczające wyposażenie pracowni lub warsztatów przeznaczonych do nauki przedmiotów zawodowych: edycja 1 - n=104, edycja 2 - n=224, Przestarzałe wyposażenie pracowni lub warsztatów: edycja 1 - n=101, edycja 2 - n=227, Niewystarczające wyposażenie szkoły w pomoce naukowe lub urządzenia multimedialne: edycja 1 - n=110, edycja 2 - n=220, Niewystarczające wyposażenie szkoły w sprzęt lub oprogramowanie komputerowe: edycja 1 - n=107, edycja 2 - n=222, Brak odpowiedniej liczby nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu: edycja 1 - n=68, edycja 2 - n=173, Zbyt niski poziom własnej wiedzy lub umiejętności związanych z zawodem: edycja 1 - n=56, edycja 2 - n=102, Zbyt niski poziom umiejętności dydaktycznych: edycja 1 - n=50, edycja 2 - n=97, Dezaktualizacja własnej wiedzy i umiejętności nauczycieli: edycja 1 - n=67, edycja 2 - n=140, Trudności we współpracy z przedsiębiorstwami / praktykami: edycja 1 - n=90, edycja 2 - n=170, Zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego: edycja 1 - n=100, edycja 2 - n=209; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały występowanie danego problemu; z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Nauczyciele oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu, którzy stwierdzali istnienie określonych barier w prowadzeniu wysokiej jakości kształcenia, zostali poproszeni o określenie, w jakim dokładnie stopniu bariery te stanowią utrudnienie w procesie dydaktycznym. Można dostrzec, że mimo, iż określone bariery pojawiają się zdaniem respondentów coraz częściej (co wynika z analizy obu edycji badania), to jednocześnie utrudnienia płynące z niektórych spośród tych

problemów zdają się nie zwiększać, a nawet w niektórych przypadkach maleć. Jest tak chociażby w przypadku zmian w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego, czy niewystarczającego wyposażenia szkół w sprzęt lub oprogramowanie komputerowe. Poza tymi przykładami, jeszcze w przypadku pięciu kategorii możemy mówić, że utrudnienia z nich wynikające zostały w drugiej edycji badania określone jako mniej – w porównaniu z pierwszą edycją badania – utrudniające proces dydaktyczny. Te pięć kategorii obejmuje zagadnienia związane z warunkami lokalowymi oraz umiejętnościami / wiedzą nauczycieli i instruktorów. W przypadku tej ostatniej grupy barier – związanych z umiejętnościami i wiedzą samych zainteresowanych – można w obu edycjach zaobserwować najniższe oceny negatywnego oddziaływania na jakość kształcenia (niezależnie od edycji badania, oceny te nie przekraczały 2,5 pkt. na 5-punktowej skali). Na dzień dzisiejszy, najbardziej negatywne oddziaływanie cechują kwestie: niedoposażenia lub/i nieodpowiedniego wyposażenia pracowni/warsztatów szkolnych oraz zmian w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego. Te kategorie utrzymują oceny negatywnego wpływu na nauczanie na poziomie powyżej 3 punktów.

Niewielka część badanych nauczycieli / instruktorów praktycznej nauki zawodu (5,5%) potwierdziła występowanie innych niż wymienione w badaniu czynników utrudniających kształcenie wysokiej jakości. Te osoby najczęściej wspominały o: zbyt niskich zarobkach uczących, zbyt obszernej dokumentacji związanej z procesem nauczania, bądź brakiem określonych wytycznych, zbyt obszernym programie nauczania, zbyt małej liczbie szkoleń lub występowaniu szkoleń nieprzydatnych, braku odpowiedniej literatury przedmiotowej lub braku prestiżu wykonywanego zawodu.

W porównaniu z pierwszą edycją badania, w drugiej edycji proporcjonalnie ponad cztery razy więcej uczestników badania wybrało możliwość swobodnego wypowiedzenia się na temat dostrzeganych barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia, co może świadczyć o relatywnym zwiększeniu skali rozproszenia problemów o charakterze specyficznym. Należy przy tym zauważyć, że w pierwszej edycji padały problemy dotyczące głównie braku zainteresowania nauczaniem materiałem wśród uczniów, braki motywacji z ich strony oraz problemy związane z bagatelizowaniem potrzebnego wsparcia kadry nauczycieli / instruktorów od strony merytorycznej.

Zagadnienie barier w prowadzeniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego było także podejmowane w badaniu jakościowym, w ramach wywiadów z poszczególnymi kategoriami

interesariuszy, w obu edycjach badania. Należy podkreślić, że mapa problemów wyłaniająca się z przeprowadzonych wywiadów jakościowych okazuje się zbliżona do tej, którą nakreślono w oparciu o wyniki badań ilościowych. W swoich wypowiedziach uczestnicy wywiadów akcentowali bowiem znaczenie następujących czynników niekorzystnie oddziałujących na prowadzenie wysokiej jakości kształcenia zawodowego:

- **Ogólne problemy funkcjonowania systemu oświaty w Polsce** – W badaniu jakościowym wskazywano na kwestie problemowe, które uznać można za odzwierciedlenie w ramach systemu kształcenia zawodowego barier typowych dla całego systemu oświaty w Polsce. Po pierwsze, zwracano uwagę na niewystarczającą wielkość subwencji oświatowej. Ten problem sygnalizowany jest przez placówki reprezentujące różne elementy i szczeble systemu oświatowego, niemniej jednak w przypadku kształcenia zawodowego czynnik ten jest szczególnie dotkliwy, gdyż edukację zawodową cechuje często wyraźnie większy poziom kosztowności niż edukację ogólną i obowiązujący obecnie system finansowania jest wobec tej specyfiki kształcenia zawodowego nieadekwatny. Drugim sygnalizowanym problemem jest nadmierna rozbudowa programów nauczania. Ta kwestia także jest często wskazywana jako problem całego polskiego systemu oświaty, ale w przypadku edukacji zawodowej (gdzie mamy do czynienia z dwoma modułami kształcenia: zawodowym i ogólnym) problem ten może być szczególnie dotkliwy.
- **Konieczność dostosowania się do częstych zmian formalno-prawnych w systemie edukacji zawodowej** – W badaniu jakościowym zwracano w tym przypadku uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, kwestionowano celowość i sensowność niektórych zmian, które niekoniecznie poprawiają sytuację w kluczowych obszarach funkcjonowania szkół i placówek kształcenia zawodowego. Po drugie, pojawiały się opinie, że sam fakt dużej częstotliwości wprowadzania różnego rodzaju modyfikacji poszczególnych aspektów funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego wymusza na szkołach i placówkach oświatowych (a także dyrektorach, nauczycielach, instruktorach praktycznej nauki zawodu oraz uczniach) podejmowanie różnego rodzaju działań dostosowawczych. W efekcie zasoby ludzkie, czasowe, finansowe i organizacyjne są pochłaniane właśnie przez rzeczne działania adaptacyjne, nie zaś na aktywność w obszarze podwyższania (czy nawet utrzymywania) poziomu kształcenia.

- **Brak odpowiedniej infrastruktury i wyposażenia w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego** – W badaniu ilościowym problem ten ujawnił się jako kluczowy dla zapewnienia wysokiego poziomu kształcenia w ramach edukacji zawodowej. W badaniu jakościowym został on również bardzo mocno zaakcentowany, a jednocześnie doprecyzowany. Bazując bowiem na opiniach respondentów (reprezentujących zarówno szkoły i placówki oświatowe, jak i przedsiębiorców, a także ekspertów reprezentujących środowisko administracji publicznej oraz świata akademickiego) stwierdzić należy, że problemem nie jest całkowity brak maszyn i urządzeń, czy innego rodzaju wyposażenia, które powinno być wykorzystywane do praktycznej nauki zawodu. Gdyby bowiem na tym polegał niniejszy problem, skutkowałoby to brakiem możliwości kontynuacji procesu kształcenia w szkołach i placówkach oświatowych, co z kolei najprawdopodobniej wymusiłoby określoną reakcję organów prowadzących lub instytucji nadzorujących funkcjonowanie systemu edukacji zawodowej. Tymczasem istotą problemu jest fakt, że infrastruktura i wyposażenie szkół i placówek kształcenia zawodowego są nieodpowiednie w kontekście rzeczywistego rozwoju technologii w branżach i zawodach, w których prowadzone jest nauczanie. W efekcie, kształcenie jest realizowane, natomiast – ze względu na nieadekwatność maszyn i urządzeń – uczniowie nie nabywają kompetencji faktycznie oczekiwanych przez potencjalnych pracodawców. Kluczową kwestią jest więc w takiej sytuacji unowocześnienie infrastruktury i wyposażenia, które stanowią swoiste „środowisko” nauczania zawodowego.
- **Braki kadrowe dotyczące nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu** – Problem ten w większym stopniu został zasygnalizowany w drugiej edycji badania³. Sygnalizowano w tym przypadku trudności z pozyskaniem do współpracy instruktorów praktycznej nauki zawodu, szczególnie w odniesieniu do tych zawodów, w przypadku

³ Potwierdzeniem różnicy pomiędzy pierwszą a drugą edycją badania w odniesieniu do niniejszego problemu jest fakt, że w ramach drugiej edycji badanie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu reprezentujących placówki nieobjęte wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 musiało ograniczyć się tylko do grupy nauczycieli. Wynikało to z braku zatrudnionych instruktorów praktycznej nauki zawodu w szkołach i placówkach nieobjętych wsparciem, które brały udział w badaniu. Trzeba przy tym podkreślić, że częściowo za taki stan rzeczy może odpowiadać sytuacja z drugiej połowy roku szkolnego 2019/2020, gdzie ze względu na sytuację epidemiologiczną wprowadzony zdalny tryb nauczania. Mogło to prowadzić do zmniejszenia skali zatrudnienia w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego instruktorów praktycznej nauki zawodu.

których sytuacja na rynku pracy jest relatywnie dobra (np. zawody techniczne z obszaru informatyki). Za niski poziom zainteresowania osób dysponujących wiedzą i doświadczeniem, które niezbędne są do prowadzenia praktycznej nauki zawodu odpowiada w takiej sytuacji bardzo mała atrakcyjność finansowa działalności dydaktycznej w roli instruktora praktycznej nauki zawodu. Dodatkowo, pozyskiwanie osób do pełnienia roli instruktorów praktycznej nauki zawodu ograniczają wymogi w zakresie kwalifikacji pedagogicznych, co eliminuje osoby z dużym doświadczeniem praktycznym, ale bez wymaganego przygotowania do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Działaniem podejmowanym w odniesieniu do tego problemu jest m.in. przekwalifikowanie nauczycieli przedmiotów ogólnych w kierunku kształcenia praktycznego. Pamiętać jednak trzeba, że przygotowanie merytoryczne (szczególnie w aspekcie praktycznym) takiego dydaktyka może kształtować się na niższym poziomie niż przygotowanie osoby, która ma rzeczywiste doświadczenie praktyczne dotyczące konkretnego zawodu. Poza tym, sygnalizowano problem dużej zmienności specyfiki merytorycznej poszczególnych zawodów i przedmiotów, co w praktyce przekłada się na ciągłość problemu wskazanych braków kadrowych – nawet jeśli uda się pozyskać do współpracy taką osobę, to w relatywnie krótkim okresie czasu jej wiedza i kompetencje mogą się okazać niewystarczające wobec zmian technologicznych, rozwoju branży itp.

- **Niewystarczająca ilość i zakres działań zorientowanych na podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu –** W badaniu jakościowym był to problem wyrażany przede wszystkim przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, gdyż ich dotyczy on w sposób bezpośredni. W przypadku niniejszej bariery zwrócić należy uwagę przede wszystkim na dwie kwestie. Po pierwsze, niewystarczająca ilość i zakres działań rozwijających kompetencje osób zajmujących się kształceniem zawodowym jest wypadkową ograniczonych środków finansowych. W rezultacie, albo tego rodzaju działania nie są podejmowane, albo ograniczone środki finansowe powodują, że osoby te uczestniczą w takich formach rozwijania ich kwalifikacji, które nie gwarantują wysokiego poziomu oraz – przede wszystkim – aktualności i specjalistycznego charakteru nabywanej wiedzy. Po drugie, w przypadku kadry pedagogicznej szkół i placówek oświatowych problem stanowi kwestia oddelegowania pracownika np. do uczestnictwa w szkoleniu, które mogłoby rozwinąć jego kompetencje w zakresie praktycznej nauki zawodu. Dyrektorzy szkół i placówek

oświatowych niechętnie kierują swoich pracowników do uczestnictwa w takich formach rozwoju kwalifikacji, jeśli odbywa się to w czasie zajęć szkolnych. Z kolei pracownicy niechętnie decydują się na uczestnictwo w kursach i szkoleniach poza godzinami swojej pracy. W kontekście obu powyższych problemów zwracano także uwagę na fakt, że optymalną formułą podnoszenia poziomu wiedzy i kwalifikacji nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu są specjalistyczne szkolenia uwzględniające element certyfikacji nabywanych kompetencji. Są one mniej obciążające dla odbiorcy wsparcia i jego pracodawcy niż np. studia podyplomowe, a trafnie dobrane pozwalają na uzyskanie rzeczywiście użytecznych specjalistycznych umiejętności oraz wiedzy.

- **Niska jakość współpracy systemu edukacji zawodowej z sektorem przedsiębiorstw**
 - W prowadzonym badaniu jakościowym zwracano uwagę na różnego rodzaju problemy dotyczące relacji pomiędzy szkołami / placówkami kształcenia zawodowego a przedsiębiorstwami. Warto przy tym podkreślić, że problemy sygnalizowały w tym przypadku obie strony. Wśród przedsiębiorców pojawiały się opinie o niewłaściwym profilu kształcenia uczniów w ramach systemu kształcenia zawodowego. Podkreślić przy tym trzeba, że nie chodzi tutaj o kwestię nieadekwatności oferty kształcenia rozumianej jako określony katalog zawodów, w których prowadzone jest nauczanie, ale raczej o nieadekwatność jakościową. Innymi słowy, pracodawcy nie sygnalizowali problemu braku dostępności uczniów kształconych w branżach / zawodów, które reprezentują ci pracodawcy, ale brak uczniów, którzy byliby kształceni w sposób odzwierciedlający rzeczywiste bieżące potrzeby i oczekiwania sektora przedsiębiorstw. Można więc powiedzieć, że problem ten jest wypadkową wcześniej wymienionych barier, które wskazywały na nieadekwatność (nieaktualność) wyposażenia szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz wiedzy i kwalifikacji osób prowadzących zajęcia w zakresie nauki zawodu. Jeśli natomiast chodzi o przedstawicieli podmiotów systemu edukacji zawodowej, to w kontekście niskiej jakości współpracy systemu edukacji zawodowej z sektorem przedsiębiorstw zwracali oni uwagę, że pracodawcy niejednokrotnie nie są zainteresowani procesem kształcenia uczniów, oczekując przede wszystkim szybkiego pozyskania wykwalifikowanej siły roboczej. Wynika to z faktu, że zaangażowanie przedsiębiorcy w proces edukowania uczniów nakłada na niego różnego rodzaju obowiązki (udostępnienie maszyn i urządzeń, oddelegowanie osoby odpowiedzialnej za nadzór nad uczniem lub samodzielne pełnienie tej funkcji itp.), przy niejednoznacznie

określonych i niepewnych korzyściach. Zwracano także uwagę, że pracodawcy wykorzystują formułę praktyk i staży nie do stworzenia możliwości nabrania wiedzy praktycznej przez osoby młode, ale do wykorzystania ich w celu wykonywania zadań niezbędnych z punktu widzenia danej firmy, ale niewymagających istotnych kwalifikacji zawodowych (prace porządkowe, proste prace administracyjne itd.). Zwracano przy tym uwagę, że ten problem nabierze znaczenia w kontekście wprowadzenia obowiązku przystąpienia do egzaminu zawodowego przeprowadzanego przez okręgowe komisje egzaminacyjne albo do egzaminu czeladniczego przeprowadzanego przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, co – zgodnie z nowelizacją Prawa Oświatowego – stanowić będzie warunek ukończenia szkoły lub promocji do następnej klasy. W takiej sytuacji nieodpowiedni przebieg procesu nabywania wiedzy praktycznej w przedsiębiorstwie przez osobę przystępującą następnie do egzaminu zawodowego / czeladniczego może obniżyć jej szanse na uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminacyjnego. W tym kontekście podkreślano również, że dodatkowym problemem jest to, że nawet jeśli przedsiębiorca jest zainteresowany współpracą z placówką oświatową w zakresie praktycznej nauki zawodu, to problem może stanowić zaplecze sprzętowe w danej firmie, które nie zawsze odzwierciedla stan rozwoju danej branży, co w rezultacie może prowadzić do zmniejszenia użyteczności kompetencji nabywanych przez uczniów w takich przedsiębiorstwach.

- **Niski poziom zaangażowania uczniów** – W badaniu jakościowym zwracano uwagę na występowanie wśród uczniów tego problemu. Poszczególne kategorie respondentów akcentowały przy tym różne aspekty rzeczowej bariery. Przedsiębiorcy wyrażali się krytycznie o chęci i gotowości uczniów do nabywania nowej wiedzy i podejmowania wysiłku związanego z wykonywaniem pracy w ramach trwających staży i praktyk. W takiej sytuacji, staż / praktykę cechuje ograniczona użyteczność dla samego stażysty / praktykanta, ale dodatkowo – mniejsza jest motywacja przedsiębiorcy do prowadzenia w swojej firmie stażu / praktyki, gdyż nie będzie on dostrzegać głównej potencjalnej korzyści jaka może dla niego wynikać z przyjęcia stażysty / praktykanta, tj. przygotowania i pozyskania przyszłego pracownika. Z kolei przedstawiciele szkół i placówek oświatowych zwracali uwagę, że niski poziom zaangażowania uczniów może wynikać z tego, że decyzja o kontynuowaniu swojej edukacji w ramach systemu szkolnictwa zawodowego jest niejednokrotnie przypadkowa i/lub niesamodzielna. W rezultacie w

szkołach i placówkach edukacji zawodowej kształcą się osoby, które nie są zainteresowane późniejszą pracą w danym zawodzie (a jednocześnie nie mają do tego wyraźnych predyspozycji), co w sposób oczywisty wpływa na poziom ich motywacji do aktywnego uczenia się.

- **Ograniczenia prawne w prowadzeniu działalności gospodarczej przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego** – W badaniu jakościowym zwracano uwagę na ten problem w dwojakim kontekście. Po pierwsze, jako ograniczenie dla pozyskania przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego dodatkowych środków finansowych, które mogłyby zostać przeznaczone na przezwycięzenie innych problemów, tj. dysponowania niewystarczającym i zdezaktualizowanym wyposażeniem, które jest wykorzystywane w procesie edukacji zawodowej. Po drugie, występujące ograniczenia pogłębiają problem nieadekwatności działalności edukacyjnej w stosunku do oczekiwań i wymagań rynkowych. Jeśli istniałaby możliwość prowadzenia działalności dochodowej w ramach realizacji przez uczniów określonych zadań (stanowiących przede wszystkim element ich przygotowywania do wykonywania zawodu), to na pewno wymuszałyby to większą adaptację sposobu kształcenia do bieżącej sytuacji i poziomu technologicznego danej branży. Trzeba jednak w tym miejscu podkreślić, że niniejszy problem może stracić w kolejnych latach na znaczeniu ze względu na fakt, że – zgodnie z nowelizacją Prawa Oświatowego – szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe będą mogły gromadzić na wydzielonym rachunku dochody uzyskiwane z prowadzonej w ramach kształcenia w danym zawodzie działalności usługowej.

Powyższe wnioski z analizy wyników badań pierwotnych odnoszące się do barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego uzupełnić należy także o wyniki analizy desk research w tym zakresie. Analiza ta bazowała przede wszystkim na różnorodnych opracowaniach analitycznych i badawczych dotyczących funkcjonowania systemu szkolnictwa zawodowego w regionie. W prowadzonych badaniach i analizach zwraca się uwagę na różnorodność barier i trudności dotyczących sektor kształcenia zawodowego. Pierwsza grupa problemów ma charakter ogólny i dotyczy generalnej kwestii zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia zawodowego. Wskazać tutaj należy przede wszystkim na:

- niedopasowanie oferty szkół do potrzeb rynku pracy,
- przestarzałe metody nauczania,
- brak aktualizowania wiedzy i umiejętności nauczycieli,

- brak sprzętu,
- brak współpracy z pracodawcami,
- selekcja negatywna kandydatów na uczniów placówek kształcenia zawodowego⁴.

Jak widać, wskazuje się powyżej na problem braku aktualizowania wiedzy i umiejętności nauczycieli, choć z innych analiz wynika, że podejmowane są działania w tym zakresie. Wydaje się, że kluczowe jest tu jednak to, na ile podejmowane działania rozwojowe faktycznie przyczyniają się do aktualizacji wiedzy i umiejętności nauczycieli (a więc jest to kwestia oceny skuteczności i trafności tych działań).

Jeśli chodzi o ewentualne bariery i trudności związane z dostosowaniem oferty kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, to dotyczą one w praktyce przede wszystkim problemów w tworzeniu nowych profili kształcenia. Bo choć zdecydowana większość szkół i placówek tworzy nowe profile kształcenia lub planuje podejmowanie takich działań, to jednak większość z nich dostrzega określone bariery w tym obszarze. Są to, przede wszystkim: brak odpowiedniej infrastruktury zapewniającej praktyczną naukę zawodu; brak środków finansowych na jej tworzenie, modernizację i wyposażenie; niedobór kadry nauczycielskiej z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym i zawodowym⁵. Dodatkowo zwraca się uwagę, iż problemem w modyfikacji profili kształcenia i ich dostosowaniu do potrzeb rynku pracy jest odmienna kultura organizacyjna placówek oświatowych i przedsiębiorstw⁶. Oznacza to, z jednej strony, postrzeganie przez przedsiębiorców działań sektora oświaty jako nadmiernie zbiurokratyzowanych i czasochłonnych. Z drugiej strony, sami przedsiębiorcy mają trudność w określeniu swoich potrzeb średnio- i długoterminowych, co utrudnia placówkom oświatowym dostosowanie się do oczekiwań sektora przedsiębiorstw.

Zidentyfikowane bariery i trudności można traktować dwojako. Z jednej strony, są to określone problemy, na rozwiązanie których powinna być zorientowana interwencja publiczna, jeśli ma ona skutecznie przyczyniać się do poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego

⁴ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2014) Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Szczecin, s. 7

⁵ Bieszk-Stolorz B., Gdakowicz A., Markowicz I. (2017) Stan i potrzeby szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Wiadomości Statystyczne, Nr 4 (671) 2017, s. 66

⁶ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2014) Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Szczecin, s. 8-9

oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy. Po drugie jednak, wskazane bariery powinny być traktowane jako czynniki w określony sposób wpływające na skuteczność i trafność ewaluowanej interwencji. Przykładowo, brak współpracy z pracodawcami może być traktowany jako istotny czynnik trafności działań zorientowanych na zmianę profili kształcenia – jeśli zmiana ta będzie prowadzona bez współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym może nie przełożyć się na zwiększenie dostosowania oferty sektora edukacji zawodowej do potrzeb i oczekiwań sektora przedsiębiorstw.

Szczególne znaczenie ma w kontekście analizy barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego problem niedoinwestowania tej części sektora oświaty⁷. Z jednej strony, tego rodzaju problem identyfikowany jest jako istotny dla wszystkich szkół i placówek oświatowych. Z drugiej jednak, specyfika kształcenia na szczeblu zawodowym sprawia, że wymagają one w sposób szczególny zapewnienia środków finansowych niezbędnych do prawidłowego prowadzenia działań edukacyjnych. Chodzi tutaj o wyposażenie szkół i placówek kształcenia zawodowego w taki sprzęt i przyrządy, które umożliwią skuteczną edukację zawodową, która jednocześnie będzie trafnie dostosowana do aktualnego funkcjonowania poszczególnych branż i zawodów. Jednocześnie jednak, w prowadzonych analizach zwraca się uwagę, że problem niedoinwestowania nie dotyczy tylko tworzenia, modernizacji lub doposażenia odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia nauki zawodu, ale także kwestii bardziej podstawowych, w tym np. remontów sal dydaktycznych, gimnastycznych, czy pomieszczeń sanitarnych⁸.

Problem niedoinwestowania jest o tyle istotny, że kwestia dysponowania nowoczesnym wyposażeniem jest jednym z czynników postrzegania danego kierunku kształcenia (i oceny jego jakości) jako atrakcyjnego. Dlatego też, dla placówek oświatowych istotny był w poprzednim okresie finansowania wkład projektów w rozbudowę i modyfikację wyposażenia szkoły⁹.

Analizując problem niedoinwestowania szkół i placówek kształcenia zawodowego zwraca się jednak uwagę, że w mniejszym stopniu dotyczy on kwestii doksztalcenia się kadry tych podmiotów. Szkoły dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską i instruktorską. Z

⁷ Bieszk-Stolorz B., Gdakowicz A., Markowicz I. (2017) Stan i potrzeby szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, *Wiadomości Statystyczne*, Nr 4 (671) 2017, ss. 49–67

⁸ *Ibidem*, s. 65

⁹ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2014) Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Szczecin, s. 7-8

proszonych badań wynika, iż występuje duża aktywność kadry nauczycielskiej w podnoszeniu kwalifikacji, a jej najczęstszymi formami są: udział w konferencjach, odbycie studiów podyplomowych i uczestnictwo w kursach doskonalących¹⁰. Nie sposób jednak w tym miejscu nie odwołać się do – wcześniej prezentowanych – wyników niniejszej ewaluacji, gdzie sygnalizowano, że obraz sytuacji w odniesieniu do potencjału ludzkiego systemu edukacji zawodowej w woj. zachodniopomorskim nie jest jednoznaczny. Z jednej strony problem stanowi potencjał ilościowy i brak wystarczającej liczby nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, z drugiej zaś – funkcjonują różnego rodzaju ograniczenia w zakresie rozwoju kompetencyjnego pracowników dydaktycznych w obszarze kształcenia zawodowego. Należy w tym miejscu podkreślić, że ze względu na moment realizacji badania, w ograniczonym stopniu ujawniły się w diagnozie barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego kwestie dotyczące pandemii COVID-19. Pierwsza edycja badania w całości została zrealizowana w 2019 roku, z kolei edycja druga była realizowana w roku 2020, ale badania ilościowe w większej części zrealizowano przed wprowadzeniem obostrzeń w systemie edukacji lub w początkowej ich fazie. Jedynie w badaniu jakościowym, które realizowano w okresie późniejszym pojawiał się wątek problemów wynikających z sytuacji epidemiologicznej, ale raczej identyfikowano je jako trudności i problemy przejściowe, a nie trwałą barierę zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego.

Działania w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego

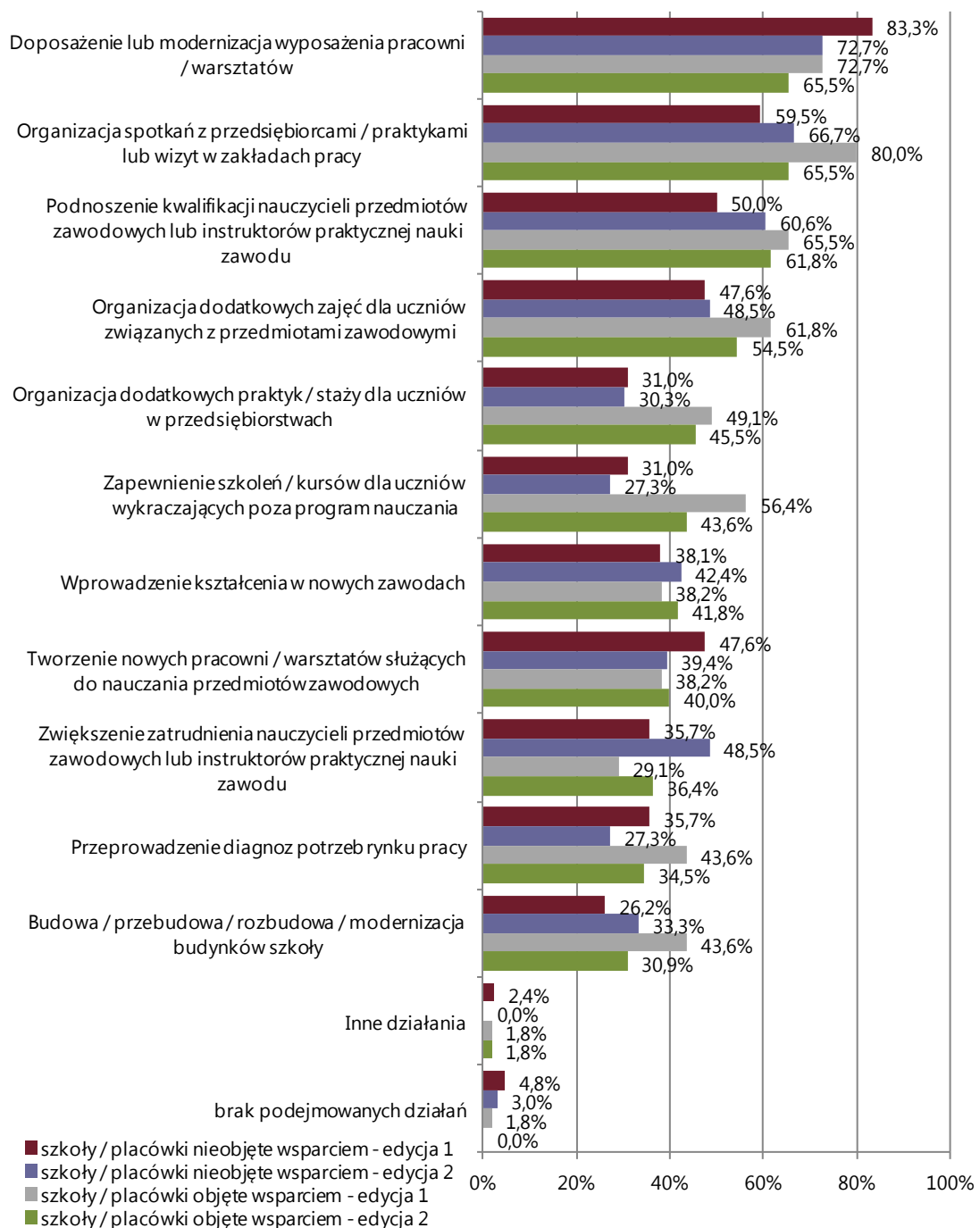
W niniejszej części przeprowadzono analizę i ocenę działań w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego. Po pierwsze, udzielono odpowiedzi na pytanie badawcze dotyczące ewentualnych działań w zakresie poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy, które podejmowane przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego poza działaniami finansowanymi w ramach RPO WZ 2014-2020. Po drugie, dokonano oceny dostępności wsparcia w ramach ewaluowanej interwencji identyfikując ewentualne działania, które należałoby podjąć w celu zwiększenia dostępności rzeczowej pomocy. Po trzecie wreszcie, odnosząc się zarówno do interwencji w ramach RPO WZ 2014-2020, jak i działań podejmowanych poza Programem,

¹⁰ Bieszk-Stolorz B., Gdakowicz A., Markowicz I. (2017) Stan i potrzeby szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Wiadomości Statystyczne, Nr 4 (671) 2017, s. 65

określono najważniejsze trudności które odnoszą się do procesu poprawiania jakości kształcenia zawodowego. W tym ostatnim przypadku należy zwrócić uwagę, że zakres analizy – choć pozornie zbliżony – to jednak odbiega istotnie od analizy wcześniejszej, która dotyczyła trudności w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego. W analizie, której wyniki omówiono wcześniej, skoncentrowano się na barierach samego procesu kształcenia w ramach systemu edukacji zawodowej. Z kolei analiza poniższa dotyczy nie tyle samego procesu nauczania, co działań, które są podejmowane w celu poprawy jego jakości.

W pierwszej kolejności dokonano identyfikacji dotychczasowych działań podejmowanych przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego, z zastrzeżeniem, że chodzi o działania realizowane poza wsparciem ze środków RPO WZ 2014-2020. Kwestia ta była podejmowana w badaniu ilościowym dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego.

Wykres 9. Działania podejmowane przez szkoły i placówki oświatowe w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego poza wsparciem RPO WZ 2014-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

Respondenci, reprezentujący szkoły i placówki objęte wsparciem ze środków RPO WZ 2014-2020, pytani o ewentualne działania realizowane poza dofinansowanymi z tego źródła projektami, najczęściej wskazywali na organizację spotkań z przedsiębiorcami / praktykami lub wizyty w zakładach pracy lub doposażenie lub modernizację wyposażenia pracowni / warsztatów (po 65,5% wskazań). Ponad połowa wskazywała też na działania takie jak: podnoszenie

kwalfikacji nauczycieli przedmiotów zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu (61,8%), czy organizacja dodatkowych zajęć dla uczniów w związku z nauką przedmiotów zawodowych (54,5%). W przypadku odpowiedzi dyrektorów reprezentujących placówki nieobjęte wsparciem, trzy najczęściej wybierane działania mają charakter tożsamy z działaniami deklarowanymi w grupie objętej pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020: doposażenie lub modernizacja wyposażenia pracowni / warsztatów (72,7% wskazań), organizacja spotkań z przedsiębiorcami / praktykami lub wizyty w zakładach pracy (66,7% wskazań) oraz podnoszenie kwalifikacji nauczycieli przedmiotów zawodowych lub instruktorów praktycznej nauki zawodu (60,6%).

Trudno o jednoznaczne stwierdzenie, który typ placówek objętych badaniem (tj. szkoły korzystające i niekorzystające ze wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020) jest bardziej aktywny w podejmowaniu działań w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego (poza wsparciem RPO WZ 2014-2020) – w zależności od konkretnego rodzaju działań większy odsetek dyrektorów deklarujących ich podejmowanie cechuje bądź podmioty korzystające z pomocy w ramach w RPO WZ 2014-2020, bądź pozostałe placówki. Podobnie niejednoznaczna jest sytuacja, jeśli chodzi o dynamikę zmienności częstości podejmowania poszczególnych działań w latach szkolnych: 2018/2019 i 2019/2020 – w przypadku niektórych kategorii działań wzrosła aktywność szkół w ich podejmowaniu, w innych zaś nastąpił spadek. Warto przy tym zauważyć, że w relatywnie dużym stopniu spadła aktywność szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 w organizacji spotkań z przedsiębiorcami / praktykami lub wizyty w zakładach pracy lub doposażenie lub modernizację wyposażenia pracowni / warsztatów (z poziomu 80% do 65,5%), czy zapewnieniu szkoleń / kursów dla uczniów wykraczających poza program nauczania (z 56,4% do 43,6%).

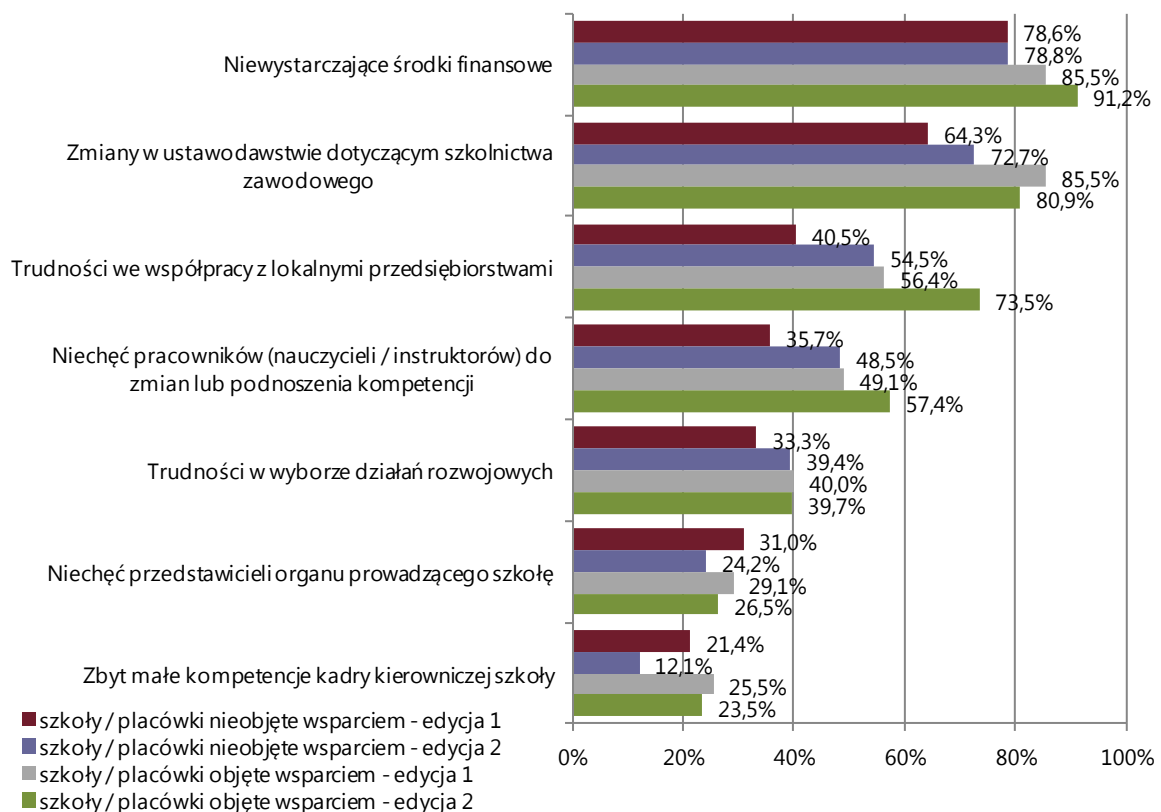
Powyższa analiza wskazuje, że działania realizowane poza Programem w dużym stopniu pozostają spójne z charakterem wsparcia dostępnego w ramach RPO WZ 2014-2020. Oznacza to, że – po pierwsze – zakres i logika interwencji w obszarze edukacji zawodowej, które zaplanowano w Programie są adekwatne wobec potrzeb i oczekiwań interesariuszy. Jeśliby bowiem tak nie było, struktura działań realizowanych w oparciu o współfinansowanie ze środków RPO WZ 2014-2020 byłaby wyraźnie odmienna od tej, która jest specyficzna dla Programu – ta ostatnia byłaby po prostu odzwierciedleniem dostępnego modelu wsparcia, nie zaś rzeczywistych potrzeb. Jeśli jednak tak się nie dzieje i nawet, gdy podmioty systemu edukacji zawodowej nie korzystają z pomocy oferowanej w RPO WZ 2014-2020, to decydują się na

podejmowanie działań o zbliżonym charakterze, to oznacza to, że w obu przypadkach podstawowym bodźcem do realizacji określonych działań jest realny problem, który podmiot chce rozwiązać. Po drugie, tożsamość obu kategorii działań (prowadzonych w ramach RPO WZ 2014-2020 i poza nim) oznacza, że potrzeba ich realizacji jest bardzo duża i zaspokajana jest w oparciu o różne źródła finansowania.

Warto przy tym wspomnieć, że kwestie, które mogą być relatywnie kosztowne lub generują trwałe obciążenia finansowe, tj. infrastrukturalne (odnoszące się do budowy lub modernizacji budynków szkoły / placówki kształcenia zawodowego, czy też tworzenia nowych pracowni lub warsztatów) oraz odnoszące się do zatrudniania nowych kadr (choć w tym przypadku widać w analizowanym okresie czasu wzrost aktywności zarówno szkół i placówek objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020, jak i niekorzystających z tego rodzaju pomocy) są z reguły rzadziej podejmowane poza kontekstem wsparcia RPO WZ 2014-2020. Stanowi to potwierdzenie wcześniejszych wniosków o ograniczonym potencjale finansowym podmiotów kształcenia zawodowego.

Uzupełnieniem powyższych danych dotyczących charakteru podejmowanych działań mających na celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego są informacje odnoszące się do ewentualnych barier podejmowania tego rodzaju działań. Na poniższym wykresie zobrazowano wyniki badania dyrektorów szkół / placówek oświatowych, które podejmują tę kwestię.

Wykres 10. Występowanie barier utrudniających podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego



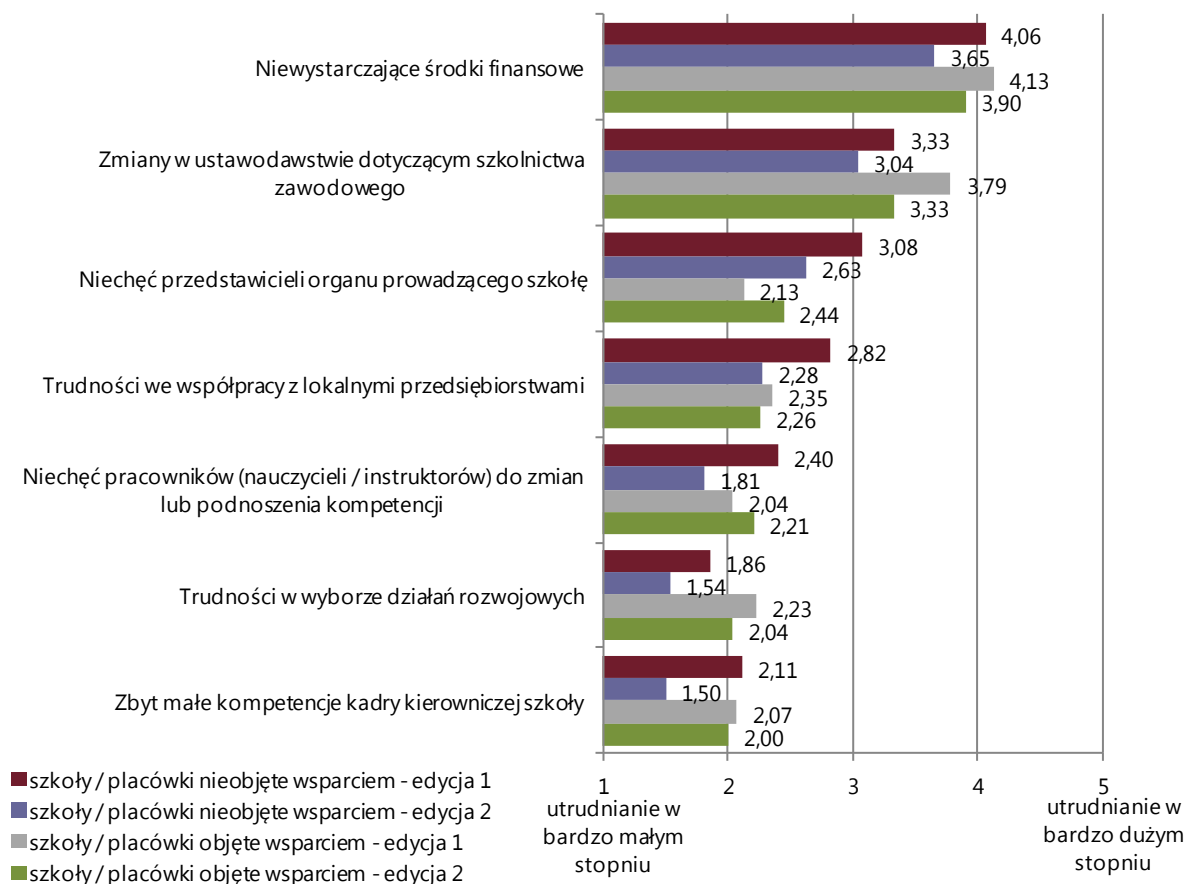
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

Mówiąc o barierach utrudniających podejmowanie przez szkoły działań mających na celu poprawę jakości kształcenia zawodowego, w przypadku obu kategorii szkół: objętych oraz nieobjętych wsparciem RPO WZ 2014-2020, należy zauważyć, że najczęściej wskazywano na: niewystarczające środki finansowe (problem ten dotyczy 91,2% podmiotów objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 oraz 78,8% szkół i placówek niekorzystających z tej pomocy) oraz zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego (szkoły i placówki objęte wsparciem: 80,9%; szkoły i placówki nieobjęte wsparciem: 72,7%). Z relatywnie dużą skalą występowania mamy także do czynienia w przypadku bariery, jaką są trudności we współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami – wśród placówek nieobjętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 na występowanie tej bariery wskazało 54,5% respondentów, w grupie podmiotów objętych pomocą ze środków RPO WZ 2014-2020 – aż 73,5%). W kontekście tej ostatniej bariery zauważyć także należy, że w obu typach badanych szkół i placówek kształcenia zawodowego wystąpiła niekorzystna prawidłowość polegająca na znaczącym wzroście skali występowania rzeczony bariery w analizowanym okresie czasu. Relatywnie duży wzrost częstości

występowania cechuje także barierę, jaką stanowi niechęć pracowników do zmian lub podnoszenia kwalifikacji. W przypadku szkół nieobjętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020, odsetek dyrektorów potwierdzających występowanie tej bariery podejmowania przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego, wzrósł w analizowanym okresie z poziomu 35,7% do 48,5%. Z kolei w grupie podmiotów korzystających z pomocy współfinansowanej ze środków RPO WZ 2014-2020, odsetek wskazań zwiększył się z poziomu 49,1% do 57,4%. Taka sytuacja powinna być traktowana jako czynnik, który może niekorzystnie oddziaływać na skuteczność adresowania wsparcia w zakresie rozwoju kompetencji kadr dydaktycznych szkół i placówek kształcenia zawodowego.

Podobnie jak miało to miejsce w przypadku analizy barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego, poza częstością występowania poszczególnych barier utrudniających podejmowanie przez szkoły działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego, zidentyfikowano także ich znaczenie (rozumiane jako stopień oddziaływania poszczególnych barier na podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe rzeczonych działań). Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 11. Stopień oddziaływania barier utrudniających podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

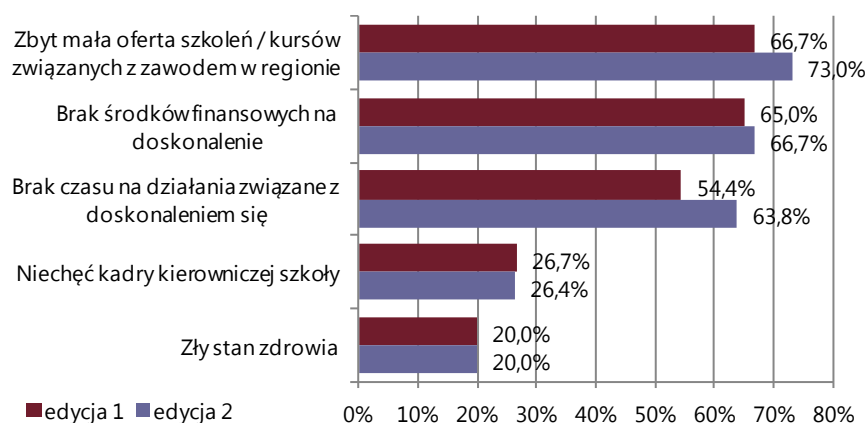
Dokonana przez dyrektorów placówek / szkół, ocena stopnia oddziaływania poszczególnych barier, które utrudniają podejmowanie działań mających poprawić dostępność, jakość i efekty kształcenia zawodowego, uprawnia do stwierdzenia, że dwa najistotniejsze problemy tyczą się w zbliżonym stopniu obu kategorii tych placówek (objętych oraz nieobjętych wsparciem). Są to: niewystarczające środki finansowe (szkoły i placówki objęte wsparciem: 3,90 pkt; szkoły i placówki nieobjęte wsparciem: 3,65 pkt,, gdzie „1” oznacza utrudnienie w bardzo małym stopniu, a „5” – utrudnienie w bardzo dużym stopniu) oraz zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego” (odpowiednio: 3,33 pkt. i 3,04 pkt.). Warto przy tym zauważyć, że w obu przypadkach – zarówno wśród szkół i placówek objętych wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020, jak i niekorzystających z tej pomocy – w roku szkolnym 2019/2020 stopień oddziaływania danej bariery utrudniającej podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego uległ

obniżeniu. Jest to zresztą prawidłowość dotycząca większości ocenianych przez respondentów barier.

Jeśli więc – jak wynika z powyższych danych – niewystarczające środki finansowe to najczęściej występująca i mająca największe znaczenie bariera podejmowania przez szkoły i placówki oświatowe działań mających na celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego, to konkluzję tę postrzegać należy jako wstępne uzasadnienie dla utrzymania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 wsparcia finansowego, które byłoby skierowane do podmiotów systemu edukacji zawodowej. Otwartą na tym etapie analizy pozostaje natomiast kwestia szczegółowego ukierunkowania tego wsparcia – kwestia ta będzie przedmiotem analizy w dalszej części raportu, szczególnie w podrozdziałach dotyczących trafności i użyteczności poszczególnych typów pomocy.

Dotychczasowa analiza działań w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego dotyczyła aktywności szkół i placówek oświatowych i bazowała na deklaracjach dyrektorów tych podmiotów. Warto jednak zwrócić uwagę, że działania w tym zakresie mogą być podejmowane także przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu i w tym przypadku dotyczyć przede wszystkim doskonalenia umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji. Merytoryczne przygotowanie kadry dydaktycznej jest bez wątpienia warunkiem *sine qua non* właściwego przebiegu procesu nauczania, dlatego też poproszono respondentów o opinię na temat ewentualnego występowania tego rodzaju barier.

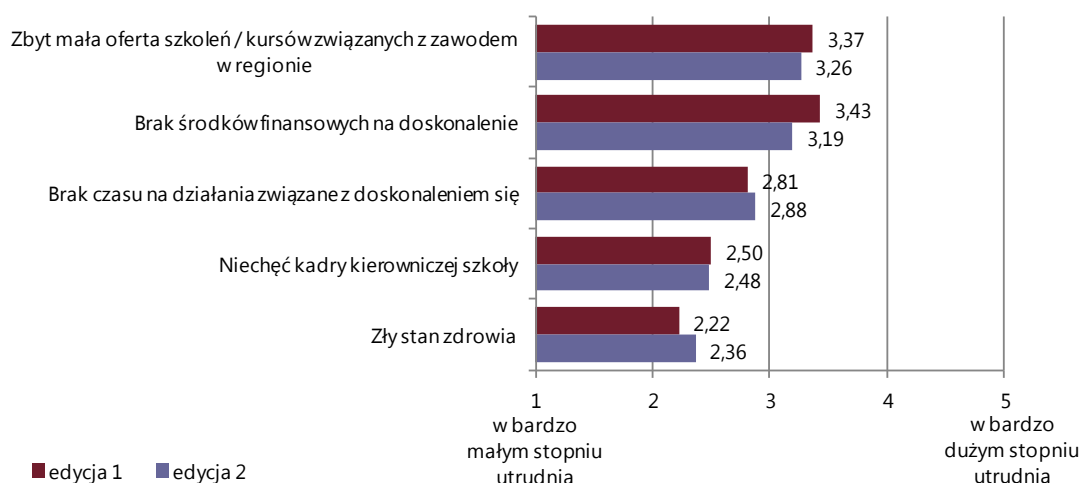
Wykres 12. Występowanie barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 - n=345

Barier utrudniające doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji, wymienione uczestnikom badania – w tym przypadku nauczycielom i instruktorom praktycznej nauki zawodu – wydają się być coraz bardziej istotne. Aż trzy z pięciu podanych kategorii barier, spotkało się ze zwiększeniem częstości wskazywania na przestrzeni roku. Najbardziej jest to widoczne w przypadku bariery braku czasu na działania związane z doskonaleniem się, gdzie częstość występowania wzrosła z poziomu 54,4% w 2019 roku do 63,8% w roku 2020. Jedynie bariera złego stanu zdrowia (relatywnie słabo powiązana z działaniami wspierającymi nauczycieli / instruktorów, a jednocześnie odzwierciedlająca raczej poziom zdrowotności, który nie ulega zmianom dynamicznym w krótkim okresie czasu) pozostała taka sama (20%), a bariera niechęci kadry kierowniczej szkoły do podnoszenia kwalifikacji i umiejętności nauczycieli zmniejszyła się, ale tylko o 0,3% (w obu edycjach na występowanie tej bariery wskazała nieco ponad ¼ respondentów). W przypadku tego ostatniego problemu warto jednak odwołać się także do wyników badania jakościowego, gdzie zwracano uwagę, że wprawdzie dyrektorzy szkół i placówek oświatowych nie są bezwzględnie przeciwni aktywności rozwojowej swoich pracowników, natomiast niechętnie traktują podejmowanie tego rodzaju aktywności w ramach godzin prowadzenia zajęć lekcyjnych. W efekcie, może to prowadzić do zmniejszenia rzeczywistej partycypacji pracowników szkół i placówek kształcenia zawodowego w rozwijaniu swoich kwalifikacji i kompetencji.

Wykres 13. Skala oddziaływania barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1; Brak środków finansowych na doskonalenie: edycja 1 - n=117, edycja 2 - n=230, Zbyt mała oferta szkoleń / kursów związanych z zawodem w regionie: edycja 1 - n=120, edycja 2 - n=252, Niechęć kadry kierowniczej szkoły: edycja 1 - n=48, edycja 2 - n=91, Brak czasu na działania związane z doskonaleniem się: edycja 1 - n=98, edycja 2 - n=220, Zły stan zdrowia: edycja 1 - n=36, edycja 2 - n=69; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały występowanie danego problemu; z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Wymienione wcześniej bariery utrudniające doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli, na przestrzeni obu edycji badań, spotkały się z różnym określeniem ich negatywnej skali oddziaływania. Na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo mały stopień oddziaływania, a 5 – duży stopień oddziaływania, z największym obniżeniem na skali można mówić w przypadku bariery braku środków finansowych na doskonalenie – o 0,24 pkt., co w drugiej edycji daje wynik 3,19 pkt. Również mimo obniżenia stopnia oddziaływania (tym razem o 0,11 pkt.) kategorię: „zbyt mała oferta szkoleń / kursów związanych z zawodem w regionie”, można w drugim etapie badania uznać za silnie problematyczną (stopień oddziaływania tej bariery respondenci określili na 3,26 pkt.). Dwie kategorie, które zdają się sprawiać najmniejszy problem, to niechęć kadry kierowniczej szkoły oraz zły stan zdrowia. Bariery te, w drugiej edycji, otrzymały mniej niż 2,5 pkt., na skali oddziaływania na trudności w procesie doskonalenia nauczycieli, co czyni je najmniej problematycznymi.

Niewielka (3,2%) część respondentów uczestniczących w drugiej edycji badania, podała dodatkowe (niewymienione w kafeterii odpowiedzi) bariery utrudniające doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji. Najczęstsze problemy pojawiające się w tych swobodnych wskazaniach, dotyczą szkoleń. Według respondentów jest ich zbyt mało, a te które są, często są organizowane przez podmioty, które nie mają do tego odpowiednich kompetencji. Wspominana jest też kwestia zbyt niskich wynagrodzeń, połączona z problemem zbyt drogiego kształcenia się na własną rękę. W poprzedniej edycji badania, nie pojawiły się wskazania, które sugerowałyby występowanie innych niż omawiane wcześniej znaczących barier rozwijania kompetencji.

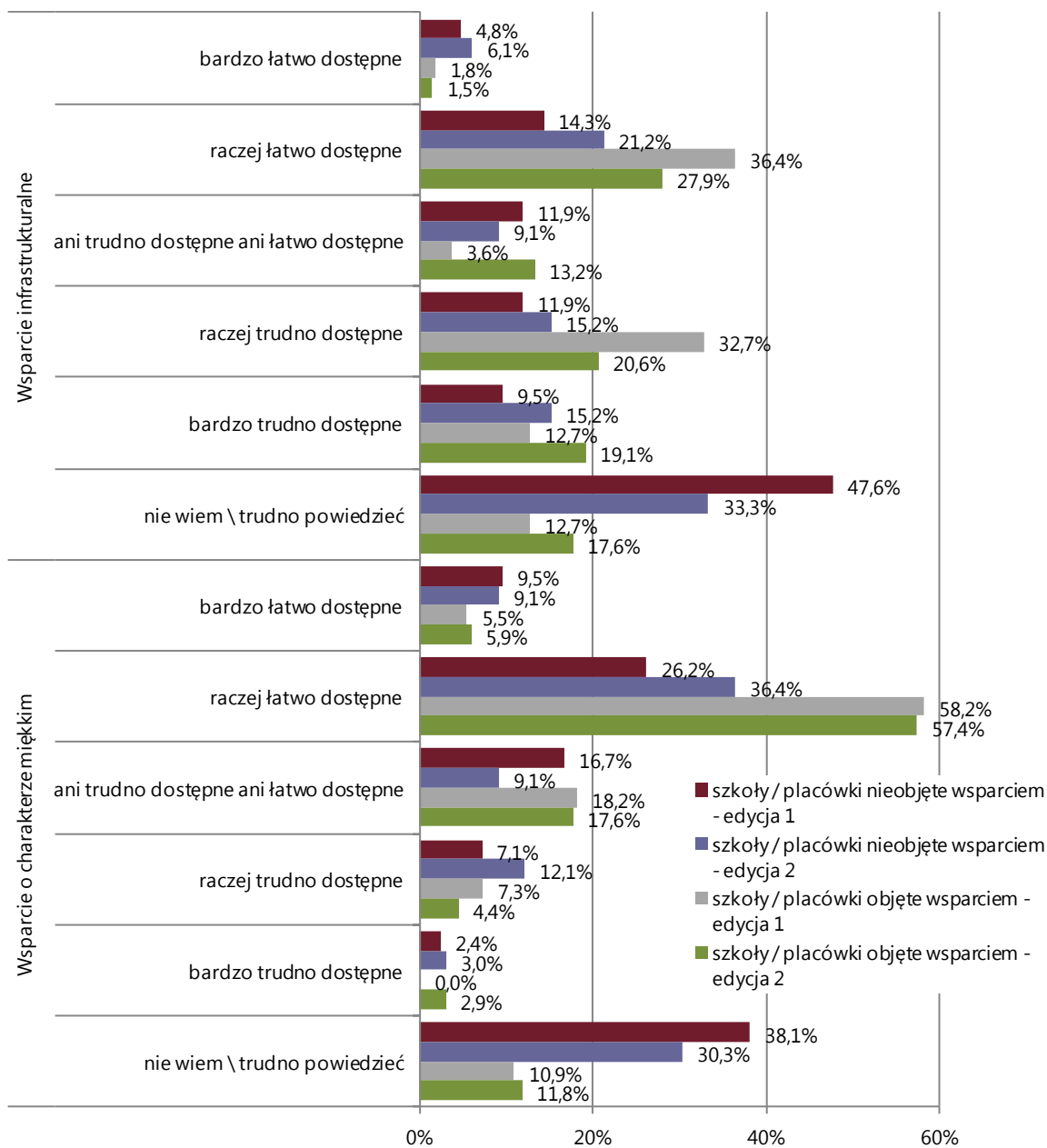
Biorąc pod uwagę powyższą strukturę wskazań w zakresie barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli podkreślić należy celowość utrzymania dostępności wsparcia finansowego, które byłoby zorientowane na wspomaganie rozwijania kwalifikacji przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Jednakże niezbędne jest tutaj uwzględnienie dodatkowego czynnika, jakim jest zapewnienie adekwatności tematyki i jakości szkoleń, z których chciałyby korzystać te osoby. Problem ograniczonej dostępności adekwatnych szkoleń w regionie może być niwelowany na dwa sposoby. Pierwszy związany jest z uruchamianiem w ramach realizowanych projektów programów szkoleniowych dopasowanych do rzeczywistych potrzeb i oczekiwań ich uczestników. Jednakże, tego rodzaju podejście ogranicza możliwość zaoferowania szkoleń o charakterze specjalistycznym, które siłą rzeczy adresowane są do relatywnie wąskiej grupy odbiorców. Z tego względu bardziej uzasadnionym

rozwiązaniem wydaje się realizowanie wsparcia w obszarze rozwijania kompetencji i kwalifikacji specjalistycznych nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu w formule popytowej, co jednocześnie umożliwi korzystanie z kursów i szkoleń oferowanych poza obszarem województwa zachodniopomorskiego.

Respondentów z grupy nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu zapytano także o ewentualne dodatkowe czynniki utrudniające doskonalenie zawodowe. Niemniej jednak nie pojawiły się tutaj wskazania, które sugerowałyby występowanie innych znaczących barier rozwijania kompetencji. Tym samym, zidentyfikowane wcześniej czynniki uznać należy za kluczowe dla ograniczania aktywności nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu w rozwijaniu własnych kwalifikacji.

W dalszej części niniejszego podrozdziału dokonano oceny dostępności wsparcia RPO WZ 2014-2020 dla szkół i placówek kształcenia zawodowego. W pierwszej kolejności przedstawiono wyniki analizy dotyczącej badania dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego, która odnosi się do oceny przez tę kategorię respondentów kwestii dostępności zarówno wsparcia infrastrukturalnego, jak i „miękkiego”.

Wykres 14. Ocena poziomu dostępności wsparcia RPO WZ 2014-2020 dla szkół i placówek kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

Należy nadmienić, że w przypadku obu typów wsparcia wśród dyrektorów szkół nieobjętych wsparciem bardzo silne było przekonanie o braku możliwości jednoznacznej oceny dostępności pomocy oferowanej w ramach RPO WZ 2014-2020 – wariant odpowiedzi: „nie wiem / trudno powiedzieć” wskazało: dla wsparcia infrastrukturalnego – 47,6% badanych w I edycji oraz 33,3% w II edycji badania; dla wsparcia o charakterze „miękkim” – odpowiednio: 38,1% i 30,3%. Nie powinno to dziwić, skoro mamy do czynienia z podmiotami, które nie partycypowały w projektach współfinansowanych ze środków RPO WZ 2014-2020 (co w większości przypadków

wynika raczej z nieaplikowania o wsparcie, nie zaś z nieskuteczności procesu aplikacyjnego – w tym drugim wariancie respondenci dysponowali określoną wiedzą na temat warunków i procedur aplikacyjnych, a tym samym dostępności oferowanego wsparcia). Nawet jednak w tej grupie badanych zauważalne jest generalne przekonanie o większej dostępności wsparcia o charakterze „miękkim” w relacji do wsparcia o profilu infrastrukturalnym.

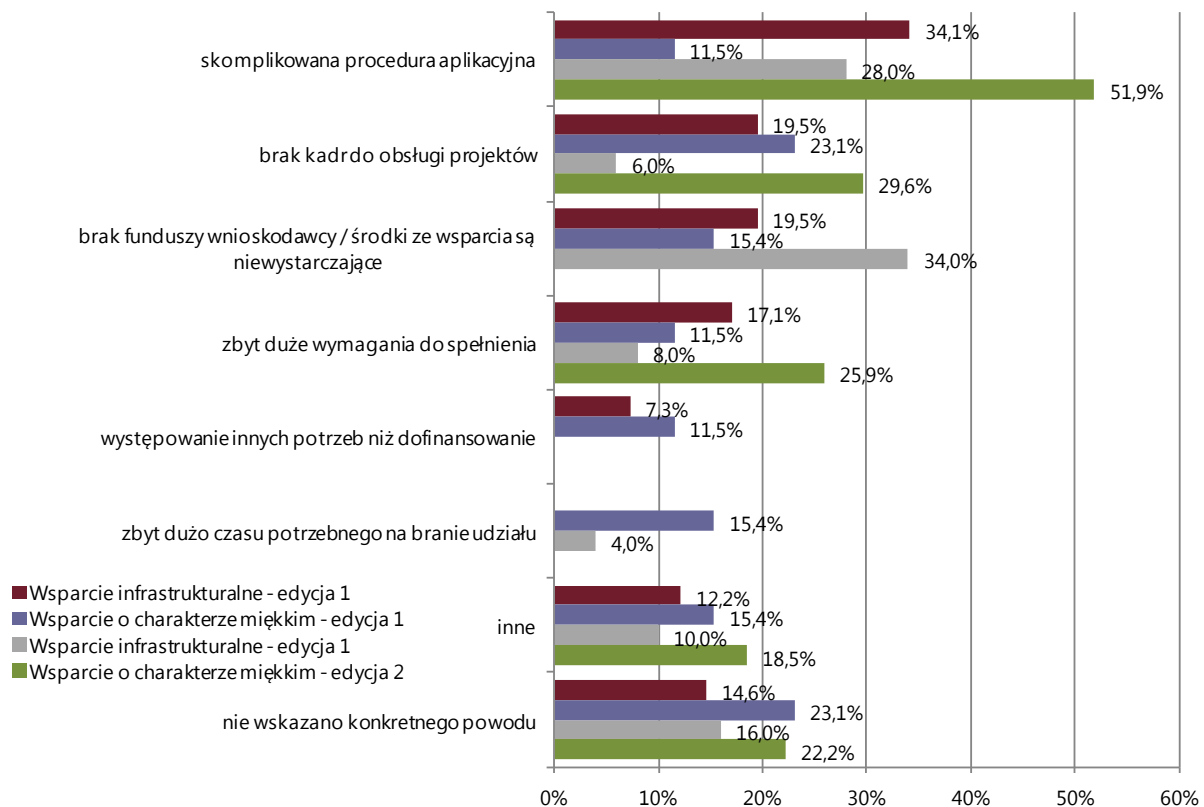
Zupełnie inaczej sytuacja kreuje się w przypadku opinii dyrektorów szkół / placówek objętych wsparciem. Tutaj, w przypadku obu form wsparcia, najczęściej wskazywano na względnie dużą dostępność pomocy – odsetek wskazań wariantu: „raczej łatwo dostępne” dla wsparcia infrastrukturalnego wyniósł 36,4% w I edycji badania i 27,9% w II edycji badania, a dla wsparcia „miękkiego”, odpowiednio: 58,2% i 57,4%. Przy czym podkreślić należy, że i w tej grupie respondentów występuje przekonanie o mniejszej dostępności wsparcia o charakterze infrastrukturalnym. Jeśli chodzi o dynamikę zmian w ocenie dostępności wsparcia w RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej, to trudno tutaj mówić o jednoznacznym kierunku i intensywności tych zmian w obu edycjach badania. Tym samym, nie jest uzasadnionym stwierdzenie, że w analizowanym okresie czasu w określony sposób zmieniło się postrzeganie kwestii dostępności ewaluowanego wsparcia.

Różnice w ocenie dostępności wsparcia infrastrukturalnego i „miękkiego” nie powinny dziwić, jeśli uwzględnimy odmienny charakter wspieranych projektów, co z kolei przekłada się na sposób przygotowania wniosku o dofinansowanie i ewentualnych załączników. Kluczowe znaczenie wydaje się jednak mieć różnica w potencjale finansowym i organizacyjnym, jakim musi dysponować dany podmiot, który planuje realizację przedsięwzięcia w oparciu o finansowanie z EFRR i EFS. I wreszcie, przekonanie o różnicy w dostępności wsparcia infrastrukturalnego i „miękkiego” może mieć swoje uzasadnienie w wiedzy respondentów na temat różnic w wielkości puli środków finansowych, które w RPO WZ 2014-2020 zostały przewidziane na realizację działań dotyczących edukacji zawodowej w obszarze EFRR i EFS.

Jako korzystny należy ocenić przy tym fakt, że znacznie bardziej pozytywnie dostępność wsparcia oceniają przedstawiciele szkół i placówek objętych wsparciem. Mamy tu bowiem do czynienia z podmiotami, które mają wiedzę i doświadczenie w zakresie korzystania ze wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020. To, że dysponując taką wiedzą, nie dostrzegają one istotnych problemów z dostępnością pomocy ocenić należy jako potwierdzenie niewystępowania zbyt wysokich „barier wejścia” i istotnych czynników ograniczających potencjał absorpcyjny w obszarze edukacji zawodowej.

Pełna ocena kwestii dostępności wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 możliwa jest jednak dopiero przy uwzględnieniu konkretnych czynników utrudniających w opinii dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego dostęp do wsparcia w ramach Programu. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 15. Czynniki utrudniające w opinii dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego dostęp do wsparcia RPO WZ 2014-2020



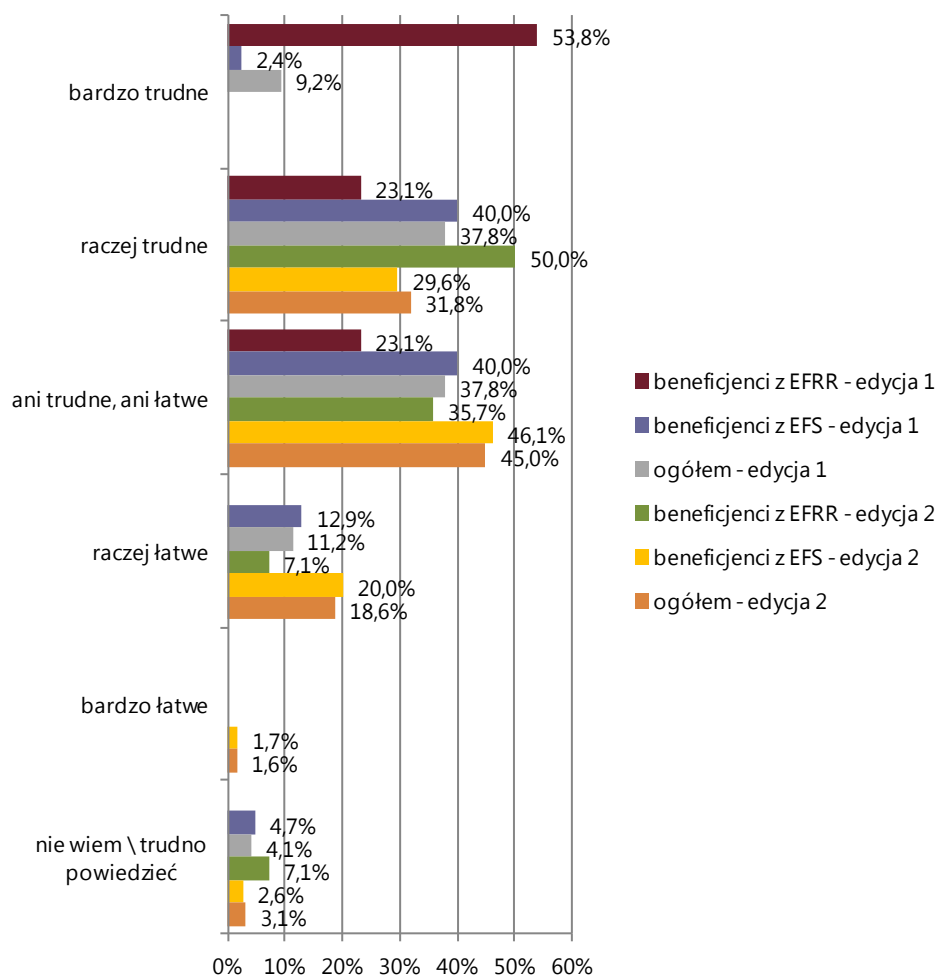
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; wsparcie infrastrukturalne edycja 1 – n=41, wsparcie o charakterze miękkim edycja 1 – n=26, wsparcie infrastrukturalne edycja 2 – n=50, wsparcie o charakterze miękkim edycja 2 – n=27; pytanie zadawane osobom, które wskazały, iż dostęp do wsparcia jest trudny

W przypadku wsparcia infrastrukturalnego – zdaniem respondentów – najczęściej mamy do czynienia z występowaniem takich barier jak: brak funduszy wnioskodawcy / środki ze wsparcia są niewystarczające (34% wskazań w ramach II edycji badania) oraz skomplikowana procedura aplikacyjna (28%). Potwierdza się więc tutaj wcześniejszy wniosek o większej złożoności procesu aplikacyjnego w przypadku wsparcia z EFRR, co z kolei wymaga większego potencjału organizacyjnego i finansowego wnioskodawcy, a to musi negatywnie oddziaływać na przekonanie o dostępności pomocy. Jeśli chodzi o wsparcie o charakterze „miękkim”, to największe znaczenie okazała się mieć bariera w postaci skomplikowanej procedury aplikacyjnej – aż 51,9% respondentów wskazało w II edycji badania na występowanie tej bariery, a w dalszej

kolejności: brak kadr do obsługi projektów (29,6%) oraz zbyt duże wymagania do spełnienia (25,9%). Co istotne, w odniesieniu do wszystkich najczęściej wskazywanych barier dostępności wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 w analizowanym okresie czasu wystąpił wzrost odsetka wskazań.

Dotychczasowa analiza dostępności wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 i ewentualnych ograniczeń tejże bazowała na opiniach dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego (zarówno objętych, jak i nieobjętych ewaluowanym wsparciem). Wydaje się jednak, że – przynajmniej w odniesieniu do oceny etapu aplikacyjnego w kontekście jego oddziaływania na dostępność pomocy – większą wiedzą mogą dysponować beneficjenci. Z tego względu, w badaniu beneficjentów została podjęta kwestia poziomu trudności uzyskania wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 16. Ocena poziomu trudności uzyskania wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=98, edycja 2 - n=129, beneficjenci z EFRR - edycja 1 - n=13, beneficjenci z EFS - edycja 1 - n=85, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=14, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=115

Istnieją wyraźne różnice w opiniach beneficjentów korzystających ze wsparcia EFRR oraz EFS odnośnie ocen poziomu trudności uzyskania wsparcia. W przypadku EFRR częściej (zarówno w I, jak i II edycji badania) respondenci oceniali poziom trudności uzyskania wsparcia jako bardzo lub raczej trudny. Z kolei jeśli chodzi o beneficjentów realizujących projekty współfinansowane ze środków EFS, to w grupie tej jest relatywnie większe (w porównaniu z projektodawcami, których przedsięwzięcia są współfinansowane ze środków EFS) przekonanie o tym, że uzyskanie wsparcia jest łatwe (z wyraźną dominacją umiarkowanego wariantu przekonania o łatwości pozyskania dofinansowania).

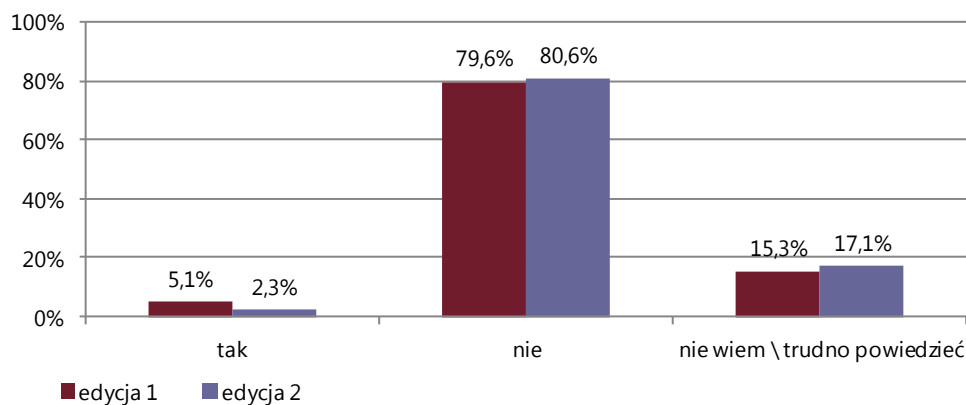
Relatywnie duży odsetek badanych w obu funduszach i obu edycjach badania wskazał na wariant odpowiedzi oznaczający, że uzyskanie wsparcia nie było ani łatwe, ani trudne. Oznacza to, że w dużej mierze dostępność pomocy z RPO WZ 2014-2020 postrzegana jest jako kwestia, w której splatają się zróżnicowane – pozytywne i negatywne – czynniki oddziałujące na rzeczywistą dostępność dofinansowania przedsięwzięć w obszarze edukacji zawodowej.

Uzupełnieniem powyższych wyników są dane identyfikujące szczegółowe czynniki utrudniające w opinii beneficjentów dostęp do wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020. Respondenci, którzy ocenili poziom trudności uzyskania wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 jako raczej trudny lub bardzo trudny, zostali poproszeni o doprecyzowanie, jakie kwestie stanowiły dla nich największą trudność. W I edycji badania akcentowano znaczenie takich czynników jak: trudność opracowania/skomplikowania dokumentów aplikacyjnych, czy brak personelu z kompetencjami niezbędnymi do opracowania dokumentacji aplikacyjnej (w ramach EFRR) oraz zbyt duża konkurencja / zbyt mała ilość środków (w ramach EFS; takie przekonanie jest generalnie spójne także z opiniami z badania jakościowego, gdzie zwracano uwagę na bardzo duży potencjał absorpcyjny w przypadku wsparcia „miękkiego” i możliwości wchłonięcia przez sektor edukacji zawodowej znaczącej puli środków finansowych). W II edycji badania również wskazywano na występowanie powyższych problemów, mocno akcentując kwestię utrzymującej się nadal dużej złożoności procesu aplikacyjnego, przy jednocześnie nie zawsze występującej jednoznaczności regulacji i wymagań obowiązujących wnioskodawców.

Specyficznym wariantem problemów, czy ograniczeń w zakresie dostępności wsparcia jest występowanie ewentualnych problemów ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów. Trzeba przy tym podkreślić, że kryteria wyboru projektów zawsze będą mieć w jakimś stopniu charakter dyskryminacyjny, gdyż ich rolą jest różnicowanie wnioskodawców (a właściwie proponowanych przez nich przedsięwzięć projektowych). Istotne jest jednak, by kryteria te nie miały charakteru

zbyt rygorystycznego, kiedy to nie tyle pozwalają wyselekcjonować projekty najwyższej jakości, ale ograniczają – w sposób nieuzasadniony i nadmierny – możliwość uzyskania wsparcia przez znaczną część wnioskodawców. Poniżej przedstawiono dane obrazujące skalę występowania problemu polegającego na trudności ze spełnieniem obowiązujących kryteriów wyboru projektów.

Wykres 17. Występowanie problemów ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=98, edycja 2 – n=129

Zdecydowana większość (ok. 4/5) respondentów uczestniczących w obu edycjach badania nie miała problemów ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów obowiązujących w dotyczącym ich naborze. Tylko 5,1% badanych w edycji I oraz 2,3% badanych w edycji II natrafiło na taki problem. Beneficjentom, którzy dostrzegli występowanie problemów ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów, zadano pytanie jakich kryteriów te problemy dotyczyły. Ze względu na bardzo małą liczbę wskazań trudno mówić tutaj o występowaniu istotnych problemów w zakresie spełniania przez wnioskodawców określonych kryteriów wyboru projektów (tym bardziej, że konkretne wskazania miały charakter jednostkowy, nie zaś powtarzalny). Nie sposób w związku z tym formułować wniosku o tym, iż kryteria wyboru projektów obowiązujące w ramach RPO WZ 2014-2020 w Osiach priorytetowych: VIII i IX stanowiły istotny czynnik ograniczający możliwość ubiegania się o wsparcie. Pamiętać przy tym należy, że w badaniu wzięli udział wyłącznie wnioskodawcy skuteczni. Jeśli uwzględnilibyśmy wnioskodawców, którzy nie otrzymali wsparcia odsetek wskazań potwierdzających występowanie trudności ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów byłby na pewno wyższy. Jednocześnie, dominacja przekonania o względnej łatwości spełnienia kryteriów wyboru projektów nie powinna być traktowana jako podstawa do formułowania wniosku o za małym rygoryzmie kryteriów. Dofinansowanie otrzymują bowiem nie podmioty „tylko” spełniające obowiązujące kryteria wyboru projektów, ale

te, które spełniają je w stopniu najwyższym (oczywiście przy zastrzeżeniu, że dotyczy to naborów, w których łączna wnioskowana kwota dofinansowania przekracza wartość alokacji przewidzianej dla danego naboru).

By potwierdzić powyższy wniosek przeprowadzono także ocenę ekspercką kryteriów wyboru projektów obowiązujących w naborach dotyczących ewaluowanych Działań. Analiza ta skoncentrowana była przede wszystkim na tych kryteriach wyboru projektów, które dotyczą bezpośrednio zagadnień specyficznych dla obszaru edukacji zawodowej¹¹. Co do zasady, katalog kryteriów w ramach EFRR i EFS w odniesieniu do interwencji dotyczącej kształcenia zawodowego ocenić należy pozytywnie w aspekcie jego oddziaływania na dostępność pomocy oferowanej w RPO WZ 2014-2020. Należałoby jednak rozważyć zmianę podejścia dotyczącego obligatoryjności określonych form wsparcia w ramach realizowanych typów projektów współfinansowanych ze środków EFS. W chwili obecnej w kryteriach wyboru projektów dotyczących wsparcia współfinansowanego ze środków EFS zakłada się obligatoryjność określonych form wsparcia dla uczestników projektów (w odniesieniu do poszczególnych typów projektów). Tego rodzaju podejście nie tylko może zaburzać indywidualizację wsparcia uwzględniającą specyficzne potrzeby, możliwości i ograniczenia uczestników. Dodatkowo, założenie o objęciu 100% uczestników określonymi formami wsparcia może utrudniać skuteczną realizację projektu, jeśli weźmiemy pod uwagę zjawisko rezygnacji uczestników na różnych etapach realizacji projektu. Z drugiej strony należy zwrócić uwagę, że obowiązująca obligatoryjność określonych form wsparcia pozwala zapewnić taki zakres wsparcia, który co do zasady wydaje się być kluczowy dla uczniów funkcjonujących w systemie kształcenia zawodowego (ze szczególnym uwzględnieniem staży uczniowskich). W badaniu jakościowym podkreślano jednak, że stosowanie obligatoryjności w odniesieniu do realizowanych w projektach form wsparcia stanowi ograniczenie w kontekście zapewnienia optymalnego poziomu trafności świadczonej pomocy.

Uwzględniając powyższe, należałoby rozważyć odejście w przyszłym okresie finansowania od tak formułowanych wymogów wobec projektodawców, przy jednoczesnym wprowadzeniu jako obligatoryjnego – na poziomie całego projektu, nie zaś poszczególnych uczestników – uwzględnienia w zakresie projektu wybranej formy (lub form) wsparcia, które obecnie składają

¹¹ W analizie uwzględniono kryteria wyboru projektów obowiązujące w momencie opracowywania raportu końcowego, tj. stanowiące załącznik do 49 wersji Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych (obowiązującej od 7 października 2020 roku).

się na typ projektu 5 w ramach Osi Priorytetowej VIII: „Rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym”. Pamiętać przy tym należy, że w dużym stopniu kwestie odnoszące się do obligatoryjności stosowania określonych form pomocy stanowią odzwierciedlenie wymagań formułowanych na poziomie krajowym. Dlatego też, możliwość wdrożenia niniejszego zalecenia będzie uwarunkowana regulacjami centralnymi odnoszącymi się do interwencji w obszarze edukacji zawodowej.

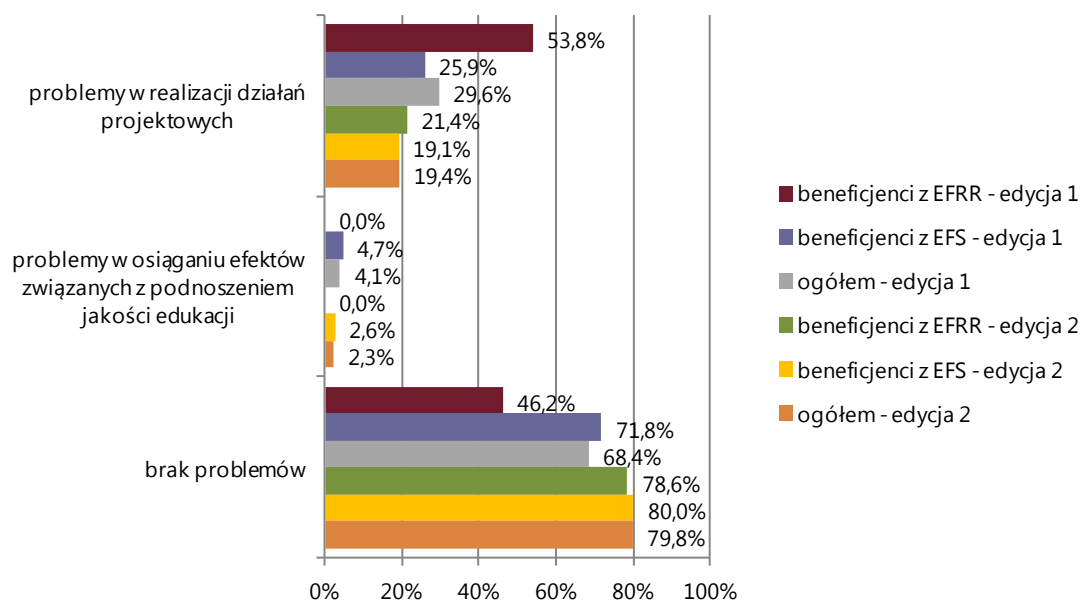
Analizując kwestię dostępności wsparcia, poza aspektem przebiegu procedury aplikacyjnej oraz kryteriów wyboru projektów znaczenie ma także tryb wyboru projektów. Bez wątpienia jako najbardziej dostępny i „otwarty” ocenić należy tryb konkursowy, który został zastosowany w ewaluowanych Działaniach z obszaru wspierania edukacji zawodowej. Jednocześnie jednak, decydując się na zastosowanie określonego trybu wyboru projektów (konkursowy / pozakonkursowy) nie należy brać pod uwagę wyłącznie argumentów dotyczących dostępności, ale także późniejszej efektywności i skuteczności realizowanych działań projektowych. Z tego względu, w przypadku wsparcia o charakterze infrastrukturalnym należy, w przyszłym okresie finansowania, rozważyć zastosowanie trybu pozakonkursowego dla realizacji projektów zintegrowanych o znaczeniu ponadpowiatowym (subregionalnym), które zorientowane byłyby na stworzenie międzyszkolnego zaplecza infrastrukturalnego na potrzeby praktycznej nauki zawodu. Uwzględniając specyfikę edukacji zawodowej za istotne uznać należy koordynowanie działań związanych z infrastrukturą kształcenia zawodowego na poziomie ponadlokalnym, szczególnie w wymiarze infrastrukturalnym. Dlatego też istotne jest wspieranie takich inwestycji, które ograniczają zjawisko rozproszenia wsparcia o profilu infrastrukturalnym, jednocześnie umożliwiając koordynację kierunków i obszarów kształcenia zawodowego. Proponowane rozwiązanie nie oznacza „odcięcia” organów prowadzonych / placówek oświatowych od wsparcia działań o charakterze infrastrukturalnym, szczególnie biorąc pod uwagę zalecenie o zwiększeniu pułapu finansowego dotyczącego *cross-financingu* (sformułowane w dalszej części raportu).

Uzupełnieniem powyższych danych odnoszących się do kwestii dostępności wsparcia są także wyniki badania jakościowego, gdzie poszczególni interesariusze raczej pozytywnie oceniali dostępność pomocy dotyczącej edukacji zawodowej w ramach RPO WZ 2014-2020. W przypadku EFS podkreślano, że dla wszystkich pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie dostępne było wsparcie (problem braku wsparcia z powodu niewystarczającej

kwoty alokacji dotyczył wyłącznie EFRR), ewentualne ograniczenia (w odniesieniu do całości interwencji) dostrzegano w kontekście takich kwestii jak: stopień złożoności procedury aplikacyjnej, ograniczony potencjał merytoryczny potencjalnych wnioskodawców oraz określenie minimalnej wartości projektów (co może ułatwiać proces wdrażania z punktu widzenia całego Programu, ale może być barierą dla podmiotów o mniejszym potencjale i możliwościach wykonawczych).

W ramach niniejszego podrozdziału ocenie poddano nie tylko zagadnienia związane z dostępnością wsparcia zorientowanego na wspomaganie działań dotyczących poprawy jakości kształcenia zawodowego, ale także z ewentualnymi trudnościami, które dotyczą już realizowanych działań. Poniżej przedstawiono dane dotyczące – deklarowanego przez beneficjentów – występowania problemów realizacyjnych oraz w zakresie skuteczności.

Wykres 18. Występowanie problemów realizacyjnych oraz w zakresie skuteczności



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=67, edycja 2 - n=103, beneficjenci z EFRR - edycja 1 - n=6, beneficjenci z EFS - edycja 1 - n=61, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=11, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=92

Spośród ewentualnych problemów zdecydowanie większe znaczenie okazują się mieć problemy w realizacji działań projektowych, które w I edycji badania dostrzegła ponad jedna czwarta beneficjentów (29,6%), przy czym zdecydowanie większym stopniu dotyczyło to beneficjentów w ramach EFRR (53,8% realizatorów projektów współfinansowanych z EFRR wskazało na występowanie tego rodzaju problemów wobec 25,9% w przypadku EFS). W II edycji badania zmniejszył się odsetek realizatorów projektów potwierdzających występowanie problemów w

realizacji projektów – w przypadku EFS spadł on do poziomu 19,1%, a w ramach EFRR do 21,4%. Wyraźnie mniejsze znaczenie okazują się mieć problemy w osiągnięciu efektów związanych z podnoszeniem jakości edukacji, na które nie wskazało w żadnej grupie i edycji badania więcej niż 5% badanych.

Największą uwagę przykuwa w opisywanym tutaj zestawieniu fakt, że zdecydowana większość ogółu przebadanych beneficjentów wsparcia nie dostrzegło żadnych problemów realizacyjnych oraz w zakresie skuteczności. Co więcej, w ramach II edycji badania odsetek realizatorów projektów, którzy nie wskazali na występowanie żadnej z kategorii problemów wzrósł i wyniósł blisko 80% (pozostając na zbliżonym poziomie wśród beneficjentów obu funduszy).

Jak wynika z powyższych danych, większość beneficjentów nie dostrzega problemów odnoszących się do realizacji i osiągnięcia efektów projektów dofinansowanych w ramach RPO WZ 2014-2020, przy czym za bardziej „problemowe” uznać należy projekty o charakterze infrastrukturalnym. Szczegółowe przyjrzenie się rodzajom dostrzeganych problemów pozwala stwierdzić, z czego dokładnie wynika takie zróżnicowanie. Głównym problemem okazują się trudności w obszarze PZP / zamówień w ramach realizowanych projektów. Bariera ta dotyczy przedsięwzięć w ramach obu funduszy, choć w większym stopniu EFRR. Z kolei specyfiką projektów bazujących na współfinansowaniu ze środków EFS jest występowanie problemów związanych z takimi kwestiami jak: rekrutacja uczestników, współpraca z przedsiębiorcami oraz zmiana sytuacji / zbyt długi okres pomiędzy etapami aplikowania i realizacji projektu. Wszystkie te problemy postrzegać należy jako stanowiące odzwierciedlenie określonych uwarunkowań dotyczących wyłącznie projektów o charakterze „miękkim”. W przypadku projektów współfinansowanych z EFS pojawił się także wątek trudności wynikających z pandemii COVID-19, która spowodowała ograniczenie lub wstrzymanie działań projektowych realizowanych dla uczestników realizowanych przedsięwzięć (siłą rzeczy problem ten dotyczy wyłącznie projektów, które w okresie przeprowadzania II edycji badania były jeszcze w trakcie realizacji).

Z kolei beneficjentów, którzy deklarowali występowanie problemów w osiągnięciu efektów związanych z podnoszeniem jakości edukacji zapytano, na czym polegały problemy w tym zakresie. Mamy tu do czynienia z bardzo małą liczbą odpowiedzi, przy czym respondenci wskazywali przede wszystkim na problem rezygnacji uczniów w trakcie praktyk, kursów, szkoleń (co przekłada się na obniżenie się skali osiągniętych w projekcie efektów), brak chęci uczniów i/lub nauczycieli do podejmowania ponadstandardowych działań (które mogą przy tym stanowić dodatkowe obciążenie i wymagać dodatkowej aktywności), czy brak skutecznej promocji

edukacji zawodowej (co z kolei utrudnia skuteczną rekrutację uczestników realizowanych projektów).

Również w badaniu jakościowym poszczególnych kategorii interesariuszy interwencji w ramach RPO WZ 2014-2020 dotyczącej edukacji zawodowej podejmowany był wątek ewentualnych barier w odniesieniu do działań zorientowanych na poprawę jakości kształcenia zawodowego. Zwrócono w tym przypadku przede wszystkim uwagę na takie kwestie jak:

- duża zależność od nadrzędnych regulacji prawnych, które podlegają częstym zmianom,
- brak wystarczającego potencjału (szczególnie w jednostkach publicznych) do pozyskiwania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- problematyczność obejmowania określonymi formami wsparcia wszystkich uczestników projektów (i jednocześnie uwzględnienie tej kwestii na etapie monitoringu projektów i realizacji założonych wartości wskaźników realizacji projektu)¹²,
- trudności w rekrutacji uczestników projektów i utrzymaniu ich uczestnictwa w całym okresie realizacji adresowanego do nich wsparcia,
- preferowanie określonych obszarów wsparcia, które są istotne z punktu widzenia regionu (np. inteligentne specjalizacje), nie zawsze jednak adekwatne wobec potrzeb edukacji zawodowej i powiązanych z nią branż,
- zmienność kontekstu społeczno-gospodarczego, która powoduje częściową dezaktualizację założeń projektowych,
- uniwersalne problemy dotyczące realizacji projektów w ramach RPO WZ 2014-2020 (trudności z realizacją zamówień w ramach projektów, a w ostatnim czasie także problemy związane z sytuacją epidemiologiczną, która uniemożliwia realizację określonych działań projektowych).

Ogólna charakterystyka wsparcia kształcenia zawodowego oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020

Nim przejdziemy do analizy różnych aspektów interwencji RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej, poniżej przedstawiono jej charakterystykę. Interwencja ta realizowana jest

¹² W tym przypadku podkreślić należy, że tego rodzaju wymagania wynikają przede wszystkim z zapisów dokumentów nadrzędnych, na których treść IZ RPO nie ma wpływu.

w dwóch obszarach, współfinansowanych odpowiednio z: Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W przypadku wsparcia z EFS mamy do czynienia z czterema Działaniami w Osi Priorytetowej VIII Edukacja. Są to¹³:

- 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego;
- 8.7 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego;
- 8.8 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego;
- 8.9 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych.

Celem interwencji jest w przypadku ww. Działań – Wzrost efektywności kształcenia zawodowego i jego dostosowanie do wymogów regionalnego rynku pracy zwiększające szanse na zatrudnienie. We wszystkich Działaniach mamy do czynienia z takim samym zakresem interwencji, natomiast wyodrębnienie czterech Działań wynika z faktu stosowania instrumentów terytorialnych (ZIT, Kontrakty Samorządowe). Realizowane **typy projektów** obejmują następujące kategorie:

- Podnoszenie umiejętności, kompetencji oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i/lub osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kompetencji lub kwalifikacji zawodowych;

¹³ Opis zakresu interwencji przygotowano na podstawie zapisów Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020, wersja 49 (obowiązująca od 7.10.2020).

- Kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (niniejszy typ projektów nie występuje w Działaniu 8.9);
- Przygotowanie i wdrożenie programów mających na celu zwiększenie przedsiębiorczości i innowacyjności na poziomie edukacji szkolnej– m.in. poprzez finansowanie wdrażania takich programów dla uczniów (w tym zakup niezbędnego wyposażenia), przygotowanie nauczycieli do prowadzenia takich zajęć itp. (niniejszy typ projektów nie występuje w Działaniu 8.9);
- Tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów poprzez wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych placówek szkolnictwa zawodowego;
- Rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia ogólnego, zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem zawodem (niniejszy typ projektów nie występuje w Działaniu 8.9);
- Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego (CKZ), centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU) (w przypadku Działania 8.9 niniejszy typ projektów odnosi się wyłącznie do CKZiU);
- Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego.

Grupami docelowymi w realizowanych projektach mogą być:

- Uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe;
- Młodociani pracownicy;
- Osoby dorosłe;
- Szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe w tym prowadzące kształcenie pomaturalne oraz kształcenie ustawiczne formalne i pozaformalne;
- Nauczyciele prowadzący kształcenie ogólne w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego,

- Nauczyciele przedmiotów zawodowych;
- Instruktorzy praktycznej nauki zawodu;
- Partnerzy społeczno-gospodarczy;
- Pracodawcy.

Jeśli natomiast chodzi o dopuszczalne kategorie Beneficjentów, to w przypadku Działań 8.6-8.8 są to:

- Wszystkie formy prawne zgodnie z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej, określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń;
- Osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie przepisów odrębnych.

Natomiast w przypadku Działania 8.9 są to jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST (co wynika z charakteru wsparcia w ramach Kontraktów Samorządowych).

Jeśli natomiast chodzi o wsparcie w ramach EFRR, to mamy do czynienia z dwoma Działaniami w Osi Priorytetowej IX Infrastruktura Publiczna. Są to:

- 9.8 Infrastruktura szkolnictwa zawodowego;
- 9.9 Infrastruktura szkolnictwa zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych.

Cel interwencji jest w przypadku ww. Działań następujący – Lepsze warunki kształcenia zawodowego. W obu Działaniach mamy do czynienia z takim samym zakresem interwencji, natomiast wyodrębnienie dwóch Działań wynika z faktu stosowania w Działaniu 9.9. formuły Kontraktów Samorządowych.

Typem projektów realizowanym w przypadku działania 9.8 i 9.9 są: Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego (w tym wyższego) służące dostosowaniu jej do potrzeb rynku pracy i regionalnych specjalizacji.

Grupami docelowymi w realizowanych projektach mogą być:

- Uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych);
- Młodociani pracownicy;
- Szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych);

- Instruktorzy praktycznej nauki zawodu, zgodnie z § 10 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. z 2010 r., Nr 244, poz. 1626 ze zm.);
- Przedsiębiorcy.

Jeśli chodzi o dopuszczalne kategorie **Beneficjentów**, to w przypadku Działania 9.8 są to:

- Szkoły zawodowe;
- Państwowe wyższe szkoły zawodowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST;
- Podmioty prowadzące działalność oświatową.

Natomiast w przypadku Działania 9.9 są to:

- Państwowe wyższe szkoły zawodowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST;
- Podmioty prowadzące działalność oświatową.

Na poniższym schemacie przedstawiono ogólną teorię zmiany uwzględniającą zaplanowane nakłady, realizowane działania, oczekiwane efekty i oddziaływanie interwencji.

Rysunek 4. Teoria zmiany dotycząca interwencji RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej



Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów programowych RPO WZ 2014-2020

Na powyższym diagramie w sposób uproszczony zaprezentowano proces wdrażania interwencji, rozpoczynający się od nakładów finansowych, dzięki którym realizowane są projekty „miękkie” w ramach Działań 8.6, 8.7, 8.8 oraz 8.9 oraz projekty infrastrukturalne realizowane w ramach Działań 9.8 oraz 9.9. Projekty „miękkie” przyczyniają się do wzrostu efektywności kształcenia zawodowego i jego dostosowania do wymogów regionalnego rynku pracy, zwiększając tym samym szanse na zatrudnienie. Z kolei planowanym efektem projektów infrastrukturalnych są lepsze warunki kształcenia zawodowego. Efekty te – w świetle powiązań RPO WZ 2014 - 2020 z regionalnymi dokumentami strategicznymi – przyczyniają się ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

W dalszej części raportu opisana wyżej ogólna teoria wdrażania programu zostanie poddana uszczegółowieniu i weryfikacji szczególnie w kontekście określenia skuteczności wydatkowania środków, procesu realizacji projektów oraz osiągnięcia efektów w projektach. Nim jednak przejdziemy do tej kwestii warto przywołać wyniki badania jakościowego, gdzie generalnie pozytywnie oceniano samą logikę interwencji i to, w jakim stopniu odzwierciedla ona rzeczywiste potrzeby systemu edukacji i poszczególnych jego interesariuszy. Szczególnie akcentowano w tym kontekście możliwość precyzyjnego profilowania wsparcia dla konkretnych obszarów, dzięki stosowaniu instrumentów terytorialnych (których stosowanie przewidziano w ramach interwencji dotyczącej edukacji zawodowej zarówno z uwzględnieniem instrumentu ZIT, jak i Kontraktów Samorządowych). Jednocześnie, warto przywołać jedną z opinii, w której zasygnalizowano, że w adekwatności przyjętej logiki interwencji wobec potrzeb np. szkół i placówek oświatowych kryje się pewne ryzyko, które polega na tym, że wspiera się w dużej mierze istniejący profil regionalnego systemu kształcenia zawodowego, nie zaś premiuje jego ewentualne przeorientowanie w kierunku zwiększenia jego adekwatności wobec potrzeb i oczekiwań rynku pracy. Innymi słowy, problemem może być tutaj potencjalny rozdźwięk pomiędzy potrzebami szkół / placówek kształcenia zawodowego, które chcą utrzymać (a także – dzięki otrzymanemu wsparciu – rozwijać i unowocześniać) swój profil kształcenia, a potrzebami sektora przedsiębiorstw, które mogą wskazywać na celowość przeorientowania profilu kształcenia.

Analiza dynamiki wdrażania w ramach RPO WZ 2014-2020 interwencji dotyczącej edukacji zawodowej wykazała, iż na dzień 31 grudnia 2019 r.:

- ✓ w naborach tych złożono 354 wnioski o dofinansowanie;

- ✓ łącznie podpisano 196 umów o dofinansowanie, przy czym 5 umów zostało rozwiązanych (aż 4 umowy dotyczyły Działania 8.6, a więc Działania o zdecydowanie największej liczbie podpisanych umów – w tym kontekście rozwiązanie ww. liczby umów nie powinno być traktowane jako znaczący problem wdrażania ewaluowanej interwencji).

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe dane dotyczące poszczególnych Działań objętych badaniem.

Tabela 2. Liczba wniosków złożonych i odrzuconych oraz liczba podpisanych umów w ramach Działań objętych ewaluacją

Działanie	Złożone wnioski	Odrzucone	W trakcie oceny	Zatwierdzone	Zawarte umowy
8.6	277	105	3	10	159
8.7	31	24			7
8.8	8	2		1	5
8.9	8				8
9.8	19	8			11
9.9	11		5		6
RAZEM	354	139	8	11	196

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Zamawiającego (stan na 31.12.2019 r.)

W Działaniu 8.6 mamy do czynienia ze zdecydowanie największą liczbą realizowanych projektów. Warto przy tym zwrócić uwagę, że w ramach Działania 8.6 liczba podpisanych umów jest wyraźnie mniejsza niż liczba złożonych wniosków (159 umów wobec 277 złożonych wniosków). Podobnie jest w przypadku Działania 8.7 (7 umów wobec 31 złożonych wniosków). Uwzględniając relatywnie dużą liczbę odrzuconych projektów w obu Działaniach przeprowadzono dodatkową analizę zorientowaną na zidentyfikowanie przyczyn odrzucania złożonych wniosków o dofinansowanie. Przede wszystkim, należy zwrócić uwagę, że w ramach nie tylko ww. Działań, ale w ogóle całości wsparcia z EFS objętego niniejszą ewaluacją nie wystąpiła sytuacja niewystarczającej kwoty alokacji w danym obszarze jako przyczyny nieotrzymania wsparcia. We wszystkich zidentyfikowanych przypadkach przyczyną odrzucenia wniosku o dofinansowanie był negatywny wynik oceny. Problematyczna okazuje się pod tym względem ocena merytoryczna (na etapie oceny wstępnej lub formalnej odrzucono po 3 projekty i dotyczyło to wyłącznie Działania 8.6). Spośród 105 odrzuconych projektów w Działaniu 8.6 aż 102 przedsięwzięcia oceniono negatywnie na etapie oceny merytorycznej, natomiast w Działaniu 8.7 negatywny wynik oceny merytorycznej stanowił jedyną przyczynę odrzucenia złożonych wniosków o dofinansowanie. Spośród unikalnych projektów negatywnie ocenionych w ramach Osi priorytetowej VIII (analizowana była unikalność tytułu projektu), 16

zostało złożonych ponownie. Spośród nich, 11 za drugim razem otrzymało dofinansowanie, a pozostałe 5 zostało negatywnie ocenione ponownie. Choć więc liczba wniosków o dofinansowanie, które zostały pierwotnie ocenione negatywnie, a następnie zostały złożone ponownie, nie jest duża, to na podstawie powyższych danych należy stwierdzić, że większość z nich przy kolejnej próbie aplikacyjnej uzyskała dofinansowanie. Tym samym, większy problem niż ewentualny zbyt duży rygorizm kryteriów oceny merytorycznej wydaje się stanowić niska jakość składanych wniosków o dofinansowanie – po wprowadzeniu określonych zmian do treści wniosku o dofinansowanie większość ponownie zgłaszanych projektów otrzymywała wsparcie, trudno więc mówić tutaj o blokującym charakterze kryteriów wyboru projektów.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku wsparcia z EFRR, gdzie sytuacja odrzucania projektów zdarza się relatywnie rzadko (Działanie 9.8) lub nie zdarza się w ogóle (Działanie 9.9). Jeśli chodzi o Działanie 9.8, to poza 3 przypadkami odrzucenia wniosku o dofinansowanie (w 2 przypadkach wynikało to z negatywnego wyniku oceny merytorycznej I stopnia, zaś w 1 przypadku – negatywnego wyniku oceny merytorycznej II stopnia), w odniesieniu do 5 projektów pozytywnie ocenionych kwota alokacji okazała się niewystarczająca.

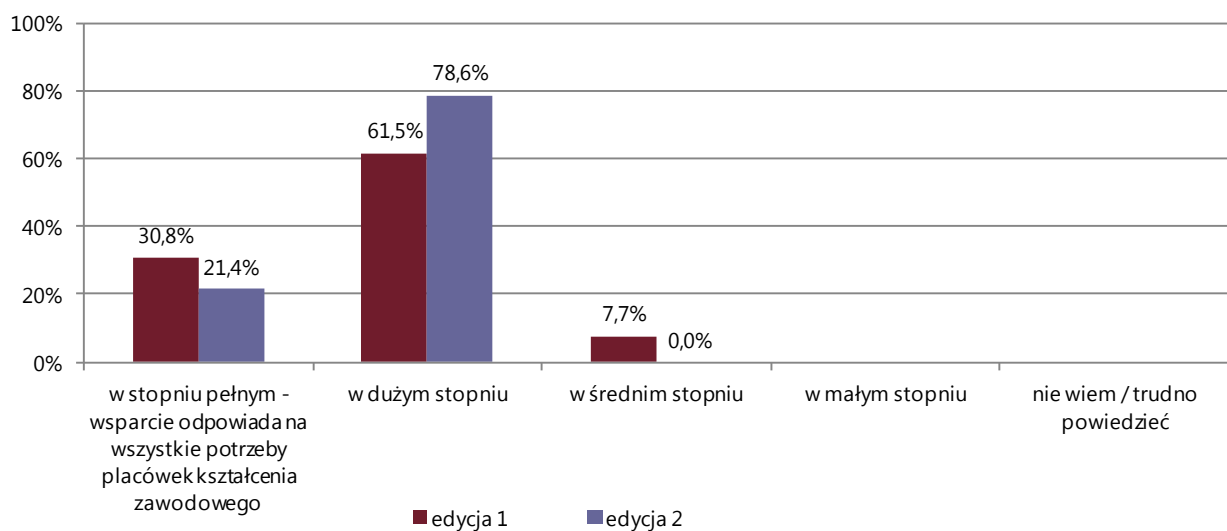
Trafność wsparcia kształcenia zawodowego

W niniejszym podrozdziale przeprowadzono analizę trafności wsparcia kształcenia zawodowego realizowanego w ramach RPO WZ 2014-2020. W prowadzonej analizie skoncentrowano się na udzieleniu odpowiedzi na dwa pytania badawcze. Pierwsze dotyczy tego, czy zaproponowana logika interwencji wsparcia w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego jest poprawna i odpowiada na potrzeby szkół/ placówek, uczniów i nauczycieli, pracodawców / przedsiębiorców (z uwzględnieniem celowości i kierunków ewentualnych zmian w zakresie wsparcia). Drugie zaś odnosi się do kwestii trafności wsparcia oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020 z perspektywy poszczególnych grup docelowych. Nim przejdziemy do analizy zorientowanej na udzielenie odpowiedzi na ww. pytania badawcze konieczne jest dokonanie jednego zastrzeżenia. Jedną z potencjalnych grup interesariuszy są pracodawcy / przedsiębiorcy. Ta kategoria w sposób szczegółowy została ujęta w analizie, która dotyczy trafności i użyteczności wsparcia kształcenia zawodowego w stosunku do potrzeb przedsiębiorców (którą zawarto w drugiej części podrozdziału dotyczącego oceny adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy). Dlatego też ostateczna ocena trafności wsparcia oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej w stosunku do potrzeb

przedsiębiorców musi uwzględniać wnioski nie tylko z niniejszej, ale także wspomnianej powyżej części analizy.

Na najbardziej ogólnym poziomie ocena trafności wsparcia kształcenia zawodowego może odnosić się do obszarów interwencji wyznaczonych przez źródło finansowania (EFRR i EFS). Tego rodzaju wyodrębnienie jest nie tylko uzasadnione, ale wręcz konieczne ze względu na zupełnie inny zakres i logikę interwencji w obu źródłach finansowania. Analiza trafności wsparcia kształcenia zawodowego w podziale na oba fundusze została przeprowadzona poniżej w oparciu o opinie realizatorów projektów. Trzeba w związku z tym podkreślić, że jest to w wielu przypadkach zapośredniczona ocena trafności, gdyż beneficjent niekoniecznie musi być również odbiorcą wsparcia, niejednokrotnie będzie on po prostu realizować działania na rzecz określonych podmiotów lub grup.

Wykres 19. Ocena adekwatności wsparcia EFRR do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego



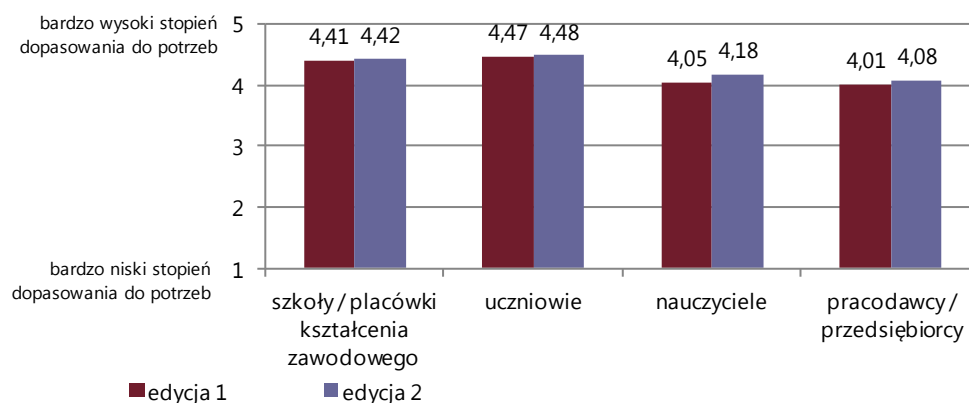
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=13 edycja 2 - n=14; pytanie zadawane beneficjentom realizującym projekty w ramach EFRR

W obu edycjach badania dominuje przekonanie o tym, że wsparcie oferowane w ramach EFRR jest w dużym stopniu adekwatne wobec potrzeb szkół i placówek kształcenia zawodowego – w I edycji badania 61,5% respondentów wyrażało taką opinię, a w edycji II odsetek ten wzrósł do poziomu 78,6%. Przekonanie o pełnej adekwatności wsparcia w ramach EFRR wyrażało 30,8% beneficjentów w I edycji badania, przy czym w tym przypadku w II edycji badania mamy do czynienia ze zmniejszeniem się odsetka respondentów wyrażających tę opinię do poziomu 21,4%. Należy podkreślić, że żaden z badanych beneficjentów realizujących projekt infrastrukturalny nie uznał, że wsparcie ze środków EFRR realizowane w ramach RPO WZ 2014-

2020 w obszarze edukacji zawodowej jest adekwatne w małym stopniu do potrzeb szkół i placówek kształcenia zawodowego. Generalnie więc mówić możemy – przynajmniej w oparciu o opinie beneficjentów o wysokim stopniu trafności wsparcia kształcenia zawodowego w wymiarze infrastrukturalnym.

Jeśli chodzi o wsparcie z EFS, to ocena adekwatności dokonywana była przez beneficjentów poprzez odniesienie zakresu dostępnej w ramach RPO WZ 2014-2020 pomocy do potrzeb poszczególnych grup docelowych, tj.: uczniów, szkół / placówek kształcenia zawodowego, nauczycieli oraz pracodawców / przedsiębiorców. Dane wynikowe dotyczące tej kwestii przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 20. Średnia ocena adekwatności wsparcia EFS do potrzeb poszczególnych grup docelowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; szkoły / placówki kształcenia zawodowego: edycja 1 - n=70, edycja 2 - n=103, uczniowie: edycja 1 - n=70, edycja 2 - n=100, nauczyciele: edycja 1 - n=61, edycja 2 - n=90, pracodawcy / przedsiębiorcy: edycja 1 - n=72, edycja 2 - n=97; pytanie zadawane beneficjentom realizującym projekty w ramach EFS, z analiz wyłączone odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Adekwatność wsparcia EFS wobec wszystkich kategorii została oceniona wysoko – dla uczniów na poziomie 4,48 punktów na 5 możliwych (gdzie „5” oznacza bardzo wysoki stopień dopasowania), dla szkół/placówek kształcenia zawodowego na poziomie 4,42 pkt., dla nauczycieli na poziomie 4,18 pkt., natomiast dla pracodawców/przedsiębiorców na poziomie 4,08 pkt. Przywołane wartości dotyczą II edycji badania, lecz w edycji I wartości te kształtowały się na bardzo zbliżonym poziomie. Jedynie w odniesieniu do nauczycieli oraz pracodawców / przedsiębiorców zauważyć możemy nieco większy wzrost przekonania o wysokim stopniu dopasowania wsparcia do potrzeb.

Biorąc pod uwagę, że wszelkie działania poprawiające sytuację szkoły, kadry nauczycielskiej, czy pracodawców przyjmujących stażystów / praktykantów, powinny mieć pośrednio pozytywny wpływ także na sytuację samych uczniów, najwyższa średnia ocen adekwatności w stosunku do

tej kategorii interesariuszy nie powinna być zaskoczeniem. Nie powinna również dziwić relatywnie wysoka ocena adekwatności wsparcia do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego, gdyż w pewnym stopniu podmioty te „konsumują” korzyści, jakie interwencja generuje dla różnych kategorii interesariuszy (poprawa sytuacji uczniów przekłada się na poprawę sytuacji w całej placówce; wzrost kompetencji nauczycieli przyczynia się do wzrostu jakości nauczania w danej szkole itd.). Nieco gorzej (choć nadal wysoko) oceniono adekwatność wsparcia z EFS w stosunku do potrzeb nauczycieli oraz pracodawców / przedsiębiorców. W pierwszym przypadku może to wynikać z faktu, że wysoki poziom adekwatności dla kadry dydaktycznej wymagałby bezpośredniego skierowania wsparcia właśnie do tej grupy i choć takie formy pomocy są przewidziane w RPO WZ 2014-2020, to stanowią one tylko część kwalifikowalnych form wsparcia. Podobnie jest w przypadku przedsiębiorców, którzy mogą w sposób pośredni korzystać z efektów realizowanych projektów, ale większy nacisk jest w nich położony na wsparcie uczniów, przedsiębiorstwo stanowi raczej odbiorcę wsparcia w znaczeniu pośrednim (np. poprzez możliwość pozyskania uczniów / absolwentów lepiej przygotowanych do wykonywania zawodu).

Mimo tak pozytywnych powyższych ocen, beneficjenci zostali zapytani o to, jakie zmiany należałoby wprowadzić w celu zwiększenia trafności wsparcia do potrzeb poszczególnych grup docelowych, zgłaszali określone uwagi. W przypadku szkół/placówek kształcenia zawodowego były to przede wszystkim sugestie odnoszące się do zwiększenia skali wsparcia finansowego kierowanego do szkół i placówek kształcenia zawodowego, przeprowadzania pogłębionych i eksperckich diagnoz dotyczących rzeczywistego zapotrzebowania na określone formy wsparcia, a także zwiększenia elastyczności w doborze realizowanych działań w trakcie projektu.

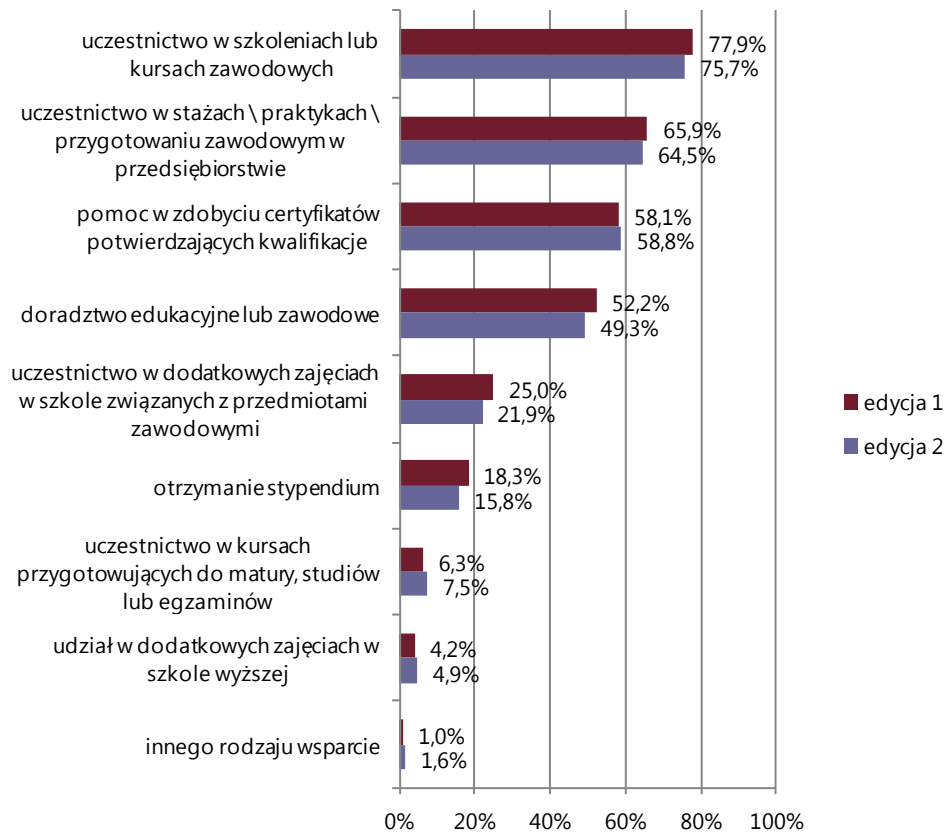
Z kolei, w celu zwiększenia stopnia trafności w stosunku do potrzeb uczniów, beneficjenci sugerowali przede wszystkim podejmowanie działań w zakresie dostosowania wyposażenia szkół i placówek kształcenia zawodowego do aktualnych wymogów rynku pracy, dążenie do zapewnienia jak najściślejszej współpracy z otoczeniem rynkowym, indywidualizację wsparcia w oparciu o prowadzoną diagnozę potrzeb uczestników, ale także wprowadzenie zajęć pozalekcyjnych, które dotyczyłyby nie tylko edukacji *stricte* zawodowej, ale pozwalały uczniom rozwijać ich indywidualne zainteresowania. Warto w tym miejscu podkreślić, że ten ostatni postulat pojawiał się także w badaniu eksperckim, w którym akcentowano, by na edukację i rozwój uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego patrzeć w sposób holistyczny, a nie wąski, tj. odnoszący się tylko do zawodowego wymiaru kształcenia.

Jeśli chodzi o bardziej trafne dostosowanie wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 do potrzeb nauczycieli, to w opinii beneficjentów, powinno ono bazować m.in. na: wprowadzaniu określonych instrumentów motywujących do podnoszenia poziomu kwalifikacji (np. dotyczących możliwości doksztalcania w ramach czasu pracy, nie zaś w czasie wolnym – w badaniu nauczycieli zwracano uwagę na fakt, iż niejednokrotnie oferowane w projektach doksztalcanie realizowane jest jedynie w trybie weekendowym), zapewnieniu odpowiedniego finansowania szkoleń o realnej użyteczności rynkowej, stosowaniu narzędzi zapewniających nauczycielom kontakt z otoczeniem rynkowym (sektorem przedsiębiorstw) poprzez staże (przy czym podkreślano w tym przypadku celowość podejmowania takich działań zwiększających atrakcyjność tej formy dla obu stron, jak stypendia dla nauczycieli oraz rekompensaty dla przedsiębiorstw, w których odbywany jest staż), czy poprawy warunków pracy poprzez zakup nowego sprzętu lub renowację pomieszczeń, w których prowadzone są zajęcia.

Co się natomiast tyczy ewentualnego zwiększenia trafności wsparcia dla przedsiębiorców / pracodawców, to beneficjenci przede wszystkim zwrócili uwagę na celowość podjęcia działań zorientowanych na: zmniejszenie skali preferencji uczestnictwa w projektach osób o niskich kwalifikacjach (co jest niekorzystne z punktu widzenia oczekiwań i potrzeb pracodawców), włączenie pracodawców w opracowywanie założeń i koncepcji projektów (w tym także: programów zajęć realizowanych w ramach projektów), zwiększenie elastyczności w planowaniu działań projektowych (tak, by zwiększyć możliwość dostosowania tych działań do potrzeb i oczekiwań pracodawców już w trakcie realizacji projektu), zapewnienie pracodawcom środków finansowych na tworzenie nowych miejsc pracy i zakup wyposażenia stanowiska pracy, uproszczenie procedur związanych z uczestnictwem przedsiębiorstwa w projekcie (gł. w formie podmiotu oferującego staż / praktykę).

Powyższa analiza bazowała na opiniach beneficjentów, nie zaś samych odbiorców wsparcia reprezentujących poszczególne grupy docelowe. Tymczasem w ocenie trafności wsparcia kluczowe znaczenie powinny mieć opinie osób / grup, które faktycznie korzystały z oferowanej pomocy. W tym celu, w ramach poniższych analiz, przedstawiono wnioski dotyczące tego, w jaki sposób oceniają poszczególne formy wsparcia odbiorcy, którzy z nich korzystali w ramach projektów objętych niniejszą ewaluacją. Pierwszą grupą docelową uwzględnioną w analizie są uczniowie. Na poniższym wykresie przedstawiono dane obrazujące strukturę zaoferowanego im wsparcia w podziale na poszczególne jego formy.

Wykres 21. Formy wsparcia, w których brali udział badani uczniowie



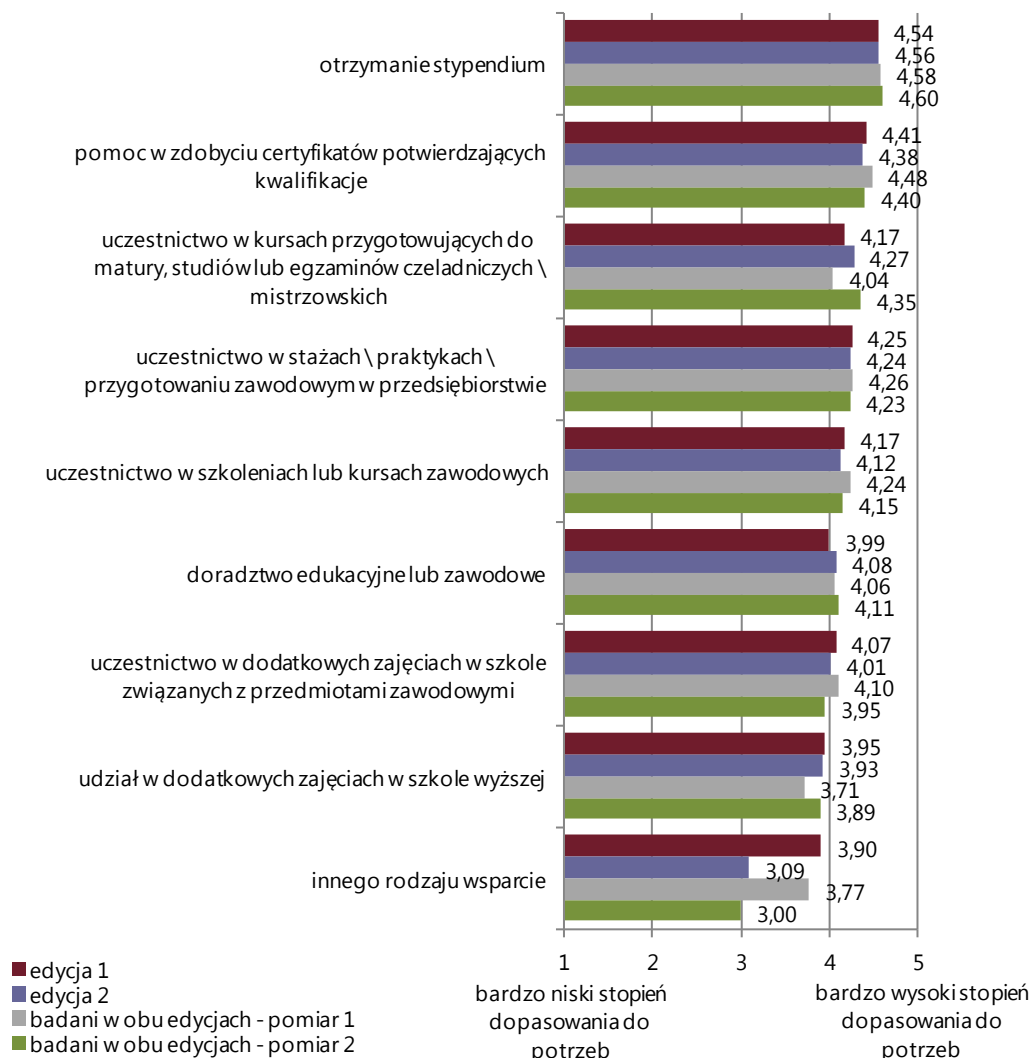
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących w projektach; edycja 1 - n=1517, edycja 2 - n=2402

Większość (tj. ponad połowa) uczniów uczestniczących w ewaluowanych projektach, brała udział w jednej z czterech form wsparcia: szkoleniach lub kursach zawodowych (75,7%), stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym (64,5%), zdobywaniu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje (58,8%) oraz doradztwie edukacyjnym lub zawodowym (49,3%). Kolejne deklarowane przez respondentów formy wsparcia obejmują takie, z których najwyższa liczebność wyboru przez respondentów wynosiła dokładnie nieco ponad 1/5 (uczestnictwo w dodatkowych zajęciach związanych z przedmiotami zawodowymi) lub poniżej 1/5 (15,8% wskazań dotyczących otrzymywania stypendium); pozostałe formy wsparcia były wskazywane wyraźnie rzadziej. Jednocześnie zwrócić należy uwagę, że proporcje występowania określonych form wsparcia, w których brali udział badani uczniowie, w edycjach badania roku szkolnego 2018/2019 oraz 2019/2020, są do siebie bardzo zbliżone. Oznacza to, że nowi uczestnicy projektów reprezentujący grupę uczniów (tj. osoby, które uzyskały status uczestnika projektu w okresie pomiędzy obiema edycjami badania) otrzymały wsparcie o charakterze na tyle zbliżonym do uczestników I edycji badania, że napływ nowych uczestników nie wpłynął znacząco na

strukturę otrzymanej pomocy w całej populacji uczniów uczestniczących w ewaluowanych projektach.

Wydaje się, że powyższą strukturę udzielonej pomocy ocenić należy pozytywnie pod kątem jej trafności do potrzeb uczniów, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę dużą częstość korzystania ze szkoleń i kursów zawodowych oraz uczestnictwa w stażach / praktykach i przygotowaniu zawodowym. Niemniej jednak uwzględnić tutaj należy także opinie samych zainteresowanych, czyli uczniów uczestniczących w ewaluowanych projektach. Dane dotyczące ich oceny trafności poszczególnych form wsparcia przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 22. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez uczniów



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących w projektach; otrzymanie stypendium: edycja 1 - n=270, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=177, edycja 2 - n=354, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=181; pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje: edycja 1 - n=839, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=475, edycja 2 - n=1330, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=530; uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych \ mistrzowskich: edycja 1 - n=90, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=47, edycja 2 - n=167, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=68; uczestnictwo w stażach \ praktykach \ przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie: edycja 1 - n=948, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=562, edycja 2 - n=1467, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=584; uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych: edycja 1 - n=1111, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=640, edycja 2 - n=1709, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=665; doradztwo edukacyjne lub zawodowe: edycja 1 - n=763, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=465, edycja 2 - n=1127, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=419; uczestnictwo w dodatkowych zajęciach w szkole związanych z przedmiotami zawodowymi: edycja 1 - n=358, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=214, edycja 2 - n=501, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=207; udział w dodatkowych zajęciach w szkole wyższej: edycja 1 - n=61, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=31, edycja 2 - n=107, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=36; innego rodzaju wsparcie: edycja 1 - n=21, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=13, edycja 2 - n=33, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=7, z analiz wyłączone odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Oceny dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez uczniów w obu edycjach badania dawały najczęściej bardzo podobne rezultaty. Jedynym znaczącym wyjątkiem jest tu kategoria „innego rodzaju wsparcie”, która w pierwszej edycji badania, otrzymała dość dobrą ocenę (3,9 pkt. na 5 możliwych), podczas gdy w drugiej edycji było to już 3,09 pkt. Spora różnica dla tej kategorii jest widoczna, jeśli uwzględnić wyłącznie odpowiedzi tych samych uczestników

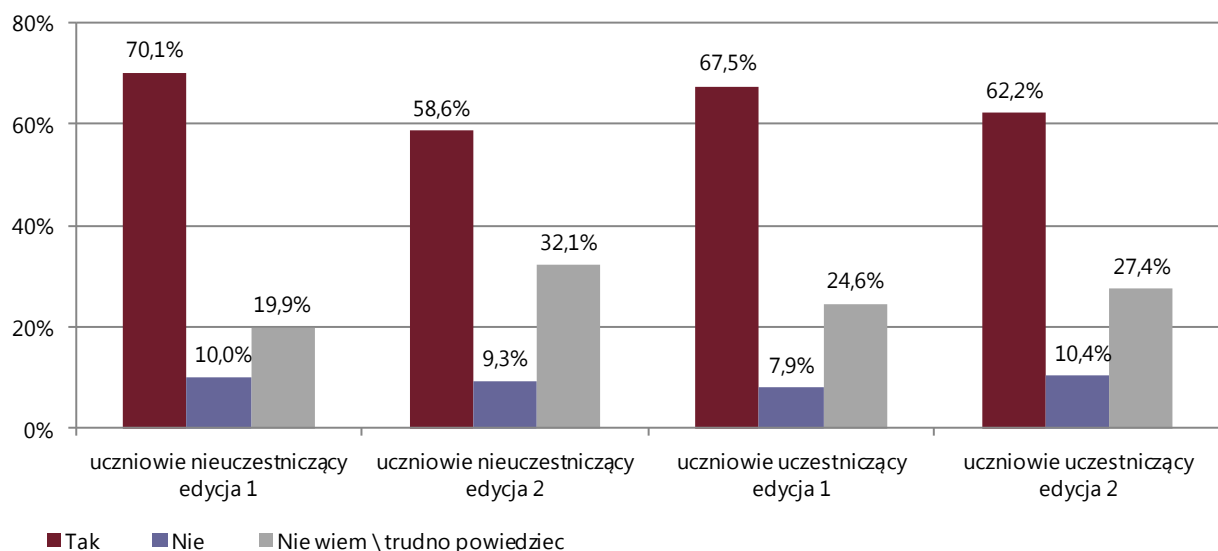
obu edycji badania. W roku szkolnym 2018/2019 uśredniona ocena 3,77 pkt. została przez tych samych uczestników badania rok później zmniejszona do 3 pkt., co jest w porównaniu do wszystkich pozostałych kategorii oceną relatywnie najbardziej krytyczną (przy czym uwzględnić tutaj należy relatywnie niewielką liczebność osób, które brały udział w obu edycjach badania i dokonywały oceny wariantu: „innego rodzaju wsparcie”). Badani w obu edycjach w przypadku pozostałych kategorii nadawali poszczególnym kategoriom na przestrzeni roku oceny zbliżone, niekiedy nieco niższe, jednak nigdy (poza kategorią „innego rodzaju wsparcie”) nie były to odchylenia przekraczające 0,31 pkt., co miało miejsce w przypadku „uczestnictwa w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich” i było związane z poprawą oceny w ramach tej kategorii. Jeśli natomiast spojrzeć na różnice pomiędzy opiniami wszystkich uczniów, nie tylko tych biorących udział w obu edycjach badania, to największa (znowy poza kategorią „innego rodzaju wsparcie”) dotyczyła również kategorii: „uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich” i wynosiła 0,10 pkt. i znowy była podwyższeniem jej oceny w II edycji badania w stosunku do edycji I (z 4,17 pkt. na 4,27 pkt.). Mimo upływu czasu między dwoma edycjami badania i pojawienia się nowych respondentów, nadal dwie kategorie stanowią najlepiej oceniane formy wsparcia pod względem dopasowania do potrzeb uczniów: „otrzymywane stypendium” oraz „pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje”.

Analiza powyższych danych wskazuje, że w ocenie trafności poszczególnych form wsparcia uczniowie wykazują się dużą dozą pragmatyzmu, zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej. W pierwszym przypadku świadczy o tym, najwyższa ocena trafności wsparcia stypendialnego. Tego rodzaju pomoc tylko w pośredni sposób może wpływać na poprawę przygotowania ucznia do wykonywania danego zawodu i powinna być traktowana raczej jako wsparcie wspomagające, stanowi jednak bez wątpienia atrakcyjną korzyść z punktu widzenia uczestnika projektu. Z kolei pragmatyzm bardziej długoterminowy przejawia się w wysokiej ocenie trafności pomocy w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje – uczniowie mają świadomość, że jest to trwały i wymierny efekt ich partycypacji w projekcie i może on w sposób istotny poprawić ich sytuację na rynku pracy.

Pozostałe formy wsparcia również oceniono pozytywnie pod kątem trafności w stosunku do potrzeb uczniów. Szczególnie istotne jest to w przypadku uczestnictwa w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym. Wysoka ocena trafności oznacza, że w realizowanych w obszarze edukacji zawodowej projektach nie powinno stanowić problemu skłonienie uczniów do

korzystania z tej formy wsparcia, a to właśnie ona – w przypadku, gdy realizowana jest w sposób właściwy (a nie stanowi – jak sygnalizowano wcześniej – metody pozyskiwania przez przedsiębiorców taniej lub bezpłatnej siły roboczej kierowanej do wykonywania zadań niezwiązanych bezpośrednio z danym zawodem) – powinna być postrzegana jako podstawowy instrument zapewniania uczniom kontaktu z praktykami reprezentującymi ich zawód / branżę. Uzupełnieniem powyższych danych dotyczących oceny trafności wsparcia skierowanego do uczniów są dane – z badania zarówno uczniów uczestniczących w ewaluowanych projektach, jak i nieobjętych wsparciem – obrazujące poziom zainteresowania różnymi formami wsparcia mającego na celu podnoszenie wiedzy i umiejętności zawodowych. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące ogólnego poziomu zainteresowania korzystaniem ze wsparcia tego typu.

Wykres 23. Zainteresowanie uczniów wsparciem mającym na celu podnoszenie wiedzy i umiejętności zawodowych



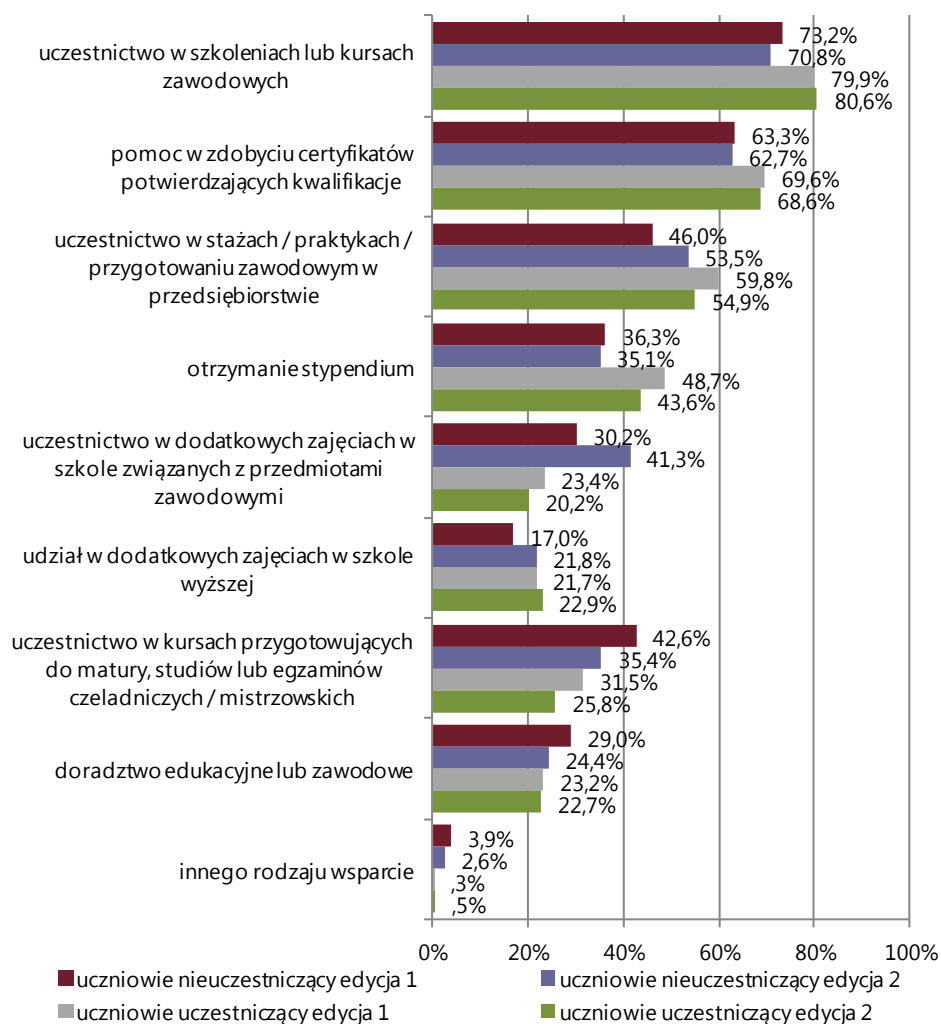
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w projektach; uczniowie uczestniczący edycja 1 – n=1517, uczniowie nieuczestniczący edycja 1 – n=588, uczniowie uczestniczący edycja 2 – n=2402, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 – n=464

Różnice między odpowiedziami uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w ewaluowanych projektach są niewielkie – w II edycji badania 58,6% uczniów nieuczestniczących w projektach zadeklarowało zainteresowanie wsparciem mającym na celu podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności zawodowych, podczas gdy wśród uczniów objętych wsparciem było to 62,2%. Mówić więc możemy o relatywnie wysokim poziomie zainteresowania korzystaniem z dostępnych form rozwoju w obszarze edukacji zawodowej, które skierowane byłyby do uczniów.

Jednocześnie jednak, sygnałem niepokojącym jest spadek poziomu tego zainteresowania w obu grupach w analizowanym okresie czasu. W 2019 roku zainteresowanie wsparciem deklarowało 70,1% uczniów nieuczestniczących w projektach oraz 67,5% uczniów nieuczestniczących. Jak widać, są to wartości wyższe niż powyżej omawiane dane dla pomiaru z roku 2020. Trudno jednak ze względu na tylko dwa pomiary jednoznacznie wnioskować o trwałości zidentyfikowanego spadku odsetka uczniów, którzy byliby zainteresowani korzystaniem ze wsparcia mającego na celu podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji zawodowych.

Osoby zainteresowane korzystaniem ze wsparcia poproszono o wskazanie form, którymi byliby najbardziej zainteresowani. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

Wykres 24. Poziom zainteresowania uczniów poszczególnymi formami wsparcia



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w projektach; uczniowie uczestniczący edycja 1 – n=1028, uczniowie nieuczestniczący edycja 1 – n=411, uczniowie uczestniczący edycja 2 – n=1492, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 – n=271; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały zainteresowanie wsparciem

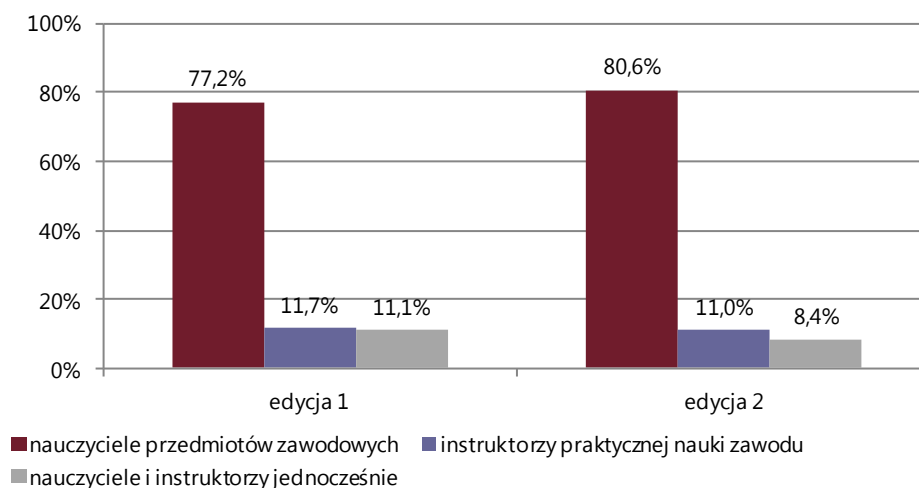
Trzema najczęściej wybieranymi formami wsparcia, niezależnie od kategorii uczniów (uczestniczący lub nieuczestniczący w projektach), były: uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych (uczestniczący: 80,6% wskazań, nieuczestniczący: 70,8%), pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje zawodowe (uczestniczący: 68,6%, nieuczestniczący: 62,7%) oraz uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie (uczestniczący: 54,9%, nieuczestniczący: 53,5%). Zdecydowanie widać przewagę – i to w przypadku obu grup uczniów – form wsparcia odnoszących się do nauki praktycznych umiejętności w różnej formie (szkoleń i kursów zawodowych lub staży / praktyk / przygotowania zawodowego) nad bardziej teoretycznymi, odnoszącymi się do zajęć w szkole i przygotowania do egzaminów szkolnych lub odnoszących się do pomocy w poszukiwaniu ścieżki kariery.

Zidentyfikowany stan rzeczy ocenić należy pozytywnie nie tylko w aspekcie struktury preferowanych form wsparcia wśród uczniów, ale także niewielkich różnic pomiędzy uczniami korzystającymi ze wsparcia i tymi, którzy do tej pory z niego nie korzystali. Oznacza to bowiem, że w tej drugiej grupie również występuje zainteresowanie podnoszeniem poziomu własnych kwalifikacji i jeśli taka możliwość zostanie tym uczniom zaoferowana, istnieje duże prawdopodobieństwo skorzystania z niej.

Warto przy tym zauważyć, że porównując dane z obu edycji badania dla tych form wsparcia, które cieszą się największym zapotrzebowaniem ze strony uczniów, to nie mamy tutaj do czynienia z bardzo dużymi różnicami. Oznacza to, że wymienione powyżej formy wsparcia traktować należy jako te, które są trwale oceniane przez uczniów jako trafna pomoc w procesie edukacji zawodowej.

Drugą grupę odbiorców wsparcia, którą uwzględniono w ocenie trafności wsparcia kształcenia zawodowego stanowią osoby zajmujące się działalnością dydaktyczną w obszarze edukacji zawodowej. Poniższy wykres prezentuje szczegółową strukturę tej grupy ze względu na charakter prowadzonej działalności dydaktycznej.

Wykres 25. Charakter działalności dydaktycznej uczestników projektów

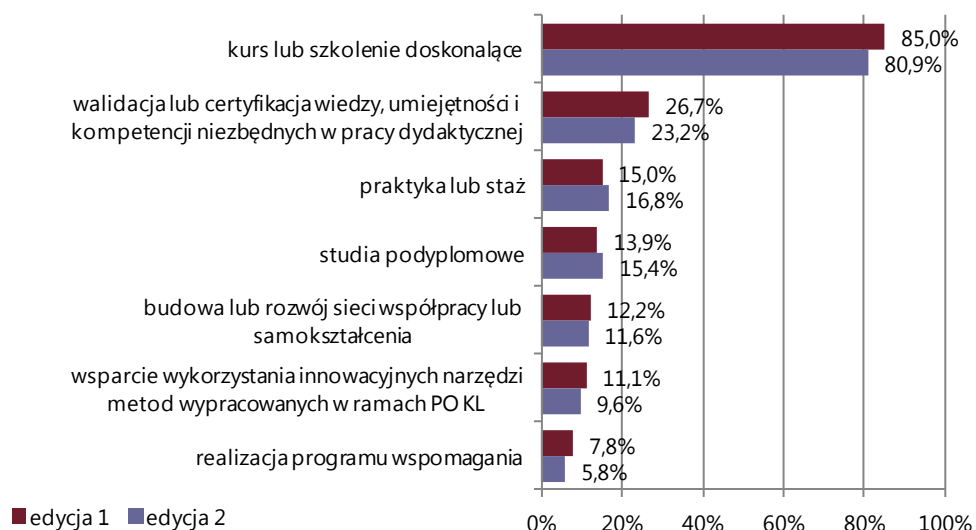


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 - n=345

Różnice między obiema edycjami badania, pod względem charakteru działalności dydaktycznej uczestników projektów, są niewielkie. W drugiej edycji badania nieco większa jest proporcja nauczycieli przedmiotów zawodowych biorących udział w projektach (80,6%), co przekłada się na mniejszy odsetek grupy instruktorów praktycznej nauki zawodu (11%) oraz osób będących nauczycielami i instruktorami jednocześnie (8,4%).

Respondentów reprezentujących grupę nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu poproszono o wskazanie form wsparcia, w których brali udział w ramach projektów objętych niniejszą ewaluacją.

Wykres 26. Formy wsparcia, w których brali udział badani nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu



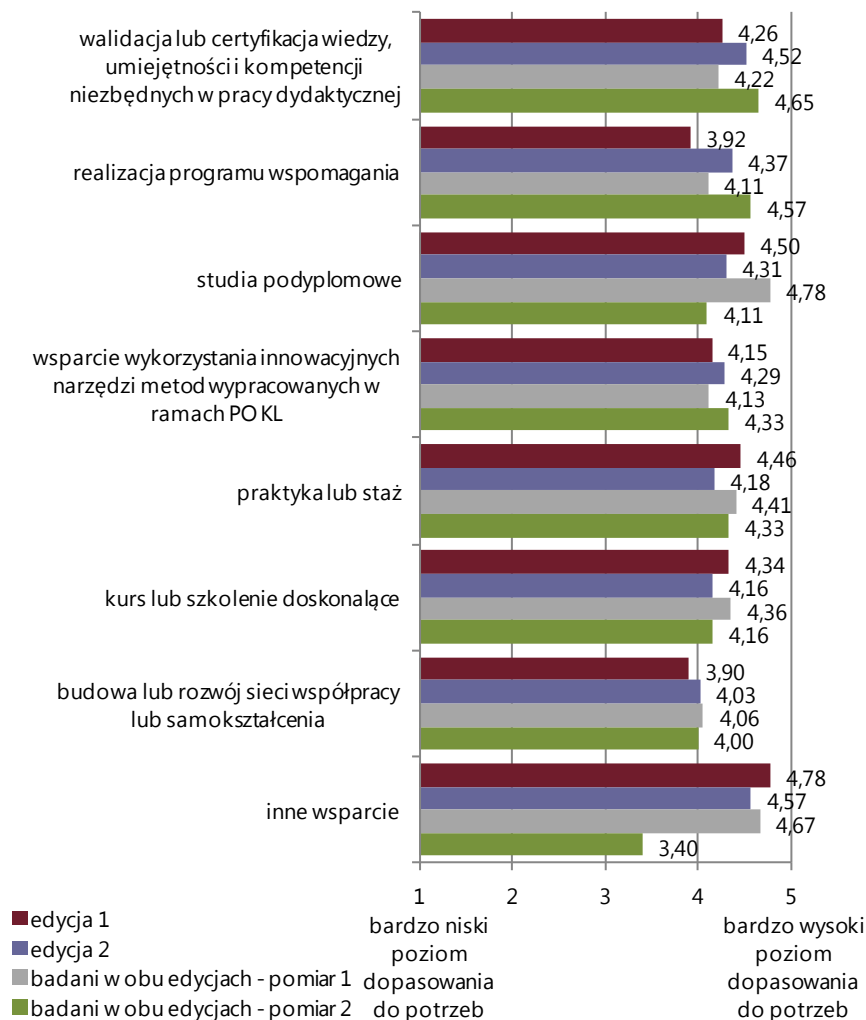
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 - n=345

Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu w obu edycjach badania, zdecydowanie najczęściej brali udział w kursach lub szkoleniach doszkalających, spośród wszystkich wymienionych w badaniu form wsparcia, aczkolwiek proporcja dla tej kategorii zmniejszyła się o 4,1 pkt. proc., co w drugiej edycji badania daje 80,9% wskazań badanych. Pozostałe formy wsparcia wskazywane były w obu edycjach badania o wiele rzadziej. Mimo, że w niektórych przypadkach różnice we wskazaniach są na korzyść pierwszej lub drugiej edycji, umiejscowienie pozostałych form wsparcia w stosunku do siebie pozostaje niezmiennie. Nadal w drugiej edycji relatywnie często wskazywana jest kategoria: „walidacja lub certyfikacja wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej” (mimo spadku z 26,7% do 23,2%) oraz nadal najrzadziej wskazywana jest kategoria: „realizacja programu wspomaganie” (tutaj również należy mówić o spadku z 7,8% wskazań do 5,8%). O niewielkim wzroście wskazań porównując obie edycje badania, można mówić jedynie w przypadku „praktyki lub stażu” oraz „studiów podyplomowych”. Podobnie więc jak miało to miejsce w odniesieniu do uczniów, tak i w przypadku nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu

Uwzględniając powyższe dane, stwierdzić należy, że zdecydowanie najczęściej respondenci brali udział we wsparciu mającym bezpośredni wpływ na rozwój zawodowy samych zainteresowanych. Jednocześnie jednak, zwrócić trzeba uwagę, że tylko 16,8% badanych skorzystało ze wsparcia w formie praktyki lub stażu. Choć znowelizowane Prawo Oświatowe wprowadza obowiązek odbywania przez nauczycieli edukacji zawodowej praktyk / stażów, to – jak widać w oparciu o powyższe dane – w dotychczasowych działaniach zorientowanych na podniesienie poziomu kwalifikacji przez nauczycieli nie były one stosowane powszechnie. Wydaje się, że realizując w przyszłości interwencję w zakresie edukacji należy duży nacisk położyć na ten instrument pomocowy, nie tylko w aspekcie zapewnienia nauczycielom uczestniczącym w projektach możliwości odbycia stażu lub praktyki w przedsiębiorstwie, ale przede wszystkim odpowiedniego doboru i realizacji tej formy wsparcia, tak by stanowiła ona rzeczywiście skuteczne narzędzie transferu wiedzy z sektora przedsiębiorstw do sektora edukacji zawodowej.

Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu uczestniczący w projektach zostali także poproszeni o ocenę stopnia dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych w projektach realizowanych w ramach RPO WZ 2014-2020. Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie danych dotyczących tej kwestii.

Wykres 27. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; kurs lub szkolenie doskonalące: edycja 1 - n=143, edycja 2 - n=264, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=98, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=93; walidacja lub certyfikacja wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej: edycja 1 - n=46, edycja 2 - n=77, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=36, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=26; praktyka lub staż: edycja 1 - n=26, edycja 2 - n=56, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=22, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=21; studia podyplomowe: edycja 1 - n=24, edycja 2 - n=52, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=18, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=19; budowa lub rozwój sieci współpracy lub samokształcenia: edycja 1 - n=21, edycja 2 - n=40, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=16, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=16; realizacja programu wspomaganie: edycja 1 - n=12, edycja 2 - n=19, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=9, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=7; wsparcie wykorzystania innowacyjnych narzędzi metod wypracowanych w ramach PO KL: edycja 1 - n=20, edycja 2 - n=31, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=16, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=12; inne wsparcie: edycja 1 - n=9, edycja 2 - n=21, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=6, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=5; pytanie zadawane osobom, które skorzystały z danej formy wsparcia, z analiz wyłączone odpowiedzi „trudno powiedzieć”

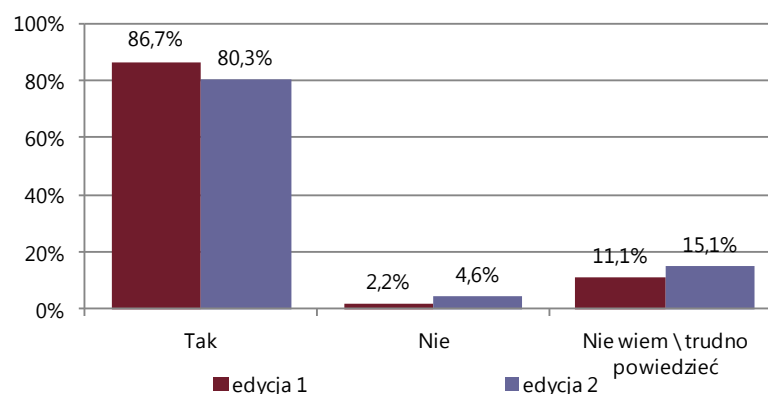
Generalnie, każda kategoria wsparcia otrzymała w obu edycjach dość wysokie oceny odnoszące się do kwestii trafności, najczęściej przekraczające pułap 4 punktów na 5-stopniowej skali. Oceny poszczególnych grup badanych potrafią być różnorodne, jak w przypadku kategorii „realizacja programu wspomaganie”, która w pierwszej edycji badania, otrzymała ocenę nieco poniżej 4 pkt., a następnie w drugiej edycji mniej niż 4,5 pkt. Najbardziej miarodajne zdają się być opinie respondentów, którzy brali udział w obu edycjach badania. Te osoby z perspektywy czasu lepiej

oceniają wsparcie, zwłaszcza to otrzymane w postaci „walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej (zwiększenie oceny o 0,43 pkt.) i „realizacji programu wspomagania” (o 0,46 pkt.). Kategoria „studiów podyplomowych”, spotkała się z obniżeniem oceny zarówno wśród uczestników obu fal badania, jak i wszystkich respondentów ogółem, na przestrzeni roku, nadal jednak jej oceny utrzymują się powyżej 4 punktów. To samo można powiedzieć też o kategorii „praktyki lub stażu”. Najbardziej stabilne oceny utrzymały się w przypadku „budowy lub rozwoju sieci współpracy lub samokształcenia”.

Uwzględniając powyższe odpowiedzi, można stwierdzić, że jako bardziej trafne w stosunku do potrzeb, oceniane są przez nauczycieli formy wsparcia polegające na rozwoju kompetencji i umiejętności (studia podyplomowe, praktyki, staże, kursy i szkolenia), co ocenić należy zdecydowanie pozytywnie. Warto przy tym zwrócić uwagę, że w analizowanym okresie pogorszeniu uległa ocena tych form wsparcia pod kątem ich dopasowania do potrzeb nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Wydaje się, że przynajmniej częściowo za taki stan rzeczy może odpowiadać – wyrażane w wywiadach jakościowych – przekonanie o niekiedy bardzo niskim poziomie merytorycznym niektórych form wsparcia, w szczególności kursów i szkoleń, ale także studiów podyplomowych. W takiej sytuacji, choć ogólna ocena danej formy wsparcia może być pozytywna, to własne doświadczenia odnoszące się do uczestnictwa w konkretnym kursie, szkoleniu czy studiach podyplomowych mogą negatywnie rzutować na ocenę trafności tej formy rozwoju kompetencji.

Pojawia się pytanie, czy zbliżona do powyższej struktura form wsparcia dotyczyć będzie przyszłego zapotrzebowania wśród nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Dane na poniższych wykresach obrazują poziom i charakter tego rodzaju zapotrzebowania.

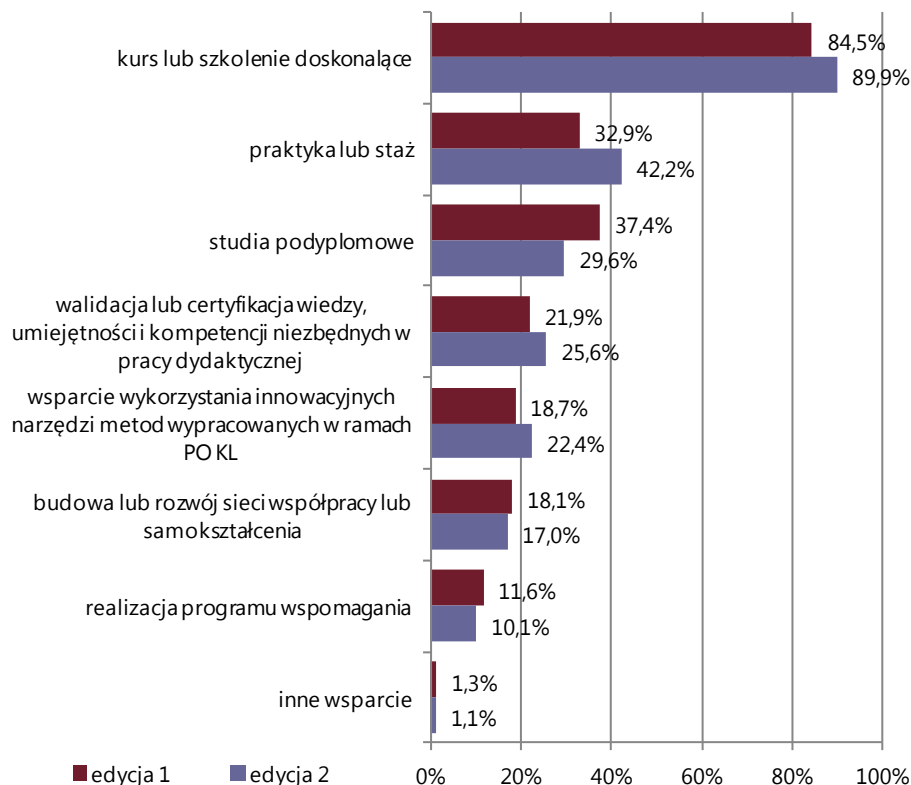
Wykres 28. Zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 - n=345

Choć w przypadku obu edycji zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu jest bardzo duże, to zauważalnie zmniejszyło się w ciągu roku – z 86,7% w pierwszej edycji badania, do 80,3% w drugiej. Odpowiedzi wskazujące na brak takiego zainteresowania zwiększyły się natomiast ponad dwukrotnie, z 2,2% na 4,6% wskazań, choć nadal taka opinia cechuje wyraźną mniejszość respondentów.

Wykres 29. Formy wsparcia, którymi są zainteresowani nauczyciele i instruktorzy



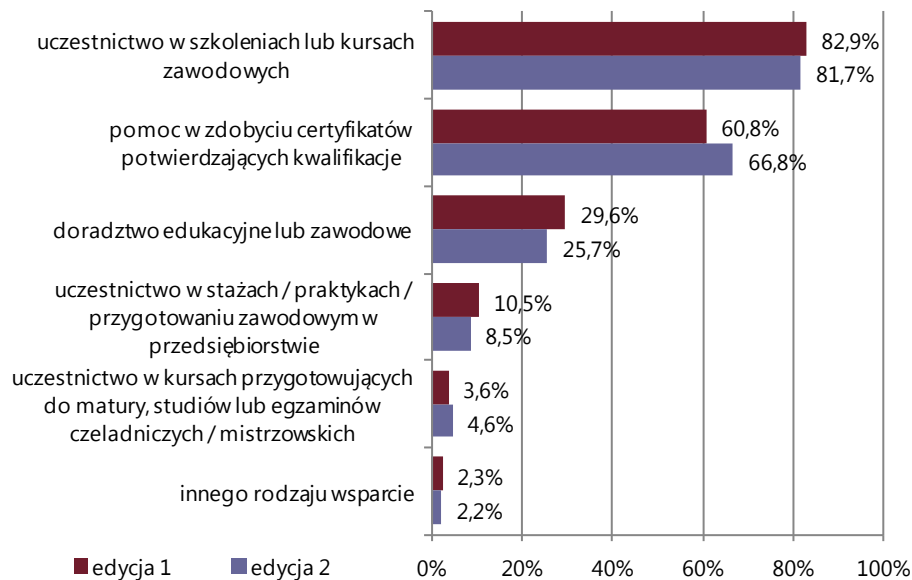
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=155, edycja 2 – n=277; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały chęć uczestnictwa we wsparciu

Osoby, które zadeklarowały chęć uczestnictwa we wsparciu, zostały w obu edycjach badania, poproszone o wskazanie form wsparcia, którymi byliby zainteresowani. Największym zainteresowaniem cieszą się niezmiennie kursy lub szkolenia doszkalające (prawie 9/10 respondentów wskazywało na to wsparcie w II edycji badania). Natomiast o największym wzroście zainteresowania na przestrzeni roku można mówić w przypadku praktyki lub stażu, o 9,3 pkt. proc. – wsparcie to cieszyło się w II edycji badania relatywnie wysokim zainteresowaniem, na poziomie nieco ponad 2/5 wskazań. W przypadku trzeciej w kolejności (pod względem popularności) formy wsparcia – studiów podyplomowych – można za to mówić o zmniejszeniu stopnia zainteresowania, o 7,8 pkt. proc. (prawie 3/10 wskazań w II edycji). W sumie w przypadku czterech kategorii można mówić o obniżeniu zainteresowania, a w czterech

pozostałych o jego zwiększeniu. Poza kategorią: „inne wsparcie”, niezmiennie „realizacja programu wspomagania”, jest najmniej interesująca dla respondentów, z zainteresowaniem oscylującym wokół 1/10 wskazań.

Ostatnia grupa odbiorców wsparcia w stosunku do której dokonano oceny trafności wsparcia to młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów.

Wykres 30. Formy wsparcia, w których brały udział młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów



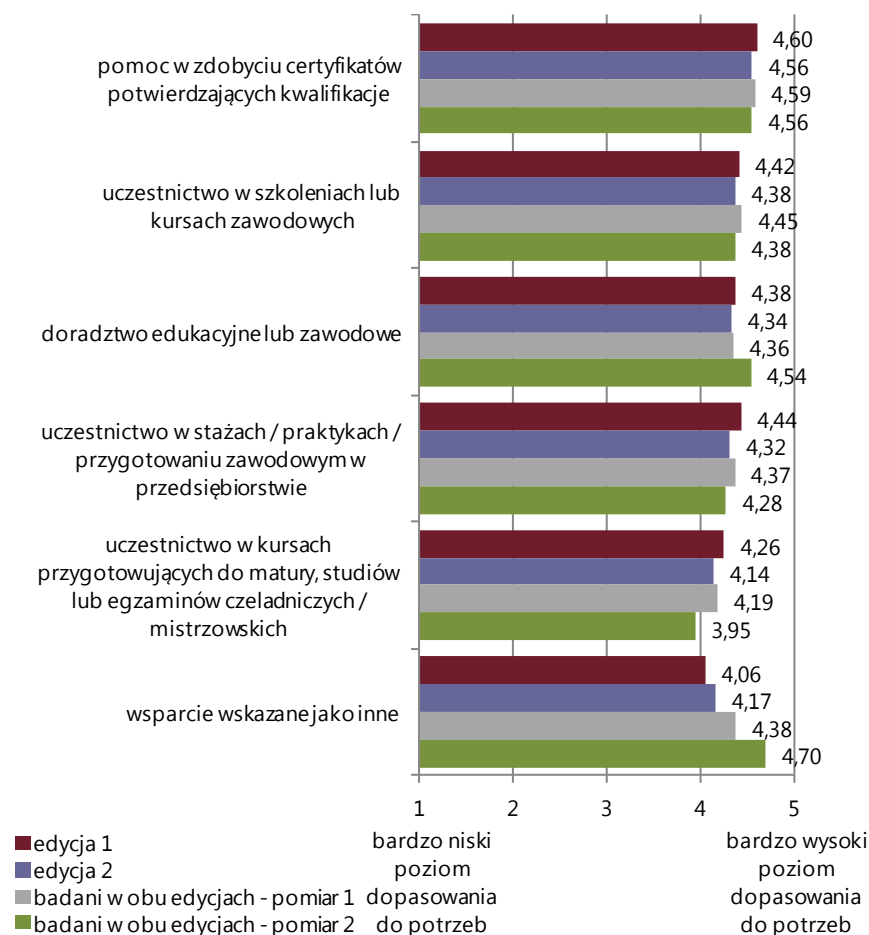
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z innymi uczestnikami; edycja 1 - n=928, edycja 2 – n=1571

Młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów najczęściej brały udział w szkoleniach lub kursach zawodowych – mimo niewielkiej obniżki popularności tej formy wsparcia, w obu edycjach badania więcej niż co ósma osoba z tej grupy respondentów uczestniczyła w rzeczonyj formie wsparcia. Duża część badanych korzystała też z pomocy w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje, choć w tym przypadku jest już mowa o zwiększeniu częstości korzystania z takiej pomocy o 6 pkt. proc. (co w drugiej edycji dało wynik 66,8% wskazań). Doradztwo edukacyjne lub zawodowe, mimo obniżenia częstości występowania tej formy wsparcia, utrzymuje wynik powyżej 1/4 wskazań. Warto tutaj też zaznaczyć, że niezmiennie wsparcie takie jak praktyki, staże, czy kursy przygotowawcze do różnych egzaminów nie cieszą się wysokim zainteresowaniem w analizowanej grupie, choć to może wynikać z innych potrzeb tej grupy respondentów, w porównaniu do uczniów techników, czy szkół branżowych (pamiętajmy, że w omawianej grupie mamy do czynienia m.in. z młodymi osobami pracującymi, w przypadku których celowość wsparcia stażowego jest niewielka). Biorąc to pod uwagę, można podejrzewać, że osoby już pracujące, mające określone doświadczenie, są zainteresowane

dalszym doszkalaniami się i zdobywaniem certyfikatów potwierdzających posiadane przez nich kwalifikacje niż uczestnictwem w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym, kursach przygotowawczych lub doradztwie zawodowym, a tym bardziej – edukacyjnym.

Biorące udział w badaniach CAWI/CATI młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów, dokonali oceny dopasowania poszczególnych form wsparcia otrzymanych w ewaluowanych projektach do ich potrzeb.

Wykres 31. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez młode osoby pracujące i innych uczestników projektów

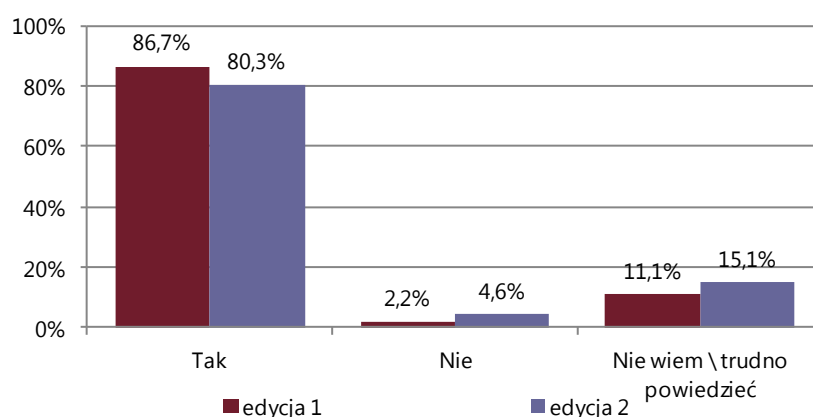


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z innymi uczestnikami; uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych: edycja 1 - n=739, edycja 2 - n=1233, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=425, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=437; pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje: edycja 1 - n=544, edycja 2 - n=1011, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=303, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=325; uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie: edycja 1 - n=96, edycja 2 - n=128, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=54, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=50; uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich: edycja 1 - n=27, edycja 2 - n=69, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=16, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=19; doradztwo edukacyjne lub zawodowe: edycja 1 - n=259, edycja 2 - n=392, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=154, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=131; wsparcie wskazane jako inne: edycja 1 - n=18, edycja 2 - n=30, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=13, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=10; pytanie zadawane osobom, które skorzystały z danej formy wsparcia, z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Osoby młode oraz inni uczestnicy projektów wysoko oceniali dopasowanie tych form wsparcia, z których korzystali. Nie licząc kategorii: „wsparcie wskazane jako inne”, w obu edycjach każda analizowana grupa respondentów, najlepiej oceniała pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje (zawsze powyżej 4,5 pkt. w 5-punktowej skali). Ogólnie rzecz biorąc, poza ostatnią kategorią: „inne”, można powiedzieć, że na przestrzeni roku, zdanie zarówno wszystkich respondentów biorących udział w przynajmniej jednej edycji badania, jak i tych, którzy uczestniczyli w jego obu edycjach, nie zmieniło się znacząco. Wciąż najchętniej oceniane przez osoby młode oraz innych uczestników projektów są uczestnictwa w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich. W przypadku tej kategorii mamy do czynienia z największym obniżeniem oceny wśród uczestników obu edycji badania (do 3,95 pkt), natomiast ci sami uczestnicy, w przypadku kategorii: „doradztwo edukacyjne i zawodowe” dokonali największego podwyższenia oceny względem pierwszej edycji badania (do 4,45 pkt.). Uczestnictwo w aktywności takiej jak staże czy praktyki, mimo, że oceniane dość wysoko pod kątem dopasowania do potrzeb, to w drugiej edycji badania otrzymało nieco niższe oceny. Generalnie, stwierdzić należy, że bardziej adekwatne do potrzeb respondentów wydają się być formy wsparcia praktycznego, takie jak szkolenia, kursy, praktyki, staże i wiążące się ze zdobytymi w ten sposób umiejętnościami kwalifikacje, które mogą stanowić atut na rynku pracy.

Jeśli chodzi o zainteresowanie wśród młodych osób pracujących i innych uczestników projektów skorzystaniem z poszczególnych analizowanych form wsparcia w przyszłości, to dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

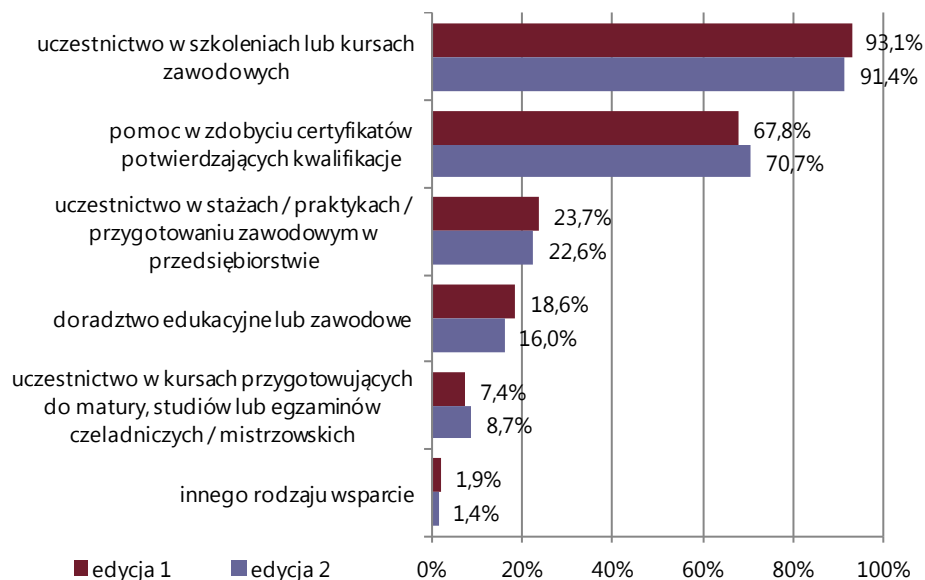
Wykres 32. Zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród młodych osób pracujących oraz innych uczestników projektów



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z innymi uczestnikami; edycja 1 - n=928, edycja 2 - n=1571

Zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród młodych osób pracujących oraz innych uczestników projektów, analizując opinie osób znajdujących się w tej grupie, zdaje się maleć, choć nadal pozostaje wysokie. Zauważalny jest zarówno spadek zainteresowania wynikający z obniżenia proporcji odpowiedzi wyrażających to zainteresowanie (o 6,4 pkt. proc. między dwoma edycjami badania) oraz podwyższenie proporcji odpowiedzi je negujących (o 2,4 pkt. proc.). Zwiększył się też udział osób niezdecydowanych.

Wykres 33. Formy wsparcia, którymi są zainteresowane młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów

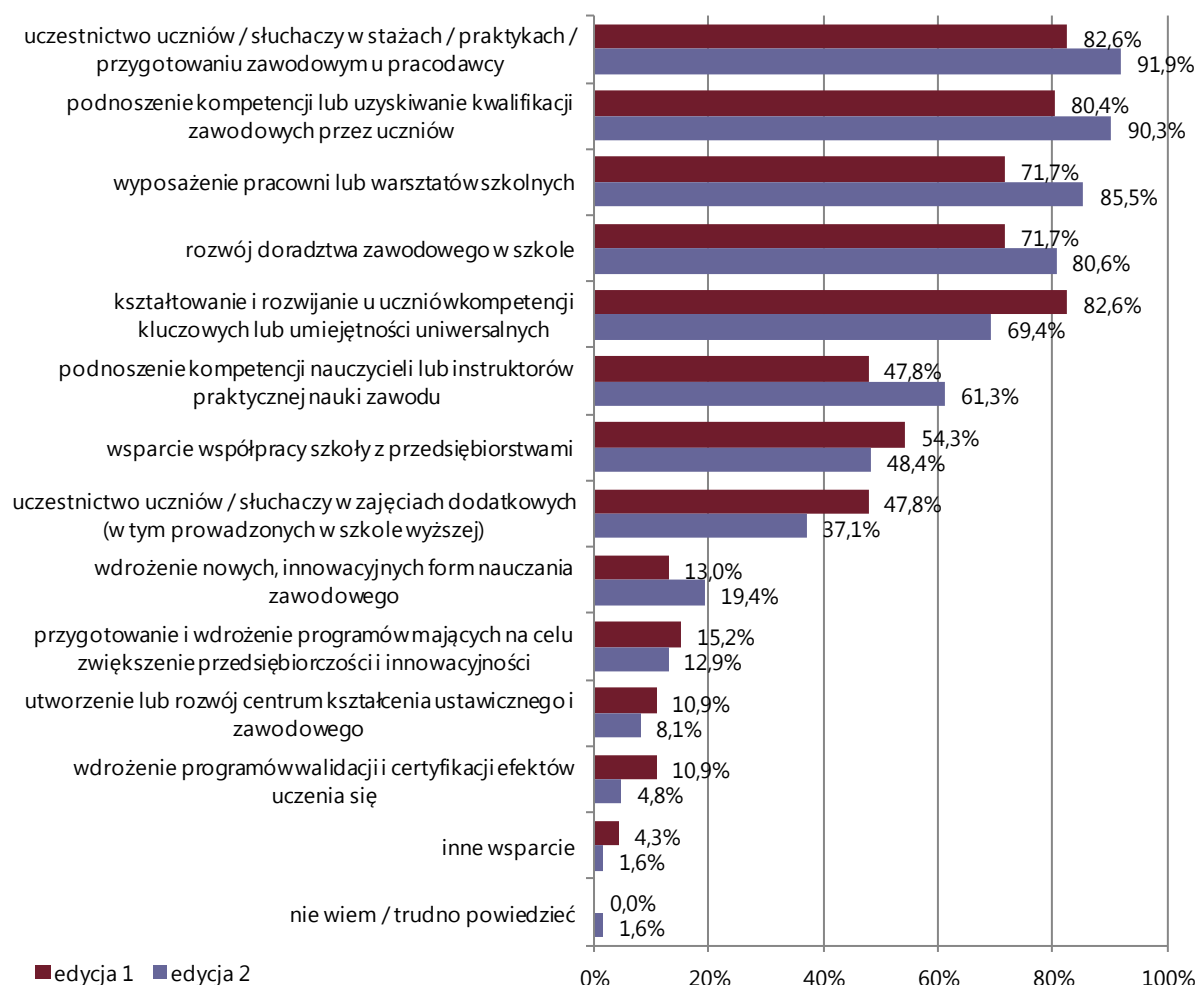


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z innymi uczestnikami; edycja 1 - n=786, edycja 2 - n=1329; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały chęć uczestnictwa we wsparciu

Uczestnicy badania reprezentujący kategorię: „młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów”, byli dość zgodni na przestrzeni dwóch edycji ankiet odnośnie form wsparcia, którymi byli i są zainteresowani w przyszłości. Różnice między proporcją wskazań poszczególnych kategorii wsparcia są niewielkie – z największą mamy do czynienia w przypadku „doradztwa edukacyjnego lub zawodowego”, wobec którego zainteresowanie obniżyło się o 2,6%. Respondenci najchętniej braliby udział w szkoleniach lub kursach zawodowych (ta kategoria odpowiedzi miała każdorazowo więcej niż 9/10 wskazań) i chętnie, choć już mniej, przyjęliby pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje (ponad 2/3 wskazań w obu edycjach). Zdecydowanie mniejsza część uczestników skorzystałaby również z uczestnictwa w różnych formach praktycznego przygotowania do zawodu, z doradztwa czy kursów przygotowujących do egzaminów (te kategorie otrzymywały w obu edycjach mniej niż 1/4 wskazań).

Dotychczasowa analiza trafności wsparcia kształcenia zawodowego dotyczyła najważniejszych grup docelowych¹⁴. Trafność może być jednak również analizowana w odniesieniu do podmiotów, jakim są szkoły i placówki kształcenia zawodowego. Na poniższym wykresie przedstawiono charakter działań podejmowanych w szkołach / placówkach kształcenia zawodowego w ramach ewaluowanych projektów. Działania projektowe realizowane w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego, które były objęte wsparciem w ramach projektów prowadzonych w Osiach Priorytetowych: VIII i IX RPO WZ 2014-2020, zostały wskazane przez dyrektorów tych szkół i placówek w badaniu CAWI.

Wykres 34. Działania projektowe realizowane w szkołach / placówkach kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; edycja 1 - n=55, edycja 2 - n=68

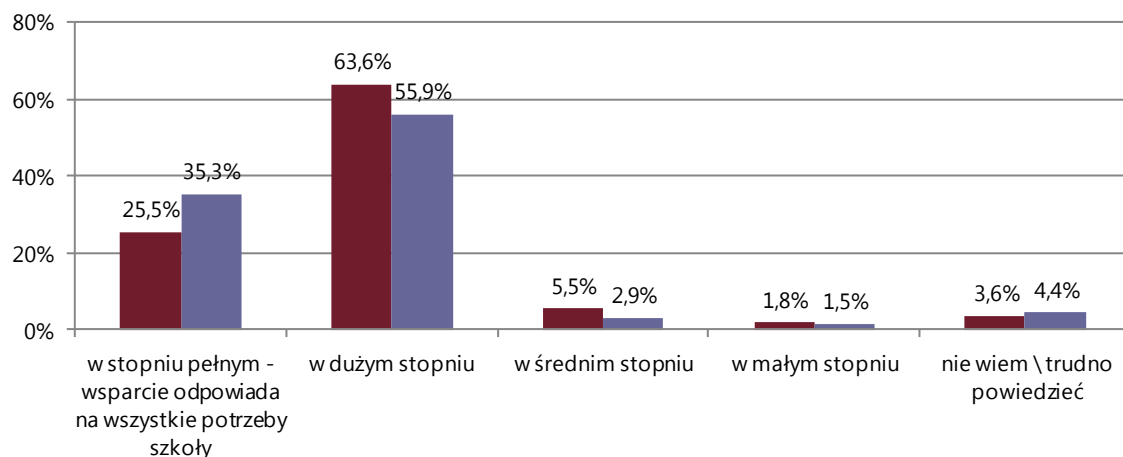
¹⁴ Z wyłączeniem – jak wskazano na wstępie – przedsiębiorców / pracodawców, którym poświęcono odrębną analizę w części: „Trafność i użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego w stosunku do potrzeb przedsiębiorców”.

Bazując na danych z II edycji badania czterema najczęściej realizowanymi działaniami projektowymi w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego są: uczestnictwo uczniów / słuchaczy w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym u pracodawcy (91,9%), podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów (90,3%), wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych (85,5%) oraz rozwój doradztwa zawodowego w szkole (80,6%). Pozytywnie ocenić należy fakt, że w mniej więcej połowie szkół / placówek kształcenia zawodowego (48,4%) podejmowane były działania w zakresie wsparcia współpracy szkoły z przedsiębiorstwami (wykraczające poza zaoferowanie przez firmy staży i/lub praktyk dla uczniów). Powyższe wyniki sugerują, iż szkoły i placówki objęte wsparciem, chętniej decydują się na działania skierowane bezpośrednio na rozwój zawodowy uczniów i nauczycieli, w nieco mniejszym stopniu zainteresowane są działaniami w obszarze innych form współpracy z sektorem przedsiębiorstw, natomiast w bardzo niewielkiej skali interesuje ich korzystanie ze wsparcia, które dotyczy: wdrożenia nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego; przygotowania i wdrożenia programów mających na celu zwiększenie przedsiębiorczości i innowacyjności; utworzenia lub rozwój centrum kształcenia ustawicznego i zawodowego; wdrożenia programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się. Tym samym, należy domniemywać, że te ostatnie wymienione formy wsparcia – jeśli miałyby być realizowane, to raczej w formule projektów pozakonkursowych realizowanych na szczeblu wojewódzkim, w ramach których zainteresowane podmioty systemu edukacji zawodowej mogłyby skorzystać z wypracowanych rozwiązań, osiągniętych efektów, czy utworzonej infrastruktury.

Warto przy tym zwrócić uwagę, że jeśli chodzi o zmianę popularności poszczególnych działań projektowych, to porównanie danych za rok 2019 i 2020 wskazuje, że wzrosła częstość podejmowania tych działań, które i tak cechuje największe upowszechnienie. Natomiast jeśli chodzi o te działania, które podejmowane są relatywnie rzadko, to w jeszcze większym stopniu utrzymany został ich niemalże niszowy charakter.

Poniżej przedstawiono z kolei dane odnoszące się do oceny adekwatności otrzymanego wsparcia do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego.

Wykres 35. Ocena adekwatności otrzymanego wsparcia do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego

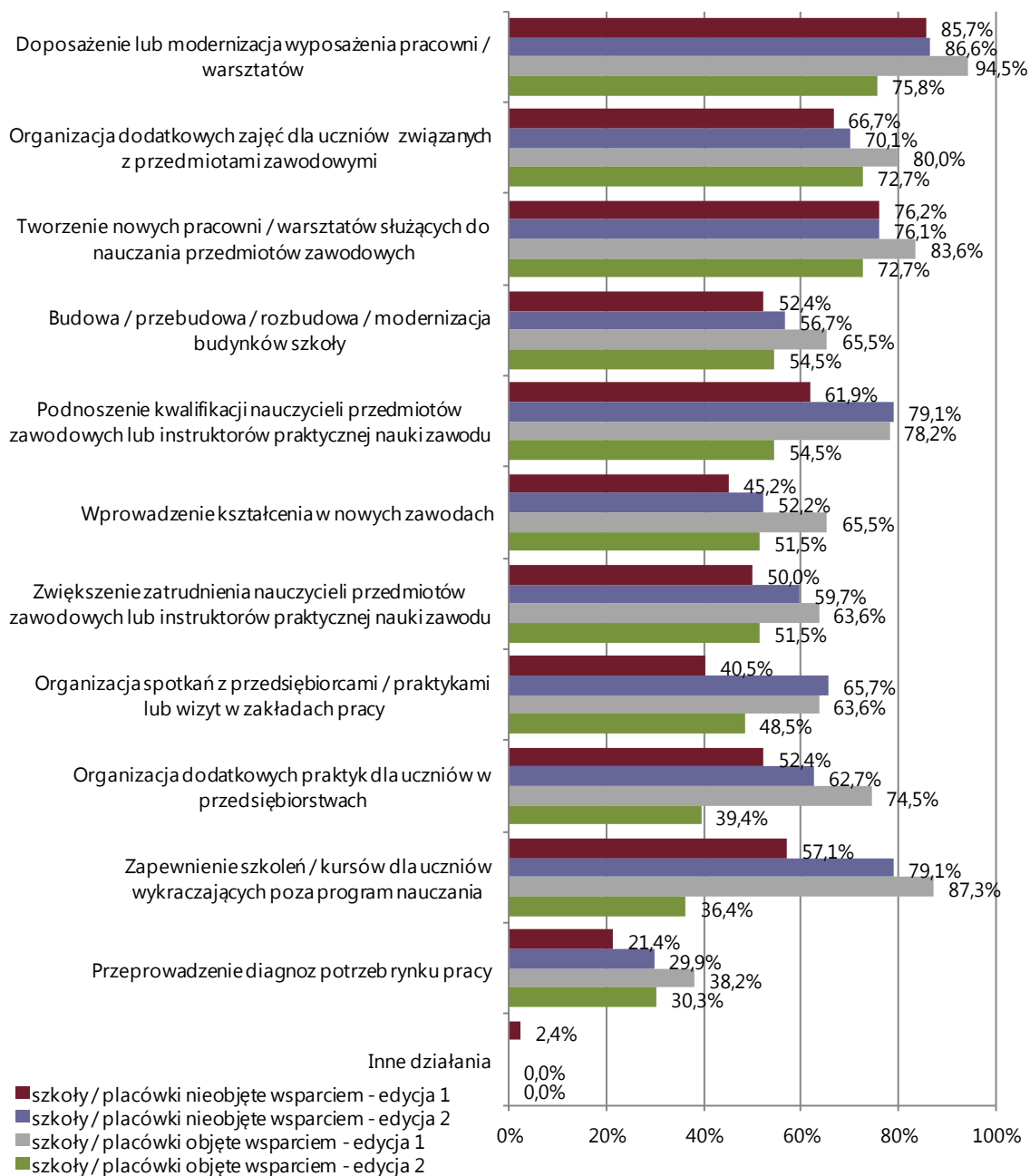


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

Mamy do czynienia z generalnie pozytywną oceną adekwatności wsparcia otrzymanego przez szkoły / placówki kształcenia zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020. Zarówno w I, jak i II edycji badania dominuje przekonanie o dużym stopniu adekwatności, a jednocześnie w ramach II edycji badania ponad jedna trzecia dyrektorów (35,3%) przekonana jest o tym, że otrzymane wsparcie odpowiadało na wszystkie zidentyfikowane potrzeby szkoły. Agregując odpowiedzi dla wariantów wskazujących na przekonanie o adekwatności otrzymanego wsparcia do potrzeb zauważyć także należy, że w nieznacznym stopniu wzrósł w II edycji badania odsetek dyrektorów przekonanych o tym, że taka adekwatność występuje w dużym lub pełnym stopniu. Z kolei w przypadku przekonania o średnim lub małym stopniu adekwatności odsetki respondentów, którzy je wyrażali zmalą.

Dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego poproszono także o określenie swoich potrzeb do ewentualnego wsparcia dla ich podmiotów w przyszłości. Poniżej przedstawiono dane dotyczące tej kwestii.

Wykres 36. Poziom zainteresowania w przyszłości wsparciem wśród dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 1 – n=42, szkoły objęte wsparciem edycja 1– n=55; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2– n=68

Analizując strukturę odpowiedzi na pytanie o zainteresowanie określonym wsparciem w przyszłości, skierowane do dyrektorów szkół i placówek, można stwierdzić, że reprezentujący szkoły nieobjęte wsparciem, są w przypadku większości form wsparcia, mniej zainteresowani skorzystaniem z niej. Może to wynikać z obaw lub przekonania o braku celowości realizacji w przyszłości projektów w ramach RPO WZ 2014-2020, co wynika z braku doświadczeń w realizacji przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Programu, a tym samym braku możliwości

odwołania się do własnych pozytywnych doświadczeń dotyczących osiągniętych dzięki realizacji projektu efektów.

W obu grupach respondentów (tj. objętych i nieobjętych wsparciem) najsilniej preferowanym wsparciem w przyszłości jest doposażenie lub modernizacja wyposażenia pracowni / warsztatów. Dość często wybierane również były formy wsparcia, polegające na zapewnianiu uczniom dodatkowych zajęć dla uczniów związanych z przedmiotami zawodowymi oraz tworzenie nowych pracowni / warsztatów służących do nauczania przedmiotów zawodowych. Z kolei jeśli chodzi wyłącznie o dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego, to relatywnie duże zapotrzebowanie cechuje też takie formy wsparcia jak: podnoszenie kwalifikacji nauczycieli przedmiotów zawodowych lub instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz zapewnienie szkoleń / kursów dla uczniów wykraczających poza program nauczania.

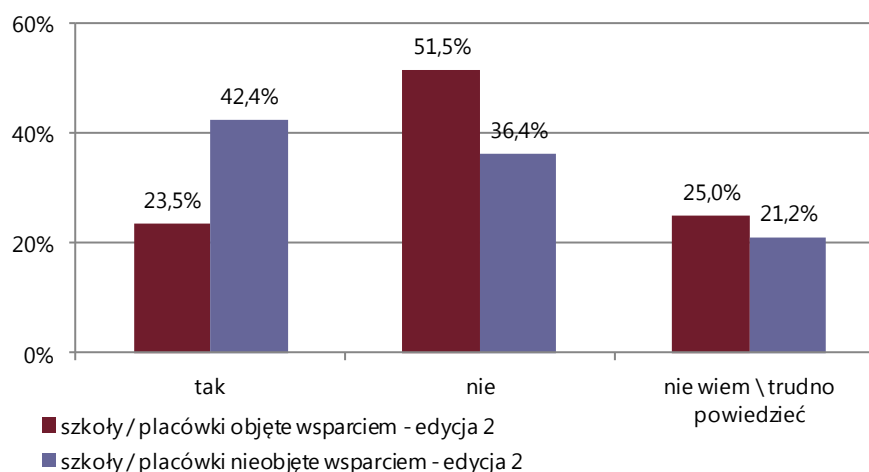
Przedstawiciele obu grup szkół i placówek kształcenia zawodowego najrzadziej decydowali się natomiast na wybór formy wsparcia, jaką jest przeprowadzanie diagnoz potrzeb rynku pracy. Taka sytuacja nie powinna dziwić, jeśli weźmiemy pod uwagę, że mamy tutaj do czynienia z formą wsparcia, która dla szkoły / placówki oświatowej ma ograniczoną przydatność (chyba, że stanowiłaby element wprowadzający do innych działań projektowych).

Warto zauważyć, że odmienna jest dynamika zmian, jeśli chodzi o wyrażane zainteresowanie poszczególnymi formami wsparcia w obu badanych grupach, tj. wśród dyrektorów podmiotów objętych wsparciem i niekorzystających z pomocy w ramach RPO WZ 2014-2020. W grupie pierwszej mamy do czynienia w II edycji badania z generalnie mniejszym odsetkiem respondentów zainteresowanych określonymi formami wsparcia. W grupie drugiej natomiast widać wzrost poziomu takiego zainteresowania. Można więc stwierdzić, że zapotrzebowanie na zróżnicowane formy pomocy rośnie wśród tych szkół / placówek kształcenia zawodowego, które nie korzystały z żadnej pomocy w ramach RPO WZ 2014-2020, podczas gdy w grupie tych podmiotów, które z takiej pomocy korzystały, zapotrzebowanie zmalało. Szczególnie w tym drugim elemencie należy go ocenić pozytywnie, może on bowiem świadczyć o tym, że zrealizowane działania projektowe rozwiązały problemy, które stanowiły powód do skorzystania z pomocy w ramach Programu.

W ramach analizy zapotrzebowania na poszczególne formy wsparcia przeprowadzono także weryfikację ewentualnej potrzeby stworzenia powiatowego międzyszkolnego centrum udostępniającego szkołom zawodowym infrastrukturę na potrzeby nauczania przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu. Kwestia ta stanowiła przedmiot zaleceń

sformułowanych w I edycji badania, przy czym był to efekt analizy eksperckiej i analizy wyników badania jakościowego. Istotna była w związku z tym weryfikacja, na ile dyrektorzy szkół / placówek kształcenia zawodowego potwierdzają występowanie zapotrzebowania na powyższy podmiot.

Wykres 37. Ocena występowania potrzeby stworzenia powiatowego międzyszkolnego centrum udostępniającego szkołom zawodowym infrastrukturę na potrzeby nauczania przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem; szkoły placówki nieobjęte wsparciem edycja 2 – n=33, szkoły objęte wsparciem edycja 2 – n=68

W obu badanych grupach (tj. wśród dyrektorów szkół / placówek objętych i nieobjętych wsparciem) część respondentów (w pierwszej grupie – 25%, w drugiej grupie – 21,2%) nie potrafiła w jednoznaczny sposób określić swojego stanowiska dotyczącego proponowanego rozwiązania. Jeśli chodzi o skryształizowane opinie, to ujawnia się tutaj zróżnicowane podejście w każdej z badanych grup. W przypadku podmiotów objętych wsparciem dominuje (51,5% wskazań) przekonanie o braku konieczności utworzenia powiatowego międzyszkolnego centrum udostępniającego szkołom zawodowym infrastrukturę na potrzeby nauczania przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu (wobec 23,5% respondentów dostrzegających celowość utworzenia ww. podmiotu). Inaczej jest w grupie podmiotów nieobjętych pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020, gdzie nieco częściej dominuje przekonanie o celowości utworzenia omawianego centrum – 42,4% wskazań wobec 36,4% respondentów, którzy nie dostrzegają takiej potrzeby. Takie zróżnicowanie opinii może mieć swoje źródło w fakcie zaspokojenia przez szkoły / placówki kształcenia zawodowego objęte wsparciem w ramach RPO WZ 2014-2020 swoich potrzeb dotyczących pracowni / warsztatów do prowadzenia praktycznej nauki zawodu.

W przypadku podmiotów nieobjętych wsparciem takie potrzeby mogą być w większym stopniu nadal aktualne. Wydaje się przy tym, że istotniejsze jest nie tyle określenie na poziomie całej populacji placówek kształcenia zawodowego poziomu zapotrzebowania na powstanie wspomnianego centrum, ile uwzględnienie kwestii celowości jego utworzenia w ramach prac nad zakresem wsparcia i charakterem projektów, które w przyszłej perspektywie finansowej miałyby być wdrażane z zastosowaniem instrumentów terytorialnych. Pozwoliłoby to zidentyfikować precyzyjnie te obszary województwa, w których występuje szczególnie duże zapotrzebowanie na utworzenie powiatowego międzyszkolnego centrum udostępniającego szkołom zawodowym infrastrukturę na potrzeby nauczania przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu. Trzeba przy tym podkreślić, że stworzenie takiej jednostki nie powinno być traktowane wyłącznie jako forma niwelowania deficytów infrastrukturalnych w systemie edukacji zawodowej, ale także mechanizm zmniejszania skali problemu, jakim jest – co potwierdzono w ramach niniejszej ewaluacji – niewystarczająca ilość kadry dydaktycznej prowadzącej nauczanie w ramach przedmiotów zawodowych.

Podsumowując całą powyższą analizę dotyczącą trafności wsparcia kształcenia zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt relatywnie pozytywnej oceny trafności ewaluowanego wsparcia przez przedstawicieli poszczególnych grup docelowych do których skierowano określone formy wsparcia oferowane w projektach realizowanych w Osiach Priorytetowych: VIII (przede wszystkim) oraz IX RPO WZ 2014-2020. Oczywiście, jeśli analiza dotyczy konkretnych form wsparcia skierowanych do danej grupy docelowej to skala ocen trafności jest zróżnicowana, ale każdorazowo zidentyfikowano formę lub formy wsparcia, których trafność oceniona została zdecydowanie pozytywnie. Taki stan rzeczy oznacza, że kluczową kwestią w projektowaniu, oferowaniu i realizowaniu interwencji jest zapewnienie odpowiedniego poziomu elastyczności na poziomie projektowym, co stanowi potwierdzenie wcześniejszego zalecenia dotyczącego wymagań stawianych projektodawcom na etapie naboru projektów.

Taki sposób podejścia do wdrażania interwencji, który akcentuje kwestię elastyczności w podejmowaniu działań projektowych jako narzędzia zapewnienia odpowiedniego poziomu trafności wsparcia nie powinien być jednak traktowany jako jedyny sposób na optymalizację tej ostatniej. Trafność wsparcia powinna bowiem być ujmowana nie tylko w aspekcie poszczególnych grup docelowych, ale także w wymiarze terytorialnym. Na tę kwestię zwracano

uwagę w badaniu jakościowym, gdzie akcentowano znaczenie instrumentów terytorialnych (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz Kontrakty Samorządowe) jako narzędzi odpowiedniego formułowania zakresu i charakteru wsparcia edukacji zawodowej na danym obszarze. Stosowanie mechanizmów terytorialnych pozwala na wprowadzenie elementów myślenia strategicznego i zintegrowanego w odniesieniu do rozwoju danego obszaru, co jest użyteczne także w obszarze edukacji zawodowej (której funkcjonowanie – ze względu na regulacje prawne – rzadko kiedy ujmowane jest na najniższym, gminnym, poziomie lokalnym, a z reguły ujmowane jest w perspektywie przynajmniej powiatowej lub międzypowiatowej). Atutem podejścia terytorialnego jest dodatkowo także, wkomponowany w nie, rozbudowany i wieloaspektowy system konsultacji i planowania strategicznego. Dzięki temu możliwe jest nie tylko zapewnienie odpowiedniej kompleksowości realizowanych przedsięwzięć, ale i uwzględnienie potrzeb i oczekiwań zróżnicowanych kategorii interesariuszy, co w przypadku edukacji zawodowej ma szczególne znaczenie ze względu na wielość aktorów procesu kształcenia zawodowego.

Powyższe atuty podejścia terytorialnego mają jednak charakter potencjalny. Z jednej strony, w przypadku instrumentów polityki terytorialnej mamy do czynienia z szerszą możliwością planowania i wzajemnej koordynacji projektów realizowanych na danym obszarze.

Konsekwencją tego jest możliwość lepszego dopasowania wsparcia do regionalnych potrzeb w dziedzinie edukacji. Z drugiej strony, naturalnym skutkiem wysokiego poziomu adekwatności powinno być osiąganie wysokich efektów wdrażanej interwencji. Aby zweryfikować – czy tego rodzaju oddziaływanie występuje w obszarze edukacji – dokonana została analiza porównawcza skuteczności (skali osiągniętych efektów) w projektach realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej oraz poza nimi.

Przeprowadzona analiza statystyczna wykazuje, iż projekty realizowane w ramach instrumentów polityki terytorialnej charakteryzują się generalnie wyższą skutecznością niż projekty realizowane poza tymi instrumentami. Wskazują na to wyniki badania CAWI z beneficjentami, w którym realizatorzy wskazywali na częstsze występowanie efektów dla każdej z grup docelowych (szkół / placówek kształcenia zawodowego, uczniów, nauczycieli oraz pracodawców / przedsiębiorców) w projektach realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej. Podobne wnioski płyną z badań z dwoma kluczowymi kategoriami uczestników projektów – uczniami i nauczycielami. Uczniowie uczestniczący w projektach realizowanych w ramach KS i ZIT częściej uzyskują efekty o zasadniczym znaczeniu z perspektywy celów interwencji takie jak zdobycie

nowej wiedzy przydatnej w danym zawodzie, zdobycie nowych umiejętności zawodowych czy zdobycie praktycznego doświadczenia zawodowego. Podobnie nauczyciele biorący udział w projektach realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej częściej uzyskują efekty w zakresie zdobycia nowej wiedzy w zakresie nauczanego zawodu, utrwalenia lub rozszerzenia już posiadanej wiedzy w zakresie nauczanego zawodu, zdobycia nowych umiejętności w zakresie nauczanego zawodu oraz rozszerzenia lub udoskonalenie już posiadanych umiejętności w zakresie nauczanego zawodu. W celu zgeneralizowania tych wniosków dokonana została analiza osiągnięcia kluczowego z perspektywy celów interwencji efektu w postaci zdobywania nowej wiedzy lub umiejętności w grupie uczniów i nauczycieli łącznie. Zgodnie z jej wynikami – nową wiedzę lub umiejętności zdobyło 83,6% uczestników projektów realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej, natomiast wśród uczestników projektów realizowanych poza KS i ZIT odsetek ten jest niższy i wynosi 77,1%.

W celu weryfikacji skuteczności w projektach realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej przeprowadzona została analiza stopnia realizacji założonych w projektach wartości docelowych wskaźników. Dokonane zostało porównanie średniego stopnia realizacji tych samych wskaźników w projektach realizowanych w ramach KS i ZIT oraz poza tymi instrumentami. Na 23 wskaźniki sprawozdawane jednocześnie w projektach realizowanych w ramach instrumentów polityki terytorialnej i poza nimi, w przypadku 9 wyższym średnim stopniem realizacji charakteryzowały się projekty poza KS i ZIT, w przypadku 7 przeważały projekty realizowane w ramach instrumentów polityki terytorialnej, a dla 7 wskaźników średni stopień realizacji w obu grupach był dokładnie taki sam. Biorąc pod uwagę, iż jeśli odnotowywana była przewaga którejś z grup, to była ona najczęściej niewielka, stwierdzić należy, iż projekty realizowane w ramach KS i ZIT oraz poza instrumentami polityki terytorialnej charakteryzują się zbliżoną skutecznością w zakresie osiągnięcia wartości docelowych wskaźników. Sytuacja ta świadczy pozytywnie o projektach realizowanych w ramach instrumentów KS i ZIT, ponieważ w ich przypadku zagrożenia w zakresie osiągnięcia odpowiedniego poziomu skuteczności są większe. Mogą one wynikać z późniejszego rozpoczęcia wdrażania interwencji spowodowanego koniecznością rozplanowania i uzgodnienia zakresu interwencji w ramach wskazanych instrumentów, terytorialnym ograniczeniem grupy docelowej, które przy trudnościach rekrutacyjnych może skutkować ograniczoną możliwością realizacji działań projektowych w zaplanowanej skali, czy również realizacją projektów w trybie pozakonkursowym stosowanym w ramach ZIT, który niekiedy powoduje niższe zaangażowanie beneficjenta w

realizację projektu. Biorąc pod uwagę, iż projekty realizowane w ramach instrumentów polityki terytorialnej charakteryzują się skutecznością zbliżoną do pozostałych, wskazane ograniczenia nie miały istotnego wpływu na realizację projektów w ramach KS i ZIT lub zostały przewyżnione przez realizatorów projektów.

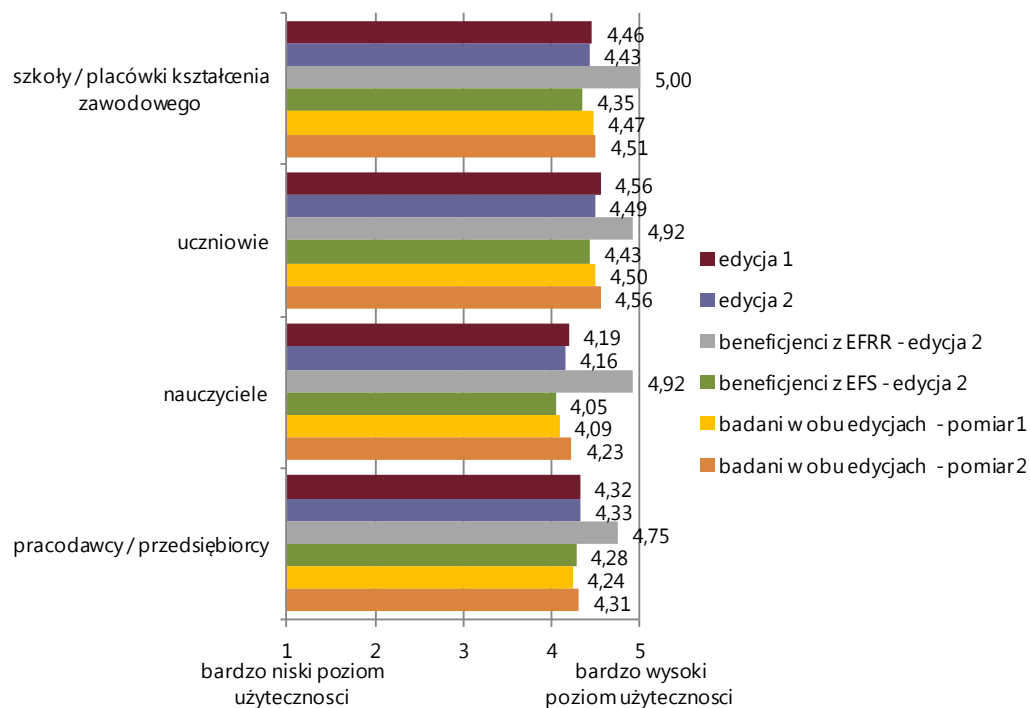
Uwzględniając powyższe, w przyszłym okresie finansowania należy dążyć do relatywnego zwiększenia udziału w łącznej kwocie alokacji przeznaczonej na wsparcie edukacji zawodowej tych rodzajów interwencji, które są wdrażane z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych. Jak wspomniano, sposób wdrażania interwencji z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych zakłada wcześniejszą realizację różnego rodzaju działań konsultacyjnych w obszarze kierunków i zakresu interwencji. Tego rodzaju podejście pozwala zapewnić odpowiednio wysoki poziom trafności wsparcia do potrzeb na poziomie lokalnym i subregionalnym. Dodatkowo należałoby w tym przypadku rozważyć – w szczególności dla instrumentów o charakterze tożsamym lub zbliżonym do obecnej formuły Kontraktów Samorządowych – zastosowanie trybu pozakonkursowego. Tego rodzaju tryb byłby tutaj szczególnie użyteczny dla przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, dzięki czemu – jak już wcześniej zwracano na to uwagę – możliwe byłoby uniknięcie rozproszenia realizowanych inwestycji (co przy obecnej, relatywnie niewielkiej, liczbie projektów realizowanych w ramach EFRR ma szczególne znaczenie i uzasadnia podejmowanie działań zorientowanych na koordynację przedsięwzięć tego typu, tak by ich efekty mogły być dyskutowane przez możliwie największą liczbę interesariuszy systemu edukacji zawodowej – rozumianych zarówno jako szkoły i placówki oświatowe, jak i uczniowie, nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu oraz przedsiębiorcy / pracodawcy).

Użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego

Kolejny aspekt prowadzonych analiz dotyczących ewaluowanej interwencji odnosi się do kwestii użyteczności wsparcia kształcenia zawodowego, co ma odzwierciedlenie w pytaniu badawczym: *„W jakim stopniu wsparcie oferowane w ramach RPO WZ 2014 - 2020 jest użyteczne dla poszczególnych grup docelowych?”*. Podczas, gdy w analizie trafności nacisk położony był na ocenę stopnia dopasowania interwencji do potrzeb poszczególnych grup respondentów objętych badaniem, tak w przypadku oceny użyteczności kluczowe jest stwierdzenie, w jakim stopniu i w jakich obszarach uzyskane wsparcie okazało się przydatne dla odbiorców pomocy reprezentujących poszczególne ich kategorie.

W pierwszej kolejności przywołane zostaną wyniki badania beneficjentów, w ramach którego respondenci byli proszeni o dokonanie oceny poziomu użyteczności wsparcia dla poszczególnych grup docelowych.

Wykres 38. Ocena poziomu użyteczności wsparcia dla poszczególnych grup docelowych



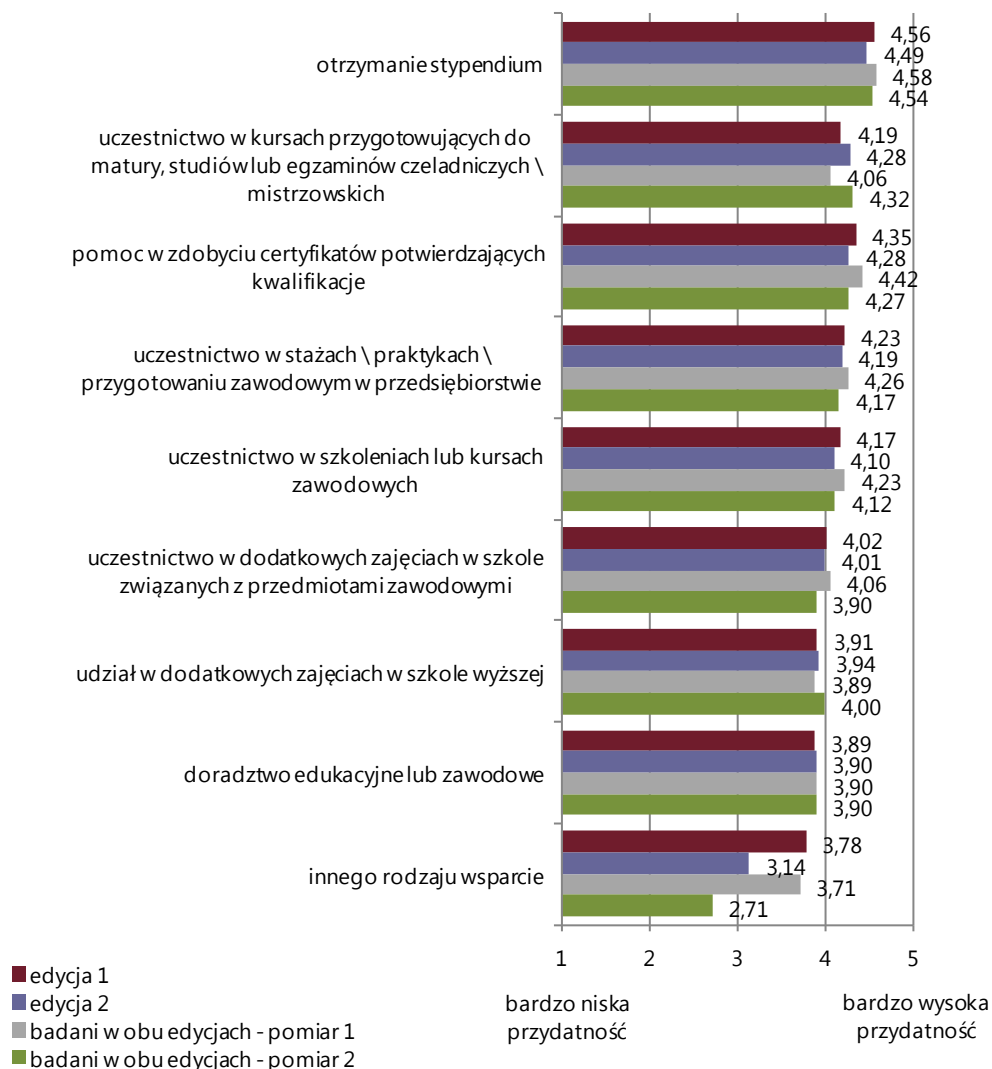
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; szkoły / placówki kształcenia zawodowego: edycja 1 - n=80, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=59, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=13, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=99, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=65, edycja 2 - n=112; uczniowie: edycja 1 - n=81, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=60, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=13, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=97, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=63, edycja 2 - n=110; nauczyciele: edycja 1 - n=72, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=53, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=13, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=87, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=56, edycja 2 - n=100; pracodawcy / przedsiębiorcy: edycja 1 - n=81, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=58, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=12, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=97, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=61, edycja 2 - n=109; z analiz wyłączone odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Poziom użyteczności wsparcia dla wyodrębnionych grup docelowych (uczniów, nauczycieli, pracodawców / przedsiębiorców oraz szkół / placówek kształcenia zawodowego) został oceniony przez beneficjentów wsparcia EFRR i EFS jako relatywnie wysoki. Co więcej, rozbieżności ocen użyteczności tego wsparcia dla poszczególnych grup nie są wysokie. Niemniej jednak, w opinii beneficjentów oferowane wsparcie – na poziomie ogólnym (tj. bez wyróżniania funduszu stanowiącego źródło finansowania działań projektowych) – cechuje największa użyteczność dla uczniów (4,56 pkt. w 5-punktowej skali oceny w ramach pierwszej edycji badania i 4,49 pkt. w ramach II edycji badania), relatywnie najmniejsza zaś – dla nauczycieli (odpowiednio: 4,19 pkt. i 4,16 pkt.). Analizując uśrednione oceny dla wszystkich grup docelowych stwierdzić jednak należy przede wszystkim, że w przypadku żadnej grupy docelowej

nie możemy mówić o negatywnej ocenie użyteczności wsparcia oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020. Porównując dane z obu edycji badania ujawnia się względna stałość w ocenie przez beneficjentów użyteczności wsparcia dla poszczególnych grup docelowych. Jednocześnie potwierdza się prawidłowość z pierwszej edycji badania, że relatywnie lepiej oceniona została użyteczność wsparcia współfinansowanego ze środków EFRR, w porównaniu ze wsparciem „miękkim” (choć to ostatnie nadal cechuje się wysoką wartością wskaźnika użyteczności w opinii realizatorów projektów).

Uczniowie, w opinii beneficjentów, stanowią grupę w przypadku której występuje największa użyteczność wsparcia. W związku z tym istotne jest zweryfikowanie, jak sami uczniowie postrzegają rzeczoną użyteczność. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

Wykres 39. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez uczniów



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących w projektach; otrzymanie stypendium: edycja 1 - n=267, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=174, edycja 2 - n=360, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=184; pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje: edycja 1 - n=90, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=47, edycja 2 - n=165, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=68; uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych \ mistrzowskich: edycja 1 - n=848, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=482, edycja 2 - n=1354, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=533; uczestnictwo w stażach \ praktykach \ przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie: edycja 1 - n=958, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=567, edycja 2 - n=1487, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=587; uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych: edycja 1 - n=1138, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=654, edycja 2 - n=1750, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=665; doradztwo edukacyjne lub zawodowe: edycja 1 - n=359, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=213, edycja 2 - n=507, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=210; uczestnictwo w dodatkowych zajęciach w szkole związanych z przedmiotami zawodowymi: edycja 1 - n=58, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=28, edycja 2 - n=109, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=37; udział w dodatkowych zajęciach w szkole wyższej: edycja 1 - n=762, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=466, edycja 2 - n=1119, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=423; innego rodzaju wsparcie: edycja 1 - n=23, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=14, edycja 2 - n=35, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=7, z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Uczniowie jako szczególnie użyteczne (na skali od „1”, co oznacza bardzo niską przydatność wsparcia do „5” – bardzo wysoka przydatność wsparcia) ocenili te formy wsparcia, które dają łatwiej dostrzegalne i bardziej „namacalne” efekty (takie jak stypendia, zdobywanie certyfikatów, staże / praktyki – w ich przypadku średnie ocen nie spadły poniżej 4,2 pkt.), niż te skupiające się raczej na – bardziej abstrakcyjnym – procesie pozyskiwania wiedzy i nabywania kompetencji

(kursy, szkolenia, dodatkowe zajęcia, doradztwo – dla tych form wsparcia najwyższe oceny kształtowały się w II edycji badania na poziomie 4,17 pkt, najniższe zaś – 3,90 pkt.).

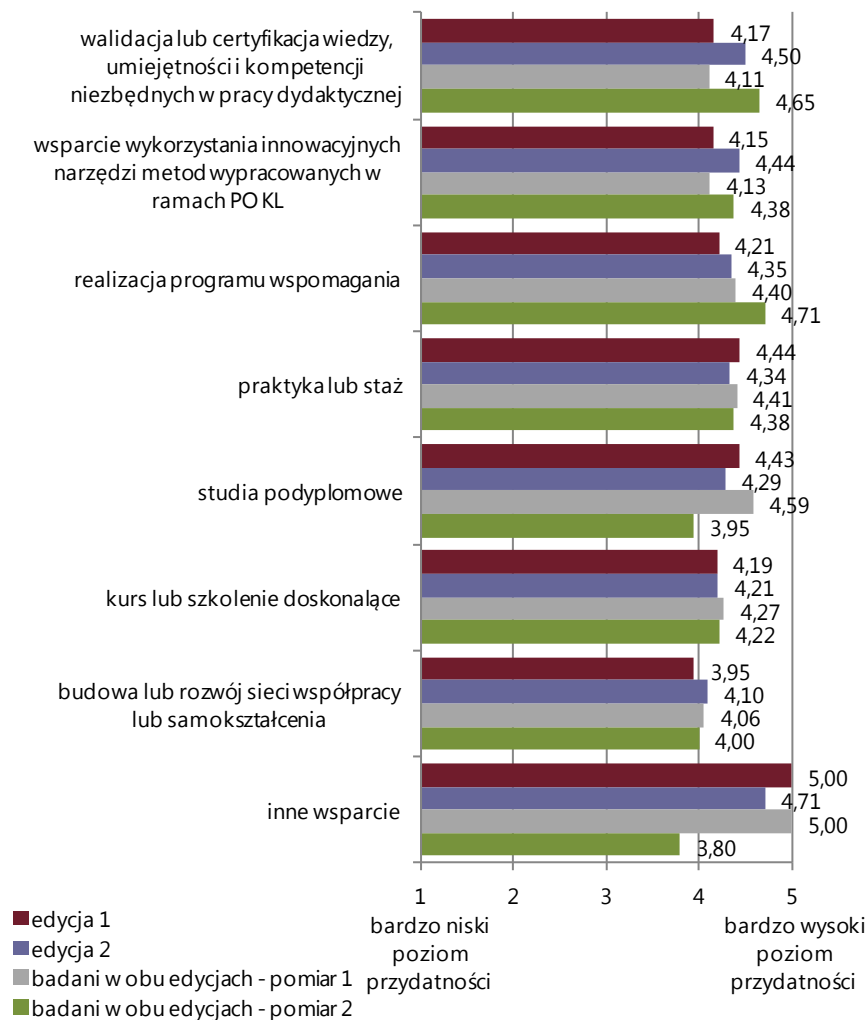
W sześciu na dziewięć kategorii wsparcia, doszło w ciągu roku do obniżenia oceny ich przydatności, jednak z jednym wyjątkiem, nie były to wysoce znaczące zmiany. Podobnie jest w przypadku minimalnych zmian na lepsze oceny, które dotyczą pozostałych trzech kategorii.

Największe różnice w opiniach, można zauważyć w przypadku niejednorodnej kategorii: „innego rodzaju wsparcie”, które w roku szkolnym 2018/2019 otrzymało ocenę przydatności na poziomie 3,78 pkt. w 5-punktowej skali, po czym w roku szkolnym 2019/2020, otrzymało 3,14 pkt.

Generalnie jednak, biorąc pod uwagę wartości oceny użyteczności poszczególnych form wsparcia, z których korzystali uczniowie biorący udział w ewaluowanych projektach, uznać można, że wcześniejszy wniosek o wysokim poziomie użyteczności wsparcia dla uczniów znajduje swoje potwierdzenie także w samoocenie tej grupy uczestników projektów.

Kolejna grupa w odniesieniu do której przeprowadzono ocenę użyteczności wsparcia to nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu.

Wykres 40. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu

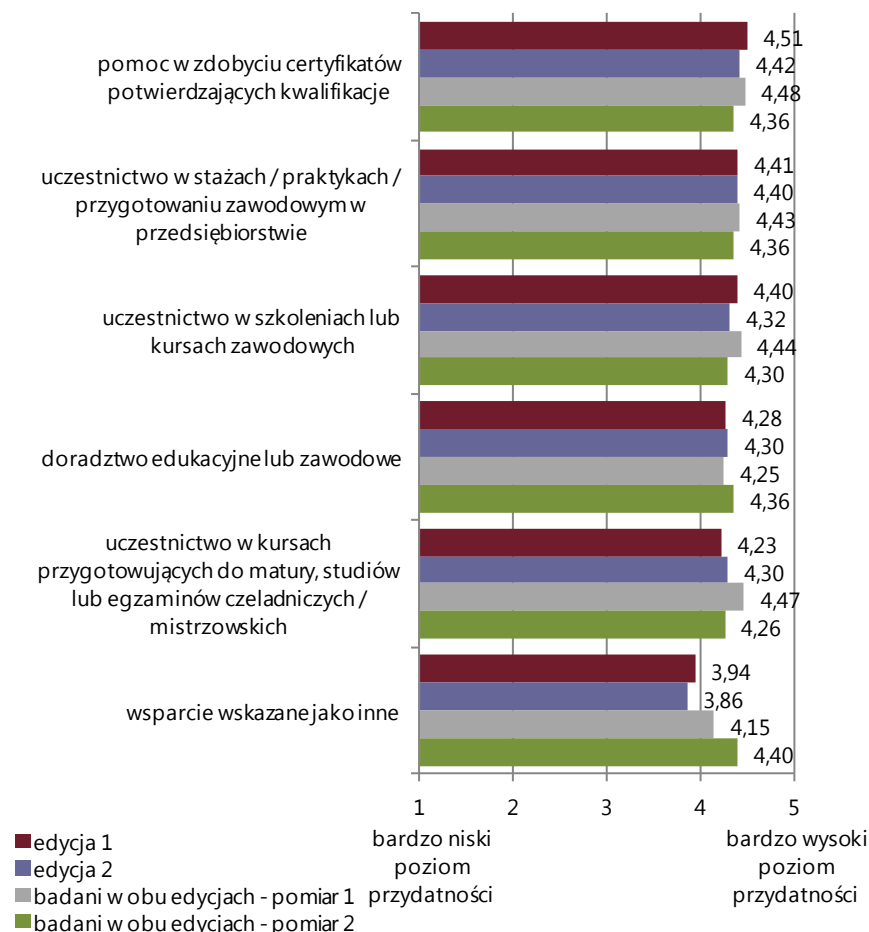


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; kurs lub szkolenie doskonalące: edycja 1 - n=150, edycja 2 - n=270, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=102, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=95; walidacja lub certyfikacja wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej: edycja 1 - n=47, edycja 2 - n=78, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=37, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=26; praktyka lub staż: edycja 1 - n=27, edycja 2 - n=56, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=22, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=21; studia podyplomowe: edycja 1 - n=23, edycja 2 - n=52, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=17, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=19; budowa lub rozwój sieci współpracy lub samokształcenia: edycja 1 - n=21, edycja 2 - n=40, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=16, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=16; realizacja programu wspomaganie: edycja 1 - n=14, edycja 2 - n=20, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=10, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=7; wsparcie wykorzystania innowacyjnych narzędzi metod wypracowanych w ramach PO KL: edycja 1 - n=20, edycja 2 - n=32, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=16, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=13; inne wsparcie: edycja 1 - n=9, edycja 2 - n=21, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=6, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=5; pytanie zadawane osobom, które skorzystały z danej formy wsparcia, z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Wsparcie otrzymane przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, zwłaszcza analizując wyniki drugiej edycji badania, można ocenić jako odpowiednie. Dzieje się tak głównie za sprawą trzech najlepiej ocenianych kategorii wsparcia, które zarówno wśród wszystkich uczestników badania, jak i – zwłaszcza – biorących udział w jego obu edycjach, uzyskały w ciągu roku podwyższenie swoich ocen. Są to: „walidacja lub certyfikacja wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej”, „wsparcie wykorzystania innowacyjnych

narzędzi i metod wypracowanych w ramach PO KL” oraz „realizacja programu wspomagania”. Oceny w II edycji badania przydatności wsparcia tych kategorii oscylują wokół 4,5 punktów na 5-punktowej skali. Warto jednak wspomnieć o sporym obniżeniu ocen, w przypadku kategorii „studiów podyplomowych” oraz „innego wsparcia”. Pozostałe kategorie, czyli związane z praktykami/stażami, kursami/szkoleniami oraz rozwoju współpracy/samokształcenia, zachowały dość podobne noty w trakcie trwania badania. Spośród powyższych pozostałych trzech kategorii, najlepiej oceniane są praktyki i staże, z ocenami oscylującymi wokół 4,4 pkt. Biorąc pod uwagę zidentyfikowane w toku analizy różnicowania w ocenie przydatności dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu poszczególnych form wsparcia, można stwierdzić, że bardziej przydatna okazała się dla przedstawicieli tej grupy docelowej forma pomocy w postaci rozwoju już posiadanych lub nauki nowych umiejętności. Trzecią grupą w odniesieniu do której przeprowadzono ocenę przydatności poszczególnych form wsparcia są młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów. Dane dotyczące tej kategorii przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 41. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez młode osoby pracujące oraz innych uczestników projektów



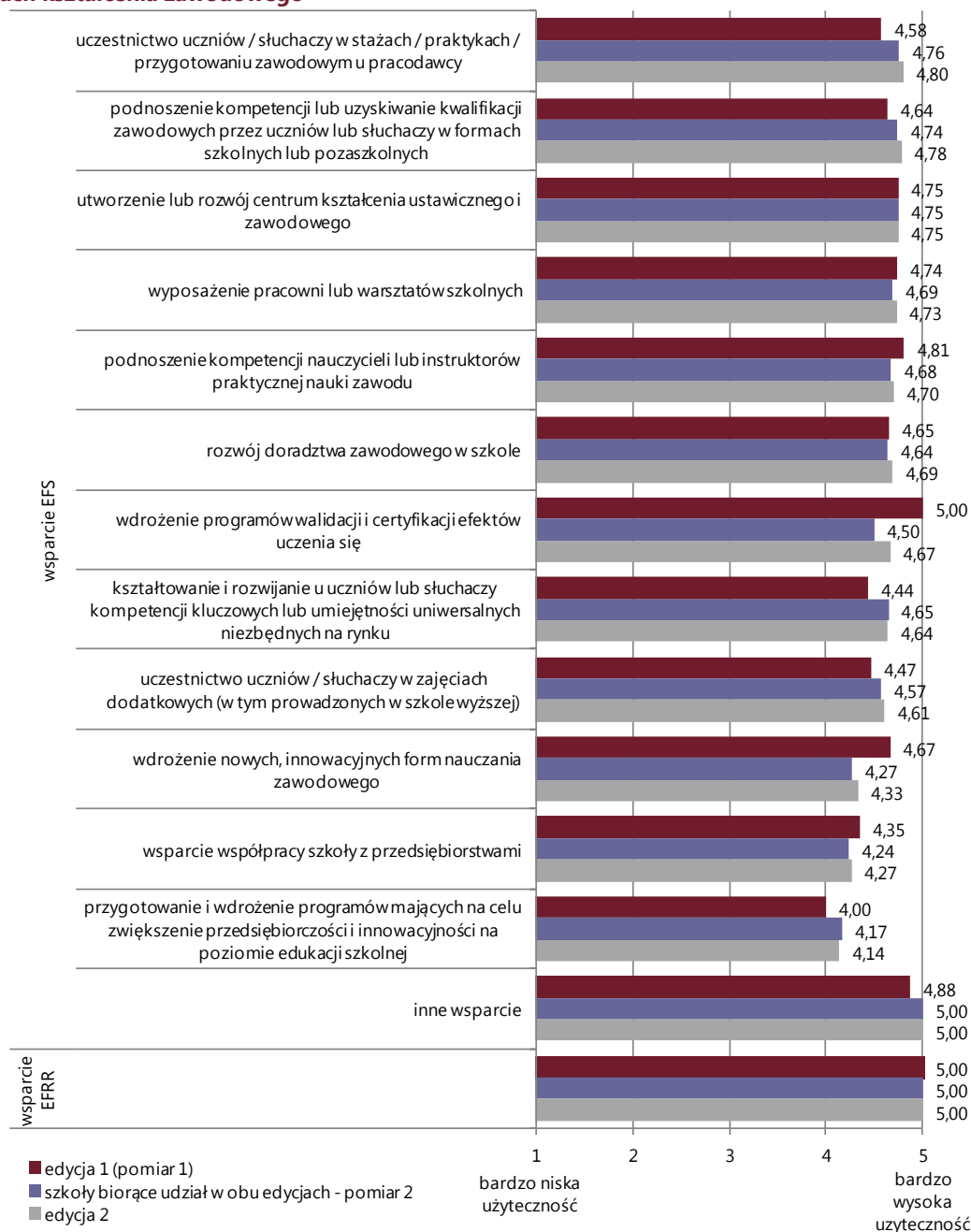
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z innymi uczestnikami; pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje: edycja 1 - n=546, edycja 2 - n=1014, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=304, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=330; uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie: edycja 1 - n=96, edycja 2 - n=128, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=54, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=50; uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych: edycja 1 - n=746, edycja 2 - n=1245, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=427, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=439; doradztwo edukacyjne lub zawodowe: edycja 1 - n=263, edycja 2 - n=389, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=157, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=130; uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich: edycja 1 - n=31, edycja 2 - n=67, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=19, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=19; wsparcie wskazane jako inne: edycja 1 - n=18, edycja 2 - n=29, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=13, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=10; pytanie zadawane osobom, które skorzystały z danej formy wsparcia, z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Analizując powyższe dane należy zwrócić przede uwagę, że – podobnie jak miało to miejsce w przypadku nauczycieli / instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz uczniów – także i w grupie młodych osób pracujących oraz innych uczestników projektów występuje generalne przekonanie o wysokiej użyteczności wsparcia, jakie otrzymano w ramach ewaluowanych projektów dotyczących edukacji zawodowej. Poza kategorią: „wsparcie wskazane jako inne”, każda forma wsparcia otrzymywała końcowe oceny przydatności, na poziomie co najmniej powyżej 4,23 punktów na 5 możliwych. Najwyższa ocena przydatności przypadła pomocy w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje: 4,51 pkt. (wynik w ramach I edycji badania). Osoby,

które brały udział w obu edycjach badania, dość równomiernie oceniły przydatność otrzymywanego wsparcia – ich opinie nie zmieniły się znacząco w ciągu roku. Ostatecznie można wyłonić rodzaj wsparcia, który otrzymywał w II edycji badania, najlepsze oceny w zakresie z przydatności – była to, jeśli nie liczyć kategorii „inne”, „pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje”. Jednak różnice między tą kategorią, a pozostałymi są niewielkie, co świadczy o generalnie pozytywnej ocenie przydatności wszystkich analizowanych form wsparcia oraz o spójnym przekonaniu respondentów, że otrzymane wsparcie stanowiło dla nich użyteczną pomoc, a szczegółowy rodzaj tejże tylko w niewielkim stopniu wpływał na to, jak dokładnie dany uczestnik ocenił użyteczność otrzymanego w projekcie wsparcia.

Ostatni aspekt analizy odnoszącej się do użyteczności wsparcia kształcenia zawodowego oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020 dotyczy nie określonej grupy odbiorców wsparcia, lecz podmiotów, tj. szkół i placówek kształcenia zawodowego (stąd uwzględnienie nie tylko poszczególnych form wsparcia dostępnych w ramach EFS, ale także wsparcia współfinansowanego ze środków EFRR).

Wykres 42. Ocena użyteczności poszczególnych rodzajów działań projektowych realizowanych w szkołach / placówkach kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; uczestnictwo uczniów / słuchaczy w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym u pracodawcy: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=42, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=26; podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów lub słuchaczy w formach szkolnych lub pozaszkolnych: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=43, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=25; utworzenie lub rozwój centrum kształcenia ustawicznego i zawodowego: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=4, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=4; wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=39, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=23; podnoszenie kompetencji nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=28, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=16; rozwój doradztwa zawodowego w szkole: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=39, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=26; wdrożenie programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=2, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=2; kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=34, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=25; uczestnictwo uczniów / słuchaczy w zajęciach dodatkowych (w tym prowadzonych w szkole wyższej): szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=21, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=15; wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=11, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=3; wsparcie współpracy szkoły z przedsiębiorstwami: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=25, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=17; przygotowanie i wdrożenie programów mających na celu zwiększenie przedsiębiorczości i innowacyjności na poziomie edukacji szkolnej: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=6, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=3; inne wsparcie: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=1, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=7; wsparcie EFRR: szkoły biorące udział w obu edycjach pomiar 2 - n=4, edycja 2 - n=, edycja 1 - n=2; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały realizację danej kategorii działań projektowych, z analiz wyłączone odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Wsparcie współfinansowane ze środków EFRR uzyskało w II edycji badania na poziomie ogólnym średnią odpowiedzi o wysokości 5, w 5-punktowej skali ocen, co świadczy o bardzo wysokim poziomie użyteczności tego rodzaju projektów. Wsparcie EFS również zostało wysoko ocenione pod kątem jego użyteczności dla szkół i placówek kształcenia zawodowego. Zróżnicowania w ocenie nie są w tym przypadku znaczące (żadnej z form wsparcia dostępnej w ramach EFS nie oceniono poniżej 4 pkt.), co jest o tyle istotne, że w przypadku niektórych form wsparcia mamy do czynienia z niewielką liczbą obserwacji, a to utrudniałoby ewentualne analizy porównawcze pomiędzy poszczególnymi formami pomocy.

Podsumowując analizę dotyczącą użyteczności wsparcia w obszarze edukacji zawodowej oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020 stwierdzić należy, że we wszystkich grupach docelowych występuje pozytywna ocena tego aspektu pomocy. Podkreślić przy tym trzeba, że w przypadku oceny użyteczności interwencji, to właśnie opinia przedstawicieli grup docelowych ma znaczenie kluczowe (inaczej niż w przypadku – prezentowanej dalej – analizy skuteczności, gdzie nie należy ograniczać się tylko do subiektywnego przekonania uczestników projektów o osiągniętych dzięki projektowi efektach i korzyściach). To bowiem właśnie odbiorcy wsparcia są w stanie najbardziej rzetelnie ocenić na ile uzyskana pomoc okazała się dla nich przydatna oraz które ze szczegółowych form wsparcia cechuje najwyższy poziom przydatności. Odwołując się do wyników przeprowadzonej analizy stwierdzić należy, że logika zaprojektowanej i zrealizowanej interwencji w obszarze edukacji zawodowej zapewniła kluczowym grupom docelowym wsparcie cechujące się wysokim stopniem użyteczności.

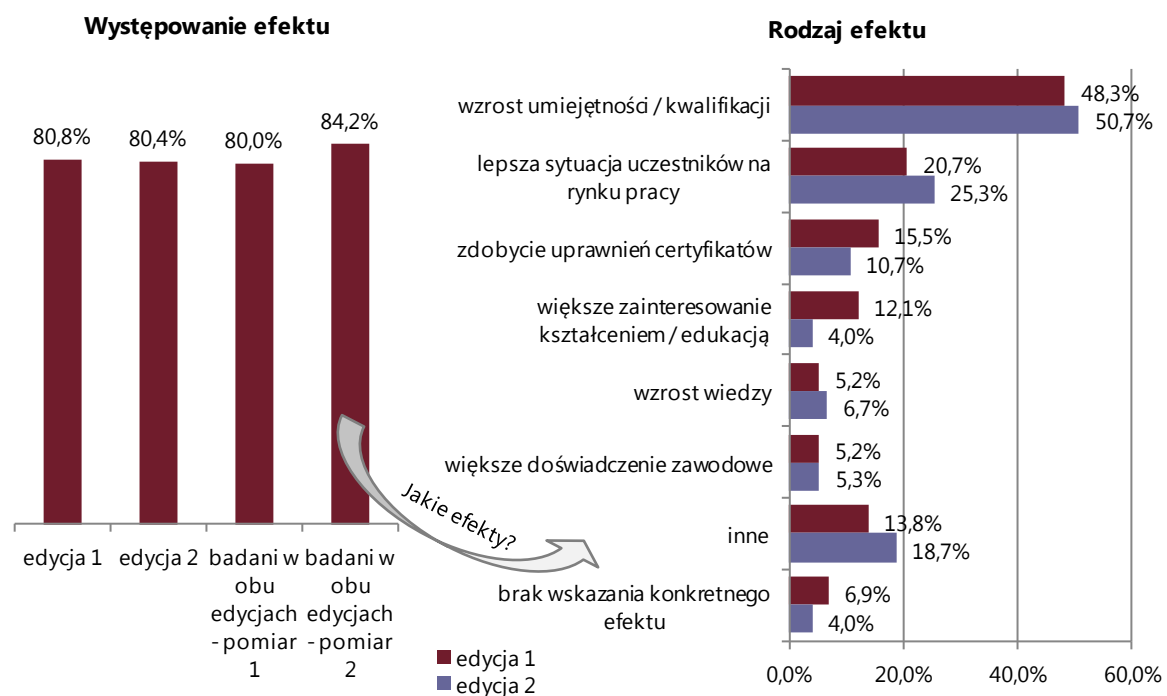
Ocena efektów wsparcia kształcenia zawodowego

W ramach niniejszej części przeprowadzono ocenę skuteczności ewaluowanej interwencji identyfikując jej efekty oraz uwarunkowania ich osiągnięcia. Prowadzona w tym obszarze analiza pozwoliła na udzielenie odpowiedzi przede wszystkim na pytania badawcze dotyczące tego, jakie efekty w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego udało się uzyskać (i tego na ile efekty te odpowiadają na potrzeby poszczególnych interesariuszy systemu kształcenia). Szczególnym wymiarem oceny skuteczności interwencji są także analizy porównawcze uwzględniające zestawienie jakości kształcenia zawodowego w szkołach / placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją RPO WZ 2014-2020 oraz zestawienie efektów uczenia się w szkołach / placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją. Uzupełnieniem analiz

skuteczności są w niniejszej części także analizy odnoszące się do identyfikacji czynników skuteczności i trafności ewaluowanej interwencji oraz ocena trwałości interwencji w poprawę jakości edukacji zawodowej. W prowadzonej analizie skuteczności interwencji uwzględniono także komponent rekomendacyjny, który wyrażony został w treści pytania badawczego dotyczącego tego, jakiego rodzaju działania należy podejmować w przyszłości w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy.

W pierwszej kolejności dokonano identyfikacji efektów wsparcia kształcenia zawodowego w grupie uczniów. Na poniższym wykresie przedstawiono dane obrazujące stopień dostrzegania przez beneficjentów efektów wsparcia dla uczestników projektów będących uczniami szkół / placówek kształcenia zawodowego.

Wykres 43. Efekty projektów dla uczniów



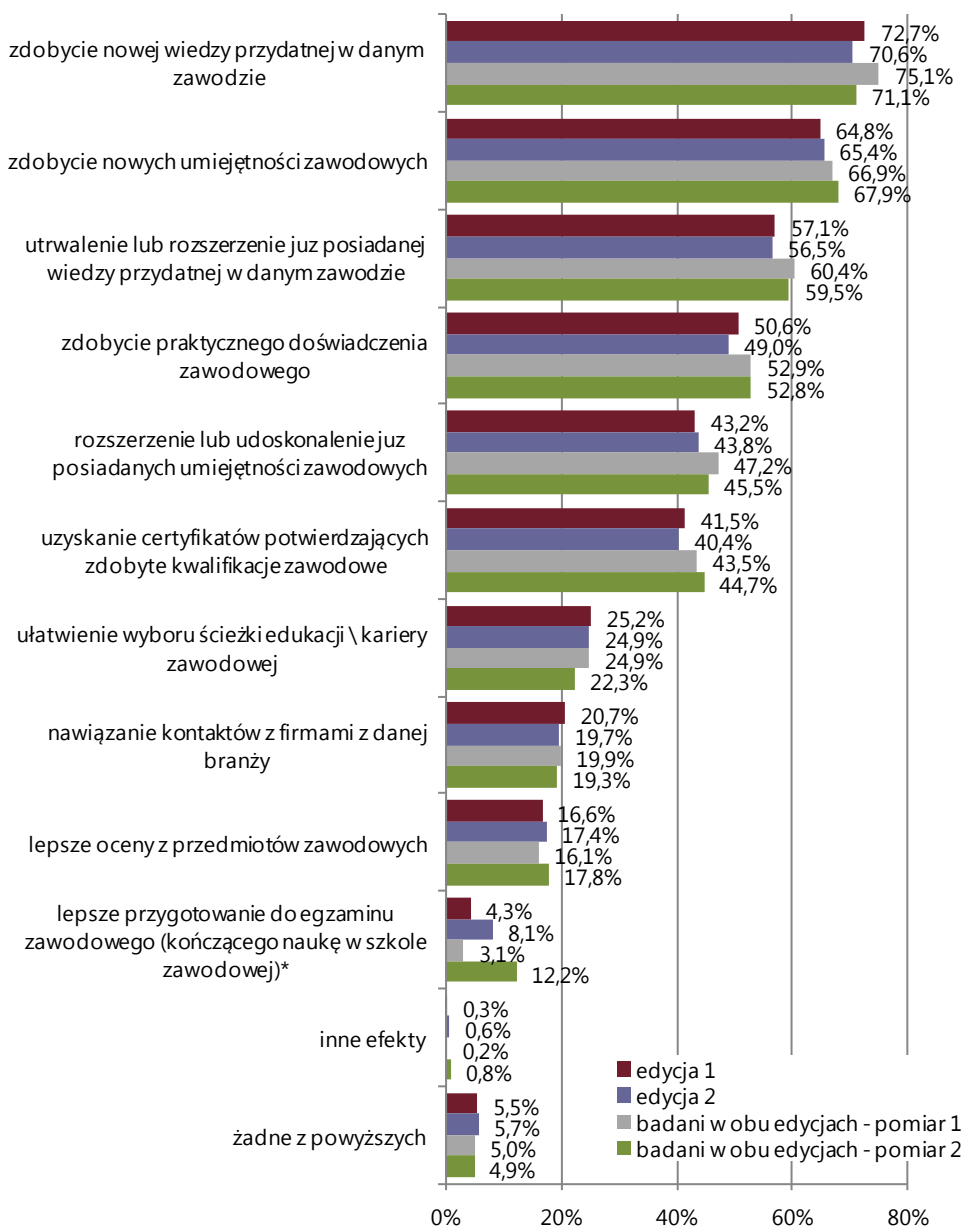
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; występowanie efektów: edycja 1 - n=73, edycja 2 - n=92, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=55, badani w obu edycjach pomiar 2 - n=57; pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła; rodzaj efektów: edycja 1 - n=58, edycja 2 - n=75; pytanie zadawane osobom, które wskazały na występowanie efektów

W zdecydowanej większości przypadków beneficjenci potwierdzili występowanie w projektach efektów dla uczniów. Spośród tych, którzy odpowiedzieli twierdząco na pytanie o wystąpienie efektów projektów wśród uczniów, ok. połowa badanych (I edycja badania – 48,3%, II edycja badania – 50,7%) zauważyła występowanie efektu polegającego na wzroście umiejętności /

kwalfikacji uczniów. Nieco ponad jedna czwarta badanych w ramach II edycji badania (25,3%) oraz nieco ponad jedna piąta w ramach I edycji badania (20,7%) za dostrzegalny efekt wsparcia uznała lepszą sytuację uczestników projektu na rynku pracy. Na zdobycie uprawnień / certyfikatów wskazało 10,7% badanych w ramach II edycji badania oraz 15,5% respondentów w edycji I. Szczególna sytuacja dotyczy efektu w postaci zwiększenia zainteresowania kształceniem / edukacją wśród uczestników ewaluowanych projektów, gdzie w ramach edycji I na wystąpienie tego efektu wskazało 12,1%, podczas gdy w edycji II było to już tylko 4%. Tak znacząca zmiana może oznaczać, że ten akurat efekt miał bardzo krótkookresowy charakter.

Oczywiście również sami uczniowie byli proszeni o identyfikację efektów swojego uczestnictwa w projektach realizowanych w RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej. Na poniższym wykresie przedstawiono dane, które odnoszą się do efektów wsparcia identyfikowanych przez te osoby, które uczestniczyły w projektach jako uczniowie.

Wykres 44. Efekty uzyskane przez uczniów biorących udział w projektach



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących w projektach; edycja 1 – n=1516 b.d.=1, edycja 2 – n=2402, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=843, b.d.=1, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=844; * - wariant oceniany przez osoby, które w momencie realizacji badania nie były już uczniami

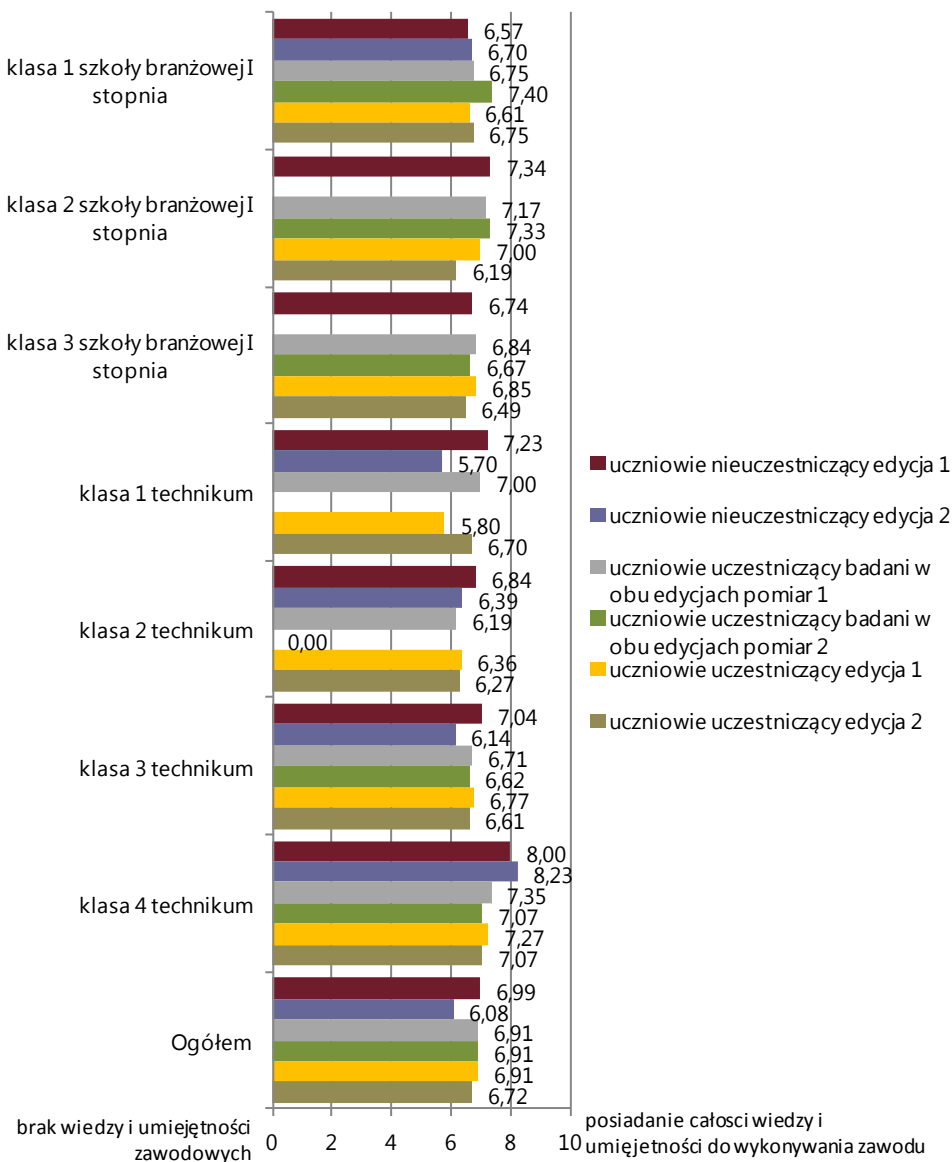
Uczniowie biorący udział w projektach, poproszeni o podanie jakie efekty uzyskali z tego tytułu, w większości najczęściej – w obu edycjach badania – wskazywali na „zdobycie nowej wiedzy przydatnej w danym zawodzie” (ponad 70% odpowiedzi w każdej grupie respondentów), „zdobycie nowych umiejętności zawodowych” (ponad 64% odpowiedzi w każdej grupie respondentów) oraz „utrwalenie lub rozszerzenie już posiadanej wiedzy przydatnej w danym zawodzie” (ponad 56% odpowiedzi w każdej grupie respondentów). Analizując wyniki z obu edycji badania, można stwierdzić, że uczniowie najczęściej wskazują na efekty wsparcia w postaci zdobytej wiedzy i umiejętności praktycznych, a zdecydowanie rzadziej na otrzymywanie lepszych

ocen w szkole czy na egzaminach. Dość rzadko też wskazywane w badaniu było wsparcie w procesie poszukiwania pracy. Różnice na przestrzeni dwóch edycji badania pomiędzy odpowiedziami uczestników obu etapów oraz wszystkich biorących udział, zwykle są niewielkie, rzędu 1-2 pkt. proc. Najbardziej zmiany w uzyskiwaniu efektów – na niekorzyść skali występowania tych efektów – dostrzegane są w przypadku „zdobycia nowej wiedzy przydatnej w danym zawodzie”, gdzie odsetek badanych w obu edycjach po roku zmniejszył się o 4 pkt. proc. Największy wzrost dostrzeżony został w przypadku „lepszego przygotowania do egzaminu zawodowego”, w przypadku którego u tej samej kategorii respondentów, zarejestrowano wzrost o 9,1 pkt. proc. Generalnie, zauważyć należy, że relatywnie niewielki odsetek wskazań cechuje efekty, które odnoszą się w sposób bezpośredni do wymiaru formalnego edukacji zawodowej, tj.: lepsze oceny z przedmiotów zawodowych oraz lepsze przygotowanie do egzaminu zawodowego. Taki stan rzeczy oznacza, że – przynajmniej w opinii samych respondentów – wsparcie uzyskiwane w projekcie w większym stopniu cechuje się skutecznością w przystosowaniu uczestników do funkcjonowania na rynku pracy niż zapewnia im osiągnięcie lepszych wyników w nauce, co ocenić należy pozytywnie (także w kontekście późniejszej trwałości rezultatów wsparcia).

Mniej więcej co dwudziesty respondent stwierdził, że żaden z podanych efektów nie został przez niego uzyskany w rezultacie uczestnictwa w projekcie. Uwzględniając różnorodny charakter efektów wyróżnionych w kafeterii odpowiedzi (przy jednoczesnym uwzględnieniu możliwości wyboru wariantu odpowiedzi: „inne efekty”), brak wskazania uznać należy za przejaw braku jakichkolwiek efektów z punktu widzenia respondenta. Przyznać jednak należy, że skala występowania tego rodzaju sytuacji jest bardzo mała.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące samoocenę uczniów dotyczącą poziomu wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonania danego zawodu. Uwzględniono przy tym zarówno uczniów uczestniczących, jak i nieuczestniczących w projektach, prezentując wyniki dla poszczególnych etapów kształcenia określonych poprzez klasę do której uczęszcza uczeń.

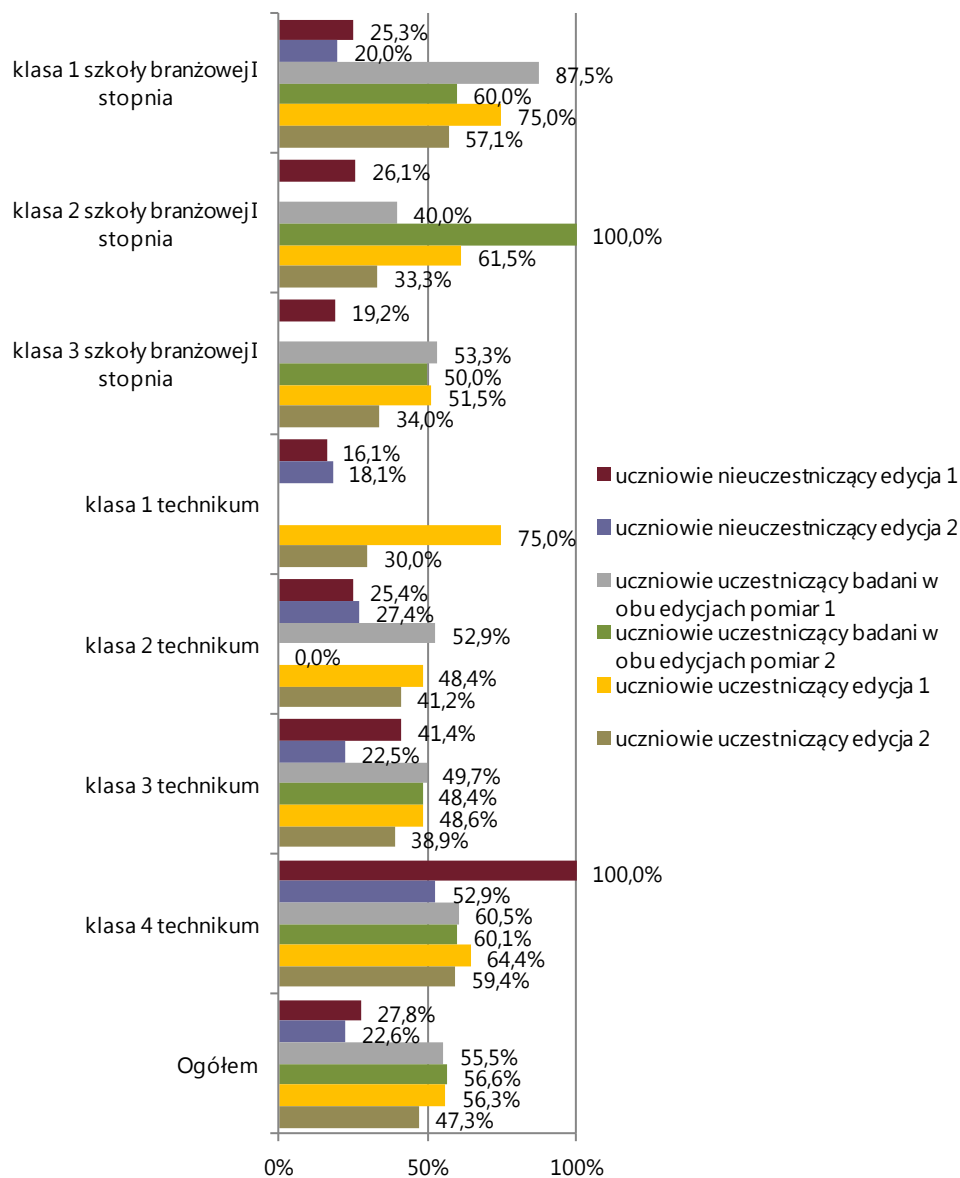
Wykres 45. Samoocena poziomu wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania danego zawodu wśród uczniów



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w projektach; uczniowie nieuczestniczący edycja 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=10, klasa 1 technikum - n=181, klasa 2 technikum - n=95, klasa 3 technikum - n=106, klasa 4 technikum - n=13, Ogółem - n=405; uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=8, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=6, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=19, klasa 1 technikum - n=1, klasa 2 technikum - n=85, klasa 3 technikum - n=207, klasa 4 technikum - n=231, Ogółem - n=557; uczniowie uczestniczący edycja 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=18, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=16, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=40, klasa 1 technikum - n=5, klasa 2 technikum - n=150, klasa 3 technikum - n=353, klasa 4 technikum - n=401, Ogółem - n=983; uczniowie nieuczestniczący edycja 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=107, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=58, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=34, klasa 1 technikum - n=144, klasa 2 technikum - n=82, klasa 3 technikum - n=162, klasa 4 technikum - n=1, Ogółem - n=588; uczniowie uczestniczący edycja 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=28, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=36, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=51, klasa 1 technikum - n=10, klasa 2 technikum - n=233, klasa 3 technikum - n=429, klasa 4 technikum - n=505, Ogółem - n=1292; uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=5, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=3, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=6, klasa 1 technikum - n=1, klasa 2 technikum - n=91, klasa 4 technikum - n=198, Ogółem - n=304; z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”; pytanie nie jest zadawane uczniom uczestniczącym w projektach będących absolwentami w momencie realizacji badania

W przypadku obu grup uczniów (uczestniczących i nieuczestniczących w projektach) przeważnie nie mamy do czynienia ze znaczącymi różnicami w poziomie samooceny. Na poziomie ogólnym samoocena wiedzy i umiejętności uczniów uczestniczących w projektach jest relatywnie wysoka (6,91 pkt. na 10 pkt. możliwych w ramach I edycji badania oraz 6,72 w II edycji badania), podobnie jak w przypadku uczniów nieuczestniczących (6,99 i 6,08). W przypadku technikum, zwracając uwagę na rozróżnienie według klas, można mówić o podwyższaniu się poziomu samooceny ogółu respondentów tych grup w ciągu całego okresu pobytu w szkole, w przypadku szkół branżowych ta prawidłowość nie ma jednak już tak jednoznacznego charakteru. Uczniowie szkół branżowych i techników podchodzą do egzaminów zawodowych, mających sprawdzić ich wiedzę i umiejętności w danym zawodzie. Uczestnicy badania CAWI (uczniowie uczestniczący oraz nieuczestniczący w projektach) dokonali oceny na skali od „1” (bardzo trudne) do „5” (bardzo łatwe) poziomu trudności, jaki sprawi według nich zdanie egzaminu zawodowego. Siłą rzeczy, analiza ta dotyczyła tylko uczniów – w przypadku uczestników projektów z analizy wyłączono osoby, które w momencie realizacji badania były absolwentami. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące tego, jaki odsetek uczniów ocenia, iż zdanie egzaminu zawodowego będzie dla nich łatwe.

Wykres 46. Udział uczniów oceniających, iż zdanie egzaminu zawodowego będzie łatwe



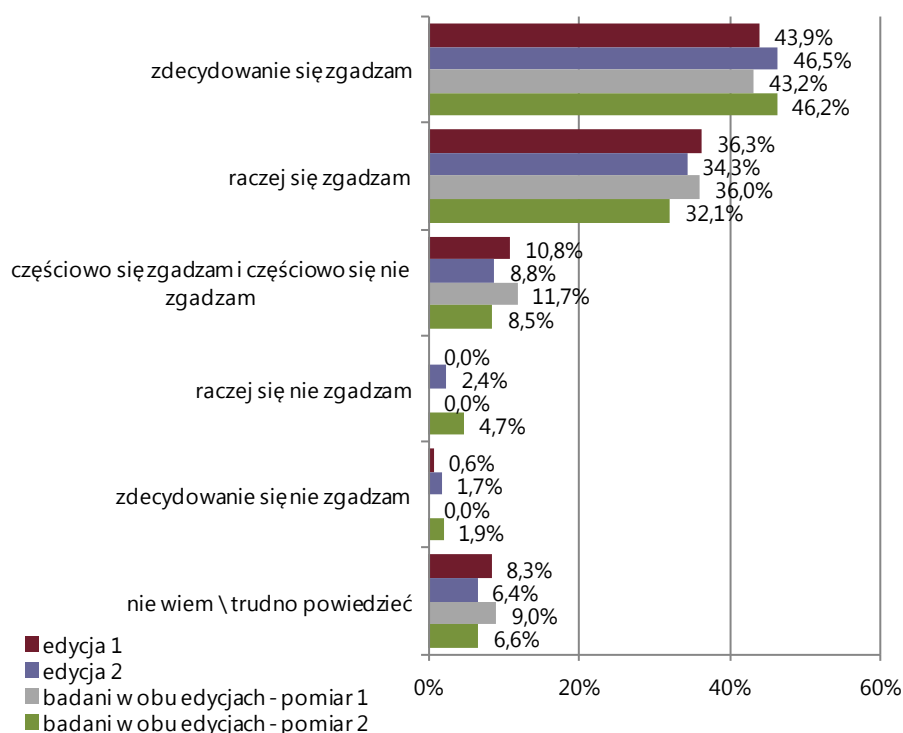
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w projektach; uczniowie nieuczestniczący edycja 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=15, klasa 1 technikum - n=215, klasa 2 technikum - n=106, klasa 3 technikum - n=111, klasa 4 technikum - n=17, Ogółem - n=464; uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=5, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=3, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=6, klasa 2 technikum - n=1, klasa 3 technikum - n=91, klasa 4 technikum - n=198, Ogółem - n=304; uczniowie uczestniczący edycja 2: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=28, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=36, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=50, klasa 1 technikum - n=10, klasa 2 technikum - n=233, klasa 3 technikum - n=429, klasa 4 technikum - n=505, Ogółem - n=1291; uczniowie uczestniczący edycja 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=16, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=13, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=33, klasa 1 technikum - n=4, klasa 2 technikum - n=122, klasa 3 technikum - n=294, klasa 4 technikum - n=360, Ogółem - n=842; uczniowie nieuczestniczący edycja 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=79, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=46, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=26, klasa 1 technikum - n=118, klasa 2 technikum - n=71, klasa 3 technikum - n=145, klasa 4 technikum - n=1, Ogółem - n=486; uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1: klasa 1 szkoły branżowej I stopnia - n=8, klasa 2 szkoły branżowej I stopnia - n=5, klasa 3 szkoły branżowej I stopnia - n=15, klasa 1 technikum - n=0, klasa 2 technikum - n=70, klasa 3 technikum - n=173, klasa 4 technikum - n=210, Ogółem - n=481; pytanie nie jest zadawane uczniom uczestniczącym w projektach będących absolwentami w momencie realizacji badania

Patrząc na zebrane dane ogółem, można zauważyć, że uczniowie uczestniczący w projektach oceniają w swoich przewidywaniach egzaminy zawodowe jako łatwiejsze, czego potwierdzeniem

jest ok. dwukrotnie większy odsetek uczniów uczestniczących w projektach, którzy przekonani są o tym, że zdanie egzaminu zawodowego nie będzie dla nich stanowiło problemu. Jeśli chodzi o różnice w powyższej ocenie odnoszące się do typu szkoły, to w przypadku techników zauważalny jest wzrost przekonania o łatwości zdania egzaminu zawodowego wraz z postępem edukacji – najwyższy odsetek uczniów przekonanych, że zdanie egzaminu będzie stosunkowo proste występuje wśród uczniów IV klasy technikum. Jest to o tyle istotne, że to uczniowie wyższych klas mają – co do zasady – większą wiedzę i orientacją na czym faktycznie polegać będzie egzamin zawodowy, jakie obowiązują wymagania i jak wymagania te ocenić należy w kontekście nabytej w trakcie kształcenia wiedzy. Jednakże w przypadku szkół branżowych nie mamy do czynienia z występowaniem takiej prawidłowości.

Kwestia skuteczności wsparcia w odniesieniu do uczniów została także pośrednio podjęta w badaniu nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, których zapytano, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, iż dzięki ich udziałowi w projekcie uczniowie będą mieć szansę na lepsze wyniki w nauce. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

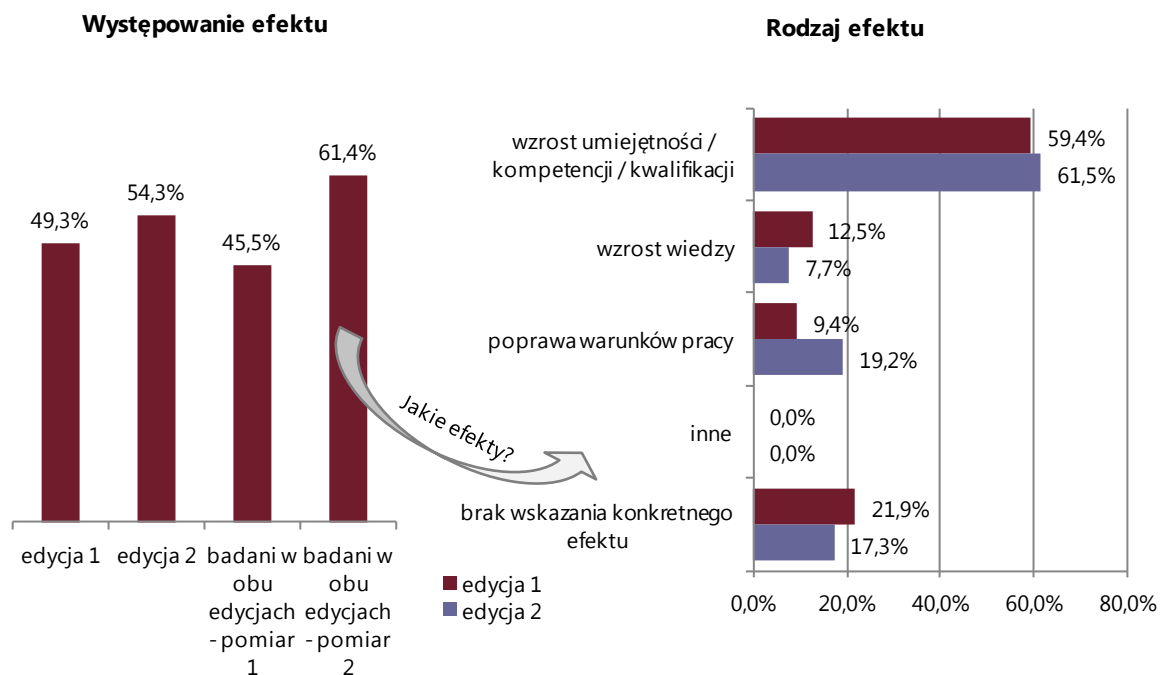
Wykres 47. Stosunek nauczycieli do stwierdzenia, iż dzięki ich udziałowi w projekcie uczniowie będą mieć szansę na lepsze wyniki w nauce



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=167, edycja 2 - n=313, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=115, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=111; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały, iż w wyniku udziału w projekcie rozszerzyły wiedzę / umiejętności

Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu, w zdecydowanej większości uważają, że ponieważ brali udział w projektach, to ich uczniowie będą mieć szansę na lepsze wyniki w nauce. Uzyskane odpowiedzi wskazują więc, że – przynajmniej w opinii respondentów (nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu) – potwierdza się założenie o pośrednim oddziaływaniu wsparcia skierowanego do kadry dydaktycznej na uczniów. Tego zdania w obu edycjach badania było więcej niż 3/4 respondentów, z czego najczęściej były to głosy bardzo zdecydowane. Następnie w kolejności częstości odpowiedzi, wypowiadały się osoby niezdecydowane oraz częściowo zgadzające się z tym stwierdzeniem, a częściowo nie. W obu edycjach badania, zdania niezgadające się z tym stwierdzeniem, pojawiały się bardzo rzadko. Pewnym wyjątkiem jest tu grupa osób uczestniczących w obu edycjach badania, w której 6,6% badanych nie zauważyło efektów projektów w postaci lepszych wyników w nauce osiągniętych przez ich uczniów. Taki stan rzeczy oznacza, że nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu dostrzegają możliwość szerszego oddziaływania projektów, tj. wykroczenia skali tych efektów poza samego uczestnika reprezentującego kadrę dydaktyczną. Jest to o tyle istotne, że tego rodzaju przekonanie możemy traktować jako czynnik (oraz symptom) gotowości nauczycieli do wykorzystywania umiejętności i wiedzy nabytych dzięki uczestnictwu w projekcie w prowadzonych przez siebie działaniach dydaktycznych. Oczywiście, nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu uczestniczących w ewaluowanych projektach dotyczyć mogą także ewentualne efekty wsparcia dotyczące ich samych. Dane dotyczące tej kwestii – reprezentujące opinie beneficjentów – przedstawiono poniżej.

Wykres 48. Efekty projektów dla nauczycieli



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; występowanie efektów: edycja 1 - n=73, edycja 2 - n=92, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=55, badani w obu edycjach pomiar 2 - n=57; pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła; rodzaj efektów: edycja 1 - n=32, edycja 2 - n=52; pytanie zadawane osobom, które wskazały na występowanie efektów

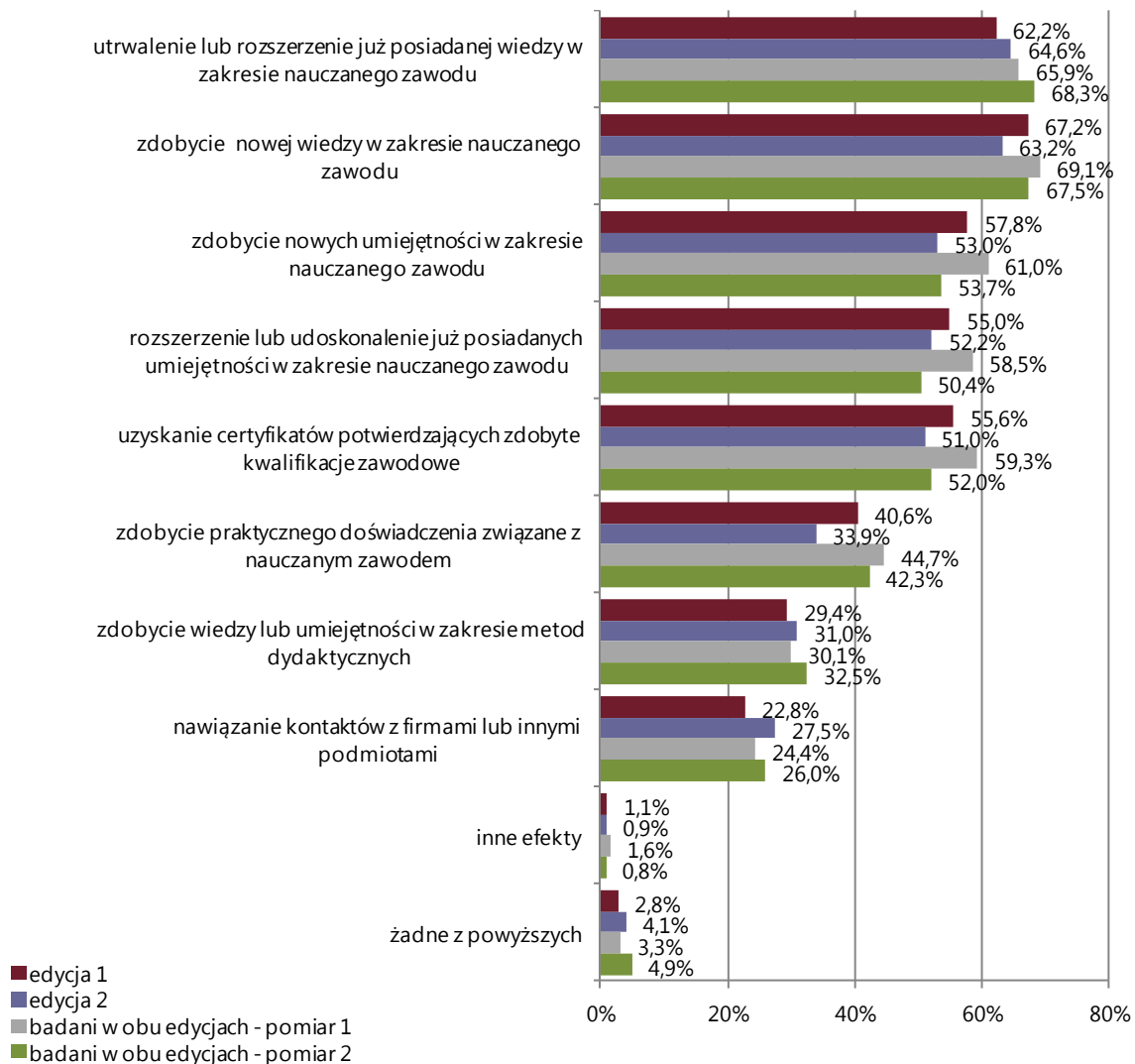
W II edycji badania mniej więcej połowa beneficjentów potwierdziła występowanie efektów ich projektów w grupie nauczycieli. Warto przy tym szczególnie przyjrzeć się danym dla grupy respondentów biorących udział w obu edycjach badania. W I edycji badani 45,5% badanych z tej grupy deklarowało występowanie efektów ich przedsięwzięć dla nauczycieli, podczas gdy w edycji II było to już 61,4% respondentów. Porównując te dane z wcześniej analizowanymi wynikami dla uczniów stwierdzić należy, że efekty dla nauczycieli mogą pojawiać się w dłuższej perspektywie czasowej niż ma to miejsce w przypadku uczniów (gdzie różnica pomiędzy pierwszym, a drugim pomiarem nie była tak duża).

Respondenci, którzy dostrzegli występowanie efektów projektów w grupie nauczycieli, wskazali głównie, że wśród nich występuje wzrost umiejętności / kompetencji / kwalifikacji (59,4% wskazań w I edycji badania oraz 61,5% w II edycji). Pozostałe kategorie efektów wskazywano wyraźnie rzadziej. Warto przy tym zauważyć, że największa zmiana pomiędzy I a II edycją badania dotyczy efektu w postaci poprawy warunków pracy, gdzie odsetek beneficjentów deklaruujących wystąpienie takiego efektu wzrósł z poziomu 9,4% do 19,2%.

Powyższe dane trzeba zestawić z opiniami samych nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu na temat uzyskanych przez nich efektów wynikających z uczestnictwa w ewaluowanych

projektach. Poniżej przedstawiono dane identyfikujące częstość występowania – w opinii samych nauczycieli – poszczególnych kategorii efektów.

Wykres 49. Charakter efektów uzyskanych przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=180, edycja 2 – n=345, badania w obu edycjach - pomiar 1 - n=123, badania w obu edycjach - pomiar 2 - n=123

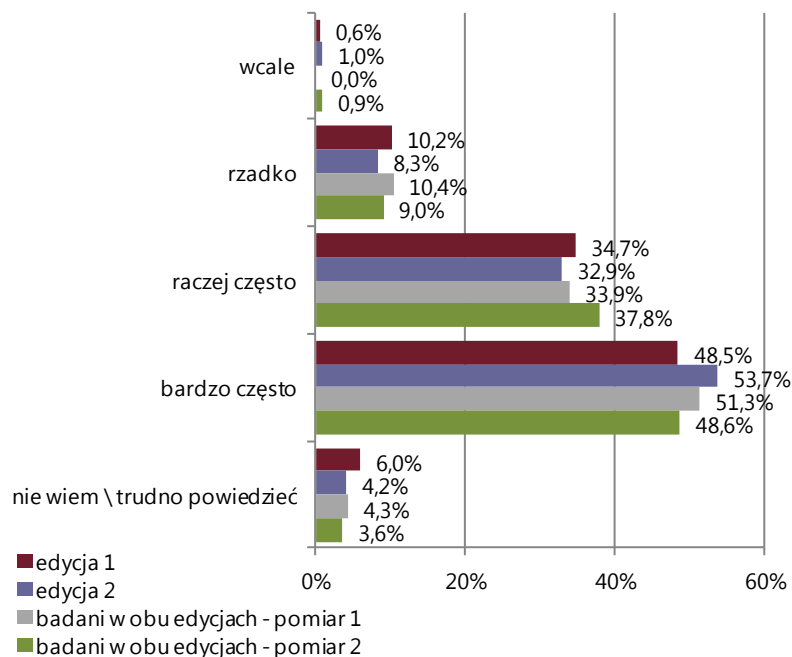
Zdaniem nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy brali udział w projektach, efektami uzyskiwanymi dzięki otrzymanemu wsparciu są najczęściej: utrwalanie i zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności w zakresie nauczanego zawodu. Te kategorie oraz kategoria uzyskiwania certyfikatów potwierdzających kwalifikacje, w każdej grupie respondentów w obu edycjach badania, otrzymywały więcej niż 50% wskazań. Poniżej tego pułapu znajdują się pozostałe efekty wsparcia projektowego, takie jak: zdobycie wiedzy lub umiejętności w zakresie metod dydaktycznych, praktyczne doświadczenie związane z danym zawodem, oraz nawiązywanie kontaktów z firmami i innymi podmiotami. Dwa ostatnie elementy związane są z

takimi problemami w obszarze kształcenia zawodowego, jak brak wystarczającego przygotowania praktycznego osób prowadzących edukację zawodową, czy ograniczony kontakt kadry dydaktycznej z otoczeniem rynkowym. W tym kontekście, celowym byłoby dążenie do zwiększenia skali występowania właśnie tych dwóch efektów wsparcia (szczególnie efektu odnoszącego się do współpracy z sektorem przedsiębiorstw, gdyż obecnie efekt ten cechuje ograniczona częstość występowania).

W przypadku większości z podanych w badaniu kategorii efektów, można mówić na przestrzeni roku o tendencji spadkowej ich występowania. Tylko w przypadku utrwalania wiedzy, zdobywaniu umiejętności dydaktycznych oraz nawiązywaniu nowych kontaktów, mówimy o wzroście na poziomie kilku punktów procentowych. W przypadku pozostałych kategorii, mówić należy o spadku pojawiania się efektów projektów i to bardziej zauważalnym niż wcześniej wymieniony wzrost – najbardziej było to widoczne w przypadku kategorii „zdobycie praktycznego doświadczenia związanego z nauczaniem zawodem” (spadek o 6,7%).

Biorący udział w badaniu ankietowym nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu, w kontekście oceny użyteczności otrzymywanego wsparcia, zostali poproszeni między innymi o ocenę, jak często wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w praktyce (prośba o taką ocenę była kierowana do osób, które zadeklarowały, iż w wyniku udziału w projekcie rozszerzyły wiedzę / umiejętności).

Wykres 50. Ocena częstości wykorzystania w praktyce zdobytej wiedzy / umiejętności przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu

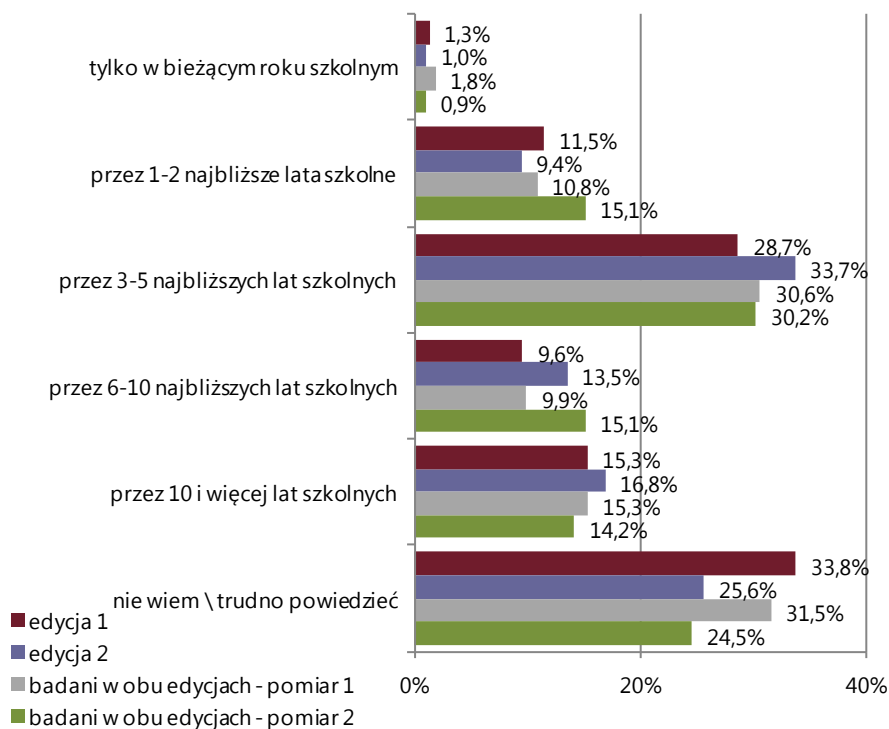


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=167, edycja 2 – n=313, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=115, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=111; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały, iż w wyniku udziału w projekcie rozszerzyły wiedzę / umiejętności

Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu, którzy zadeklarowali, iż w wyniku udziału w danym projekcie rozszerzyli swoją wiedzę i umiejętności, ocenili, że często wykorzystują je w praktyce, co traktować należy jako potwierdzenie nie tylko skuteczności, ale i użyteczności i trwałości udzielonego wsparcia. W obu edycjach badania, w każdej analizowanej grupie respondentów, ponad 4/5 osób stwierdzało, że raczej lub bardzo często zdobyte w ramach projektów: wiedza i umiejętności są wykorzystywane w ich pracy. Dla kontrastu, w II edycji badania, tylko 1% wszystkich badanych, stwierdził, że projekt nie przyniósł żadnego efektu dla ich pracy (w edycji I było to nawet prawie dwa razy mniej). Zdarzały się odpowiedzi osób, które twierdziły, że rzadko korzystają z owoców projektów – takiego zdania był w każdej edycji badania mniej więcej co dziesiąty respondent.

Aspekt trwałości efektów wsparcia w grupie kadry dydaktycznej został ujęty w sposób jeszcze bardziej bezpośredni poprzez pytanie o przewidywania nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, co do okresu przydatności zdobytej wiedzy / umiejętności.

Wykres 51. Przewidywania nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, co do okresu przydatności zdobytej wiedzy / umiejętności

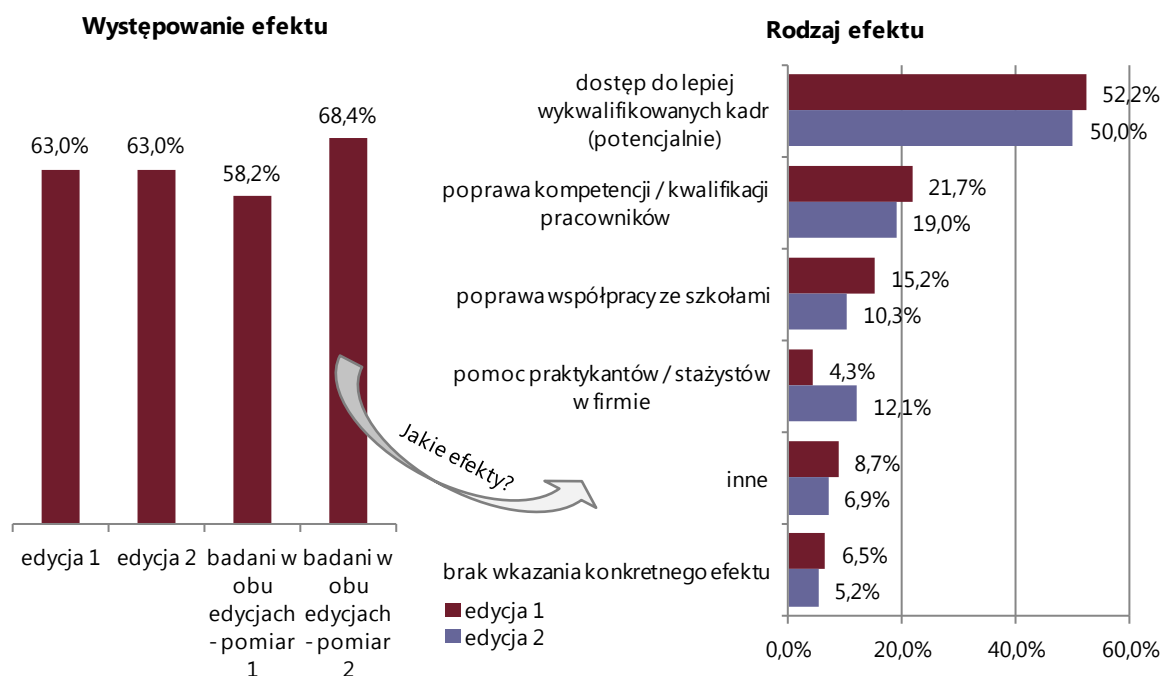


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI nauczycieli i instruktorów biorących udział w projektach; edycja 1 - n=167, edycja 2 - n=313, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=115, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=111; pytanie zadawane osobom, które zadeklarowały, iż w wyniku udziału w projekcie rozszerzyły wiedzę / umiejętności

Przewidywania nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, co do okresu przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności, są dość optymistyczne. Można to stwierdzić, patrząc choćby na minimalną ilość odpowiedzi mówiących o przydatności efektów udziału w projekcie „tylko w bieżącym roku szkolnym” (nie więcej niż 1% osób udzielało takiej odpowiedzi w drugiej edycji badania). Najczęściej wybieraną kategorią (poza odpowiedziami „nie wiem / trudno powiedzieć”), zawsze, niezależnie od grupy respondentów i edycji badania, były te mówiące o efektach trwających od 3 do 5 lat szkolnych (w drugiej edycji stwierdziło tak nawet nieco ponad 1/3 badanych). Pamiętać przy tym należy, że taki horyzont czasowy niekoniecznie musi oznaczać, że problem stanowi tylko kilkuletnia trwałość uzyskanych dzięki projektowi efektów, ale że respondenci mają świadomość zmienności specyfiki merytorycznej i technologicznej nauczanych zawodów (przedmiotów), stąd przekonanie, że w perspektywie kilkuletniej pozyskana wiedza i umiejętności mogą już nie być przydatne w procesie dydaktycznym. Kategoria odpowiedzi, najbardziej optymistyczna, ponieważ zakładająca efekty projektów trwające najdłużej (przez 10 i więcej lat szkolnych), była wybierana w obu pomiarach przez nieco więcej niż 15% respondentów.

Istotną grupą, która może potencjalnie dyskutować efekty wsparcia w obszarze edukacji zawodowej są przedsiębiorcy / pracodawcy. Na poniższym wykresie przedstawiono dane obrazujące opinie beneficjentów dotyczące tego, w jakim stopniu to właśnie wspomniana kategoria interesariuszy korzysta z określonych rezultatów interwencji.

Wykres 52. Efekty projektów dla pracodawców / przedsiębiorców



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; występowanie efektów: edycja 1 - n=73, edycja 2 - n=92, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=55, badani w obu edycjach pomiar 2 - n=57; pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła; rodzaj efektów: edycja 1 - n=46, edycja 2 - n=58; pytanie zadawane osobom, które wskazały na występowanie efektów

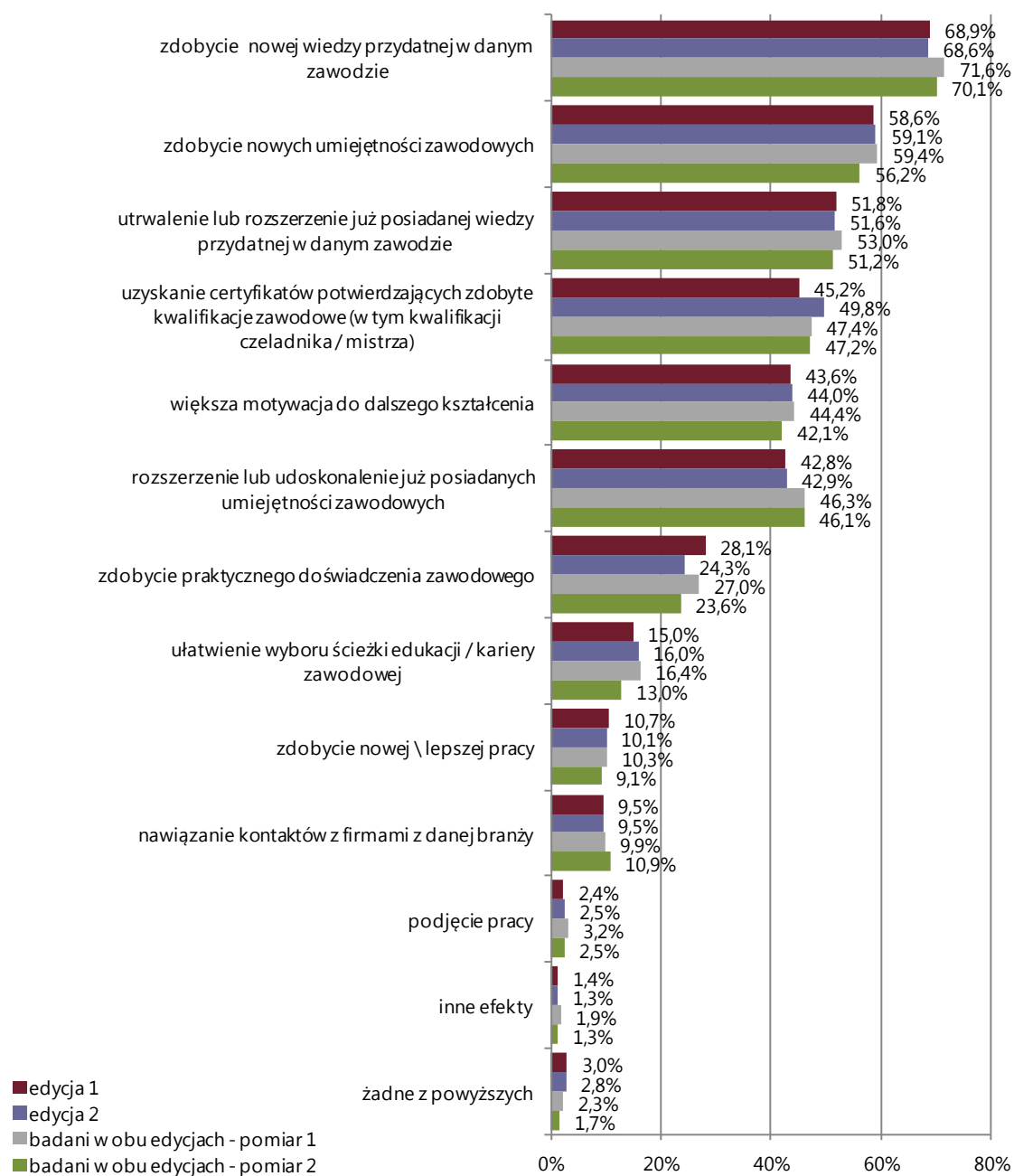
Większość beneficjentów dostrzega występowanie efektów swoich przedsięwzięć dla przedsiębiorców / pracodawców. Występuje tutaj podobna prawidłowość jak w przypadku efektów dla nauczycieli (choć z nieco mniejszą intensywnością), tj. wzrost przekonania o występowaniu efektów dla przedsiębiorców / pracodawców w dłuższej perspektywie czasowej. Potwierdzeniem tego jest fakt, że w grupie badanych w obu edycjach, w pierwszym pomiarze odsetek respondentów przekonanych o występowaniu o efektów projektu wśród przedsiębiorców / pracodawców wyniósł 58,2%, a w pomiarze drugim już 68,4%.

Spośród tych, którzy udzielili odpowiedzi potwierdzającej występowanie takich efektów, połowa (52,2% w I edycji badania oraz 50% w edycji II) zauważyła występowanie efektów w postaci: dostępu do lepiej wykwalifikowanych kadr, a ok. 1/5 (21,7% w I edycji badania oraz 19% w edycji II) dostrzegła poprawę kompetencji / kwalifikacji pracowników. Jeśli chodzi o poprawę

współpracy przedsiębiorców / pracodawców ze szkołami to taki efekt zadeklarowało w I edycji badania 15,2% badanych, zaś w edycji II – 10,3%. Warto także zauważyć sytuację w odniesieniu do efektu, jakim jest pomoc praktykantów / stażystów w firmie. W I edycji badania występowanie takiego efektu dla przedsiębiorców / pracodawców potwierdziło jedynie 4,3% badanych, podczas gdy w edycji II było to już 12,1%.

Ostatnia analizowana grupa docelowa, w przypadku której przeprowadzono identyfikację występujących efektów wsparcia to młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów.

Wykres 53. Charakter efektów uzyskanych przez młode osoby pracujące oraz innych uczestników projektów

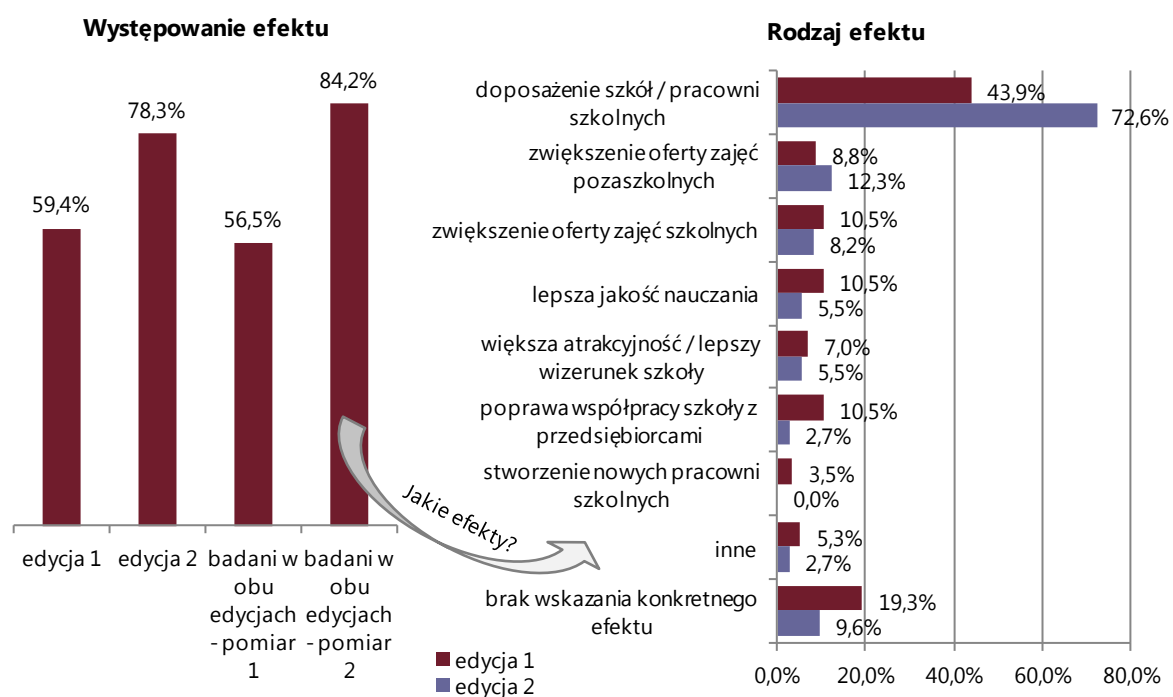


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z innymi uczestnikami; edycja 1 - n=928, edycja 2 – n=1571, badani w obu edycjach pomiar 1 – n=525, badani w obu edycjach pomiar 2 – n=525

Większość pracujących osób młodych oraz innych uczestników projektów, będących respondentami obu edycji badania, zdobyło nową wiedzę przydatną w danym zawodzie (ponad 2/3 wskazań), zdobyło nowe umiejętności zawodowe lub/i utrwaliło już posiadaną wiedzę przydatną danym zawodzie (ponad 1/2 wskazań). Relatywnie często uczestnicy projektów uzyskiwali również certyfikaty potwierdzające umiejętności, zdobywali motywację do dalszego kształcenia i rozszerzali / udoskonalali już posiadane umiejętności zawodowe (ponad 2/5 wskazań). W przypadku wszystkich wyżej wymienionych kategorii, osoby badane w obu edycjach nieco lepiej oceniali je w pomiarze 1 tego badania (największą różnicę – 3,2 pkt. proc. – stanowiły odpowiedzi odnoszące się do kategorii: „zdobycie nowych umiejętności zawodowych”). W dalszej kolejności pojawiają się już zdecydowanie rzadziej wybierane przez respondentów kategorie, mimo, że stanowią one istotne efekty organizowanych projektów: w drugiej edycji badania, spośród wszystkich uczestników, nieco mniej niż 1/4 zdobyła praktyczne doświadczenie zawodowe, a minimalnie ponad 1/10 zdobyła nową / lepszą pracę (dodatkowo, 2,5% wszystkich uczestników jako efekt projektu podało „podjęcie pracy”).

Podobnie jak miało to miejsce w przypadku analiz użyteczności wsparcia, także w ramach oceny skuteczności, poza identyfikacją efektów dla określonych grup docelowych, przeprowadzono także analizę odnoszącą się do szkół / placówek kształcenia zawodowego.

Wykres 54. Efekty projektów dla szkół / placówek kształcenia zawodowego



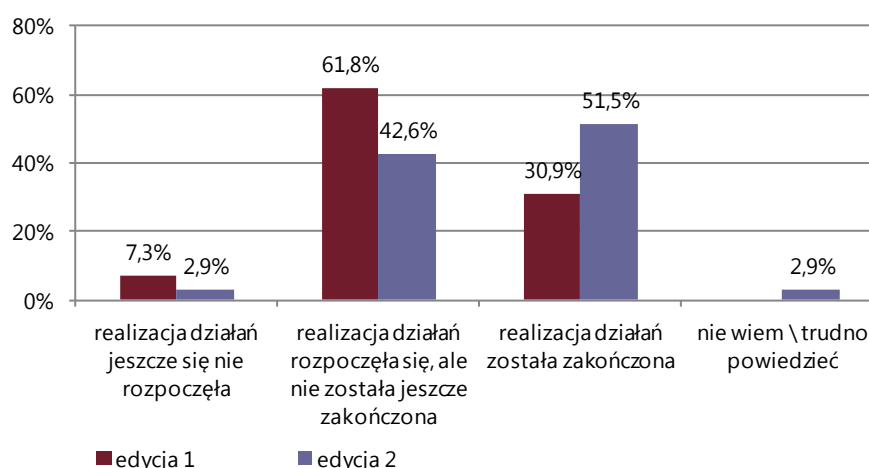
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; występowanie efektów: edycja 1 - n=73, edycja 2 - n=92, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=55, badani w obu edycjach pomiar 2 - n=57; pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła; rodzaj efektów: edycja 1 - n=57, edycja 2 - n=73; pytanie zadawane osobom, które wskazały na występowanie efektów

Beneficjenci realizujący rozpoczęte projekty, w badaniu dokonali najpierw oceny czy ujawniły się już jakieś efekty dla danych szkół / placówek kształcenia zawodowego – w większości respondenci potwierdzali występowanie efektów dla tych podmiotów. Podobnie jak miało to miejsce w odniesieniu do nauczycieli oraz przedsiębiorców, także i efekty dotyczące szkół / placówek kształcenia zawodowego cechuje pewne przesunięcie czasowe. Potwierdza to istotny wzrost przekonania o wystąpieniu tych efektów, który ujawnił się w grupie respondentów uczestniczących w obu edycjach badania – w pierwszym pomiarze odsetek beneficjentów deklarujących wystąpienie efektów dla szkół / placówek kształcenia zawodowego wyniósł 56,5%, podczas gdy w pomiarze drugim było to już 84,2%.

Respondenci, którzy odpowiedzieli twierdząco, zostali poproszeni o określenie jakie rodzaje efektów już pojawiły się w ramach ich projektów. Wśród wskazywanych efektów dominowały: doposażenie szkół / pracowni szkolnych (43,9% w I edycji badania oraz 72,6% w edycji II) oraz, w dalszej kolejności: zwiększenie oferty zajęć szkolnych, lepsza jakość nauczania oraz poprawa współpracy szkoły z przedsiębiorcami, przy czym te trzy efekty cechował już znacząco mniejszy odsetek wskazań. Innymi słowy, beneficjenci w kontekście szkół / placówek kształcenia zawodowego dostrzegają przede wszystkim „twarde”, materialne efekty wsparcia, ale raczej związane z działaniami doposażeniowymi niż tworzeniem zupełnie nowych warsztatów / pracowni (ten efekt było bowiem najrzadziej wskazywany przez respondentów).

Także samych przedstawicieli szkół i placówek oświatowych (tj. dyrektorów tych podmiotów) zapytano o występowanie ewentualnych efektów projektów, przy czym w pierwszej kolejności poproszono ich o określenie stanu realizacji działań projektowych w ich podmiocie.

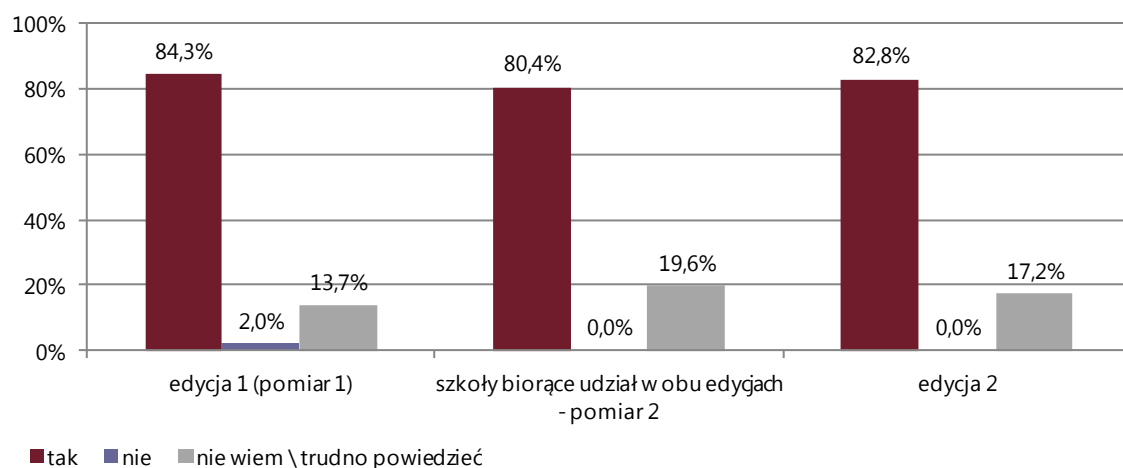
Wykres 55. Stan realizacji działań projektowych w szkołach i placówkach oświatowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; edycja 1 - n=55, edycja 2 - n=68

Powyższe dane potwierdzają oczywistą różnicę pomiędzy obiema edycjami badania. W edycji I relatywnie wysoki pozostał odsetek projektów niezakończonych, przy relatywnie mniejszym udziale przedsięwzięć zakończonych. W edycji II znaczenie tej ostatniej kategorii projektów wzrosło i była to już dominująca kategoria (51,5% wskazań wobec 30,9% w edycji I). Tym samym, za szczególnie użyteczne uznać należy wyniki odnoszące się do II edycji badania, gdyż ocena efektów wsparcia jest najbardziej uzasadniona w momencie, w którym zostały już zakończone wszystkie działania projektowe w danej placówce. Dane dotyczące dostrzegania ewentualnych projektów przez dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 56. Dostrzeganie przez dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego efektów projektów

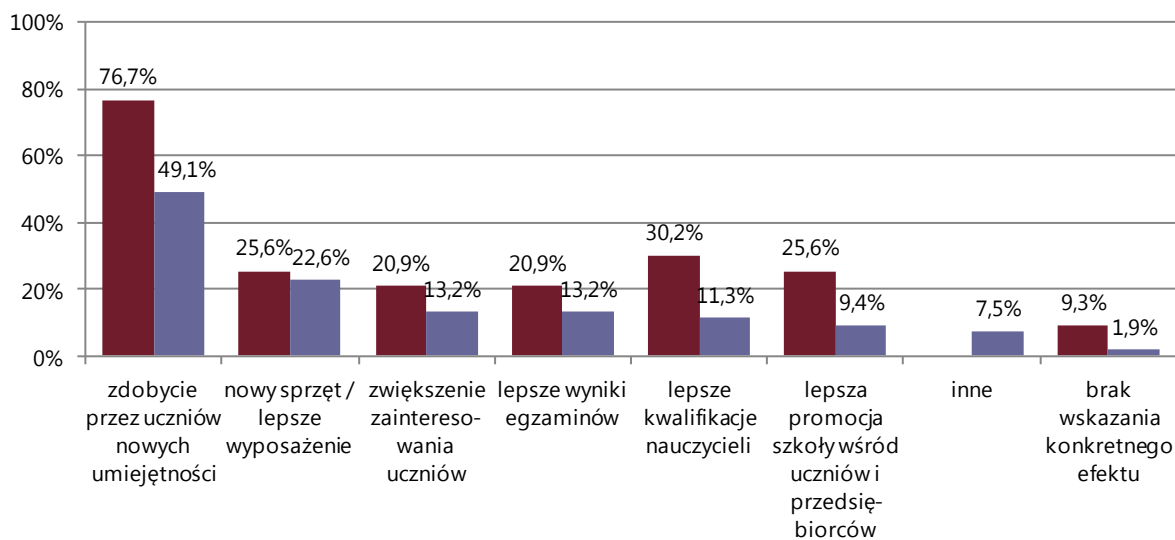


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; edycja 1 – n=55, szkoły biorące udział w obu edycjach - pomiar 2 - n=51, edycja 2 – n=64

Zdecydowana większość dyrektorów (84,3% w I edycji oraz 82,8% w II edycji badania) odpowiedziała, że zauważa efekty ewaluowanych projektów, podczas gdy jedynie 2% respondentów w I edycji badania odpowiedziało przecząco (w II edycji takie odpowiedzi nie pojawiły się w ogóle). Pozostali respondenci stwierdzili, że nie potrafią udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Dyrektorów szkół i placówek oświatowych, którzy zadeklarowali dostrzeganie efektów ewaluowanych projektów zapytano o szczegółowy charakter dostrzeganych efektów działań projektowych.

Wykres 57. Charakter efektów dostrzeganych przez dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego

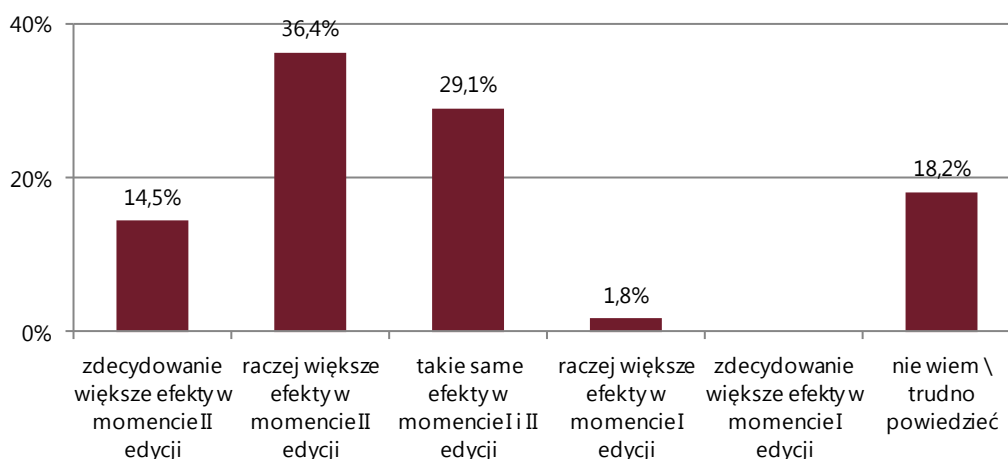


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; edycja 1 – n=43, edycja 2 – n=53; pytanie zadawane respondentom, którzy wskazali na występowanie efektów.

Przede wszystkim dostrzegane są efekty w postaci zdobywania przez uczniów ich szkół nowych umiejętności (najliczniejszy efekt, na który wskazało 76,7% respondentów w ramach I edycji badania oraz 49,1% w edycji II). Ok. ¼ dyrektorów (25,6% w I edycji, 22,6% w II edycji) wskazało także na wystąpienie efektu w postaci nowego sprzętu / lepszego wyposażenia. Warto przy tym zauważyć, że w przypadku wszystkich efektów większa skłonność do ich wskazywania występowała w I edycji badania, szczególnie widoczne jest to w przypadku takich efektów jak: lepsze kwalifikacje nauczycieli oraz lepsza promocja szkoły wśród uczniów i przedsiębiorców, gdzie ujawnił się największy spadek odsetka respondentów deklarujących wystąpienie danej kategorii efektu.

Wyniki badania realizowanego wśród dyrektorów pozwalają także uchwycić zmianę dotyczącą skali efektów w momencie realizacji II edycji badania w porównaniu do I edycji badania. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

Wykres 58. Ocena skali efektów w momencie realizacji II edycji badania w porównaniu do I edycji badania

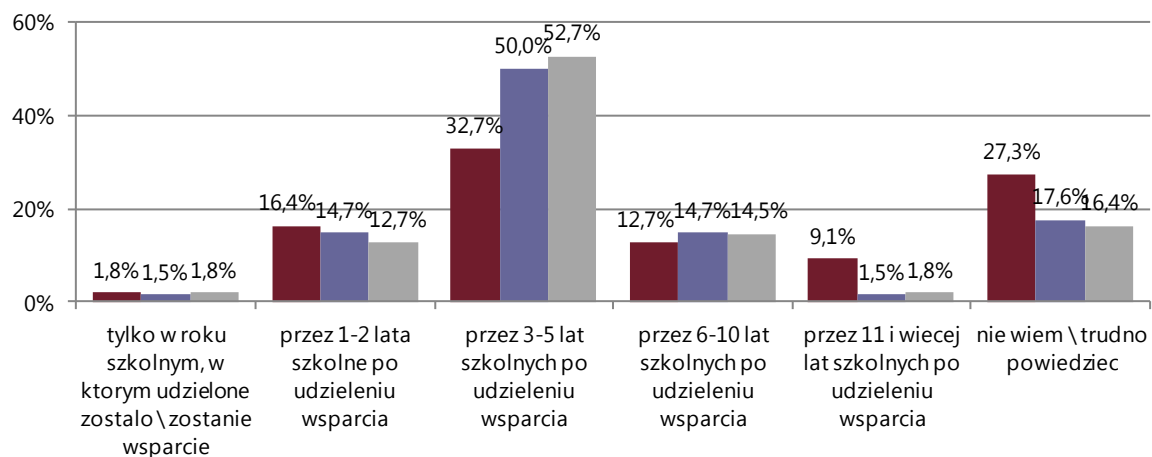


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół objętych wsparciem; n=55; pytanie zadawane przedstawicielom szkół biorących udział w obu edycjach badania

Dominuje (36,4% wskazań) przekonanie, że w momencie II edycji badania mamy do czynienia z raczej większą skalą efektów występujących w danej placówce. Kolejne 14,5% dyrektorów jest przekonanych, że w momencie II edycji badania efekty były zdecydowanie większe niż w przypadku I edycji. Jednocześnie, blisko jedna trzecia badanych (29,1%) jest zdania, że w obu momentach badania skala efektów okazała się taka sama. Wyniki te świadczą pozytywnie o uzyskiwanych efektach w tym znaczeniu, że w całym okresie realizacji badania w większości skala dostrzeganych przez dyrektorów efektów albo nie zmniejszyła, albo – co jest sytuacją dominującą – wzrosła.

W ramach przeprowadzanego badania ankietowego CAWI, dyrektorzy szkół i placówek objętych wsparciem dotyczącym kształcenia zawodowego, dokonywali oszacowania czasu, w którym będą zauważalne w ich szkołach efekty projektów.

Wykres 59. Przewidywania co do okresu czasu, w którym widoczne będą w szkołach efekty projektów

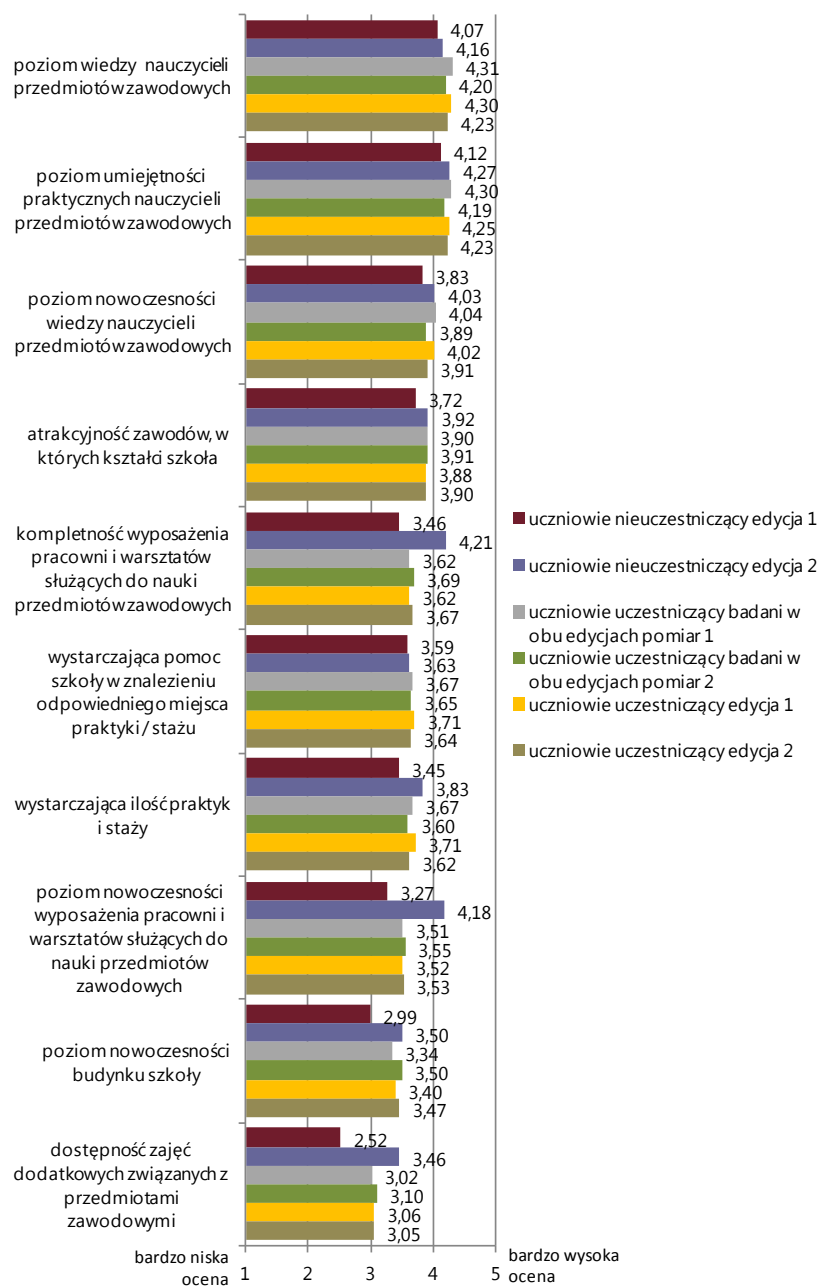


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI z dyrektorami szkół / placówek objętych wsparciem; edycja 1 – n=55, szkoły biorące udział w obu edycjach - pomiar 2 - n=55, edycja 2 – n=68

Najwięcej uzyskanych odpowiedzi znalazło się w kategorii przewidywań efektów obejmujących horyzont 3-5 lat szkolnych po udzieleniu wsparcia – to prawie 1/3 wszystkich wskazań w ramach I edycji badania i ponad połowa w edycji II (w grupie respondentów biorących udział w obu edycjach). Jest to sytuacja zbieżna z wcześniej analizowaną kwestią trwałości efektów wśród nauczycieli – tam również dominował ten horyzont czasowy w odniesieniu do kwestii wykorzystywania nabytej w projektach wiedzy i umiejętności. Najbardziej trwałe efekty (przez 11 lat i więcej) przewidywało 9,1% respondentów w I edycji badania, ale w edycji II (w grupie respondentów uczestniczących w obu edycjach badania) tylko 1,8% w, a najmniej trwałe (tylko w roku szkolnym, w którym wsparcie zostało udzielone) – 1,8% (zarówno w I edycji badania, jak i – w przypadku respondentów uczestniczących w obu edycjach badania – w edycji II).

Swoistym podsumowaniem kwestii efektów ewaluowanego wsparcia może być także zestawienie opinii uczniów z placówek objętych wsparciem i tych, które nie korzystały z pomocy.

Wykres 60. Ocena przez uczniów poszczególnych aspektów funkcjonowania szkół kształcenia zawodowego

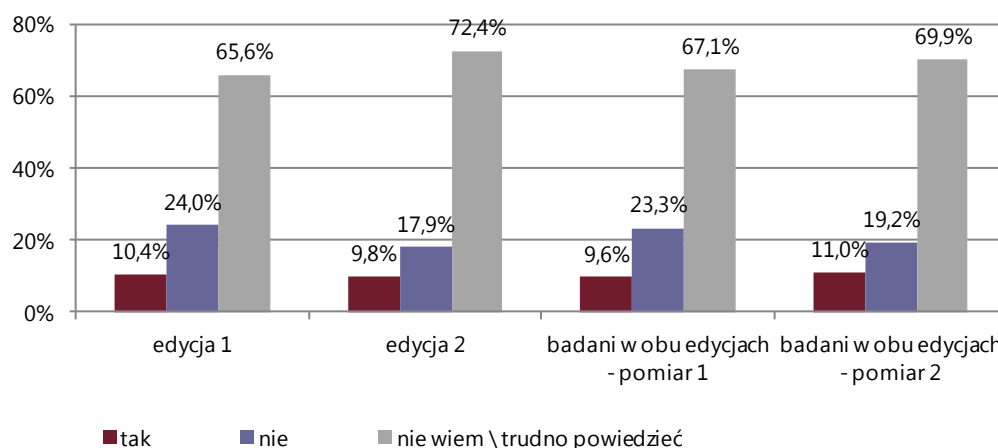


Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI uczniów uczestniczących i nieuczestniczących w projektach; poziom nowoczesności budynku szkoły: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=569, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=451, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=537, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=805, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=948, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2281; kompletność wyposażenia pracowni i warsztatów służących do nauki przedmiotów zawodowych: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=554, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=444, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=543, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=810, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=955, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2290; poziom nowoczesności wyposażenia pracowni i warsztatów służących do nauki przedmiotów zawodowych: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=554, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=541, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=812, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=956, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2289; atrakcyjność zawodów, w których kształci szkoła: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=562, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=445, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=541, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=806, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=956, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2257; dostępność zajęć dodatkowych związanych z przedmiotami zawodowymi: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=531, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=432, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=517, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=779, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=911, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2151; poziom wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=540, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=442, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=540, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=805, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=947, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2258; poziom umiejętności praktycznych nauczycieli przedmiotów zawodowych: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=540, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=434, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=542, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=804, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=945, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2252; poziom nowoczesności wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=545, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=432, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=534, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=798, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=932, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2232; wystarczająca ilość praktyk i staży: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=506, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=321, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=512, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=782, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=901, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2165; wystarczająca pomoc szkoły w znalezieniu odpowiedniego miejsca praktyki / stażu: uczniowie nieuczestniczący edycja 1 - n=520, uczniowie nieuczestniczący edycja 2 - n=318, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 1 - n=505, uczniowie uczestniczący badani w obu edycjach pomiar 2 - n=772, uczniowie uczestniczący edycja 1 - n=886, uczniowie uczestniczący edycja 2 - n=2143; z analiz wyłączono odpowiedź „trudno powiedzieć”

Dokonując porównania między odpowiedziami uczniów uczestniczących w projektach a odpowiedziami uczniów nieuczestniczącymi w projektach, można stwierdzić, że ci pierwsi oceniają je zwykle nieznacznie wyżej, przy czym jest to prawidłowość charakterystyczna w większym stopniu dla I edycji niż II edycji badania (co wynika z faktu, że w II edycji badania w grupie uczniów nieuczestniczących w projektach ujawnił się zauważalny wzrost pozytywnych ocen poszczególnych aspektów funkcjonowania szkół kształcenia zawodowego). Obie grupy badanych uczniów okazują się być najbardziej podobne w swoich – wyraźnie pozytywnych – opiniach, jeśli chodzi o ocenę różnych aspektów kadry dydaktycznej w swoich szkołach. Większe różnicowania występują, gdy przedmiotem oceny są takie kwestie jak: dostępność zajęć dodatkowych związanych z przedmiotami zawodowymi, poziom nowoczesności budynku szkoły, czy poziom nowoczesności wyposażenia pracowni i warsztatów służących do nauki przedmiotów zawodowych.

W analizie podjęto także kwestię tego, czy udało się w projekcie osiągnąć większe niż spodziewane i/lub dodatkowe efekty wsparcia.

Wykres 61. Osiągnięcie większych niż spodziewane / dodatkowych efektów



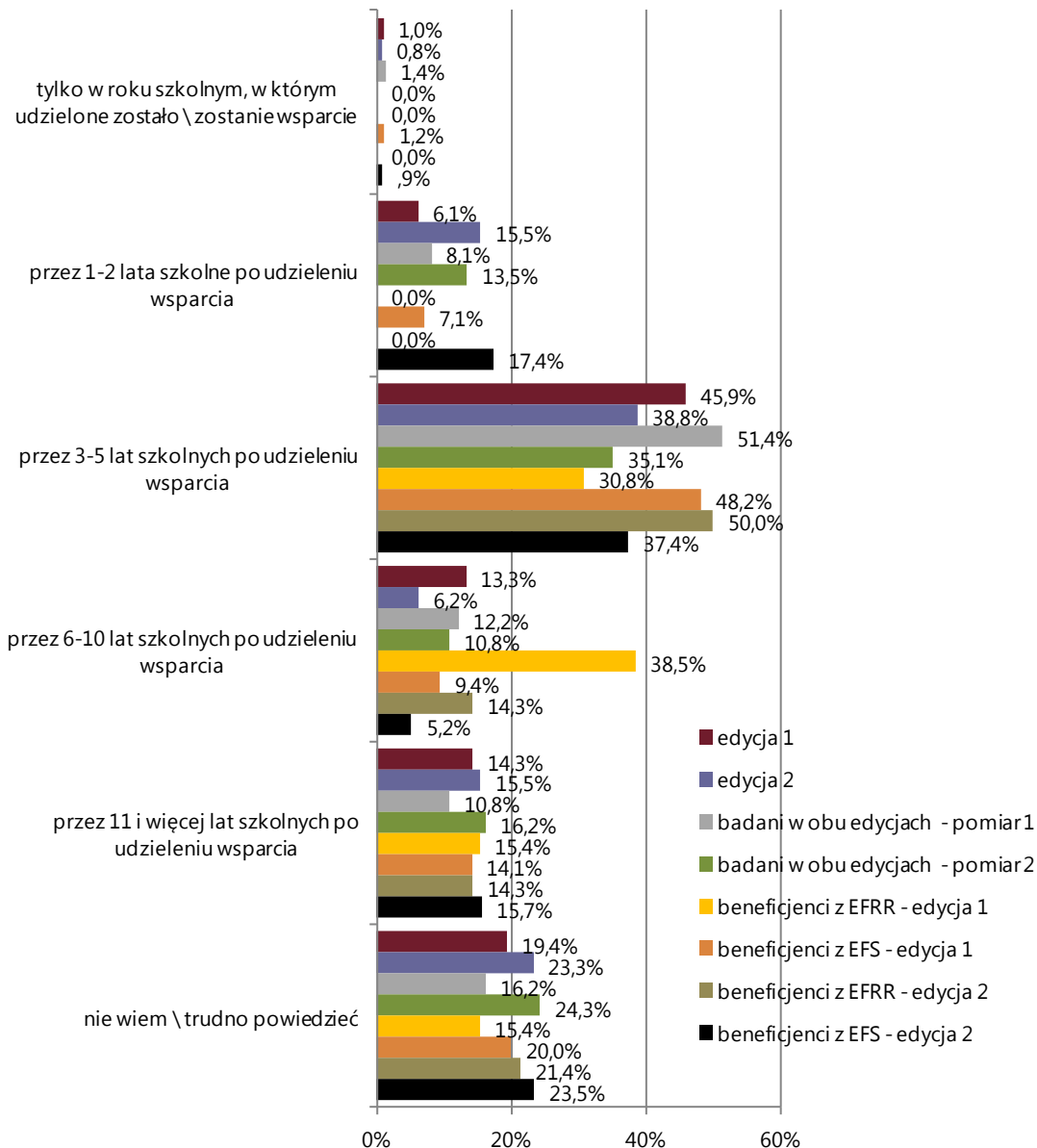
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=73, edycja 2 - n=92, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=55, badani w obu edycjach pomiar 1 - n=57; pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła

Zdecydowana większość beneficjentów (ogółem 65,6% w I edycji badania oraz 72,4% w edycji II) odpowiedziała, że nie wie / trudno powiedzieć, czy wystąpiło zjawisko osiągnięcia większych niż spodziewane / dodatkowych efektów. Jeśli chodzi o beneficjentów, którzy dostrzegli wystąpienie efektów większych niż spodziewane / dodatkowych, to w przypadku edycji I badania było to 10,4% badanych, a w edycji II – 9,8%. Respondenci, którzy dostrzegli wystąpienie większych niż

spodziewanych i/lub dodatkowych efektów w ramach ich projektu, zostali poproszeni o sprecyzowanie jakie efekty mieli na myśli udzielając takich odpowiedzi. Dostrzeżono przede wszystkim: większą aktywizację uczniów, zwiększenie ich chęci do praktyk i nauki, zwiększenie umiejętności „miękkich” (takich jak: pewność siebie), doposażenie szkół w nowe technologie, kształcenie w nowych zawodach, otrzymywanie przez uczniów atrakcyjniejszych ofert od pracodawców, promocję kształcenia zawodowego, zwiększenie udziału kobiet w projektach w stosunku do oczekiwań, wzrost świadomości znaczenia współpracy pomiędzy interesariuszami kształcenia zawodowego lub wręcz intensyfikacja samej kooperacji, wprowadzenie nowych (wcześniej nieplanowanych w projekcie) form wsparcia dla uczniów.

Wcześniej uwzględniono dane dotyczące trwałości wsparcia w ramach efektów odnoszących się do poszczególnych kategorii odbiorców wsparcia. Dodatkowo jednak, poproszono beneficjentów, by dokonali ogólnej antycypacji czasu, w jakim efekty projektów będą odczuwalne dla odbiorców (bez wyróżniania poszczególnych kategorii tych odbiorców). Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono poniżej.

Wykres 62. Ocena czasu, w jakim efekty projektu będą odczuwalne dla odbiorców



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z beneficjentami; edycja 1 - n=98, edycja 2 - n=129, badani w obu edycjach - pomiar 1 - n=74, badani w obu edycjach - pomiar 2 - n=74, beneficjenci z EFRR - edycja 1 - n=13, beneficjenci z EFS - edycja 1 - n=14, beneficjenci z EFRR - edycja 2 - n=85, beneficjenci z EFS - edycja 2 - n=115, pytanie zadawane beneficjentom projektów, których realizacją się rozpoczęła

Ogółem, najwięcej spośród badanych odpowiedziało (w obu edycjach badania), że efekty wsparcia będą odczuwalne dla odbiorców przez 3-5 lat szkolnych po udzieleniu wsparcia, co jest spójne z wcześniejszymi danymi dotyczącymi antycypowanego przez uczestników projektów, czy dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego horyzontu czasowego odczuwania efektów otrzymanej pomocy.

Wariant odpowiedzi: „tylko w tym roku szkolnym, w którym udzielone zostało / zostanie wsparcie” spotkał się z najmniejszym odsetkiem odpowiedzi. Jednocześnie, warto zauważyć, że w obu edycjach badania (i w ramach obu funduszy) ok. 15% beneficjentów wskazało, że efekty

zrealizowanego projektu będą odczuwane w najdłuższym wyodrębnionym horyzoncie czasowym, czyli przez 11 i więcej lat szkolnych.

W badaniu jakościowym zwrócono dodatkową uwagę na kwestię trwałości projektów akcentując znaczenie czynników, które mogą korzystanie oddziaływać na poziom trwałości projektów. Poza czynnikami oczywistymi, jak infrastrukturalny charakter projektu (który powinien przekładać się na wyższy poziom trwałości w porównaniu ze wsparciem o charakterze „miękkim”) podkreślono także znaczenie kooperacji z przedsiębiorcami, bądź poprzez wspólną realizację projektów, bądź poprzez wprowadzanie do projektów takich instrumentów, które „wiążą” przedsiębiorcę z danym przedsięwzięciem w sposób ścisły i bardziej skuteczny niż np. list intencyjny (*vide* klasy patronackie). Nawiązywanie tego rodzaju współpracy może być postrzegane jako narzędzie zachowania trwałości efektów odnoszących się przede wszystkim do uwzględniania oczekiwań i potrzeb sektora rynkowego w działaniach podejmowanych przez podmioty systemu edukacji zawodowej.

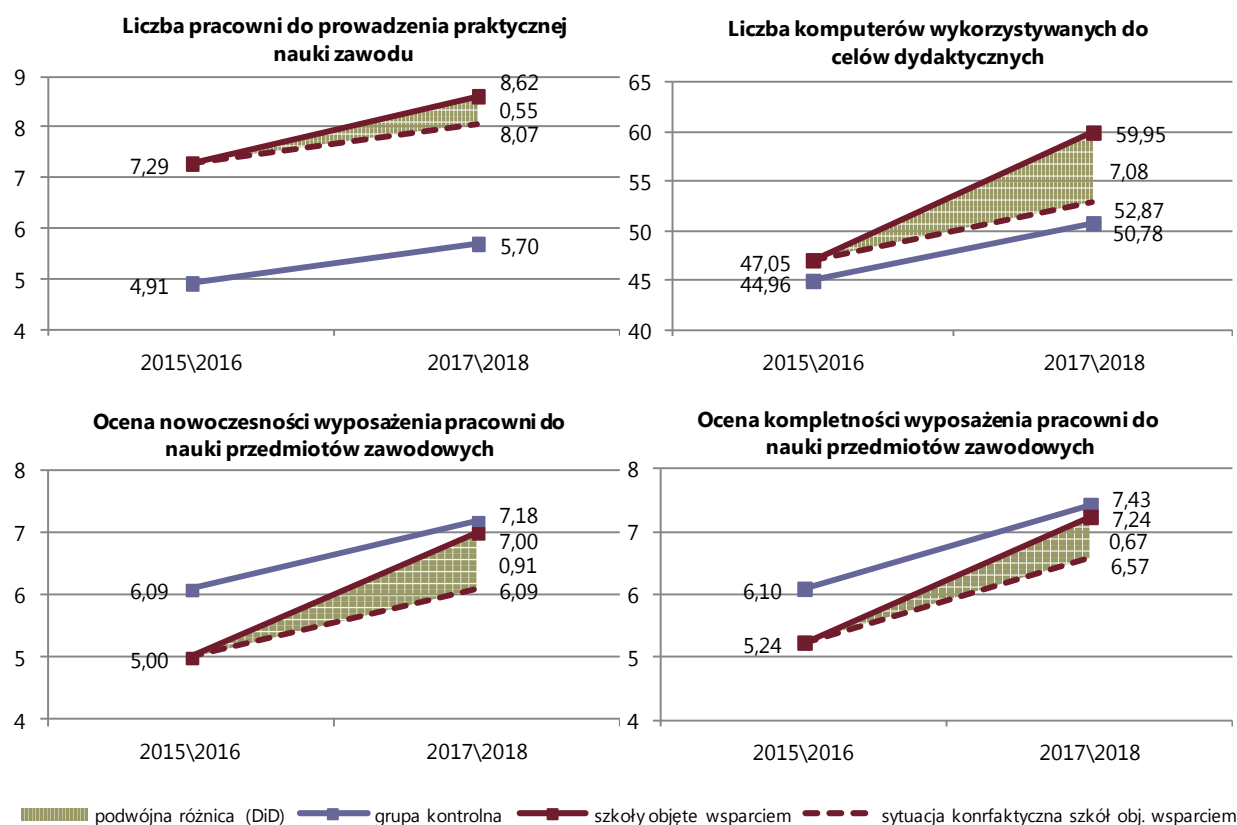
Jednocześnie zwracano uwagę na czynniki zagrażające trwałości efektów projektów (tutaj także – infrastrukturalnych), które przede wszystkim dotyczą poziomu zainteresowania szkolnictwem zawodowym (uwarunkowanego zarówno wizerunkiem i popularnością systemu edukacji zawodowej, jak i trendami demograficznymi). Obniżony poziom zainteresowania szkolnictwem zawodowym może prowadzić z jednej strony do niewykorzystywania w pełni możliwości wygenerowanych przez projekty (niewykorzystywanie infrastruktury przewidzianej do prowadzenia kształcenia zawodowego), z drugiej zaś skutkować bardziej generalnym trendem odrotu od kształcenia zawodowego w formach szkolnych na rzecz innych jego form (krótszych, bardziej specjalistycznych, w ramach których możliwie jest bardziej elastyczne reagowanie na pojawiające się zapotrzebowanie ze strony przedsiębiorstw).

W celu oceny rzeczywistych efektów ewaluowanych projektów zastosowana została metoda podwójnej różnicy DiD (*difference-in-difference*). Było to możliwe poprzez porównanie wybranych wskaźników jakości kształcenia w szkołach objętych wsparciem w projektach z sytuacją kontrfaktyczną – taką, która hipotetycznie miałaby miejsce, gdyby interwencja RPO WZ 2014 - 2020 nie wystąpiła, co przy zachowaniu założeń metodologicznych odpowiada sytuacji w specjalnie dobranej grupie kontrolnej – grupie szkół nieobjętych wsparciem.

Pierwotnym założeniem było dobranie grupy kontrolnej szkół w taki sposób, aby była ona najbardziej podobna do szkół objętych wsparciem. W toku prac badawczych okazało się, iż podejście to wymaga zrewidowania, ponieważ wsparcie RPO WZ 2014 - 2020 objęło większość

szkół zawodowych. Grupa szkół nieobjętych wsparciem okazała się na tyle niewielka, iż nie było możliwe dobranie spośród nich grupy kontrolnej. Biorąc pod uwagę, iż grupa eksperymentalna (szkoły objęte wsparciem) jest wyraźnie bardziej liczna niż grupa kontrolna, zdecydowano się na odwrócenie doboru. Spośród szkół objętych wsparciem wyselekcjonowane zostały szkoły najbardziej podobne do szkół grupy kontrolnej na podstawie wiązki cech (typ szkoły, wielkość szkoły, wielkość miejscowości). Zabieg ten pozwolił na utrzymanie kluczowej zalety metody podwójnej różnicy – podobieństwa porównywanych grup, które zapewnia możliwość porównań. Negatywną konsekwencją zmiany podejścia jest brak możliwości ekstrapolowania wyników na całą populację szkół objętych wsparciem, ponieważ analiza objęła ich wycinek – szkoły najbardziej podobne do szkół grupy kontrolnej. Brak możliwości ekstrapolowania wyników sprawia, iż nie jest potrzebne korzystanie z analizy regresji i w konsekwencji w metodzie podwójnej różnicy przyjęto podejście sumaryczne. Analizy objęły swoim zakresem po 23 szkoły w grupie eksperymentalnej i kontrolnej. Wyniki analiz przedstawiono poniżej rozpoczynając od stanu infrastruktury i wyposażenia szkół.

Wykres 63. Efekt netto w zakresie stanu infrastruktury i wyposażenia szkół

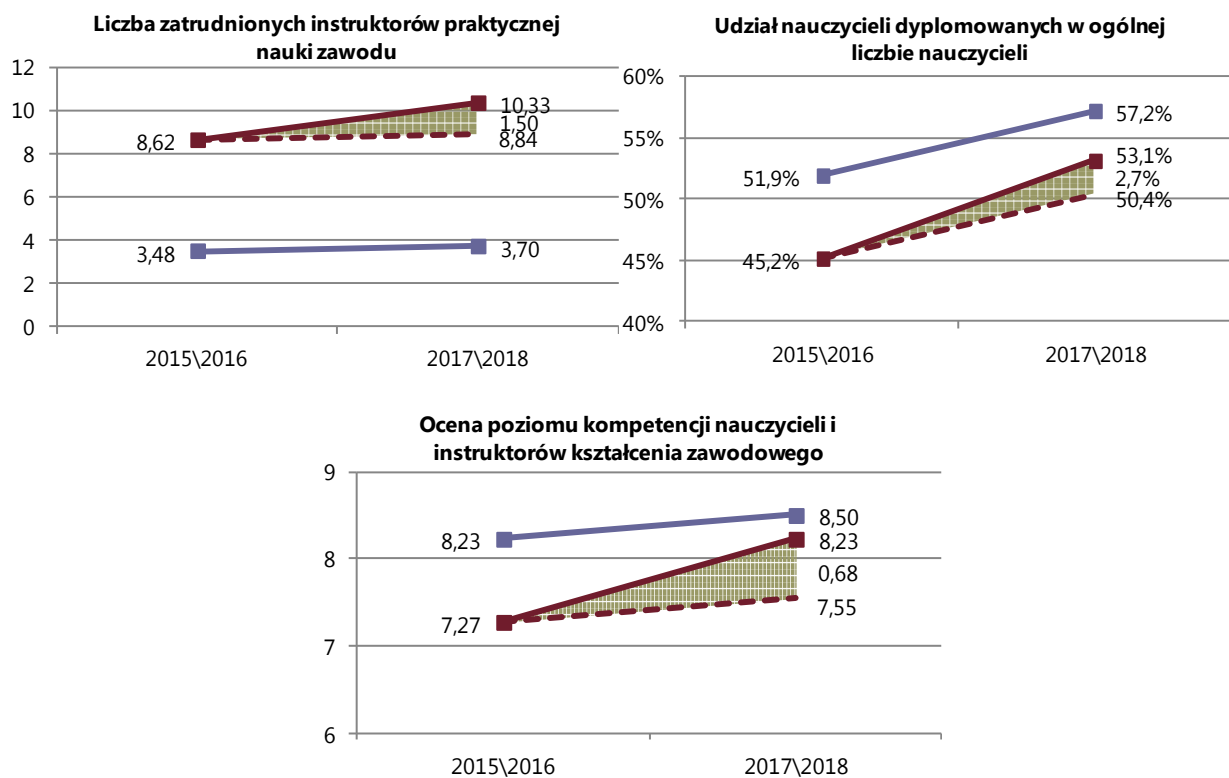


Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z dyrektorami szkół uczestniczących i nieuczestniczących w projektach oraz danych SIO

Na powyższych wykresach przedstawiono zmianę sytuacji w grupie eksperymentalnej – szkół objętych wsparciem oraz grupie kontrolnej pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016 a 2017/2018. Linia przerywaną przedstawiono sytuację kontrfaktyczną szkół objętych wsparciem, która wynika ze zmiany jaka zaszła w grupie kontrolnej. Obszar zakreskowany przedstawia podwójną różnicę, która – zgodnie z założeniami teoretycznymi przyjętej metodyki – stanowi efekt netto, za który wyłącznie odpowiada interwencja RPO WZ 2014-2020.

Uwzględniając powyższe - już na pierwszy rzut oka można zauważyć, iż w przypadku wszystkich 4 wskaźników odnoszących się do stanu infrastruktury i wyposażenia szkół występuje efekt netto interwencji RPO WZ 2014-2020. W przypadku liczby pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu w roku szkolnym 2015/2016 szkoły objęte wsparciem dysponowały wyraźnie większą liczbą pracowni (7,29 pracowni) niż szkoły grupy eksperymentalnej (4,91). W okresie do roku szkolnego 2017/2018 bardziej dynamiczny wzrost występował w grupie szkół objętych wsparciem, co skutkuje występowaniem efektu netto w wysokości około ½ pracowni. Wzrost liczby pracowni w grupie kontrolnej był znikomy, dlatego szkoły objęte wsparciem w roku szkolnym 2017/2018 zyskały jeszcze większą przewagę nad szkołami z grupy kontrolnej. Podobna sytuacja występuje w przypadku liczby komputerów wykorzystywanych do celów dydaktycznych. W tym przypadku również w roku szkolnym 2015/2016 w szkołach objętych wsparciem występowała większa średnia liczba komputerów (47,05 komputera) niż w grupie kontrolnej 44,96. Wzrost liczby komputerów w szkołach objętych wsparciem był wyraźnie wyższy niż w grupie kontrolnej, czego konsekwencją jest efekt netto na poziomie 7,08 komputera. Nieco inna sytuacja występuje jeśli chodzi o subiektywne miary stanu wyposażenia. W tym przypadku w roku 2015/2016 średnia ocena w szkołach objętych wsparciem była niższa niż w grupie kontrolnej. Natomiast w okresie do roku szkolnego 2017/2018 w szkołach objętych wsparciem mamy do czynienia z wyraźnie większą dynamiką wzrostu oceny, co skutkuje występowaniem efektu netto w postaci wzrostu oceny nowoczesności wyposażenia pracowni do nauki przedmiotów zawodowych o 0,91 pkt. (na skali od 1 do 10) oraz wzrostu oceny kompletności wyposażenia pracowni o 0,67 pkt.

Wykres 64. Efekt netto w zakresie stanu kadr



podwójna różnica (DiD)
 grupa kontrolna
 szkoły objęte wsparciem
 sytuacja konfaktyczna szkół obj. wsparciem

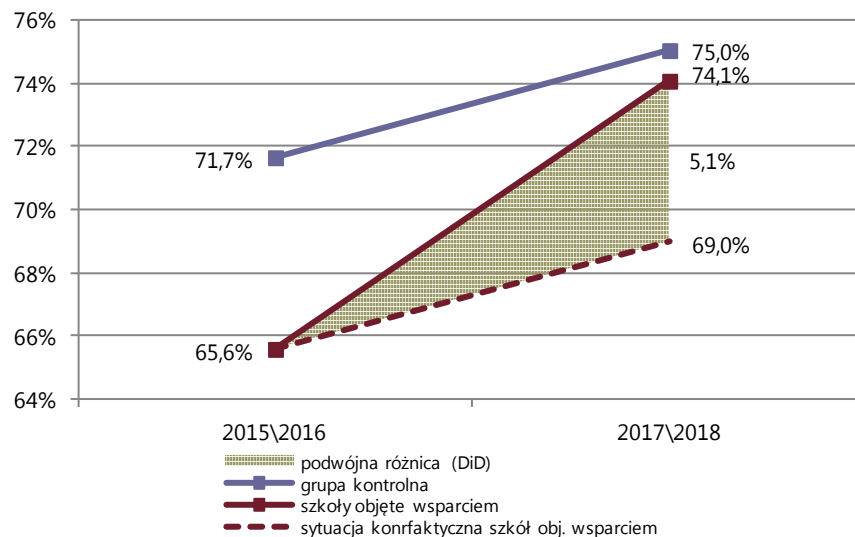
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI z dyrektorami szkół uczestniczących i nieuczestniczących w projektach oraz danych SIO

Szkoły objęte wsparciem w roku szkolnym 2015/2016 charakteryzowały się ponad dwukrotnie wyższą średnią liczbą instruktorów praktycznej nauki zawodu (8,62 instruktora) niż szkoły grupy kontrolnej (3,48). W okresie do roku szkolnego 2017/2018 w szkołach grupy kontrolnej miał miejsce bardziej dynamiczny wzrost liczby instruktorów, czego skutkiem jest występowanie efektu netto interwencji w postaci wzrostu liczby instruktorów o 1,50 instruktora. Należy traktować to jako pośredni efekt interwencji RPO WZ, ponieważ podejmowane działania projektowe nie miały na celu zwiększenia zasobności kadr szkół, lecz wzrost może być pośrednim skutkiem działań mających na celu zwiększenie oferty kształcenia, czy też działań zacieśniających współpracę z przedsiębiorcami. Efekt netto występuje również w przypadku udziału nauczycieli z najwyższym stopniem awansu – nauczycieli dyplomowanych. W roku szkolnym 2015/2016 szkoły objęte wsparciem charakteryzowały się niższym średnim udziałem nauczycieli dyplomowanych (45,2%) niż szkoły grupy kontrolnej (51,9%). W szkołach grupy kontrolnej miał miejsce bardziej dynamiczny wzrost udziału nauczycieli dyplomowanych, w konsekwencji mamy do czynienia z występowaniem efektu netto w postaci wzrostu udziału nauczycieli dyplomowanych o 2,7%. Również w aspekcie subiektywnym widoczna jest poprawa stanu kadr szkół w wyniku wsparcia RPO WZ. Większa dynamika wzrostu oceny poziomu

kompetencji nauczycieli i instruktorów kształcenia zawodowego skutkuje występowaniem efektu netto w postaci wzrostu oceny poziomu kompetencji o 0,68 pkt. na skali od 1 do 10.

Jednym z kluczowych wskaźników jakości szkolnictwa zawodowego są wyniki egzaminu zawodowego, który jest przeprowadzany na koniec kształcenia. Skalę efektów w tym wymiarze przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 65. Efekt netto w zakresie zdawalności egzaminu zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO

W roku szkolnym 2015/2016 w szkołach objętych wsparciem poziom zdawalności egzaminu zawodowego (65,5%) był wyraźnie niższy niż w szkołach grupy kontrolnej (71,7%). W okresie do roku szkolnego 2017/2018 poziom zdawalności w szkołach objętych wsparciem znacząco wzrósł – o 8,5% i osiągnął pułap 74,1%. W tym samym okresie wzrost poziomu zdawalności w szkołach grupy kontrolnej wyniósł 3,3%. Sytuacja ta implikuje występowanie efektu netto wsparcia RPO WZ 2014-2020 w postaci wzrostu zdawalności egzaminu zawodowego o 5,1%. Konsekwencją tego jest osiągnięcie przez szkoły objęte wsparciem w roku szkolnym 2017/2018 poziomu zdawalności zbliżonego do tego, który był obserwowany w grupie kontrolnej. Innymi słowy wsparcie RPO WZ 2014-2020 przyczyniło się do tego, iż szkoły objęte wsparciem „dogoniły” szkoły grupy kontrolnej w analizowanym aspekcie.

Reasumując, analizy w ramach metody podwójnej różnicy potwierdziły, iż wsparcie szkolnictwa zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020 prowadzi do występowania rzeczywistych efektów, za które odpowiada wyłącznie interwencja. Mamy do czynienia z występowaniem efektu netto w zakresie poprawy stanu infrastruktury i wyposażenia szkół, stanu kadr szkół oraz wyników w

naucze uczniów mierzonych poziomem zdawalności egzaminu zawodowego. Przy czym w tym ostatnim, a zarazem najważniejszym wymiarze efekty są najbardziej znaczące, co można zinterpretować w taki sposób, iż pomiędzy różnorodnymi efektami dotyczącymi poprawy stanu infrastruktury i kompetencji kadr szkół oraz efektami wsparcia skierowanego bezpośrednio do uczniów, które osobno mają mniejsze znaczenie, zachodzi efekt synergii, który skutkuje bardziej znaczącą poprawą wyników w nauce uczniów. Powyższe wnioski dotyczą analizowanej grupy szkół objętych wsparciem, które są najbardziej podobne do szkół grupy kontrolnej.

Analiza z wykorzystaniem metody podwójnej różnicy nie mogła zostać zastosowana w ramach II edycji badania ze względu na znaczące pogłębienie dysproporcji pomiędzy liczbą szkół uczestniczących i nieuczestniczących w projektach. Według informacji pozyskanych w ramach II edycji badania liczba szkół nieobjętych wsparciem uległa spadkowi, ponieważ obejmowane wsparciem były szkoły wcześniej nieuczestniczące w projektach. W ramach I edycji badania analiza z zastosowaniem metody podwójnej różnicy obejmowała swoim zakresem najczęściej 24 szkoły nieuczestniczące. W ramach II edycji badania analiza mogłaby objąć trzykrotnie mniej, tj. 8, szkół nieuczestniczących. Znacząco pogłębia to problem wycinkowego charakteru analiz zastosowaniem metody podwójnej różnicy, ponieważ w II edycji badania analiza mogłaby obejmować 16 szkół (po 8 uczestniczących i nieuczestniczących), co stanowi niewielką część ze 139 aktywnie działających zespołów szkół obejmujących szkoły zawodowe i samodzielnych szkół zawodowych. Stan w owych 16 szkołach może nie odzwierciedlać sytuacji wśród ogółu zachodniopomorskich szkół i jego analiza może prowadzić do błędnych wniosków.

Podsumowując powyższą analizę dotyczącą skuteczności wsparcia kształcenia zawodowego, które to wsparcie stanowi element RPO WZ 2014-2020 warto jeszcze odwołać się do tego, jakie czynniki mogą oddziaływać na stopień i zakres efektów generowanych przez projekty. W badaniu jakościowym zwracano uwagę, że kluczowym warunkiem skuteczności jest trafność wsparcia, która może być osiągnięta zarówno poprzez precyzyjnie zaprojektowany katalog dostępnych form wsparcia, jak i przez wymogi w zakresie prowadzonych przez wnioskodawców analiz zapotrzebowania na wsparcie, czy np. stosowanie instrumentów terytorializacji wsparcia, które pozwalają na optymalne dostosowanie charakteru dofinansowanych projektów do potrzeb i problemów na poziomie lokalnym (a przynajmniej subregionalnym). Jednym z postulatów – który warto byłoby rozważyć w przyszłym okresie finansowania – było także zwiększenie znaczenia sektora przedsiębiorstw w procesie realizacji projektów, chociażby poprzez

podejmowanie działań zorientowanych na zwiększenie liczby projektów realizowanych w obszarze edukacji zawodowej nie przez organy prowadzące / placówki oświatowe, lecz instytucje / organizacje reprezentujące sektor przedsiębiorstw.

W kontekście dążenia do zapewnienia możliwie najwyższego poziomu skuteczności interwencji, w przyszłym okresie finansowania należy dokonać uproszczenia kwalifikowalnych form wsparcia przewidzianych w typach projektów współfinansowanych ze środków EFS i/lub dokonać ich priorytetyzacji w oparciu o ich skuteczność i efektywność określoną na podstawie ewaluacji ex-post interwencji w obszarze edukacji zawodowej. W chwili obecnej mamy do czynienia z bardzo rozbudowanym katalogiem typów projektów, a w ich ramach – kwalifikowalnych form wsparcia. W oparciu o wyniki oceny skuteczności i efektywności poszczególnych form wsparcia (oraz – ewentualnie – analizy poziomu zainteresowania nimi wśród wnioskodawców) należy dokonać: (a) uproszczenia katalogu kwalifikowalnych typów projektów i form wsparcia (poprzez rezygnację z typów projektów i form wsparcia cechujących się niskim poziomem skuteczności i efektywności oraz – ewentualnie – niskim poziomem zainteresowania ze strony wnioskodawców), (b) priorytetyzacji obowiązujących typów projektów i form wsparcia w taki sposób, by preferować projekty reprezentujące te typy projektów i formy wsparcia, które cechuje najwyższy poziom skuteczności i efektywności. Pamiętać przy tym należy, że w bieżącej perspektywie finansowej sposób określenia zakresu interwencji w EFS w dużym stopniu wynikał z wymagań określonych na szczeblu krajowym. Z tego względu, wdrożenie powyższego zalecenia dotyczącego zmiany podejścia musiałyby nastąpić na poziomie krajowym (i tak też została zaadresowana przedmiotowa rekomendacja).

Uwzględniając powyższe zalecenie, w celu przeprowadzenia kompleksowej oceny poszczególnych rodzajów wsparcia kierowanych do uczniów, nauczycieli i instruktorów, osób młodych / pracujących oraz szkół / placówek kształcenia zawodowego przeprowadzona została analiza z wykorzystaniem zunitaryzowanych współczynników oceny w trzech wymiarach:

1. **Skuteczność**¹⁵ – analizowana była różnica średniej liczba efektów wskazywanych przez respondentów uczestniczących w danej formie wsparcia oraz nieuczestniczących,

¹⁵ W przypadku badania szkół respondenci nie wskazywali konkretnych rodzajów efektów, stąd wykorzystana została różnica oceny adekwatności wsparcia do potrzeb w szkołach, w których realizowany był dany rodzaj wsparcia oraz w szkołach, w których nie był on realizowany.

nadwyżka efektów wśród uczestniczących w danej formie świadczy pozytywnie o skuteczności.

2. **Zainteresowanie** – skala zainteresowania wsparciem w przyszłości (miernik bardziej miarodajny niż dotychczasowe zainteresowanie wsparciem, ponieważ to, w jakim wsparciu najczęściej brano udział może być wypadkową tego, jakie wsparcie było w największym stopniu dostępne, a nie tego jakie jest najbardziej pożądane).
3. **Użyteczność** – ocena użyteczności wsparcia przez jego odbiorców.

Zmienne ze względu na różny sposób oceny zostały poddane unitaryzacji w taki sposób, aby rodzaj wsparcia z najkorzystniejszym wynikiem otrzymał wartość 100, a pozostałe otrzymywały wartości proporcjonalnie mniejsze względem lidera. W celu uzyskania jednolitego wymiaru porównań wartości współczynników z poszczególnych wymiarów zostały uśrednione. Wyniki przeprowadzonych analiz przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Standaryzowana ocena rodzajów wsparcia dla poszczególnych grup docelowych

Grupa docelowa	Rodzaj wsparcia	Skuteczność	Zainteresowanie	Użyteczność	Średnia
Uczniowie	uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych	80	100	91	90
	pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje	87	85	95	89
	uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie	100	68	93	87
	uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich	91	32	96	73
	otrzymanie stypendium	61	54	100	72
	uczestnictwo w dodatkowych zajęciach w szkole związanych z przedmiotami zawodowymi	97	25	89	71
	doradztwo edukacyjne lub zawodowe	81	28	87	66
	udział w dodatkowych zajęciach w szkole wyższej	74	28	88	64
Nauczyciele i instruktorzy	kurs lub szkolenie doskonalące	43	100	94	79
	praktyka lub staż	86	47	96	76
	wsparcie wykorzystania innowacyjnych narzędzi metod wypracowanych w ramach PO KL	100	25	99	75
	walidacja lub certyfikacja wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej	85	29	100	71
	realizacja programu wspomagania	91	11	97	66
	budowa lub rozwój sieci współpracy lub samokształcenia	75	19	91	62
	studia podyplomowe	23	33	95	50
Osoby młode / pracujące	uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych	82	100	98	93
	pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje	92	73	100	88
	uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie	88	25	99	71
	uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich	100	8	97	68
	doradztwo edukacyjne lub zawodowe	85	20	97	67
Szkoły /	wdrożenie programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się	100	-	100	100

Grupa docelowa	Rodzaj wsparcia	Skuteczność	Zainteresowanie	Użyteczność	Średnia
placówki kształcenia zawodowego	wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych	70	100	95	88
	Budowa / przebudowa / rozbudowa / modernizacja budynków szkoły (wsparcie EFRR)	89	66	98	84
	podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów lub słuchaczy w formach szkolnych lub pozaszkolnych	74	- ¹⁶	93	83
	wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego	59	-	93	76
	uczestnictwo uczniów / słuchaczy w zajęciach dodatkowych (w tym prowadzonych w szkole wyższej)	55	82	89	75
	podnoszenie kompetencji nauczycieli lub instruktorów praktycznej nauki zawodu	46	78	96	74
	kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku	57	-	89	73
	wsparcie współpracy szkoły z przedsiębiorstwami	69	59	87	72
	uczestnictwo uczniów / słuchaczy w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym u pracodawcy	51	72	92	71
	przygotowanie i wdrożenie programów mających na celu zwiększenie przedsiębiorczości i innowacyjności na poziomie edukacji szkolnej	56	-	80	68
	rozwój doradztwa zawodowego w szkole	42	-	93	68
	utworzenie lub rozwój centrum kształcenia ustawicznego i zawodowego	31	-	95	63

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań CAWI / Mixed-mode

Uwzględniając wartości uśrednionej oceny skuteczności, zainteresowania oraz użyteczności spośród form wsparcia kierowanych do uczniów najwyższą ocenę uzyskały: uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych (90), pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje (89) oraz uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie (87). Z kolei najniżej plasują się: doradztwo edukacyjne lub zawodowe (66) udział w dodatkowych zajęciach w szkole wyższej (64). Jeśli chodzi o wsparcie kierowane do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, to najwyższej pod względem analizowanych współczynników zunitaryzowanych ocenione zostały: kurs lub szkolenie doskonalące (79) i praktyka lub staż (76), a najniżej – budowa lub rozwój sieci współpracy lub samokształcenia (66) oraz studia podyplomowe (62). W przypadku wsparcia kierowanego do osób młodych / pracujących najwyższej uplasowały się: uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych (93) i pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje (88), natomiast najniżej w rankingu są: uczestnictwo w kursach przygotowujących do matury, studiów lub egzaminów czeladniczych / mistrzowskich (68) i doradztwo edukacyjne lub zawodowe (67). W przypadku wsparcia kierowanego do szkół (choć są tu formy wsparcia kierowane do uczniów i nauczycieli

¹⁶ W przypadku szkół struktura rodzajów wsparcia, którym są zainteresowane szkoły nie odzwierciedlała dokładnie rodzajów wsparcia świadczonych na rzecz szkół, dlatego w części rodzajów wsparcia nie występuje wartość współczynnika oceny zainteresowania.

to były one oceniane również z perspektywy szkoły) najwyżej pod względem adekwatności do potrzeb, zainteresowania i użyteczności ocenione zostały: wdrożenie programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się (100), wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych (88), budowa / przebudowa / rozbudowa / modernizacja budynków szkoły – wsparcie EFRR (84) oraz podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów lub słuchaczy w formach szkolnych lub pozaszkolnych (83). Z kolei najniżej uplasowały się: przygotowanie i wdrożenie programów mających na celu zwiększenie przedsiębiorczości i innowacyjności na poziomie edukacji szkolnej (68), rozwój doradztwa zawodowego w szkole oraz utworzenie lub rozwój centrum kształcenia ustawicznego i zawodowego (64).

Komplementarność wsparcia kształcenia zawodowego

W ramach niniejszej części dokonano oceny komplementarności wsparcia kształcenia zawodowego w dwóch aspektach. Po pierwsze, w odniesieniu do kwestii komplementarności między działaniami podejmowanymi na poziomie krajowym i regionalnym w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego. Po drugie, zaś w odniesieniu do komplementarności wsparcia RPO WZ 2014 - 2020 pomiędzy PI 10 iv i 10a (wsparcie infrastrukturalne i „miękkie”).

Jeśli chodzi o kwestię pierwszą, to zwrócić należy przede wszystkim uwagę na fakt, iż trudno w ramach interwencji wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym wskazać na ewentualne obszary komplementarności, które dotyczyłyby edukacji zawodowej (dotyczy to zarówno wsparcia infrastrukturalnego, jak i „miękkiego”). Taki stan rzeczy generuje – z jednej strony – swoisty „komfort” wdrażania interwencji dotyczącej edukacji zawodowej w RPO WZ 2014-2020, gdyż nie występuje ryzyko ewentualnych kolizji z innymi rodzajami działań. Z drugiej jednak strony, brak interwencji o charakterze – potencjalnie lub faktycznie – komplementarnym sprawia, iż nie ma możliwości ewentualnego zwiększania skali osiąganych rezultatów projektów poprzez generowanie efektu synergii różnego typu przedsięwzięć. W badaniu jakościowym podkreślano, że taki stan rzeczy świadczy o dobrze zarysowanym podziale pomiędzy interwencją szczebla regionalnego i krajowego, gdzie wsparcie regionalne ma charakter bardziej bezpośredniej pomocy dla konkretnych grup docelowych, natomiast wsparcie centralne to raczej pomoc o charakterze systemowym zorientowana na wypracowywanie określonych rozwiązań, modeli wsparcia itd. W tym kontekście ewentualna komplementarność interwencji krajowej i regionalnej polegałaby na wykorzystywaniu rozwiązań wypracowanych w ramach programów krajowych, zarówno z bieżącej (PO WER), jak i poprzedniej (PO KL) perspektywy finansowej.

Ze względu na ambiwalentny charakter sytuacji w zakresie komplementarności interwencji dotyczącej edukacji zawodowej realizowanej w ramach RPO WZ 2014-2020 z innymi działaniami podejmowanymi w tym obszarze na szczeblu regionalnym lub krajowym, nie należy traktować obecnego stanu rzeczy jako świadczącego o słabości ewaluowanej interwencji, czy też nieprawidłowym zaplanowaniu logiki interwencji. Niemniej jednak, uwzględniając powyższe uwarunkowania, w celu zwiększenia komplementarności wsparcia dotyczącego edukacji zawodowej z innymi obszarami wsparcia wspomaganymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, należy podejmować działania, które mogą potencjalnie generować efekt synergii, a przynajmniej zwiększać skuteczność interwencji w obszarze edukacji zawodowej. Chodzi w tym przypadku w szczególności o wprowadzanie określonego rodzaju preferencji w innych obszarach interwencji, które to preferencje odnoszą się będą do wspierania edukacji zawodowej. Przykładowo, w przypadku wsparcia dotyczącego rozwoju obszarów inwestycyjnych preferencje mogłyby dotyczyć włączenia przedstawicieli instytucji edukacji zawodowej we współpracę z potencjalnymi inwestorami na danym terenie. Inny możliwy obszar generowania tego rodzaju komplementarności może także dotyczyć inwestycji o charakterze transportowym (i uwzględniania w procesie ich planowania także zapewnienia kwestii dostępności ośrodków realizujących zadania w zakresie edukacji zawodowej). Chodzi w tym przypadku o to, by w przypadku wsparcia kierowanego na inwestycje o charakterze transportowym (infrastruktura drogowa, infrastruktura transportu zbiorowego), w procesie oceny projektów uwzględniać (np. w postaci dodatkowego kryterium premiującego) aspekt korzyści danego przedsięwzięcia w odniesieniu do zwiększenia dostępności komunikacyjnej szkół i placówek kształcenia zawodowego. Trzeci potencjalny obszar zapewniania rzeczowej komplementarności może odnosić się do wsparcia inwestycyjnego kierowanego do przedsiębiorstw – chodziłoby tutaj o zapewnienie (np. poprzez odpowiednie konstruowanie harmonogramów konkursów lub wprowadzenie ewentualnych preferencji dla wnioskodawców) dostępności dla przedsiębiorstw wsparcia umożliwiającego przygotowanie obecnych lub przyszłych pracowników do obsługi procesów technologicznych, które stanowią efekt zrealizowanej inwestycji.

Drugi analizowany wymiar komplementarności dotyczy jej ewentualnego występowania pomiędzy wsparciem infrastrukturalnym i „miękkim”, które realizowane są w obszarze edukacji zawodowej. Są w ramach Programu przewidziane instrumenty zapewnienia tej komplementarności, ale trudno jest mówić o ich konsekwentnym stosowaniu. Z jednej bowiem

strony, w przypadku wsparcia z EFRR w procedurze aplikacyjnej dotyczącej Działania 9.8 formułowano wymogi dotyczące konieczności powiązania realizowanej inwestycji z działaniami o charakterze „miękkim” finansowanymi ze środków EFS. Taki mechanizm można traktować jako narzędzie zorientowane na zapewnienie komplementarności międzyfunduszowej. Z drugiej jednak strony, podobnego rozwiązania nie stosowano w przypadku wsparcia współfinansowanego ze środków EFS, co siłą rzeczy osłabia skuteczność procesu budowania powiązań pomiędzy projektami infrastrukturalnymi oraz „miękkimi”. Co więcej, ze względu na pojawiające się trudności w skutecznym stosowaniu przywołanego powyżej mechanizmu wiązania działań z obszaru infrastruktury oraz działań „miękkich”, w toku wdrażania Programu dokonano „osłabienia” rzeczzonego mechanizmu, odchodząc od wymogu realizacji komplementarnego projektu w ramach EFS na rzecz dopuszczenia sytuacji, w której wnioskodawca dopiero planuje ewentualny projekt „miękki”. Takie podejście może znacząco utrudnić egzekwowanie komplementarności międzyfunduszowej, czyniąc nieskutecznym obowiązujące mechanizmy jej zapewniania.

Poza tym, nie we wszystkich obszarach wdrażania interwencji dotyczącej edukacji zawodowej założono współwystępowanie wsparcia infrastrukturalnego i „miękkiego” – wsparcie ze środków EFRR występuje w przypadku Działania 9.8 (mającego zasięg ogólny) oraz Działania 9.9 (odnoszącego się do formuły Kontraktów Samorządowych), nie przewidziano go natomiast dla instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, co sprawia, że w ramach ZIT w ogóle nie możemy mieć do czynienia z komplementarnością międzyfunduszową w ramach interwencji dotyczącej edukacji zawodowej. Chodzi tutaj o interwencję wyłącznie w obrębie instrumentu ZIT – dla podmiotów z obszaru ZIT dostępne jest oczywiście wsparcie w Działaniu 9.8 mających charakter ogólnowojeńdzki i poprzez realizację projektów w tym Działaniu, możliwe jest zapewnienie komplementarności międzyfunduszowej.

Zwrócić jednak należy przy tym uwagę na fakt, że dążenie do komplementarności międzyfunduszowej nie musi mieć charakteru bezwzględny. Być może z punktu widzenia celów Programu oraz realnych korzyści dla beneficjentów bardziej istotne od poszukiwania narzędzi komplementarności międzyfunduszowej ograniczającej się do wąskiego obszaru edukacji zawodowej byłoby identyfikowanie innych obszarów komplementarności – np. poprzez możliwość powiązania działań przedsiębiorstw (inwestycyjnych) z kierunkami działań szkoleniowych realizowanych w obszarze kształcenia zawodowego.

Uwzględniając powyższe, wydaje się, że nie ma uzasadnienia dla podejmowania dodatkowych działań, które miałyby zapewnić wyższy niż obecnie poziom komplementarności międzyfunduszowej w ramach Programu w odniesieniu do interwencji dotyczącej edukacji zawodowej. W przyszłym okresie finansowania – w miarę możliwości – należałoby jednak podejmować działania, które umożliwiłyby w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS zwiększenie możliwości dofinansowania działań inwestycyjnych, poprzez podwyższenie w przyszłej perspektywie finansowej obecnego dopuszczalnego poziomu *cross-financingu*. W przypadku edukacji zawodowej zapewnienie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego dla realizacji działań zorientowanych na podwyższenie poziomu wiedzy / uzyskanie kwalifikacji jest niezbędne dla skuteczności tych działań (co zresztą potwierdzają wyniki wcześniejszych analiz identyfikujących problemy infrastrukturalno-sprzętowe jako kluczową barierę ograniczającą możliwość zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego). Z tego względu celowe jest poszerzenie dopuszczalnego pułapu finansowego dla działań o charakterze inwestycyjnym / infrastrukturalnym w projektach „miękkich”. Jest to rozwiązanie bardziej użyteczne oraz mniej złożone formalnie i organizacyjnie niż realizacja oddzielnych projektów („miękkiego” i infrastrukturalnego), które mają odrębne źródło finansowania (EFS i EFRR).

OCENA ADEKWATNOŚCI EDUKACJI ZAWODOWEJ DO POTRZEB REGIONALNEGO RYNKU PRACY

W ramach niniejszego podrozdziału dokonano oceny adekwatności edukacji zawodowej do potrzeb regionalnego rynku pracy. Skoncentrowano się przy tym na dwóch kwestiach. Po pierwsze, na udzieleniu odpowiedzi na pytanie badawcze dotyczące tego, w jakim stopniu kierunki kształcenia zawodowego są dopasowane do potrzeb pracodawców / przedsiębiorców. Po drugie, na ocenie trafności i użyteczności wsparcia kształcenia zawodowego w stosunku do potrzeb przedsiębiorców. W tym drugim przypadku analiza się ogniskuje wokół wcześniej podejmowanych pytań badawczych, które dotyczą poprawności logiki interwencji oraz trafności i użyteczności wsparcia z punktu widzenia poszczególnych grup docelowych, przy czym w tym przypadku analiza dotyczyć będzie grupy docelowej, jaką są przedsiębiorcy / pracodawcy.

Adekwatność oferty kształcenia zawodowego

Analiza zapotrzebowania rynku pracy na określone zawody (z jednoczesnym wskazaniem zawodów, których reprezentantów było lub prawdopodobnie będzie zbyt wielu) w województwie zachodniopomorskim składa się z trzech etapów. W pierwszej kolejności z przedstawienia za pomocą paru źródeł, stanu rynku pracy w kontekście zawodów deficytowych / nadwyżkowych (nazewnictwo może różnić się, w zależności od wykorzystanego źródła), następnie analizy popularności zawodów w szkołach kształcenia zawodowego i na końcu analizy zawodów wspieranych przez Beneficjentów RPO WZ 2014-2020, przeprowadzona na podstawie ich deklaracji (odnośnie wsparcia określonych zawodów) zawartych we wnioskach.

Punktem wyjścia dla niniejszych analiz, są, zbierane co roku dane z Wojewódzkiego Urzędu Pracy, dotyczące sytuacji na rynku pracy, spajane w raporcie, który zawiera wykaz kolejno: zawodów maksymalnie deficytowych, deficytowych, zrównoważonych, nadwyżkowych i maksymalnie nadwyżkowych. Dla wszystkich przedstawionych w raportach WUP lat, funkcjonuje jedna definicja tego podziału: „Zawody deficytowe to zawody, w których liczba dostępnych ofert pracy jest większa od średniego stanu bezrobotnych w danym okresie sprawozdawczym, odsetek długotrwale bezrobotnych w tych zawodach jest nieznaczny, a odpływ bezrobotnych przewyższa ich napływ w danym okresie sprawozdawczym. Zawody maksymalnie deficytowe to zawody, w których nie odnotowano bezrobotnych, czyli wskaźnik dostępności oferty pracy wynosi zero¹⁷. Zawody zrównoważone to zawody, w których liczba ofert pracy jest zbliżona do liczby zarejestrowanych bezrobotnych, odsetek bezrobotnych długotrwale jest nieznaczny, a odpływ bezrobotnych przewyższa ich napływ w danym okresie sprawozdawczym. Zawody nadwyżkowe to zawody, w których występuje przewaga liczebna bezrobotnych nad dostępnymi ofertami pracy, bezrobocie długotrwale jest relatywnie wysokie, a napływ bezrobotnych przewyższa ich odpływ w danym okresie sprawozdawczym. Zawody maksymalnie nadwyżkowe to takie, dla których nie ma żadnych ofert pracy tj. wskaźnik dostępności oferty pracy nie przyjmuje żadnych wartości (dzielenie przez zero).”¹⁸

¹⁷ Wynik „zerowy” wynika z obowiązującego wzoru służącego do obliczania wskaźnika dostępności oferty pracy, gdzie liczba bezrobotnych wynosząca 0, stanowiąca jeden z elementów składowych wzoru skutkuje wynikiem „zerowym”.

¹⁸ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Wydział Badań i Analiz (2017), *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w 2016 roku, raport roczny*, Szczecin, s. 13

Tabela 4. Zawody maksymalnie deficytowe, deficytowe, zrównoważone, nadwyżkowe i maksymalnie nadwyżkowe według danych WUP 2015-2019

Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Farmaceuci bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	Kontrolerzy (sterowniczy) procesów metalurgicznych	Kontrolerzy (sterowniczy) procesów metalurgicznych	Zmywacze okien	Pielęgniarki z tytułem specjalisty
Pracownicy przygotowujący posiłki typu fast food	Uliczni sprzedawcy żywności	Uliczni sprzedawcy żywności	Projektanci aplikacji sieciowych i multimediiów	Robotnicy robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani
Analitycy systemów komputerowych	Farmaceuci bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	Pracownicy przygotowujący posiłki typu fast food	Klasyfikatorzy żywności i pokrewni	Policjanci
Operatorzy urządzeń wiertniczych i wydobywczych ropy, gazu i innych surowców	Pracownicy przygotowujący posiłki typu fast food	Robotnicy robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	Planiści produkcyjni	Lekarze specjaliści (ze specjalizacją II stopnia lub tytułem specjalisty)
Pracownicy świadczący usługi na ulicach	Pracownicy świadczący usługi na ulicach	Projektanci aplikacji sieciowych i multimediiów	Programiści aplikacji	Kierownicy do spraw finansowych
Przedstawiciele handlowi	Kontrolerzy (sterowniczy) procesów przemysłowych gdzie indziej niesklasyfikowani	Pozostali pracownicy zajmujący się sprzętaniem	Urzędnicy do spraw świadczeń społecznych	Magazynierzy i pokrewni
Sortowacze odpadów	Specjaliści do spraw sprzedaży (z wyłączeniem technologii informacyjno-komunikacyjnych)	Maszyniści kolejowi i metra	Meteorolodzy	Dealerzy i maklerzy aktywów finansowych
Monterzy budownictwa wodnego	Magazynierzy i pokrewni	Analitycy systemów komputerowych	Robotnicy robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	Pośrednicy pracy i zatrudnienia
Rękodzielnicy wyrobów z drewna i pokrewnych materiałów	Projektanci aplikacji sieciowych i multimediiów	Projektanci i administratorzy baz danych	Robotnicy zwalczania szkodników i chwastów	Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych
Operatorzy maszyn i urządzeń do przeróbki mechanicznej kopalin	Administratorzy systemów komputerowych	Farmaceuci bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	Funkcjonariusze służby więziennej	Specjaliści do spraw szkoleń zawodowych i rozwoju kadr
Takielarze i monterzy konstrukcji linowych	Projektanci i administratorzy baz danych	Specjaliści do spraw sprzedaży (z wyłączeniem technologii informacyjno-komunikacyjnych)	Kierownicy do spraw badań i rozwoju	Średni personel z dziedziny prawa i pokrewny
Gońcy, bagażowi i pokrewni	Specjaliści do spraw rozwoju systemów informatycznych	Programiści aplikacji	Kontrolerzy (sterowniczy) procesów przemysłowych gdzie indziej niesklasyfikowani	Urzędnicy do spraw świadczeń społecznych
Robotnicy wykonujący prace	Przedstawiciele handlowi	Kontrolerzy (sterowniczy)	Analitycy systemów	Strażacy

Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
proste w hodowli zwierząt		procesów przemysłowych gdzie indziej niesklasyfikowani	komputerowych	
Pracownicy bibliotek, galerii, muzeów, informacji naukowej i pokrewni	Pracownicy usług osobistych gdzie indziej nieklasyfikowani	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani	Magazynierzy i pokrewni	Asystenci nauczycieli
Kierownicy w hotelarstwie	Kierowcy operatorzy wózków widłowych	Magazynierzy i pokrewni	Kierownicy do spraw finansowych	Tynkarze i pokrewni
Operatorzy wprowadzania danych	Audiofonolodzy i logopedzi	Administratorzy systemów komputerowych	Pracownicy obsługi płacowej	Diagności laboratoryjni bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji
Konduktorzy i pokrewni	Pracownicy do spraw rachunkowości i księgowości	Przedstawiciele handlowi	Technicy archiwisów i pokrewni	Szklarze
Operatorzy urządzeń pakujących, znakujących i urządzeń do napełniania butelek	Kierowcy autobusów i motorniczowie tramwajów	Tynkarze i pokrewni	Kowale i operatorzy pras kuźniczych	Robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani
	Technicy sieci internetowych	Monterzy i serwisanci urządzeń elektronicznych	Agenci ubezpieczeniowi	Monterzy gdzie indziej niesklasyfikowani
	Pracownicy sprzedaży i pokrewni gdzie indziej nieklasyfikowani	Sortowacze odpadów	Instruktorzy fitness i rekreacji ruchowej	Operatorzy wprowadzania danych
	Sadownicy	Operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok	Technicy nauk biologicznych (z wyłączeniem nauk medycznych)	Kierownicy w gastronomii
	Wyprawiacze skór, garbarze i pokrewni	Pracownicy sprzedaży i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	Specjaliści do spraw rozwoju systemów informatycznych	Operatorzy sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych
	Pomoce domowe i sprzętaczki	Monterzy izolacji	Pracownicy do spraw kredytów, pożyczek i pokrewni	Instruktorzy fitness i rekreacji ruchowej
	Operatorzy urządzeń do wyrobu masy papierniczej i produkcji papieru	Monterzy linii elektrycznych	Diagności laboratoryjni bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	Wyprawiacze skór, garbarze i pokrewni

Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
	Strażacy	Specjaliści do spraw sieci komputerowych	Rzeczoznawcy (z wyłączeniem majątkowych)	Obuwnicy i pokrewni
	Operatorzy urządzeń do spalania odpadów, uzdatniania wody i pokrewni	Spedytorzy i pokrewni	Hodowcy drobiu	Kreślarze
	Monterzy linii elektrycznych	Spawacze i pokrewni	Pracownicy sprzedaży i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	Technicy nauk chemicznych, fizycznych i pokrewni
	Robotnicy czyszczący konstrukcje budowlane i pokrewni	Kierownicy do spraw logistyki i dziedzin pokrewnych	Pośrednicy pracy i zatrudnienia	Robotnicy leśni i pokrewni
	Sprzedawcy na targowiskach i bazarach	Lekarze specjaliści (ze specjalizacją II stopnia lub tytułem specjalisty)	Monterzy gdzie indziej niesklasyfikowani	Praktykujący niekonwencjonalne lub komplementarne metody terapii
	Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	Rolnicy upraw mieszanych	Formierze odlewniczy i pokrewni	Urzędnicy do spraw podatków
	Piloci statków powietrznych i personel pokrewny	Położne bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	Księgowi	Pracownicy przy pracach przygotowawczych do druku
		Rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani	Pracownicy świadczący usługi na ulicach	Pracownicy usług osobistych gdzie indziej niesklasyfikowani
		Operatorzy urządzeń do wyrobu masy papierniczej i produkcji papieru	Kierownicy do spraw sportu, rekreacji i rozrywki	Operatorzy urządzeń wiertniczych i wydobywczych ropy, gazu i innych surowców
		Kierownicy do spraw technologii informatycznych i telekomunikacyjnych	Kompozytorzy, artyści muzycy i śpiewacy	Odczytujący liczniki i wybierający monety z automatów
		Pracownicy do spraw transportu	Filozofowie, historycy i politolodzy	Opiekunowie dziecięcy
		Środowiskowi pracownicy ochrony zdrowia	Farmaceuci specjaliści	Kierownicy do spraw obsługi biznesu i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani
		Technicy sieci internetowych	Kierownicy w instytucjach usług wyspecjalizowanych gdzie indziej niesklasyfikowani	Monterzy linii elektrycznych
		Kierownicy w hotelarstwie	Operatorzy maszyn i urządzeń	Pracownicy do spraw transportu

Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
			do przeróbki mechanicznej kopalni	
			Rękodzielnicy wyrobów z drewna i pokrewnych materiałów	Robotnicy czyszczący konstrukcje budowlane i pokrewni
			Robotnicy wykonujący proste prace polowe	Operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok
			Ratownicy medyczni	Robotnicy wykonujący prace proste w ogrodnictwie i sadownictwie
			Pracownicy do spraw statystyki, finansów i ubezpieczeń	Robotnicy budowy dróg
			Monterzy i serwisanci urządzeń elektronicznych	Księgowi
			Robotnicy wykonujący prace proste przy uprawie roślin i hodowli zwierząt	Stewardzi
			Operatorzy sieci i systemów komputerowych	Inżynierowie górnictwa i metalurgii
			Opiekunowie zwierząt domowych i pracownicy zajmujący się zwierzętami	
			Pracownicy obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowani	
			Kierownicy w instytucjach finansowych i ubezpieczeniowych	
			Kierownicy produkcji w rolnictwie i leśnictwie	
			Operatorzy urządzeń pakujących, znakujących i urządzeń do napełniania butelek	
			Monterzy sprzętu elektrycznego	
			Ustawiacze i operatorzy maszyn do obróbki i produkcji wyrobów	

Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
			z drewna	
			Monterzy konstrukcji budowlanych i konserwatorzy budynków	
			Maszyniści i operatorzy maszyn i urządzeń dźwigowo-transportowych i pokrewni	
			Robotnicy pracujący przy przeładunku towarów	
			Producenci filmowi, reżyserzy i pokrewni	
			Prowadzący pojazdy ciągnięte przez zwierzęta	
			Literaci i inni autorzy tekstów	
			Aktorzy cyrkowi i pokrewni	

Źródło: Raport „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w 2015-2019 roku”, Szczecin 2016-2020, WUP; Zawody: maksymalnie deficytowe, deficytowe, zrównoważone, nadwyżkowe i maksymalnie nadwyżkowe.

Na przestrzeni lat 2015-2019, sytuacja na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim była dość dynamiczna, co jest dostrzegalne, patrząc na ilość zawodów określanych jako „deficytowe” w tym okresie. W roku 2015 zawodów tych było 3, rok później 13, następnie 24, 26 i w końcu w 2019 roku takich zawodów było 17. Zawody określane jako „zrównoważone”, utrzymywały się za to na jednostkowych przypadkach, jednak znów duże zróżnicowanie dostrzegane jest w przypadku zawodów „nadwyżkowych”: 11 (2015), 11 (2016), 9 (2017), 26 (2018) i 22 (2019).

Rok 2019 był w województwie zachodniopomorskim rokiem deficytu głównie zawodów medycznych (pielęgniarek, lekarzy specjalistów i diagnostów laboratoryjnych), policjantów i strażaków. Pozostałe zawody uznane za deficytowe stanowiły już tylko poszczególne elementy większych branż, np. budowlanej: szklarze, tynkarze i pokrewni czy robotnicy robót stanu surowego. W tym roku nie pojawił się ani jeden zawód określany jako maksymalnie deficytowy. Warte odnotowania jest, że w porównaniu z poprzednimi latami, z listy zawodów deficytowych w 2019 zniknęły zawody z branży IT (projektanci aplikacji, programiści aplikacji, analitycy systemów komputerowych).

Przechodząc do następnego źródła danych odnośnie sytuacji na rynku pracy województwa zachodniopomorskiego, z badania przeprowadzonego przez GUS (które odbywało się w okresie od połowy czerwca do końca lipca 2018 r.), wynika, że w województwie zachodniopomorskim, w zawodach znajdujących się w KZSZ (Klasyfikacji Zawodów Szkolnictwa Zawodowego) pracowało 195,4 tys. osób. Ponad 1/5 z nich stanowili sprzedawcy, następnie dopiero prawie 1/10 kierowcy mechanicy. Wszystkie kolejne kategorie zawodowe stanowiły liczebności najwyżej czterocyfrowe. Warte odnotowania mogą jeszcze być te, które były reprezentowane były przez więcej niż 5 tys. pracowników: technik administracji (8425), technik ekonomista (6860), technik prac biurowych (5672), magazynier-logistyk (5193) i przetwórcy ryb (5030).

Tabela 5. Liczba poszukiwanych pracowników ogółem (z ostatnich 6 miesięcy) według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które wykazały poszukiwanie pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba poszukiwanych pracowników w zawodach KZSZ na jednostkę, która wykazała poszukiwanie pracowników w zawodach KZSZ	Liczba poszukiwanych pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Sprzedawca	1147	2,0	2289	13	2276	850	877	562
Kierowca mechaniczny	572	3,0	1711	49	1662	441	407	863
Monter izolacji budowlanych	173	5,3	910	0	910	0	90	820
Cieśla	73	10,0	731	0	731	50	1	680
Kelner	144	4,3	612	12	600	70	92	450
Kucharz	293	1,8	522	41	481	58	186	278
Przetwórcza ryb	64	7,7	491	0	491	146	345	0
Mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej	39	11,5	448	0	448	274	160	14
Mechanik-monter maszyn i urządzeń	90	4,6	418	41	377	141	77	200
Magazynier-logistyk	68	5,6	383	1	382	304	79	0
Reszta zawodów razem	2656	2,6	6967	1364	5603	3321	1516	2130
Wszystkie zawody razem	5319	2,9	15482	1521	13961	5655	3830	5997

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Według danych GUS, liczba poszukiwanych pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ, ogółem z „ostatnich 6 miesięcy”, wynosiła 15,5 tys., z czego 14 tys. było potrzebnych w podmiotach sektora prywatnego. W pierwszym półroczu, roku 2018 najwięcej poszukiwanych było sprzedawców (ponad 2 tys.), następnie kierowców mechanicznych (1,7 tys.).

Dane z GUS nawiązują również do planów przedsiębiorców odnośnie zatrudniania. W połowie 2018 roku 4 tys. podmiotów planowało w perspektywie rocznej zatrudnić 12,4 tys. pracowników KZSZ. Średnio możemy wobec tego mówić, że jedna jednostka planowała w tej perspektywie czasowej zatrudnić około 3 pracowników (spośród zawodników wykonujących zawody zgodne z KZSZ). Wśród najliczniej potencjalnie poszukiwanych zawodów znajdują się takie, które najbardziej zbliżone są do tego wyniku średniej, jak kucharz (z wynikiem 4,3 zaplanowanych przyjęć pracowników) oraz kierowca mechaniczny (2,4), ale też takie, które są mocno oddalone od

średniej, takie jak mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej (średnia dla tego zawodu: 13,6 pracowników).

Wgląd na prognozy sytuacji w roku 2020, w kontekście zawodów deficytowych i nadwyżkowych ujawniły jeszcze dwa raporty dotyczące tych zagadnień: „Barometr zawodów 2020”¹⁹ oraz „Obwieszczenie MEN, w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy”²⁰.

Zaczynając od Barometru zawodów, warto wspomnieć o metodologię jaka została przyjęta do prowadzenia analiz na jego potrzeby: „Podstawowym źródłem informacji o liczbie zarejestrowanych bezrobotnych i ofert pracy według zawodów i specjalności wykorzystywanym w monitoringu na poziomie kraju są dane pochodzące z systemów informatycznych stosowanych w urzędach pracy. Z uwagi na fakt, że dane te stanowią zaledwie pewną część informacji na temat rynku pracy, w monitoringu wykorzystywane są również dane z prowadzonego przez wojewódzkie urzędy pracy badania ofert pracy w Internecie, dane z badania kwestionariuszowego przedsiębiorstw przeprowadzanego przez powiatowe urzędy pracy oraz dane implementowane z systemu prognostyczno-informacyjnego www.prognozowaniezatrudnienia.pl.”

Ta analiza, dla roku 2020 sugeruje umiejscowienie zdecydowanie więcej zawodów deficytowych oraz zrównoważonych, niż robiły to dane pochodzące z raportów WUP dla lat 2015-2019. Pod względem różnorodności, również można dostrzec różnice z tamtymi danymi. Według Barometru zawodów 2020, w województwie zachodniopomorskim, jako zawody deficytowe przeważały te powiązane z budownictwem lub pracami wykończeniowymi, czy renowacjami (takie jak betoniarze, brukarze, spawacze, ślusarze, dekarze, elektrycy czy monterzy operatorzy i mechanicy sprzętu, itp.) – czyli uczone w szkołach zawodowych. Inne, występujące pośród zawodówuczonych w tych szkołach, a które uznane zostały za deficytowe stanowią: cukiernicy, fryzjerzy kelnerzy i barmani, kierowcy, kucharze, i inni, pochodzący z bardziej rozproszonych branż niż te podane wcześniej.

¹⁹ „Barometr zawodów 2020. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2019

²⁰ Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 stycznia 2020 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy”, Monitor Polski 2020, poz. 106

Dane pochodzące z Ministerstwa Edukacji Narodowej, wykazane w Obwieszczeniu z dnia 24.01.2020r., odwołują się już tylko do podziału na „istotne zapotrzebowanie” oraz „umiarkowane zapotrzebowanie”. Sam cel i charakter tego zestawienia oddaje jeden z punktów Obwieszczenia: „Prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, zwana dalej „prognozą”, stanowi syntetyczne ujęcie różnych źródeł opisujących tendencje na rynku pracy w kontekście strategii rozwoju państwa i regionów.” Zawodów, które znalazły się w kategorii „istotnego zapotrzebowania” było 93 (zatem znacznie więcej niż rok wcześniej, kiedy mowa była o 51 takich zawodach), natomiast tych, które przypisano do „umiarkowanego zapotrzebowania” 66 (czyli mniej niż przed rokiem, kiedy było ich 97). Tutaj również, wśród deficytowych mamy w zdecydowanej większości do czynienia z zawodami typowo budowlanymi, monterami, mechanikami i operatorami pojazdów, elektrykami, etc., ale również reprezentującymi branżę gastronomiczno – turystyczną, związanych z programowaniem, spedytorami albo nawet spośród zawodów nie pojawiających się we wcześniejszych zestawieniach: opiekunowie, rolnicy i wiele innych. Jest to zestawienie znów o wiele obszerniejsze niż parę poprzednich, co może wynikać z samego celu prognozy, która ma bardziej charakter dostarczania przesłanek do kształtowania oferty szkolnictwa branżowego.

Etap drugi badania sytuacji na rynku pracy wobec kształcenia zawodowego, stanowi sporządzona według stanu na 21.04.2020 r. analiza danych pochodzących ze SIO (Systemu Informacji Oświatowej) – dotyczących popularności zawodów w szkołach zajmujących się kształceniem zawodowym. Analiza ta ukazuje 118 zawodów docelowo kształconych w województwie zachodniopomorskim, udział szkół prowadzących kształcenie w tych zawodach w ogóle szkół kształcenia zawodowego (wystarczy jeden uczeń kształcony w danym zawodzie, żeby szkoła była zaliczana jako taka) oraz procentową strukturę uczniów kształcących się w danych zawodach.

Tabela 6. Ranking popularności zawodów w szkołach kształcenia zawodowego

Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów	Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów
1	Technik informatyk	18,62%	13,82%	60	Technik chłodnictwa i klimatyzacji	0,53%	0,16%
2	Technik żywienia i usług gastronomicznych	13,83%	7,40%	61	Fotograf	5,32%	0,16%
3	Technik logistyki	9,04%	6,61%	62	Technik technologii żywności	0,53%	0,15%

Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów	Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów
4	Technik hotelarstwa	12,77%	5,79%	63	Technik agrobiznesu	0,53%	0,15%
5	Mechanik pojazdów samochodowych	27,66%	4,73%	64	Blacharz samochodowy	6,38%	0,14%
6	Kucharz	35,64%	4,70%	65	Lakiernik	7,45%	0,14%
7	Technik ekonomista	9,04%	4,28%	66	Magazynier-logistyk	1,60%	0,13%
8	Technik pojazdów samochodowych	5,85%	3,48%	67	Technik budowy jednostek pływających	0,53%	0,11%
9	Fryzjer	23,40%	3,04%	68	Technik inżynierii sanitarnej	0,53%	0,11%
10	Technik obsługi turystycznej	6,38%	2,21%	69	Krawiec	5,32%	0,11%
11	Sprzedawca	22,34%	2,05%	70	Mechatronik	0,53%	0,10%
12	Technik elektryk	3,72%	1,92%	71	Technik turystyki na obszarach wiejskich	0,53%	0,10%
13	Technik mechatronik	2,66%	1,92%	72	Fototechnik	0,53%	0,10%
14	Technik budownictwa	4,79%	1,75%	73	Technik ogrodnik	0,53%	0,09%
15	Technik nawigator morski	2,13%	1,61%	74	Technik usług kelnerskich	0,53%	0,09%
16	Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	4,79%	1,55%	75	Technik rolnik	0,53%	0,08%
17	Technik spedytor	2,66%	1,43%	76	Ogrodnik	2,13%	0,08%
18	Technik weterynarii	3,19%	1,40%	77	Technik żeglugi śródlądowej	0,53%	0,08%
19	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	10,11%	1,39%	78	Mechanik-operator maszyn do produkcji drzewnej	1,60%	0,07%
20	Technik organizacji reklamy	4,26%	1,36%	79	Tapicer	2,66%	0,07%
21	Technik mechanik okrętowy	2,13%	1,36%	80	Technik budownictwa okrętowego	0,53%	0,05%
22	Technik usług fryzjerskich	3,19%	1,35%	81	Technik eksploatacji portów i terminali	0,53%	0,05%
23	Technik architektury krajobrazu	4,79%	1,33%	82	Lakiernik samochodowy	4,26%	0,05%
24	Elektryk	19,68%	1,32%	83	Technik dróg kolejowych i obiektów inżynierskich	0,53%	0,05%
25	Technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki	2,13%	1,21%	84	Technik rachunkowości	0,53%	0,04%
26	Stolarz	19,15%	1,09%	85	Technik turystyki wiejskiej	0,53%	0,04%
27	Technik handlowiec	3,19%	1,07%	86	Pracownik obsługi hotelowej	1,06%	0,04%
28	Technik elektronik	2,13%	0,97%	87	Technik budownictwa kolejowego	0,53%	0,04%
29	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	2,13%	0,91%	88	Technik budowy dróg	0,53%	0,04%
30	Technik organizacji turystyki	3,19%	0,91%	89	Technik budownictwa wodnego	0,53%	0,03%
31	Technik mechanik	3,72%	0,88%	90	Złotnik-jubiler	1,06%	0,03%
32	Ślusarz	13,30%	0,87%	91	Elektronik	1,60%	0,03%
33	Cukiernik	19,15%	0,84%	92	Szcutnik	0,53%	0,03%
34	Technik fotografii i multimediiów	1,60%	0,77%	93	Technik dróg i mostów kolejowych	0,53%	0,03%
35	Technik technologii drewna	1,60%	0,75%	94	Rolnik	2,13%	0,02%
36	Technik reklamy	2,13%	0,73%	95	Technik drogownictwa	0,53%	0,02%
37	Elektromechanik pojazdów samochodowych	9,57%	0,70%	96	Technik ortopeda	0,53%	0,02%

Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów	Lp.	Zawód	Udział szkół prowadzących kształcenie	Struktura uczniów
38	Kierowca mechanik	1,60%	0,61%	97	Monter jachtów i łodzi	0,53%	0,02%
39	Technik teleinformatyk	0,53%	0,60%	98	Pracownik pomocniczy stolarza	0,53%	0,01%
40	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych	1,60%	0,58%	99	Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych	0,53%	0,01%
41	Mechanik-monter maszyn i urządzeń	4,79%	0,48%	100	Operator maszyn leśnych	1,06%	0,01%
42	Elektromechanik	8,51%	0,47%	101	Technik analityk	0,53%	0,01%
43	Technik cyfrowych procesów graficznych	1,60%	0,47%	102	Cieśla	1,06%	0,01%
44	Operator obrabiarek skrawających	7,45%	0,39%	103	Dekarz	1,60%	0,01%
45	Technik geodeta	1,06%	0,37%	104	Pracownik pomocniczy mechanika	0,53%	0,01%
46	Technik ochrony środowiska	2,13%	0,35%	105	Wędliniarz	1,06%	0,01%
47	Murarz-tylnkarz	11,70%	0,33%	106	Betoniarz-zbrojarz	1,06%	0,01%
48	Technik programista	1,06%	0,31%	107	Intrroligator	0,53%	0,01%
49	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	4,79%	0,28%	108	Operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych	0,53%	0,01%
50	Technik lotniskowych służb operacyjnych	0,53%	0,28%	109	Przetwórcza mięsa	1,06%	0,01%
51	Technik leśnik	1,06%	0,27%	110	Jeździec	0,53%	0,003%
52	Technik robót wykończeniowych w budownictwie	1,06%	0,25%	111	Kamieniarz	0,53%	0,003%
53	Technik technologii chemicznej	1,06%	0,25%	112	Mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych	0,53%	0,003%
54	Technik automatyk	1,06%	0,24%	113	Mechanik motocyklowy	0,53%	0,003%
55	Monter sieci i instalacji sanitarnych	10,11%	0,22%	114	Operator procesów intrroligatorskich	0,53%	0,003%
56	Kelner	2,13%	0,21%	115	Pracownik pomocniczy gastronomii	0,53%	0,003%
57	Piekarz	13,30%	0,20%	116	Pracownik pomocniczy ślusarza	0,53%	0,003%
58	Technik hodowca koni	0,53%	0,19%	117	Pszczelarz	0,53%	0,003%
59	Technik renowacji elementów architektury	0,53%	0,17%	118	Technik masażysta	0,53%	0,003%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO; dane za rok szkolny 2019/2020 według stanu na stan na 21.04.2020 r.; szkoły – n=188 (odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ szkoły prowadzą kształcenie w więcej niż jednym zawodzie); uczniowie – n=33353

Jedenaście najpopularniejszych zawodów (mających ponad dwuprocentowy udział uczniów wśród wszystkich uczniów tych szkół ogółem) najlepiej pokazuje trendy z punktu widzenia niniejszych analiz. Są to: technik informatyk (13,82%), technik żywienia i usług gastronomicznych (7,40%), technik logistyk (6,61%), technik hotelarstwa (5,79%), mechanik pojazdów samochodowych (4,73%), kucharz (4,70%), technik ekonomista (4,28%), technik pojazdów samochodowych (3,48%), fryzjer (3,04%), technik obsługi turystycznej (2,21%), sprzedawca

(2,05%). Warto przy tym zwrócić uwagę, że w porównaniu z analizą prowadzoną na potrzeby I edycji badania powyższy ranking w grupie zawodów o największym udziale kształconych uczniów nie zmienił się znacząco (poniżej pułapu 2% spadły dwa zawody: technik elektryk i technik organizacji reklamy; nastąpiły nieznaczne rotacje pomiędzy pozycjami w ramach rankingu popularności poszczególnych zawodów; wskaźnik odsetka kształconych w danym zawodzie uczniów w większości przypadków uległ nieznacznej zmianie). Świadczy to o tym, że w analizowanym okresie czasu dominujący profil kształcenia zawodowego w woj. zachodniopomorskim nie uległ znaczącym zmianom.

Patrząc na popularność powyższych kierunków kształcenia zawodowego oraz udział szkół prowadzących to kształcenie, można stwierdzić, że przynajmniej te najpopularniejsze odpowiadają na potrzeby zapotrzebowania na rynku pracy. Zestawiając dane z SIO z danymi z lat 2015-2017 WUP, 2018 GUS, czy danych MEN, można zauważyć, iż dotyczy to kształcenia w kierunkach informatycznych, gastronomiczno-hotelarskich, fryzjerskich, dotyczących sprzedaży bądź prowadzenia napraw lub obsługi pojazdów. Istnieje oczywiście różnica między precyzją przewidywania tego jak skutecznie na rozwiązanie problemu deficytu fryzjerów w województwie zachodniopomorskim wpłynie popularność kształcenia w kierunku o tej samej nazwie, a tym jak problem deficytu programistów aplikacji naprawi kontynuacja nauki lub zasilenie rynku pracy przez osoby z zawodem technik informatyk. Przystawiając do siebie dane dotyczące deficytów i nadwyżek, należy jednak na dane z SIO patrzeć jak na tendencję do rozwoju w danym kierunku. Szkoły kształcenia zawodowego są bowiem albo jednym z etapów kształcenia: który może być kontynuowany w szkole wyższej albo może być sposobem na zdobycie ogólnej wiedzy i umiejętności dotyczących tego, co dany zawód ma do zaoferowania, po to by łatwiej móc się w niego wdrożyć. Dla przykładu, zawód taki jak agent ubezpieczeniowy, pojawiający się we wszystkich latach 2015-2017 jako deficytowy, nie jest uczony w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, jednak są kierunki, które mogą stanowić odpowiedni fundament pod kierowanie kariery w tym kierunku (np. kształcąc się w kierunku technika handlowca). Ostatni etap analizy opierał się na analizie wniosków o dofinansowanie. Zawody wspierane w ramach przeanalizowanych wniosków, zostały na początku pogrupowane na podstawie kategoryzacji Rozporządzenia MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego²¹.

²¹ Rozporządzenie MEN, z dnia 13 marca 2017 r., w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, Warszawa, dnia 23 marca 2017 r., Poz. 622

Tabela 7. Najczęściej wspierane zawody wyodrębnione z wniosków o dofinansowanie, projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania

Wspierany zawód	Liczba wskazań
Technik informatyk	71
Kucharz	43
Kelner	35
Technik mechanik	34
Technik żywienia i usług gastronomicznych	32
Technik hotelarstwa	25
Formierze odlewniczy, spawacze, blacharze, monterzy konstrukcji metalowych i pokrewni	22
Elektryk	20
Operatorzy pojazdów wolnobieżnych i pokrewni	18
Stolarz	18
Technik budownictwa	17
Technik logistyk	17
Fryzjer	16
Murarz-tylnkarz	15
Technik ekonomista	14
Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	14
Średni personel do spraw zdrowia	13
Cukiernik	12
Kierowca mechanik	12
Operator obrabiarek skrawających	12

Źródło: Wnioski o dofinansowanie projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania, opracowanie własne

W celu łatwiejszej analizy można wyodrębnić niektóre zawody spośród wszystkich wspieranych we wnioskach o dofinansowanie w celu stworzenia większych grup branżowych. Przykładowo, stosując takie grupowanie, można stwierdzić, że jest sześć ogólnych obszarów zawodowych, wspieranych najczęściej w projektach RPO WZ 2014-2020: zawody informatyczno-programistyczne (np. technik informatyk, technik grafiki i poligrafii cyfrowej), zawody kelnersko-hotelarskie (np. kelner, technik hotelarstwa), zawody gastronomiczne (np. kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych, cukiernik), zawody budowlane (np. technik budownictwa, stolarz, murarz-tylnkarz), mechanicy i operatorzy maszyn (np. technik mechanik, operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych), elektrycy (np. elektronik, elektromechanik).

Jeśli zatem spojrzeć na projekty RPO WZ 2014-2020, dotyczące wsparcia kształcenia zawodowego, jak na uzupełnianie niedoborów na rynku pracy, to są one najczęściej trafne. Nawet analizując podane w powyższej tabeli wspierane zawody pojedynczo, trudno jest którykolwiek z nich określić jako zbędny lub potencjalnie słabo wpływający na uzupełnianie deficytów. Spośród najpopularniejszych zawodów według danych SIO (mających strukturę

uczniów wyższą niż 2%; jest ich 11), większość z nich relatywnie często pojawiała się we wnioskach o dofinansowanie.

Podsumowując wyniki zebranych danych dotyczących zapotrzebowania na rynku pracy (z WUP, GUS oraz MEN), danych ze SIO pokazujących popularność poszczególnych kierunków kształcenia oraz skategoryzowanych według KZIS zawodów, które jako wspierane znalazły się we wnioskach o dofinansowanie projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania), można na pewno zauważyć dość ścisłą współzależność między stanem faktycznym oraz potrzebami rynku pracy w województwie zachodniopomorskim, a popularnością poszczególnych kierunków nauczania w szkołach kształcenia zawodowego oraz częstością chęci wspierania określonych grup zawodowych przez beneficjentów Działań dotyczących kształcenia zawodowego RPO WZ 2014-2020. Mechanizm uzupełniania niedoborów na rynku pracy zdaje się najlepiej funkcjonować wobec zawodów informatycznych, programistycznych, gastronomicznych, hotelarskich, fryzjerskich, związanych z mechaniką pojazdów, elektryką czy sprzedażą. Z drugiej strony zdarzają się sytuacje, gdzie istnieje zapotrzebowanie na określony zawód, a nie pojawia się on często zarówno w szkołach zawodowych oraz we wnioskach o dofinansowanie – dobrym przykładem są tu przetwórcy ryb lub operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok – ci ostatni dobrze też obrazują sytuację pojawienia się w jednym danym roku zawodu dość wąskiego tematycznie, żeby prawdopodobnie następnego roku, jako deficytowy już się nie pojawić. Zarówno szkoły zawodowe jak i beneficjenci działają w dużej mierze na obszarze, w którym muszą dokonywać zwykle bezpiecznych decyzji z perspektywy potrzeb rynku pracy, więc ich działania w zdecydowanej większości na te potrzeby odpowiadają.

Trafność i użyteczność wsparcia kształcenia zawodowego w stosunku do potrzeb przedsiębiorców

Wyniki prowadzonych analiz wskazują, iż w woj. zachodniopomorskim mamy do czynienia z szeroką ofertą kształcenia zawodowego, zarówno w aspekcie ilości szkół i placówek kształcenia zawodowego, jak i liczby i różnorodności dostępnych profili kształcenia²². Z drugiej jednak

²² Ibidem

strony występują duże zróżnicowania terytorialne dotyczące zarówno dostępności kształcenia zawodowego, jak i jego różnorodności na danym obszarze²³.

Tak naprawdę jednak z punktu widzenia oceny kształcenia zawodowego kluczowa jest ocena jego dostosowania do potrzeb rynku pracy oraz specyfiki województwa. Wyniki prowadzonych analiz wskazują na to, iż występują w tym zakresie problemy, które przekładają się nie tylko na fakt, iż przedsiębiorcy postrzegają ofertę kształcenia zawodowego jako nieadekwatną do swoich potrzeb i oczekiwań, ale że oferta ta nie jest także w pełni dostosowana do specyfiki regionalnej, np. kierunków rozwojowych wyznaczanych przez dokumenty strategiczne²⁴.

W tym kontekście za niewystarczające uznać należy, wskazywane w prowadzonych badaniach i analizach, najczęściej występujące formy współpracy pomiędzy szkołami i placówkami edukacyjnymi a przedsiębiorcami, takie jak: pozyskiwanie opinii dotyczących poziomu przygotowania absolwentów; udostępnianie przez pracodawców stanowisk do nauki zawodu; szkolenia/praktyki/staże dla nauczycieli zawodów; zatrudnianie absolwentów²⁵. Brakuje tutaj takich form kooperacji, które byłyby zorientowane na monitorowanie i prognozowanie zapotrzebowania na określone profile kształcenia.

Należy przy tym podkreślić, że wcześniejsze analizy w zakresie trafności i użyteczności ewaluowanej interwencji wskazywały na jej trafność i użyteczność także w odniesieniu do grupy przedsiębiorców i pracodawców. W badaniu jakościowym przedsiębiorcy sygnalizowali jednak występowanie określonych problemów, które nie dotyczą wyłącznie wsparcia w obszarze edukacji zawodowej realizowanego w RPO WZ 2014-2020, ale bardziej ogólnych relacji pomiędzy sektorem przedsiębiorstw oraz systemem edukacji zawodowej. Pierwsza kwestia problemowa dotyczy adekwatności regionalnego profilu kształcenia zawodowego do potrzeb i oczekiwań sektora przedsiębiorstw. Przeprowadzone na potrzeby niniejszego raportu analizy wskazują, że mniejszym problemem jest w tym przypadku struktura kształcenia identyfikowana poprzez kierunki i zawody, w których odbywa się kształcenie. Większe ograniczenie stanowi jakość (aktualność, praktyczny charakter, adekwatność do realnych problemów rynkowych itd.)

²³ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2014) Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim, Szczecin, s. 6

²⁴ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2011) Powiązania systemu edukacji z potrzebami przedsiębiorców, Szczecin, ss. 6-7

²⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (2014) Diagnoza oferty i potrzeb placówek edukacyjnych województwa zachodniopomorskiego w obszarze szkolnictwa zawodowego, Szczecin, s. 134

procesu kształcenia. Ewaluowana interwencja częściowo pozwala na zniwelowanie tego problemu, ale uzasadnione byłoby wdrożenie dodatkowych działań, które miałyby na celu jej optymalizację. W przyszłym okresie finansowania należałoby podejmować działania zwiększające zaangażowanie sektora przedsiębiorstw nie tylko w aspekcie współpracy z placówkami oświatowymi / organami prowadzącymi realizującymi projekty dotyczące kształcenia zawodowego, ale także poprzez zwiększenie stopnia partycypacji podmiotów reprezentujących sektor przedsiębiorstw jako realizatorów projektów w tym obszarze. Realizacja projektów przez podmioty reprezentujące sektor przedsiębiorstw, nie zaś przez organy prowadzące / placówki oświatowe pozwala na ograniczenie skali sygnalizowanych w badaniu problemów z dostosowaniem profilu kształcenia zawodowego do realnych (bieżących i przyszłych) oczekiwań sektora przedsiębiorstw. Ewentualne zwiększenie zaangażowania podmiotów reprezentujących sektor przedsiębiorstw (zrzeszenia przedsiębiorców, izby gospodarcze, izby rzemieślnicze) mogłoby być realizowane poprzez określone preferencje na etapie procedury aplikacyjnej dla przedsięwzięć realizowanych przez ten typ podmiotów (lub realizowanych przez partnerstwo uwzględniające udział partnera reprezentującego ten typ podmiotów) lub – w przypadku wsparcia realizowanego z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych – poprzez podejmowanie działań włączających ten typ podmiotów w opracowanie dokumentów strategicznych stanowiących podstawę do późniejszego opracowywania założeń i koncepcji projektowych. W tym drugim przypadku szczególnego znaczenia nabiera wcześniejsze zalecenie dotyczące rozważania zastosowania trybu pozakonkursowego – umożliwiłby on wcześniejsze opracowanie koncepcji projektów, które miałyby zapewnić finansowanie ze środków RPO (co z kolei stanowiłoby formę zachęty dla wspomnianego typu podmiotów do realizacji przedsięwzięć w obszarze edukacji zawodowej).

Druga kwestia problemowa dotycząca bezpośrednio ewaluowanej interwencji dotyczy podejścia do uzasadniania realizacji projektów, które mają otrzymać dofinansowanie. W prowadzonej ocenie i weryfikacji składanych wniosków o dofinansowanie, należy dążyć do zmiany podejścia w zakresie oceny uzasadnienia dla realizacji określonego rodzaju projektów. Jako szczególnie użyteczne merytorycznie należy traktować wyniki badań realizowanych wśród przedsiębiorców lub organizacji reprezentujących sektor przedsiębiorstw. Premiować należy podejście partycypacyjne, uwzględniając podejście typu *foresight* lub procesy przedsiębiorczego odkrywania. W mniejszym stopniu należy dopuszczać bazowanie w diagnozowaniu potrzeb i problemów uzasadniających realizację projektu na danych z zasobów Polskiej Statystyki

Publicznej oraz – w szczególności – prowadzonego monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Wdrożenie niniejszego rozwiązania pozwoliłoby na zwiększenie stopnia dostosowania do rzeczywistych i bieżących potrzeb sektora przedsiębiorstw, przewyciężając jednocześnie różnego rodzaju problemy i ograniczenia wynikające z wykorzystywania wspomnianych powyżej danych z zasobów Polskiej Statystyki Publicznej oraz monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Wprawdzie wprowadzane modyfikacje Prawa Oświatowego włączają do systemu monitorowania sytuacji w obszarze edukacji zawodowej prognozę zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego (która stanowić będzie podstawę np. do określenia wielkości subwencji budżetowej na prowadzenie kształcenia zawodowego), nie ma jednak przeciwwskazań, by w procesie oceny wniosków o dofinansowanie dotyczących edukacji zawodowej premiować rozwiązania bazujące na bardziej wyrafinowanych i uwzględniających lokalny kontekst metodach pozyskiwania informacji o zapotrzebowaniu na pracowników o określonych zawodach i określonych kwalifikacjach.

Dodatkowo, należy podejmować działania, które zwiększą atrakcyjność dla przedsiębiorców tych form wsparcia, które pozwalają w sposób najbardziej ścisły wiązać sektor przedsiębiorstw i sektor edukacji zawodowej. Innymi słowy, należy wprowadzić rozwiązania zwiększające atrakcyjność wsparcia w formule staży i praktyk dla poszczególnych kategorii interesariuszy, w tym: dla przedsiębiorstw. Formuła staży i praktyk – stanowiąca uzupełnienie kształcenia realizowanego w placówce oświatowej – stanowi najbardziej zaawansowaną formę wdrażania dualnego podejścia do edukacji zawodowej. W związku z tym należy rozważyć podjęcie działań, które zwiększyłyby atrakcyjność tej formy wsparcia dla poszczególnych kategorii interesariuszy, np.: wprowadzenie preferencji dla przedsięwzięć zakładających wydłużanie czasu trwania praktyk / staży; wprowadzenie możliwości okresowego zatrudnienia subsydiowanego po zakończeniu stażu (w przypadku dopuszczenia tego rodzaju formy pomocy przez regulacje nadrzędne); wprowadzenie form wsparcia zakładających możliwość dofinansowania kosztów dojazdów / zakwaterowania dla uczestników stażu.

DOBRE PRAKTYKI W REALIZACJI PROJEKTÓW

Poniżej przedstawiono dobre praktyki w realizacji projektów dotyczących kształcenia zawodowego, które przeprowadzono w oparciu o finansowanie ze środków RPO WZ 2014-2020. Na katalog dobrych praktyk składają się dwie grupy przedsięwzięć. Pierwsza grupa (zidentyfikowana i poddana analizie w ramach pierwszej edycji badania) to projekty posiadające

w swoim zakresie rozwiązania o charakterze innowacyjnym, stanowiące wyraz nowatorskiego podejścia do wsparcia szkolnictwa zawodowego. Grupa druga (zidentyfikowana i poddana analizie w ramach drugiej edycji badania) to projekty, w których uzyskano znaczące efekty lub efekty, których charakter sprawia, iż możemy mówić o sukcesie projektu. W tym drugim przypadku celem opisu dobranych dobrych praktyk była identyfikacja i analiza czynników, które pozwoliły na osiągnięcie wysokiego poziomu skuteczności dofinansowanych przedsięwzięć. W odniesieniu do dwóch projektów, zostały one uwzględnione zarówno w pierwszej, jak i drugiej edycji badania (po ich uwzględnieniu w edycji pierwszej okazało się, że w ramach drugiej edycji badania uplasowały się one wysoko w rankingu skuteczności, a jednocześnie w toku przeprowadzonego wywiadu zidentyfikowano w przypadku tych przedsięwzięć dodatkowe elementy / mechanizmy, które mogą być traktowane jako dobra praktyka, a które nie zostały w sposób pogłębiony uwzględnione w edycji pierwszej).

Projekty na potrzeby studiów przypadku wyselekcjonowano po analizie wyników badań ilościowych i jakościowych oraz w oparciu o zapisy wniosków o dofinansowanie. Jednocześnie, w odniesieniu do każdego opisywanego projektu (dobrej praktyki) przeprowadzono uzupełniające wywiady ITI z realizatorami analizowanych przedsięwzięć.

Pierwsza edycja badania – Projekty posiadające w swoim zakresie rozwiązania o charakterze innowacyjnym, stanowiące wyraz nowatorskiego podejścia do wsparcia szkolnictwa zawodowego

Projekt 1

Dobra praktyka: Klasy patronackie

Informacje o projekcie

Oś priorytetowa: VIII. Edukacja

Działanie: 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego

Projektodawca: Powiat gryfiński

Tytuł projektu: Inwestycja w kształcenie zawodowe – inwestycją w przyszłość!

Okres realizacji projektu: 01.09.2018 - 31.08.2020r.

Cele projektu: Głównym celem projektu jest wzrost konkurencyjności na rynku pracy uczniów Technikum oraz Branżowej Szkoły wchodzących w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie, poprzez podnoszenie przez nich umiejętności i uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

Grupa docelowa projektu: 76 uczniów Technikum (K 36, M 40); 26 uczniów Branżowej Szkoły wchodzących w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie.

Realizacja dobrej praktyki

Szkoła będąca beneficjentem i pomysłodawcą utworzenia klasy patronackiej postanowiła zastosować tego typu dobrą praktykę jako formę bezpośredniej współpracy z pracodawcą.

Pomysł na powstanie klasy patronackiej pojawił się w 2017 roku – projektodawca łączy i kojarzy go z ówczesnym ogólnokrajowym dyskursem o wzmocnieniu kształcenia zawodowego – o którym, jego zdaniem możemy mówić w tym czasie.

Na wstępnym etapie przygotowania projektu, projektodawca poszukiwał pracodawcy, który mógłby wziąć udział w projekcie. Spośród firm w rejonie Chojna, znalazł największą z firm zatrudniającą najwięcej pracowników, po czym zaproponował pracodawcy współpracę w ramach klasy patronackiej, ustalił zawody i podpisał umowę patronacką. Została utworzona klasa patronacka w liczbie 10 uczniów w zawodach: ślusarz i mechanik pojazdów samochodowych. Pracodawca na początku chciał sprawdzić jak to będzie funkcjonowało i zdecydował się na taką liczbę osób. Jednak chętnych do tej klasy podczas rekrutacji było więcej, tak więc z 10 osób liczba osób wzrosła do 13. Wnioskodawca zwrócił uwagę, że ta dobra praktyka jest innowacją pedagogiczną na poziomie lokalnym, ponieważ w tym rejonie tego rodzaju klas do tej pory nie tworzono.

Prowadzenie tego elementu projektu – realizacja klasy patronackiej oraz przyszłość tego działania – jest ustalana i koordynowana wspólnie: pracodawca oddelegował do współpracy ze szkołą pracownika, który jest w bieżącym kontakcie z kierownikiem szkolenia praktycznego w szkole.

Rezultaty dobrej praktyki

Projektodawca podkreśla, że najważniejszym rezultatem klasy patronackiej jest odbywanie przez uczniów zajęć praktycznych w rzeczywistych warunkach odpowiadających ich zawodowi.

Uczniowie są zadowoleni z realizacji kształcenia zawodowego u pracodawcy, który został wybrany w ramach projektu. Zakładane jest również wprowadzanie różnego rodzaju dofinansowania dotyczącego takich kwestii jak: zakup odzieży roboczej, obuwia czy

obowiązkowe turnusy kształcenia teoretycznego, które odbywały się poza szkołą – jak podkreśla wnioskodawca: „nie w szkole i nie u pracodawcy”. Również pracodawca jest zadowolony z udziału w projekcie, z pracy uczniów. Jest zainteresowany dalszą współpracą. Rozpoznaje benefity dla kształcenia polegające również na aspektach wychowawczych: “Bycie ucznia u pracodawcy, nie w szkole, powoduje, że uczeń szybciej staje się dorosły, szybciej dojrzewa i on jest bardziej pracownikiem niż uczniem”.

Uczniowie już zdobyli i zdobywają kwalifikacje np. operatora suwnic z uprawnieniami w zakresie eksploatacji urządzeń instalacji sieci energetycznych. W założeniu, najlepsi z nich powinni zasilić szeregi pracowników przedsiębiorstwa biorącego udział w projekcie.

Przyszłość dobrej praktyki / rekomendacje

Zdaniem projektodawcy, uczniów i przedsiębiorcy, dobra praktyka w postaci klasy patronackiej się sprawdziła: „Klasa cieszy się wielką popularnością w środowisku lokalnym, co jest odzwierciedlone między innymi w obecnym naborze, przy obecnej rekrutacji do szkoły już ponadpodstawowej od 1 września, ponieważ już w tej chwili mamy 20 uczniów chętnych do tej klasy, a pracodawca był zdecydowany na 10. Będę w tej chwili prowadziła negocjacje z pracodawcą, żeby zwiększyć liczbę tych uczniów do 20”. Istotnym czynnikiem sukcesu dobrej praktyki jest dobra komunikacja między szkołą, a pracodawcą: w tym przypadku mamy do czynienia z bezpośrednim kontaktem, bowiem, prezes firmy zatrudniającej uczniów w ramach projektu, jest częstym gościem w szkole wnioskodawcy.

Projektodawca rekomenduje tę dobrą praktykę innym podmiotom, zarówno szkołom, jak i przedsiębiorstwom. Jedynym potencjalnym problemem, który rozpoznaje – ale który w niewielkim stopniu pojawił się w przypadku jego projektu – może być nieufność przedsiębiorstw wobec „zatrudniania uczniów”, przykładowo w obawie o swój sprzęt. Potencjalnie, spodziewano się problemu – który według wnioskodawcy nie wystąpił w projekcie – z utrzymaniem porządku i dyscypliny wśród uczniów biorących udział w projekcie. Podkreślany jest jeszcze wyraźnie czynnik wielkości firmy, która mogłaby potencjalnie przyjąć klasę patronacką. Projektodawca w mieście Chojna i jego okolicach znalazł jedynie jedno przedsiębiorstwo, które miało zasoby wystarczające do wzięcia udziału w tym projekcie.

Projekt 2

Dobra praktyka: Zwiększenie roli pracodawców w projekcie

Informacje o projekcie

Oś priorytetowa: VIII. Edukacja

Działanie: 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego

Projektodawca: Izba Rzemieślnicza Małej i Średniej Przedsiębiorczości

Tytuł projektu: Z pracodawcami nam po drodze - wsparcie kształcenia zawodowego realizowanego w BSIS w Maszewie i Kamiennym Moście

Okres realizacji projektu: 01.09.2017 - 31.08.2018r.

Cele projektu: Podniesienie jakości, efektywności i rynkowości procesów kształcenia w Branżowych Szkołach I Stopnia: w Kamiennym Moście oraz Maszewie, poprzez realizację, przy ścisłej współpracy z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego, kompleksowych działań: praktyk, doradztwa edukacyjno-zawodowego, szkoleń/kursów podnoszących umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz wdrożenia nowych treści, form i metod nauczania zawodowego.

Grupa docelowa projektu: 40 osób posiadającymi status uczniów BSISM i BSISKM i/lub młodocianych pracowników i zamieszkałych na zmarginalizowanych obszarach województwa zachodniopomorskiego.

Realizacja dobrej praktyki

Projektodawca, jako Izba Rzemieślnicza, wspiera szkoły zawodowe, „uczy uczniów rzemiosła” – pomysł na wprowadzenie tej dobrej praktyki w postaci zwiększenia roli pracodawców w projekcie w naturalny sposób wyszedł od nich samych. Również uczniowie zwracali uwagę na potrzebę zwiększenia współpracy środowiska rzemieślniczego ze szkołami, w celu kształcenia ich zgodnie z potrzebami rynku pracy. „Inicjatywa wyszła od przedsiębiorców – oni potrzebują i chcą coś takiego zrobić dla lepszego i efektywniejszego wykształcenia nowych osób”.

Projektodawca zorganizował szkolenia rzemieślnicze. Rozpoczynają się od kilku godzin teorii, po czym następuje praktyka. Na początku uczniowie oceniali zajęcia jako trudne, nie chcieli na nie uczęszczać. Zwłaszcza na zajęcia dotyczące skomplikowanych zawodów. „Później uczniowie byli zadowoleni i na samym końcu podczas egzaminu wszyscy byli z siebie dumni, że dotrwali i że zdobyli takie kwalifikacje”.

Projekt zakłada, że każdy jego uczestnik, w ramach zwiększenia roli pracodawców w kształceniu zawodowym, przejdzie przez ścieżkę, zaczynającą się od doradztwa zawodowego („którego efektem będzie indywidualny plan rozwoju edukacyjno-zawodowego dla każdego uczestnika

projektu”), następnie „fakultatywnych możliwości skorzystania z cyklicznie realizowanych dyżurów doradcy zawodowego wg własnych potrzeb, wzięcia udziału w zajęciach prowadzonych w oparciu o rynkowe standardy/materiały i sprzęty szkoleniowe, których ukończenie pozwoli nabyć wiedzę i umiejętności niezbędne do przystąpienia i zdania zewnętrznego egzaminu i uzyskania tytułu czeladnika” aż po praktykę pozwalającą ugruntować zdobytą na szkoleniach wiedzę.

Projektodawca przewidział organizację zajęć specjalnych, których celem było uzyskanie kompetencji w nowym, „alternatywnym” zawodzie oraz uzyskanie potwierdzenia tych kompetencji. Zajęcia z tych zawodów zostały dobrane przez projektodawcę na podstawie diagnozy własnej oraz analiz danych zastanych, dotyczących sytuacji na regionalnym rynku pracy. Analizy danych zastanych dotyczyły rozpoznawania zawodów deficytowych i te wspierane w projekcie są reprezentowane w tych analizach. Projekt zakładał nauczanie zawodów takich jak: wizażystka, glazurnik, brukarz. Ponadto, wniosek zakładał kompleksowe wyposażenie warsztatów, dostateczne do prowadzenia zajęć praktycznych w ramach nauki w/w profesji jak i innych zawodów kształconych w szkołach branżowych w Kamiennym Moście oraz Maszewie, takich jak: mechanik samochodowy, monter zabudowy i robót wykończeniowych, monter instalacji sanitarnych, elektryk etc.

Rezultaty dobrej praktyki

Uczniowie zdobywają nowe kwalifikacje, biorąc udział w szkoleniach przeprowadzanych przez Izbę Rzemieślniczą. Ponieważ dostrzegają benefity z brania udziału w projekcie, stwierdzają, że chętnie braliby udział w kolejnych, dotyczących innych zawodów, tak by mogli zdobywać kolejne kwalifikacje. „Zdobycie drugiego zawodu pozwoli uczestnikom zwiększyć swoje szanse / mobilność na rynku pracy”.

Sami uczniowie na początku projektu nie wyrażali nim większego zainteresowania, co zdaniem wnioskodawcy wynikało z tego, iż projekt wymagał od nich „dodatkowego zaangażowania, czyli oni po szkole zamiast odpoczywać i mieć swój wolny czas musieli poświęcić go na projekt, bo to były pozaszkolne formy wsparcia (...)”. W trakcie trwania projektu, uczniowie jednak przekonali się do zdobywania kolejnych kwalifikacji i sami sugerowali, że dobrze byłoby poszerzyć ofertę zajęć.

Przyszłość dobrej praktyki / rekomendacje

Projektodawca jest zainteresowany kontynuacją działań takich jak wykorzystana tu dobra praktyka: „(...) jest dalej popyt na to, uczniowie się pytają, są nowi uczniowie, są nowe klasy i to

się sprawdza, więc każdemu bym polecała zrealizowanie kształcenia w pozaszkolnych formach nauczania”.

Wnioskodawca zaznacza przy tym, że warto żeby przedsiębiorcy mieli dodatkowe wsparcie jako element zachęty, żeby przyjmować uczniów na warsztaty, zajęcia i praktyki, w postaci wsparcia finansowego, które można wykorzystać np. na zakup nowego sprzętu. Ponadto, istotnym dla pracodawcy jest to, „że oni w przyszłości tych uczniów szkolą tak naprawdę dla siebie jako przyszłych pracowników”.

Projektodawca wspomina, że na przyszłość w celu poszukiwania i zachęcania przedsiębiorstw do brania udziału w projektach, należy zastanowić się nad wsparciem finansowym dla nich, zwłaszcza tych, którzy działają w mniejszych miejscowościach – co by samo w sobie zmniejszyło istniejącą dysproporcję między możliwościami brania udziału w projektach między firmami z mniejszych i większych miejscowości. Wnioskodawca zauważa jak odmienny stosunek do wzięcia udziału w projekcie występuje u wnioskodawcy w momencie pojawienia się wątku realnego wsparcia finansowego firmy.

Projekt 3

Dobra praktyka: Wypracowanie trwałego rozwiązania

Informacje o projekcie

Oś priorytetowa: VIII. Edukacja

Działanie: 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego

Projektodawca: Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

Tytuł projektu: Spoina - szkoła wyższa integratorem kształcenia zawodowego w modelu LLL

Okres realizacji projektu: 01.09.2017 - 31.05.2019r.

Cele projektu: Projekt służy zmniejszaniu nierównowagi między popytem a podażą na lokalnych rynkach pracy, przez działania w sektorze kształcenia zawodowego opartego na idei lifelong learning (LLL).

Grupa docelowa projektu: Uczelnie wyższe, wykładowcy i trenerzy studiów podyplomowych, pracownicy administracji; osoby dorosłe, zainteresowane podnoszeniem lub uzupełnianiem kompetencji poprzez studia podyplomowe.

Realizacja dobrej praktyki

Projektodawca postrzega uczelnię jako podmiot, „który w jakiś sposób koordynuje i integruje kształcenie w systemie uczenia się przez całe życie ze wszystkimi interesariuszami, czyli z jednostkami samorządu terytorialnego, z pracodawcami, z innymi szkołami, również na poziomie niższym – tak, żeby oferta edukacyjna była spójna, logiczna i stanowiąca pewną całość”. Tytułowe „Lifelong Learning”, zdaniem Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, powinno zatem być wspierane przez wiele podmiotów.

Oferowany w ramach projektu i dobrej praktyki program zajęć, według projektodawcy ma odzwierciedlać potrzeby rynku i oferować to, co będzie budziło zainteresowanie potencjalnych „klientów”: „My w ramach naszego projektu stworzyliśmy również oferty dwóch produktów na piątym poziomie kształcenia, na poziomie specjalistycznym. To jest bezpieczeństwo informacji i *community manager*, czyli coś, co w tej chwili jest bardzo aktualne.”

Projekt zakładał ponadto prowadzenie kursów w siedmiu kierunkach: spawacz, technolog robót wykończeniowych, elektryk, grafik komputerowy, pracownik kadr i płac, opiekun, instruktor praktycznej nauki zawodu.

Analizując stosunek otoczenia do samego podmiotu jak i dobrej praktyki, projektodawca twierdzi dalej: „Mamy dobre relacje z samorządem, pracodawcami i ze szkołami. Patrzymy raczej optymistycznie w przyszłość, aczkolwiek najpierw trzeba edukować, informować otoczenie o tym, z czym w ogóle mamy do czynienia.”

Realizacja projektu zakładała ponadto powołanie Centrum Edukacji Dorosłych i zorganizowanie w jego obrębie konferencji, mających upowszechnić koncepcje kształcenia „Lifelong Learning” i dobrych praktyk w tym zakresie, a także promocję idei działającej lokalnie sieci współpracy w obszarze edukacji zawodowej.

Rezultaty dobrej praktyki

„Produkt”, jak to określa projektodawca, jest gotowy. Trudno jest jeszcze mówić o rezultatach, uczelnia czeka na zebranie się odpowiedniej grupy, tak żeby móc rozpocząć projekt. Jednak, w okresie przeprowadzania niniejszego badania sytuacja kształtowała się następująco: „(...) W tej chwili ludzie nawet nie dzwonią i nie pytają, może ze 2-3 osoby. Nie wiedzą co to jest. Mamy ofertę na stronie, mamy ofertę na bannerach, mamy ofertę na Facebooku, ale to jest jeszcze nierozpoznane.” Według wnioskodawcy trudno jest jeszcze mówić o efektach, ponieważ są to

rozwiązania relatywnie nowe w tym regionie i trudno jest oceniać jakie będą wyniki tych rozwiązań.

Przeszłość dobrej praktyki / rekomendacje

Planem projektodawcy jest – powolne z początku – rozpoczęcie tworzenia czegoś co nazywa: „(...) Centrum Edukacji Dorosłych, które również w przyszłości może pełnić rolę centrum walidacji i uznawania efektów kształcenia na zasadzie tzw. RPL-u, czyli uznawania efektów kształcenia zdobytych poza tym systemem formalnym. Jeżeli ktoś przepracuje 20 lat jako kucharz, nie mając dokumentów potwierdzających kwalifikacje w tym zawodzie, a zechce w którymś momencie zdobyć taką dokumentację i potwierdzenie tych kwalifikacji, to będzie mógł się udać do takich instytucji i część tych swoich umiejętności uznać przez certyfikowany podmiot”. Projektodawca postrzega uczelnie wyższe jako podmioty, które mogą spełniać tę rolę, kształcąc lub potwierdzając kwalifikacje osób posiadających już określone doświadczenie w danej branży, ale niekoniecznie w procesie swojego rozwoju zadbały o zdobycie potwierdzenia posiadanych umiejętności. Sam projekt jest traktowany przez niego jako część większego trendu kontynuowania lub uzupełniania wiedzy, uzyskiwania bardziej specjalistycznych umiejętności w jakimś obszarze.

Projektodawca odwołuje się – mówiąc o wprowadzanej dobrej praktyce – do przykładów z Niemiec: „Odwiedzaliśmy uczelnie w Berlinie, gdzie takie komórki będące czymś rodzaju integratora kształcenia funkcjonują. Przyjmują młodzież bez matury na studia pomostowe, przez rok oni się przygotowują do studiowania i jednocześnie robią maturę. Potem stają się klientami uczelni. (...) To w przyszłości będzie wymóg na każdej uczelni. My jesteśmy uczelnią prywatną i my musimy wyprzedzać niektóre trendy. Uważamy, że to jest absolutnym pewnikiem, że tego typu aktywność uczelni w przyszłości się sprawdzi”.

Projekt 4

Dobra praktyka: Wypracowanie trwałego rozwiązania

Informacje o projekcie

Oś priorytetowa: VIII. Edukacja

Działanie: 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego

Projektodawca: Szczecińskie Collegium Informatyczne

Tytuł projektu: Skuteczne kształcenie zawodowe w Technikum SCI

Okres realizacji projektu: 01.09.2018 - 31.05.2021r.

Cele projektu: uzyskanie kompetencji i kwalifikacji zawodowych w ramach zawodów IT przez 313 uczniów (K 31, M 282) i 10 nauczycieli (K 3, M 7) Technikum Informatycznego Szczecińskim Collegium Informatycznym oraz zdobycie praktycznego doświadczenia poprzez odbycie staży.

Grupa docelowa projektu: 313 uczniów (K 31, M 282) i 10 nauczycieli (K 3, M 7) Technikum Informatycznego SCI.

Realizacja dobrej praktyki

Projektodawca zwraca uwagę na fakt wysyłania swoich uczniów na praktyki zawodowe do przedsiębiorców, którzy coraz częściej „(...) określają rzeczy, których w podstawie programowej nie ma, ona ich nie uwzględnia. Podstawa programowa została napisana kilka lat wcześniej, a wiadomo, że rynek pracy, zwłaszcza w branży IT, się zmienia”. W ramach powstałej klasy patronackiej we współpracy z jedną ze szczecińskich firm programistycznych z branży IT, wypracowany został program dodatkowych zajęć w ramach projektu, gdzie uczniowie otrzymują dodatkowe, ponadprogramowe kwalifikacje.

Na rynku pracy na obszarze Szczecina, dużo firm zgłasza chęć przeprowadzania warsztatów, zaprasza na nie, aby nawiązać współpracę, która polega na przeprowadzaniu ich, a następnie zapraszaniu uczniów do współpracy z tymi firmami. Zajęcia te często odbywają się w weekendy, nie kolidują z zajęciami lekcyjnymi.

Zwraca się również uwagę na potencjalne trudności wprowadzania tej dobrej praktyki: „(...) nie wszyscy się rzucają na to, co jest żmudną robotą, czyli przygotowanie takiego programu, dodatkowych zajęć, przedmiotu specjalizacyjnego – trzeba przygotować cały program, efekty i cele kształcenia, zastanowić się jak to ma wyglądać, na czym mają polegać te warsztaty czy dodatkowe zajęcia”.

Dobra praktyka – wypracowywanie trwałego rozwiązania – w projekcie zakładała również objęcie uczniów doradztwem edukacyjno-zawodowym, tak aby jak najlepiej pokierować ich ścieżką edukacyjną (np. edukacja na szczeblu wyższym), bądź zawodową – czyli właśnie podjęcie pracy np. w przedsiębiorstwach, gdzie odbywali praktyki. Dobra praktyka – wypracowanie trwałego rozwiązania – jest przy tym zależna od uwarunkowań zachodniopomorskiego rynku pracy.

Projektodawca zapewnia, że program nauczania będzie zmodyfikowany też pod kątem zmian w samej branży IT.

Rezultaty dobrej praktyki

Za zalety dobrej praktyki, projektodawca uznaje przede wszystkim spełnienie zadań szkoły: „Jeżeli jesteśmy technikum i mamy wypuścić na rynek pracy osoby, które mają być w jakimś zawodzie specjalistami już po technikum – mogą pójść się kształcić dalej, ale mogą już nie pójść – to dobrze, żeby mieli te praktyczne podstawy.”

Projekt zakłada przede wszystkim pojawienie się rezultatów w postaci zdobycia przez uczniów kompetencji i kwalifikacji w zakresie specjalistycznej wiedzy informatycznej; zdobywanie doświadczenia przez udział w stażach; dla nauczycieli natomiast: możliwość aktualizacji swojej wiedzy praktycznej poprzez staże w przedsiębiorstwach.

Przyszłość dobrej praktyki / rekomendacje

Projektodawca raczej optymistycznie patrzy w przyszłość: „Generalnie to będzie kontynuowane w trochę innej formie, w innym projekcie, ale w tym roku też to będzie.” Rekomendowane jest natomiast: „Więcej praktyki. Pracodawcy mówili, żeby wprowadzać jeszcze więcej praktycznych rozwiązań. Nie tylko czystą teorię, ale przede wszystkim więcej praktycznych rozwiązań. Co z tego, że uczeń zna teorię, jak nie będzie umiał tego wprowadzić w praktyce?”.

Druga edycja badania – Projekty, w których uzyskano znaczące efekty lub efekty, których charakter sprawia, iż możemy mówić o sukcesie projektu

Projekt 1

Dobra praktyka: Kompleksowość wsparcia

Projekt pojawił się w pierwszej edycji badania jako studium przypadku

Informacje o projekcie

Oś priorytetowa: VIII. Edukacja

Działanie: 8.6 Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego

Projektodawca: Powiat gryfiński

Tytuł projektu: Inwestycja w kształcenie zawodowe – inwestycją w przyszłość!

Okres realizacji projektu: 01.09.2018 - 31.08.2020r.

Cele projektu: Głównym celem projektu jest wzrost konkurencyjności na rynku pracy uczniów Technikum oraz Branżowej Szkoły wchodzących w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie, poprzez podnoszenie przez nich umiejętności i uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

Grupa docelowa projektu: 76 uczniów Technikum (K 36, M 40); 26 uczniów Branżowej Szkoły wchodzących w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie.

Uzyskane efekty projektu

W ramach projektu utworzone zostały klasy patronackie, wprowadzono dodatkowe kursy zawodowe dla uczniów, umożliwiono uzyskanie stypendiów dla najlepszych uczniów, zapewniono transport na kursy lub / i staże / praktyki oraz wyposażono 5 szkolnych pracowni zawodowych w specjalistyczny sprzęt oraz pomoce dydaktyczne. Pośrednim efektem wsparcia w efekcie zastosowanych działań stały się lepsze wyniki w egzaminach zawodowych. Powstałe klasy patronackie połączone ze znaczącym rozwojem współpracy z przedsiębiorcami, spowodowały wzrost kompetencji, umiejętności i wiedzy uczniów oraz nauczycieli. Uczniowie, widząc efekty wykazują coraz większe zaangażowanie przy zdobywaniu nowych kwalifikacji, coraz chętniej wykazują inicjatywę do nauki teoretycznej oraz praktycznej. Nastąpił wzrost świadomości w obszarze autonomii uczenia się i zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności. Grupa nauczycieli zdobyła nowe kwalifikacje (ważną kompetencją, która mocno oddziałuje na ich pracę z podopiecznymi jest doradztwo zawodowe) i umiejętności. W ramach projektu nawiązano wiele nowych, bezpośrednich kontaktów z pracodawcami, co zaowocowało lepszym przygotowaniem nauczycieli i instruktorów do dostosowywania ich metod do wymogów rynku pracy.

Sposoby osiągnięcia efektów projektu

Wnioskodawca przed rozpoczęciem projektu miał duże doświadczenie projektowe. Przeprowadzona została obszerna diagnoza zapotrzebowania środowiska edukacji zawodowej. Powstała ona w oparciu o analizy wyników egzaminów zewnętrznych, wyników ankiet przeprowadzonych wśród uczniów i nauczycieli oraz raportów z ewaluacji wewnętrznych i zewnętrznych. Ważnym czynnikiem dobrze przeprowadzonej analizy potrzeb było danie możliwości wypowiedzenia się uczniom oraz nauczycielom. Wszelkie poczynione oszczędności w ramach prowadzenia projektu, doprowadziły do poszerzenia oferty. Ważnym czynnikiem motywującym uczniów do pracy, było otrzymanie stypendium przez jednego ucznia - każda specjalizacja miała dostać po jednym stypendium. Dobre efekty projektu zawdzięcza się również atrakcyjnej ofercie kursów: prawo jazdy, spawacz, makijaż, hotelarstwo – było wielu chętnych na

te kursy. Projektodawca starał się w miarę równomierne rozłożyć wsparcie, tak aby każda grupa miała „równoważne kursy”, umiejętności potrzebne na rynku pracy. Równoważenie to wynikało przede wszystkim z tego, ile dany kurs kosztuje na rynku komercyjnym. Zachęcające do brania udziału w projekcie było również opłacenie egzaminu czeladniczego. Projektodawca dokładał wszelkich starań, aby tylko wysokiej jakości podmioty zewnętrzne organizowały kursy. Ważne było to, żeby te podmioty miały swój sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć oraz bogate doświadczenie. Po przebytych kursach, prowadzona była ewaluacja wśród uczniów i nauczycieli, odnośnie ich opinii o tym kursie, jak prowadzący radzą sobie z młodzieżą, czy zajęcia są interesujące. Jakość szkoleń i kursów była kontrolowana. Pozytywnym czynnikiem, zachęcającym do wzięcia udziału w projekcie była jego otwartość – projektodawca, gdy potencjalny uczestnik projektu napotykał na barierę dostępu do wsparcia szukał rozwiązań (np. gdy w małej miejscowości w miesiącach letnich nie kursuje autobus mogący dowieźć ucznia na kurs lub praktykę, zapewniona została taksówka). Nauczyciele również są zachęceni atrakcyjnymi formami wsparcia, takimi jak praktyki, dwa razy po tygodniu w przedsiębiorstwach, studia podyplomowe, czy kursy aktualizujące umiejętności. Nauczyciele w ramach tych aktywności wysyłani są nie tylko do pobliskich placówek, ale znajdujących się w całej Polsce. Sukcesem klas patronackich było długotrwałe porozumienie z daną firmą. Firma ta poszukuje pracowników, zatem część uczniów po projekcie znajduje tam zatrudnienie. Projektodawca sugeruje przesunięcie części kadry do tego, żeby wyłącznie zajęły się tym projektem, szukały partnerów, podmiotów do współpracy, kontaktowały się z grupami docelowymi. Projektodawca zwraca również uwagę na potrzebę dobrego kontaktu z rodzicami uczniów oraz ważną rolę IP, którą jest WUP, określaną w tym przypadku jako „dobry opiekun” – zawsze istniała możliwość kontaktu z tą instytucją.

Rekomendacje na bazie dobrej praktyki

- 1.** Działanie kompleksowe: projektodawca korzysta z możliwości RPO, projektów mobilności zawodowej Erasmus+, projektów międzynarodowych Erasmus+, edukacji pozaformalnej o tematyce zawodowej, cyklicznym udziale w Europejskim Tygodniu Umiejętności Zawodowych, SPiNKA i Szkolny Punkt Przedsiębiorczości, doradztwa zawodowego dla uczniów realizujących kształcenie zawodowe, etc.
- 2.** Oddelegowanie części kadry do zajmowania się wyłącznie projektem.
- 3.** Oferta projektowa oparta o ankiety wśród zainteresowanych, zarówno przed jak i po skorzystaniu z oferty. Korzystanie z diagnoz podmiotów zewnętrznych.

4. Dążenie do bliskiego kontaktu ze wszystkimi stronami projektu: uczniami, nauczycielami, opiekunami uczniów, podmiotami szkoleniowymi, przedsiębiorcami, etc. Poszukiwanie rozwiązań dla każdej bariery potencjalnego uczestnika projektu.

Projekt 2

Dobra praktyka: Przyspieszone kształcenie specjalistyczne

Projekt pojawił się w pierwszej edycji badania jako studium przypadku

Informacje o projekcie

Projektodawca: Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

Tytuł projektu: Spoina - szkoła wyższa integratorem kształcenia zawodowego w modelu LLL

Okres realizacji projektu: 01.09.2017 - 31.05.2019r.

Cele projektu: Projekt służy zmniejszaniu nierównowagi między popytem a podażą na lokalnych rynkach pracy, przez działania w sektorze kształcenia zawodowego opartego na idei „Lifelong Learning (LLL)”.

Grupa docelowa projektu: Uczelnie wyższe, wykładowcy i trenerzy studiów podyplomowych, pracownicy administracji; osoby dorosłe, zainteresowane podnoszeniem lub uzupełnianiem kompetencji poprzez studia podyplomowe.

Uzyskane efekty projektu

Wprowadzenie w regionie idei „Lifelong Learning” (uczenia się przez całe życie) oraz wypromowanie jej. Wyraźnie wrosła świadomość bliższego kontaktu pomiędzy interesariuszami kształcenia zawodowego (pracownikami, potencjalnymi pracownikami, pracodawcami i uczelnią), dodatkowo wzrosła świadomość idei uczenia się przez całe życie, również jako pewnej nowości czyli kształcenia specjalistycznego (5 poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji). Dostęp do lepszej oferty edukacyjnej, w tym również bardziej odpowiadającej potrzebom pracodawców, Nauczyciele, biorący udział w projekcie, podnieśli swoje kwalifikacje – ukończyli kurs kwalifikacyjny. Dzięki udziałowi w projekcie osoby mające często obszerne doświadczenie w danym zawodzie, ale nie posiadające kierunkowego, potwierdzonego wykształcenia mogą teraz uzyskać certyfikację, potwierdzenie swojej wiedzy. Promowana jest idea funkcji uczelni wyższych, jako podmiotów mających narzędzia do prowadzenia szkoleń, kursów i certyfikacji. Uczelnia może uznać efekty kształcenia, można nawet skrócić kształcenie, jeśli dana osoba nie może pójść na trwające parę lat studia. Wprowadzane są różne formy kształcenia: nie każdy musi uczyć się

trzy lata, często kilka miesięcy jest okresem wystarczającym. Projektodawca, prowadzący centrum edukacji dorosłych zaznacza, że z tej procedury mogą korzystać nawet osoby 60-letnie.

Sposoby osiągnięcia efektów projektu

Projektodawca cechuje się rozległym doświadczeniem projektowym w pisaniu projektów. Ważne było wczesne, jasne określenie jakie miejsce ten podmiot chciał mieć w kształceniu zawodowym – jak zaznacza projektodawca. Prowadzone były badania nad oczekiwaniami pracodawców, oczekiwaniami lokalnego rynku pracy. Prowadzone były konsultacje z pracodawcami odnośnie tego, jakich pracowników potrzebują, jakich kompetencji. Projektodawca zaznacza, że przed realizacją kursów powinno pojawiać się doradztwo skierowane do każdego uczestnika – niezależnie od tego czy osoba szuka certyfikacji swoich umiejętności, czy przygotowuje się do egzaminu mającego dane umiejętności ocenić, czy przystępuje do szkolenia, najpierw powinien pojawić się element doradztwa odnośnie zasadności wyboru oraz przygotowania do ewentualnego egzaminu. Ważna również dla sukcesu projektu okazała się promocja projektu poprzez same konsultacje z pracodawcami, władzą samorządową, szkołami, etc. przed przygotowaniem oferty. Są to narzędzia mające poznać potrzeby, ale jednocześnie sygnalizować, że powstają nowe narzędzia wspierania edukacji zawodowej.

Rekomendacje na bazie dobrej praktyki

1. Propagowanie idei kształcenia przez całe życie (LLL), m.in. jako alternatywy dla tradycyjnych form kształcenia.
2. Kładzenie nacisku na krótkie cykle kształcenia (kursy, szkolenia).
3. Kształcenie specjalistyczne (5 poziom PRK), jako szybkie reagowanie na potrzeby rynku pracy – zarówno osób uczących się, jak i pracodawców – w postaci odpowiednio dopasowanej oferty edukacyjnej.
4. Propagowanie procedury RPL (Recognition of Prior Learning): uznawanie efektów kształcenia zdobytych poza systemem kształcenia.
5. Promocja projektu już na poziomie przygotowywania jego oferty - np. w momencie prowadzenia analiz i konsultacji z podmiotami mogącymi w przyszłości być zainteresowanymi tą ofertą.

Projekt 3

Dobra praktyka: Intensywne działania promocyjne projektu

Projekt nie pojawił się w pierwszej edycji badania

Informacje o projekcie

Projektodawca: AP Edukacja Centrum Kształcenia sp. z o.o.

Tytuł projektu: Sieciowanie pracodawców i kandydatów do pracy w województwie zachodniopomorskim odpowiedzią na nowy wymiar kształcenia branżowego osób dorosłych

Okres realizacji projektu: 01.10.2018 - 30.09.2020r.

Cele projektu: podniesienie kwalifikacji i kompetencji 200 osób dorosłych zamieszkujących/pracujących/uczących się na terenie województwa zachodniopomorskiego poprzez doradztwo edukacyjno-zawodowe, kwalifikacyjne kursy zawodowe powiązane ze stażami w wymiarze 150 h, kursy zawodowe i przygotowawcze na studia w okresie od października 2018 roku do września 2020 roku.

Grupa docelowa projektu: 200 osób dorosłych, które z własnej inicjatywy będą chciały podnieść swoje kwalifikacje.

Uzyskane efekty projektu

Możliwość realizacji dodatkowych szkoleń, wsparcie w postaci płatnych staży, które dają możliwość zdobycia doświadczenia, certyfikacja uzyskanych kwalifikacji, nawiązanie nowych kontaktów zawodowych, dostęp do doradztwa zawodowego. Największym zainteresowaniem cieszyły się płatne staże, które według projektodawcy mają dużo większy sens niż obowiązkowe praktyki, które do tej pory nie miały aż tak zawodowego wymiaru, często obowiązki na takich praktykach nie były zgodne ze zdobywaniem potrzebnych kwalifikacji. Po odbytych stażach beneficjenci ostatecznie często znajdowali pracę w tych samych firmach, w których te staże odbywali.

Sposoby osiągnięcia efektów projektu

Bardzo ważnym elementem powodzenia projektu są mobilne pracowanie, które można przewozić do różnych sal szkoleniowych. Udostępniane szkolenia mogły być bezpośrednio sprzężone ze stażem, dzięki czemu uczestnicy mogli przetrenować zdobyte umiejętności. W ramach rekrutacji do projektu m.in. byli zapraszani słuchacze szkół średnich dla dorosłych. Pracownicy byli wysyłani do uczelni na wykłady, aby mogli sprawdzić, czy dana tematyka jest adekwatna do ich potrzeb. Również zapraszani byli wykładowcy uczelni na prezentację danych kierunków kształcenia. Kadry zarządzające projektem były oddelegowane do utrzymywania częstego kontaktu z potencjalnymi uczestnikami: wykonywanych było dużo telefonów do różnych firm w celu zaproszenia pracowników do udziału w projekcie. Wysyłane były maile

wiadomości pocztą elektroniczną, kolportowane były ulotki, np. w domach kultury, centrach fitness, szkołach. Również w mediach społecznościowych promocja działała prężnie: w szkołach, grupach branży logistycznej, medycznej, etc. Grafiki zajęć dostosowywane były w pełni do uczestników projektu. Projektodawca sugeruje, że silne zaangażowanie biura projektowego, doradców zawodowych, osób odpowiedzialnych za promocje jest niezbędne – wielokrotnie biuro projektowe występowało o oferty staży, proponując swoich kursantów. Ważnym aspektem sukcesu była tu zatem promocja swojej marki, ponieważ pracodawcy po pewnym czasie sami zaczęli zgłaszać się do biura projektowego, czy ma do „dyspozycji” ewentualnych pracowników. Jako ostatni ważny element powodzenia projektu, należy wymienić dziennik elektroniczny, gdzie uczestnicy projektów mieli swoje profile, grafik zajęć, kalendarz, chat, pojawiała się wymiana informacji.

Rekomendacje na bazie dobrej praktyki

1. Intensywna promocja projektu oraz swoich uczestników szkoleń, co jednak wymaga oddelegowania części kadry odpowiedzialnej za promocję.
2. Uelastycznienie kontaktu z uczestnikami, częste maile i telefony do uczestników.
3. Wprowadzenie mobilnych pracowni, które mogą być wykorzystywane w prawie każdych warunkach.
4. Wprowadzenie płatnych staży zamiast nieodpłatnych bardzo silnie wpływa na zainteresowanie tym sposobem podnoszenia kwalifikacji.

Projekt 4

Dobra praktyka: Precyzyjne wsparcie wyszczególnionych grup docelowych

Projekt nie pojawił się w pierwszej edycji badania

Informacje o projekcie

Projektodawca: Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gospodarczego i edukacji „Synergia”

Tytuł projektu: Kwalifikacje kluczem do sukcesu II

Okres realizacji projektu: 01.08.2017 - 31.07.2019r.

Cele projektu: Nabycie kwalifikacji zawodowych poprzez pozytywne złożenie egzaminu zawodowego oraz wzrost kompetencji społecznych przez 400 uczestników projektu w wieku 18+.

Grupa docelowa projektu: 400 uczestników projektu w wieku 18+, z terenu województwa zachodniopomorskiego.

Uzyskane efekty projektu

Projekt zaoferował uczestnikom dostęp do dodatkowych kursów/szkoleń/egzaminów zewnętrznych, dzięki czemu zwiększyła się ich atrakcyjność na rynku pracy. Wyniki projektu pokazały szkołom od których pochodzili uczestnicy projektu, o jakie zawody warto rozszerzyć listę proponowanych obszarów kształcenia. Dodatkowo na rynku pracy województwa bardzo brakuje certyfikowanych fachowców, a dzięki egzaminom potwierdzającym kwalifikacje zawodowe liczba dyplomowanych osób rośnie. Fakt, że w projekcie uczestnicy mają możliwość potwierdzenia umiejętności jest dodatkową szansą na uzyskanie dyplomu/tytułu w czasie kształcenia podstawowego oferowanego przez daną szkołę – kończąc szkołę mogą posiadać kilka dyplomów potwierdzających uzyskane umiejętności. Projekt był nie tylko skierowany do uczniów, ale i do nauczycieli. Dawał on możliwość, aby nauczyciele również podnieśli swoje kwalifikacje, dzięki czemu stają się cenni dla szkoły, która ma możliwość kształcić w nowych zawodach. W projekcie wzięło udział, dużo osób z niskimi kwalifikacjami.

Sposoby osiągnięcia efektów projektu

Projektodawca zaznacza, że mieszkańcy województwa z własnej inicjatywy podnosili swoje kwalifikacje w projekcie. Dobre efekty projektu zostały uzyskane m.in. dlatego, że istnieje duże zapotrzebowanie na certyfikację posiadanych kwalifikacji. Projekt był promowany na stronie internetowej projektu, w mediach społecznościowych (Facebook), poprzez plakaty, informacje pisemne do instytucji publicznych zajmujących się pomocą społeczną. Duże znaczenie miało również doświadczenie wnioskodawcy z poprzedniej edycji projektu. W ramach promocji motywowani byli uczestnicy, którzy czasami brali udział w projekcie nawet przez okres półroczny. To często osoby mające problemy z motywacją, bezrobotne – mieli oni możliwość konsultacji z doradcami zawodowymi i opiekunami. Jak zaznacza projektodawca, „marka” ich organizacji jest dobrze znana na rynku wojewódzkim, co też na pewno pomogło w realizacji poszczególnych celów projektu. Do egzaminów były przygotowywane osoby, które dysponowały określoną wiedzą w danym temacie. Egzaminy te często są kosztowne – projektodawca jest zdania, że może też dlatego projekt cieszył się tak dużym zainteresowaniem. Projektodawca wspomina też o dobrej, bezproblemowej współpracy z Instytucją Pośredniczącą. Założenia odnośnie grupy docelowej były realistyczne, oparte o badanie rynku i zapotrzebowania.

Rekomendacje na bazie dobrej praktyki

1. Założenie projektu odnośnie wsparcia i grupy docelowej oparte o wnikliwe badanie zapotrzebowania rynku pracy.
2. Silne wsparcie dla uczestników projektu – dostęp do opiekunów i doradców zawodowych. Częsty kontakt z uczestnikami.
3. Precyzyjne określenie grupy docelowej oraz typu wsparcia. Brak ogólnego rozproszenia wsparcia na wiele uogólnionych grup docelowych.

Projekt 5

Dobra praktyka: Wykorzystywanie dobrych i trafnych rozwiązań stosowanych przez inne placówki oraz odpowiedni podział obowiązków podmiotów zaangażowanych w projekt

Projekt nie pojawił się w pierwszej edycji badania

Informacje o projekcie

Projektodawca: Powiat Szczecinecki

Tytuł projektu: Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej poprzez rozbudowę Centrum Innowacji i Praktyk Zawodowych z ośrodkiem egzaminacyjnym dla zawodów w sektorach: drzewnym, budowlanym i mechanicznym w Szczecinku

Okres realizacji projektu: 23.11.2017 - 08.02.2019r.

Cele projektu: wzrost atrakcyjności infrastruktury Zespołu Szkół Technicznych w Szczecinku w zakresie kształcenia zawodowego oraz dostosowania jego oferty do potrzeb rynku pracy.

Grupa docelowa projektu: 459 uczniów Zespołu Szkół Technicznych w Szczecinku, kształcący się w 21 oddziałach.

Uzyskane efekty projektu

Wsparcie w ramach projektu było nastawione na polepszenie warunków kształcenia zawodowego, polepszenie jakości kształcenia, zapewnienie dobrych warunków pracy i lepszych warunków kształcenia zawodowego. Cele te zostały osiągnięte.

Sposoby osiągnięcia efektów projektu

Projektodawca zaznacza, że dobre efekty projektu udało się uzyskać dzięki doświadczeniu osób, które przygotowywały koncepcję przedsięwzięcia. Doświadczenia te obejmują obserwacje z wyjazdów w ramach wymiany doświadczeń i zbierania wiedzy, do innych krajów europejskich oraz innych miast w Polsce (wyjazdy podczas których obserwowane było m.in. prowadzenie

egzaminów w innych placówkach). Jako ważny czynnik została podana również przychylność jednostki samorządowej – w tym przypadku Starostwa Powiatowego – która zajmowała się przygotowaniem wniosku o dofinansowanie. Projektodawca wspomina dobry podział obowiązków: szkoła przygotowała pomysł na projekt, a Starostwo Powiatowe zajęło się opracowaniem dokumentacji aplikacyjnej, gdyż zatrudnione są tam osoby mające niezbędne doświadczenie w tym zakresie. Doświadczenie oraz obserwacje poczynione w innych państwach zasugerowały sposób nauki poprzez wykonywanie projektów – tworzenie danych produktów, części, etc. „od podstaw” – do czego potrzebna była infrastruktura. Pomysł ten, w połączeniu z miejscowymi zapotrzebowaniami zaowocowało projektem na stworzenie stolarni, spawalni.

Rekomendacje na bazie dobrej praktyki

1. Zakup nowoczesnego wyposażenia i sprzętu warsztatowego w celu prowadzenia nauki przez projekty.
2. Odpowiedni podział obowiązków ze względu na kompetencje podmiotów zaangażowanych w przygotowanie projektu.
3. Poszukiwanie jak najlepszych rozwiązań, „dobrych praktyk” w kraju i za granicą.

Zestawienie odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze

Poniżej przedstawiono syntetyczne zestawienie odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze.

1. Czy zaproponowana logika interwencji wsparcia w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego jest poprawna i odpowiada na potrzeby szkół/ placówek, uczniów i nauczycieli, pracodawców/przedsiębiorców? Jeśli nie, to jakie zmiany należałoby wprowadzić?

Odpowiedź: Zarówno zakres jak i logika interwencji w obszarze wspierania edukacji zawodowej w ramach RPO WZ 2014-2020, są poprawne i adekwatne wobec potrzeb i oczekiwań szkół/ placówek, uczniów i nauczycieli oraz pracodawców/przedsiębiorców. Odtworzona w analizie logika interwencji całości ewaluowanego wsparcia potwierdziła szerokie oddziaływanie pomocy współfinansowanej ze środków EFS oraz EFRR. Projekty „miękkie” przyczyniają się do wzrostu efektywności kształcenia zawodowego i jego dostosowania do wymogów regionalnego rynku pracy, zwiększając tym samym szanse na zatrudnienie. Z kolei planowanym efektem projektów infrastrukturalnych są lepsze warunki kształcenia zawodowego. Efekty te – w świetle powiązań RPO WZ 2014-2020 z regionalnymi dokumentami strategicznymi – przyczyniają się ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Poprawność i adekwatność logiki interwencji potwierdza także szerokie podejście do określenia odbiorców realizowanej pomocy. Uwzględniając całość wsparcia, z różnych jego wariantów mogą korzystać: uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe; młodociani pracownicy; osoby dorosłe; szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe w tym prowadzące kształcenie pomaturalne oraz kształcenie ustawiczne formalne i pozaformalne; nauczyciele prowadzący kształcenie ogólne w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego; nauczyciele przedmiotów zawodowych; instruktorzy praktycznej nauki zawodu; partnerzy społeczno-gospodarczy; pracodawcy.

Uczestnicy badania generalnie pozytywnie oceniali samą logikę interwencji i to, w jakim stopniu odzwierciedla ona rzeczywiste potrzeby systemu edukacji i poszczególnych jego interesariuszy. Szczególnie akcentowano w tym kontekście możliwość precyzyjnego profilowania wsparcia dla

konkretnych obszarów, dzięki stosowaniu instrumentów terytorialnych (których stosowanie przewidziano w ramach interwencji dotyczącej edukacji zawodowej zarówno z uwzględnieniem instrumentu ZIT, jak i Kontraktów Samorządowych). Zwracano jednak także uwagę na pewne zagrożenia związane z przyjętą logiką interwencji, np. na ryzyko, które polega na tym, że wspiera się w dużej mierze istniejący profil regionalnego systemu kształcenia zawodowego, nie zaś premiuje jego ewentualne przeorientowanie w kierunku zwiększenia jego adekwatności wobec potrzeb i oczekiwań rynku pracy.

2. Jakie są najważniejsze trudności z zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia zawodowego?

Odpowiedź: Najważniejsze trudności z zapewnianiem wysokiej jakości kształcenia zawodowego w województwie zachodniopomorskim są związane ze zbyt niską jakością wyposażenia pracowni i warsztatów, zmianami w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego, niewystarczającą wielkością subwencji oświatowej, nadmiernie rozbudowanymi programami nauczania, koniecznością dostosowywania się do częstych zmian formalno-prawnych w systemie edukacji zawodowej, brakami kadrowymi wśród nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, zbyt małą ilością działań skierowanych na podnoszenie wiedzy i kwalifikacji nauczycieli, niską jakością współpracy systemu edukacji zawodowej z sektorem przedsiębiorstw, niskim poziomem zaangażowania uczniów w naukę, czy ograniczeniami prawnymi w prowadzeniu działalności gospodarczej przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego.

Warto zwrócić uwagę na prawidłowość zidentyfikowaną w dwóch edycjach badania dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego polegającą na tym, że choć zwiększa się powszechność występowania poszczególnych barier, to dla funkcjonowania systemu edukacji zawodowej okazują się one mieć relatywnie mniejsze znaczenie. Nie oznacza to oczywiście, że bariery te nie mają znaczenia istotnego (a tym samym, że nie ma uzasadnienia dla podejmowania działań je niwelujących), ale że np. wypracowano już pewne mechanizmy i działania zaradcze, które pozwalają zaadaptować się szkołom i innym placówkom do sytuacji występowania danego problemu.

Należy w tym miejscu podkreślić, że ze względu na moment realizacji badania, w ograniczonym stopniu ujawniły się w diagnozie barier w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego kwestie dotyczące pandemii COVID-19. Pierwsza edycja badania w całości została zrealizowana w 2019 roku, z kolei edycja druga była realizowana w roku 2020, ale badania ilościowe w większej części zrealizowano przed wprowadzeniem obostrzeń w systemie edukacji lub w

początkowej ich fazie. Jedynie w badaniu jakościowym, które realizowano w okresie późniejszym pojawiał się wątek problemów wynikających z sytuacji epidemiologicznej, ale raczej identyfikowano je jako trudności i problemy przejściowe, a nie trwałą barierę zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego.

3. Jakie są najważniejsze trudności w poprawianiu jakości kształcenia zawodowego?

Odpowiedź: Bariery dotyczące działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego identyfikowane były przez dwie główne kategorie interesariuszy systemu edukacji zawodowej, tj. dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Jeśli chodzi o kadre dydaktyczną, to najczęściej wskazywano na: niewystarczające środki finansowe, zmiany w ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa zawodowego oraz trudności we współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami. Pierwsza ze wskazanych barier, poza największą częstością jej występowania, została także oceniona jako mająca największe znaczenie.

Z kolei wśród kadry dydaktycznej identyfikacja trudności dotyczących poprawy jakości kształcenia odnosiła się do barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli. Najczęściej wskazywano w tym przypadku na: zbyt małą ofertę szkoleń / kursów związanych z danym zawodem dostępnych w regionie, brak środków finansowych na doskonalenie zawodowe, brak czasu na działania związane z doskonaleniem się. Częstość występowania każdej z tych barier wzrosła na przestrzeni obu edycji badania, ale ich istotność wzrosła już tylko w przypadku trzeciej spośród wymienionych barier.

4. W jakim stopniu wsparcie oferowane w ramach RPO WZ 2014-2020 jest trafne z perspektywy poszczególnych grup docelowych?

Odpowiedź: Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt relatywnie pozytywnej oceny trafności ewaluowanego wsparcia przez przedstawicieli poszczególnych grup docelowych do których skierowano określone formy wsparcia oferowane w projektach realizowanych w Osiach Priorytetowych: VIII (przede wszystkim) oraz IX RPO WZ 2014-2020. Uwzględniając analizę dotyczącą poszczególnych form wsparcia skierowanych do danej grupy docelowej to skala ocen trafności jest zróżnicowana, ale każdorazowo zidentyfikowano formę lub formy wsparcia, których trafność oceniona została zdecydowanie pozytywnie. Taki stan rzeczy oznacza, że kluczową kwestią w projektowaniu, oferowaniu i realizowaniu interwencji jest zapewnienie odpowiedniego poziomu elastyczności na poziomie projektowym, to właśnie elastyczność

pomocy stanowi główny instrument zapewnienia wysokiego poziomu trafności w odniesieniu do potrzeb danej grupy docelowej.

Strukturę udzielonej pomocy można ocenić pozytywnie pod kątem jej trafności do potrzeb uczniów, szczególnie biorąc pod uwagę dużą częstość korzystania ze szkoleń i kursów zawodowych oraz uczestnictwa w stażach / praktykach i przygotowaniu zawodowym. Również w stosunku do potrzeb nauczycieli, uzyskiwane wsparcie ocenione zostało jako trafne, głównie w odniesieniu do takich form wsparcia jak: studia podyplomowe, praktyki, staże, kursy i szkolenia. Podkreślić przy tym należy, że trafność wsparcia powinna bowiem być ujmowana nie tylko w aspekcie poszczególnych grup docelowych, ale także w wymiarze terytorialnym. Na tę kwestię zwracano uwagę w badaniu jakościowym, gdzie akcentowano znaczenie instrumentów terytorialnych (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz Kontrakty Samorządowe) jako narzędzi odpowiedniego formułowania zakresu i charakteru wsparcia edukacji zawodowej na danym obszarze.

5. W jakim stopniu wsparcie oferowane w ramach RPO WZ 2014-2020 jest użyteczne dla poszczególnych grup docelowych?

Odpowiedź: Beneficjenci wsparcia EFRR i EFS, oceniają poziom jego użyteczności dla wyodrębnionych grup docelowych (uczniów, nauczycieli, pracodawców / przedsiębiorców oraz szkół / placówek kształcenia zawodowego) jako relatywnie wysoki. Znajduje to swoje potwierdzenie w opiniach samych zainteresowanych – we wszystkich grupach docelowych występuje pozytywna ocena tego aspektu pomocy. Podkreślić przy tym trzeba, że w przypadku oceny użyteczności interwencji, to właśnie opinia przedstawicieli grup docelowych ma znaczenie kluczowe. To bowiem odbiorcy wsparcia są w stanie najbardziej rzetelnie ocenić, na ile uzyskana pomoc okazała się dla nich przydatna oraz które ze szczegółowych form wsparcia cechuje najwyższy poziom przydatności. Odwołując się do wyników przeprowadzonej analizy stwierdzić należy, że logika zaprojektowanej i zrealizowanej interwencji w obszarze edukacji zawodowej zapewniła kluczowym grupom docelowym wsparcie cechujące się wysokim stopniem użyteczności.

6. W jakim stopniu kierunki kształcenia zawodowego są dopasowane do potrzeb pracodawców/ przedsiębiorców?

Odpowiedź: Podsumowując wyniki zebranych danych dotyczących zapotrzebowania na rynku pracy (z WUP, GUS oraz MEN), danych ze SIO pokazujących popularność poszczególnych kierunków kształcenia oraz skategoryzowanych według KZIS zawodów, które jako wspierane

znalazły się we wnioskach o dofinansowanie projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania), można na pewno zauważyć dość ścisłą współzależność między stanem faktycznym oraz potrzebami rynku pracy w województwie zachodniopomorskim, a popularnością poszczególnych kierunków nauczania w szkołach kształcenia zawodowego oraz częstotliwością chęci wspierania określonych grup zawodowych przez beneficjentów Działań dotyczących kształcenia zawodowego RPO WZ 2014-2020. Mechanizm uzupełniania niedoborów na rynku pracy zdaje się najlepiej funkcjonować wobec zawodów informatycznych, programistycznych, gastronomicznych, hotelarskich, fryzjerskich, związanych z mechaniką pojazdów, elektryką czy sprzedażą. Z drugiej strony zdarzają się sytuacje, gdzie istnieje zapotrzebowanie na określony zawód, a nie pojawia się on często zarówno w szkołach zawodowych oraz we wnioskach o dofinansowanie – dobrym przykładem są tu przetwórcy ryb lub operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok – ci ostatni dobrze też obrazują sytuację pojawienia się w jednym danym roku zawodu dość wąskiego tematycznie, żeby prawdopodobnie następnego, jako deficytowy już się nie pojawić. Zarówno szkoły zawodowe jak i beneficjenci działają w dużej mierze na obszarze, w którym muszą dokonywać zwykle bezpiecznych decyzji z perspektywy potrzeb rynku pracy, więc ich działania w zdecydowanej większości na te potrzeby odpowiadają.

Jeśli chodzi o perspektywę przedsiębiorców, to nie sygnalizowali oni co prawda problemu braku dostępności uczniów kształconych w branżach / zawodów, które sami reprezentują, jednak sygnalizowali brak uczniów, którzy byliby kształceni w sposób odzwierciedlający rzeczywiste bieżące potrzeby i oczekiwania sektora rynkowego. Przedsiębiorcy postrzegają ofertę kształcenia zawodowego jako nie w pełni adekwatną do swoich potrzeb i oczekiwań oraz dostrzegają, że ta oferta nie jest do końca dostosowana do specyfiki regionalnej.

7. Czy i jakie są efekty w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego? Czy osiągnięte efekty odpowiadają na potrzeby wszystkich interesariuszy systemu kształcenia?

Odpowiedź: Beneficjenci w zdecydowanej większości potwierdzili występowanie w projektach efektów dla uczniów. Sami uczniowie najczęściej wskazywali na efekty wsparcia w postaci zdobytej wiedzy i umiejętności praktycznych. Dodatkowo, można zauważyć, że uczniowie uczestniczący w projektach oceniają w swoich przewidywaniach egzaminy zawodowe jako łatwiejsze, czego potwierdzeniem jest ok. dwukrotnie większy odsetek uczniów uczestniczących

w projektach, którzy przekonani są o tym, że zdanie egzaminu zawodowego nie będzie dla nich stanowiło problemu.

Nauczyciele dostrzegli efekty ich udziału w projektach, głównie w postaci utrwalania i zdobywania nowej wiedzy i umiejętności w zakresie nauczanego zawodu. Nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu, którzy zadeklarowali, iż w wyniku udziału w danym projekcie rozszerzyli swoją wiedzę i umiejętności, ocenili, że często wykorzystują je w praktyce, co traktować należy jako potwierdzenie nie tylko skuteczności, ale i użyteczności i trwałości udzielonego wsparcia.

Jednocześnie, nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu są w dominującej części zdania, że ich udział w projektach poskutkował lepszymi wynikami w nauce ich uczniów. Taki stan rzeczy oznacza, że nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu dostrzegają możliwość szerszego oddziaływania projektów, tj. wykroczenia skali tych efektów poza samego uczestnika reprezentującego kadrę dydaktyczną. Jest to o tyle istotne, że tego rodzaju przekonanie możemy traktować jako czynnik (oraz symptom) gotowości nauczycieli do wykorzystywania umiejętności i wiedzy nabytych dzięki uczestnictwu w projekcie w prowadzonych przez siebie działaniach dydaktycznych.

Duży odsetek pracujących osób młodych oraz innych uczestników projektów, będących respondentami badania, potwierdziło zdobycie nowej wiedzy i umiejętności przydatnych w danym zawodzie.

Większość beneficjentów dostrzega występowanie efektów swoich przedsięwzięć dla przedsiębiorców / pracodawców. Występuje tutaj podobna prawidłowość jak w przypadku efektów dla nauczycieli (choć z nieco mniejszą intensywnością), tj. wzrost przekonania o występowaniu efektów dla przedsiębiorców / pracodawców w dłuższej perspektywie czasowej. Uwzględniając powyższe dane dla poszczególnych kategorii interesariuszy, stwierdzić należy, że ewaluowana interwencja przyniosła określone efekty dla wszystkich głównych kategorii interesariuszy systemu kształcenia zawodowego.

8. Czy i jakie wystąpiły zmiany w efektach uczenia się w szkołach/placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją?

Odpowiedź: W celu udzielenia rzetelnej i precyzyjnej odpowiedzi na niniejsze pytanie badawcze zastosowano podejście kontrfaktyczne bazujące na Metodzie podwójnej różnicy (*difference-in-*

difference), co pozwoliło porównać między sobą szkoły / placówki objęte ewaluowaną interwencją oraz niekorzystające z tego wsparcia. Przeprowadzona analiza potwierdziła, iż wsparcie szkolnictwa zawodowego w ramach RPO WZ 2014-2020 prowadzi do występowania rzeczywistych efektów, za które odpowiada wyłącznie interwencja. Mamy do czynienia z występowaniem efektu netto w zakresie poprawy stanu infrastruktury i wyposażenia szkół, stanu kadr szkół oraz wyników w nauce uczniów mierzonych poziomem zdawalności egzaminu zawodowego. Przy czym w tym ostatnim, a zarazem najważniejszym wymiarze efekty są najbardziej znaczące, co można zinterpretować w taki sposób, iż pomiędzy różnorodnymi efektami dotyczącymi poprawy stanu infrastruktury i kompetencji kadr szkół oraz efektami wsparcia skierowanego bezpośrednio do uczniów, które osobno mają mniejsze znaczenie, zachodzi efekt synergii, który skutkuje bardziej znaczącą poprawą wyników w nauce uczniów. Wnioski te dotyczą analizowanej grupy szkół objętych wsparciem, które są najbardziej podobne do szkół grupy kontrolnej.

Analiza z wykorzystaniem Metody podwójnej różnicy nie mogła zostać zastosowana w ramach II edycji badania ze względu na znaczące pogłębienie dysproporcji pomiędzy liczbą szkół uczestniczących i nieuczestniczących w projektach.

9. Czy i jak zmieniła się jakość kształcenia zawodowego w szkołach/placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół/placówek, które nie zostały objęte interwencją RPO WZ?

Odpowiedź: Zidentyfikowane w odniesieniu do poprzedniego pytania badawczego rezultaty odnoszące się do efektów uczenia się w szkołach / placówkach objętych wsparciem w porównaniu do szkół / placówek, które nie zostały objęte interwencją potwierdzają wzrost jakości kształcenia zawodowego w pierwszej wymienionej grupie podmiotów. Pośrednim potwierdzeniem poprawy jakości kształcenia są także wcześniej omówione efekty dotyczące wykorzystywania przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu wiedzy i umiejętności nabytych w ramach uczestnictwa w projektach.

W kontekście oceny zmian w jakości kształcenia zawodowego w obu analizowanych grupach szkół / placówek poddano także analizie zmiany odnoszące się do występowania problemów w zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia. Dyrektorzy szkół nieobjętych wsparciem rządziej wskazywali na problemy w zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia od tych reprezentujących szkoły objęte wsparciem. Wśród placówek nieobjętych wsparciem było też więcej przypadków spadku częstości wskazywania barier w zapewnieniu wysokiej jakości edukacji zawodowej. Z

kolei szkoły objęte wsparciem wypadają lepiej jeśli chodzi o zmniejszenie stopnia oddziaływania wszystkich poddawanych ocenie barier utrudniających zapewnienie wysokiej jakości edukacji zawodowej (w przypadku podmiotów nieobjętych wsparciem, ów spadek dotyczy większości, a nie wszystkich, ocenianych barier).

10. Czy wystąpiła komplementarność między działaniami podejmowanymi na poziomie krajowym i regionalnym w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego?

Odpowiedź: Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt, iż trudno w ramach interwencji wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym wskazać na ewentualne obszary komplementarności, które dotyczyłyby edukacji zawodowej (dotyczy to zarówno wsparcia infrastrukturalnego, jak i „miękkiego”). Taki stan rzeczy generuje – z jednej strony – swoisty „komfort” wdrażania interwencji dotyczącej edukacji zawodowej w RPO WZ 2014-2020, gdyż nie występuje ryzyko ewentualnych kolizji z innymi rodzajami działań. Z drugiej jednak strony, brak interwencji o charakterze – potencjalnie lub faktycznie – komplementarnym sprawia, iż nie ma możliwości ewentualnego zwiększania skali osiągniętych rezultatów projektów poprzez generowanie efektu synergii różnego typu przedsięwzięć. W badaniu jakościowym podkreślano, że taki stan rzeczy świadczy o dobrze zarysowanym podziale pomiędzy interwencją szczebla regionalnego i krajowego.

Ze względu na ambiwalentny charakter sytuacji w zakresie komplementarności interwencji dotyczącej edukacji zawodowej realizowanej w ramach RPO WZ 2014-2020 z innymi działaniami podejmowanymi w tym obszarze na szczeblu regionalnym lub krajowym, nie należy traktować obecnego stanu rzeczy jako świadczącego o słabości ewaluowanej interwencji, czy też nieprawidłowym zaplanowaniu logiki interwencji.

11. Czy wystąpiła komplementarność wsparcia RPO WZ pomiędzy PI 10 iv i 10a (wsparcie infrastrukturalne i miękkie)?

Odpowiedź: W ramach Programu przewidziano instrumenty zapewnienia tej komplementarności, ale trudno jest mówić o ich konsekwentnym stosowaniu. Z jednej bowiem strony, w przypadku wsparcia z EFRR w procedurze aplikacyjnej dotyczącej Działania 9.8 sformułowano wymogi dotyczące konieczności powiązania realizowanej inwestycji z działaniami o charakterze „miękkim” finansowanymi ze środków EFS. Taki mechanizm można traktować jako narzędzie zorientowane na zapewnienie komplementarności międzyfunduszowej. Z drugiej jednak strony, podobnego rozwiązania nie stosowano w przypadku wsparcia współfinansowanego ze środków EFS, co siłą rzeczy osłabia skuteczność procesu budowania

powiązań pomiędzy projektami infrastrukturalnymi oraz „miękkimi”. Zresztą w toku wdrażania Programu „osłabiano” wspomniany mechanizm jeszcze bardziej, odchodząc od wymogu realizacji komplementarnego projektu w ramach EFS na rzecz dopuszczenia sytuacji, w której wnioskodawca dopiero planuje ewentualny projekt „miękki”.

Zwrócić jednak należy przy tym uwagę na fakt, że dążenie do komplementarności międzyfunduszowej nie musi mieć charakteru bezwzględny. Być może z punktu widzenia celów Programu oraz realnych korzyści dla beneficjentów bardziej istotne od poszukiwania narzędzi komplementarności międzyfunduszowej ograniczającej się do wąskiego obszaru edukacji zawodowej byłoby identyfikowanie innych obszarów komplementarności – np. poprzez możliwość powiązania działań przedsiębiorstw (inwestycyjnych) z kierunkami działań szkoleniowych realizowanych w obszarze kształcenia zawodowego (co jednak byłoby możliwe w ramach przyszłej perspektywy finansowej, tylko w przypadku braku przeciwwskazań wynikających z nadrzędnych regulacji prawnych).

12. Jaka jest trwałość interwencji w poprawę jakości edukacji zawodowej?

Odpowiedź: Potwierdzeniem dotychczasowej trwałości rezultatów projektów w przypadku nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu jest wyraźna i dominująca deklaracja, iż wiedza i umiejętności, które osoby te zdobyły w projektach jest przez nich często wykorzystywana w praktyce.

Przewidywania nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, co do okresu przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności, są optymistyczne. Ogólnie respondenci badania, oceniając trwałość efektów projektów najczęściej mówili o efektach trwających od 3 do 5 lat szkolnych – ten horyzont czasowy dominował także wśród dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz beneficjentów. Pamiętać przy tym należy, taki horyzont czasowy niekoniecznie musi oznaczać, że problem stanowi tylko kilkuletnia trwałość uzyskanych dzięki projektowi efektów, ale że respondenci mają świadomość zmienności specyfiki merytorycznej i technologicznej nauczanych zawodów (przedmiotów), stąd przekonanie, że w perspektywie kilkuletniej pozyskana wiedza i umiejętności mogą już nie być przydatne w procesie dydaktycznym.

W badaniu jakościowym zwrócono dodatkową uwagę na kwestię trwałości projektów akcentując znaczenie czynników, które mogą korzystanie oddziaływać na poziom trwałości projektów. Poza czynnikami oczywistymi, jak infrastrukturalny charakter projektu (który powinien przekładać się na wyższy poziom trwałości w porównaniu ze wsparciem o charakterze „miękkim”) podkreślono

także znaczenie kooperacji z przedsiębiorcami. Jednocześnie zwracano uwagę na czynniki zagrażające trwałości efektów projektów (tutaj także – infrastrukturalnych), które przede wszystkim dotyczą poziomu zainteresowania szkolnictwem zawodowym (uwarunkowanego zarówno wizerunkiem i popularnością systemu edukacji zawodowej, jak i trendami demograficznymi).

13. Jakie są najważniejsze czynniki skuteczności i trafności ewaluowanej interwencji?

Odpowiedź: Z przeprowadzonej analizy wynika, że obie kwestie (skuteczność i trafność interwencji) są ze sobą ściśle powiązane w tym znaczeniu, że kluczowym warunkiem skuteczności jest trafność wsparcia, która może być osiągnięta zarówno poprzez precyzyjnie zaprojektowany katalog dostępnych form wsparcia, jak i przez wymogi w zakresie prowadzonych przez wnioskodawców analiz zapotrzebowania na wsparcie, czy np. stosowanie instrumentów terytorializacji wsparcia, które pozwalają na optymalne dostosowanie charakteru dofinansowanych projektów do potrzeb i problemów na poziomie lokalnym (a przynajmniej subregionalnym).

Dodatkowo w kontekście czynników skuteczności i trafności wsparcia należy zwrócić uwagę na takie kwestie jak: współpraca z pracodawcami (współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym może przełożyć się na zwiększenie dostosowania oferty sektora edukacji zawodowej do potrzeb i oczekiwań sektora przedsiębiorstw), adekwatność tematyki szkoleń, preferowanie projektów reprezentujących te formy wsparcia, które cechuje najwyższy poziom skuteczności (zostały one precyzyjnie określone w treści raportu, wraz z odniesieniem do potrzeb poszczególnych grup docelowych pomocy w obszarze kształcenia zawodowego) oraz zapewnienie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego na potrzeby realizacji zadań w zakresie kształcenia zawodowego.

14. Jak ocenić należy dostępność wsparcia w ramach ewaluowanej interwencji i jakie należałoby podjąć działania w zakresie jej zwiększenia?

Odpowiedź: Wśród przedstawicieli szkół / placówek kształcenia zawodowego panuje generalne przekonanie o większej dostępności wsparcia o charakterze „miękkim” w relacji do wsparcia o profilu infrastrukturalnym – zwłaszcza wśród reprezentantów placówek nieobjętych dotychczas pomocą w ramach RPO WZ 2014-2020. Różnice w ocenie dostępności wsparcia infrastrukturalnego i „miękkiego” nie powinny dziwić, jeśli uwzględnimy odmienny charakter wspieranych projektów, co z kolei przekłada się na sposób przygotowania wniosku o dofinansowanie i ewentualnych załączników. Kluczowe znaczenie wydaje się jednak mieć różnica

w potencjale finansowym i organizacyjnym, jakim musi dysponować dany podmiot, który planuje realizację przedsięwzięcia w oparciu o finansowanie z EFRR i EFS.

Jako korzystny należy ocenić przy tym fakt, że znacznie bardziej pozytywnie dostępność wsparcia oceniają przedstawiciele szkół i placówek objętych wsparciem. Mamy tu bowiem do czynienia z podmiotami, które mają wiedzę i doświadczenie w zakresie korzystania ze wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020. To, że dysponując taką wiedzą, nie dostrzegają one istotnych problemów z dostępnością pomocy ocenić należy jako potwierdzenie niewystępowania zbyt wysokich „barier wejścia” i istotnych czynników ograniczających potencjał absorpcyjny w obszarze edukacji zawodowej.

Jeśli chodzi o bariery w ubieganiu się o pomoc z RPO WZ, to są to najczęściej: skomplikowana procedura aplikacyjna oraz brak funduszy i/lub kadr do obsługi projektów, czy niewystarczająca skala dostępnych środków finansowych i – w związku z tym – duża konkurencyjność procesu aplikacyjnego. Czynnikiem ograniczającym dostępności ewaluowanego wsparcia nie są natomiast – przynajmniej w opinii beneficjentów – kryteria wyboru projektów. Zdecydowana większość podmiotów, które otrzymały dofinansowanie nie miała trudności ze spełnieniem kryteriów obowiązujących w danym naborze.

15. Jakiego rodzaju „dobre praktyki” w realizacji projektów można wskazać w ramach ewaluowanych Działań?

Odpowiedź: W ramach przeprowadzonego badania zidentyfikowano i opisano „dobre praktyki” w realizacji przedsięwzięć podejmowanych w obszarze edukacji zawodowej. Rozwiązania te zostały szczegółowo opisane w zasadniczej treści raportu, a dotyczą one przede wszystkim takim kwestii jak: tworzenie klas patronackich, zwiększenie roli pracodawców w projektach, zachęcanie przedsiębiorców do przyjmowania uczniów, wprowadzanie rozwiązań walidacji i uznawania efektów kształcenia, promocja idei *Life Long Learning*, wspieranie kształcenia dorosłych, obejmowanie uczniów doradztwem edukacyjno-zawodowym, wprowadzanie kształcenia specjalistycznego, uelastycznianie kontaktu z uczestnikami projektów, wprowadzanie mobilnych pracowni czy płatnych staży (zamiast nieodpłatnych).

16. Jakiego rodzaju działania w zakresie poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy są podejmowane przez szkoły i placówki kształcenia zawodowego poza działaniami finansowanymi w ramach RPO WZ 2014-2020?

Odpowiedź: Poza działaniami finansowanymi w ramach RPO WZ 2014-2020, szkoły i placówki kształcenia zawodowego – w zakresie działań związanych z poprawą dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy – organizują spotkania z przedsiębiorcami / praktykami, a także wizyty w zakładach pracy, czy też starają się wzbogacić wyposażenie pracowni / warsztatów. Poza tym podnoszone są w miarę możliwości kwalifikacje nauczycieli przedmiotów zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz organizowane są dodatkowe zajęcia dla uczniów w związku z nauką określonych przedmiotów.

Działania realizowane poza Programem w dużym stopniu pozostają spójne z charakterem wsparcia dostępnego w ramach RPO WZ 2014-2020. Oznacza to, że – po pierwsze – zakres i logika interwencji w obszarze edukacji zawodowej, które zaplanowano w Programie są adekwatne wobec potrzeb i oczekiwań interesariuszy. Jeśliby bowiem tak nie było, struktura działań realizowanych w oparciu o współfinansowanie ze środków RPO WZ 2014-2020 byłaby wyraźnie odmienna od tej, która jest specyficzna dla Programu – ta ostatnia byłaby po prostu odzwierciedleniem dostępnego modelu wsparcia, nie zaś rzeczywistych potrzeb. Jeśli jednak tak się nie dzieje i nawet, gdy podmioty systemu edukacji zawodowej nie korzystają z pomocy oferowanej w RPO WZ 2014-2020, to decydują się na podejmowanie działań o zbliżonym charakterze, to oznacza to, że w obu przypadkach podstawowym bodźcem do realizacji określonych działań jest realny problem, który podmiot chce rozwiązać. Po drugie, tożsamość obu kategorii działań (prowadzonych w ramach RPO WZ 2014-2020 i poza nim) oznacza, że potrzeba ich realizacji jest bardzo duża i zaspokajana jest w oparciu o różne źródła finansowania.

17. Jakiego rodzaju działania należy podejmować w przyszłości w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy?

Odpowiedź: W ramach udzielenia odpowiedzi na niniejsze pytanie badawcze sformułowano katalog następujących rekomendacji zorientowanych na poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego oraz jego dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy (rekomendacje zostały zoperacjonalizowane w tabeli wniosków i rekomendacji):

- Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania elementu kierunkowania wsparcia zorientowanego na doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu za pomocą modelu popytowego oraz

dotychczasowych rozwiązań zwiększających trafność i użyteczność wsparcia kompetencyjnego dla tej grupy docelowej.

- Rozważenie w przyszłym okresie finansowania – w przypadku, gdy będzie to możliwe w kontekście regulacji krajowych – zmiany podejścia dotyczącego obligatoryjności określonych form wsparcia w ramach realizowanych typów projektów współfinansowanych ze środków EFS.
- Wspieranie w przyszłym okresie finansowania takich inwestycji w obszarze kształcenia zawodowego, które ograniczają zjawisko rozproszenia wsparcia o profilu infrastrukturalnym, jednocześnie umożliwiając koordynację kierunków i obszarów kształcenia zawodowego.
- Zapewnienie w przyszłym okresie finansowania wsparcia dotyczącego kształcenia zawodowego, które byłoby wdrażane z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych.
- Uproszczenie w przyszłym okresie finansowania systemu wsparcia w obszarze kształcenia zawodowego w odniesieniu do pomocy współfinansowanej ze środków EFS.
- Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na zapewnienie komplementarności wsparcia dotyczącego edukacji zawodowej z innymi obszarami interwencji RPO WZ, a jednocześnie zwiększenie skuteczności pomocy odnoszącej się do sfery kształcenia zawodowego.
- Rozważenie w ramach przyszłego okresu finansowania zmiany podejścia do zapewnienia powiązania działań „miękkich” i infrastrukturalnych w obszarze edukacji zawodowej.
- Dążenie do zmiany podejścia w zakresie oceny – na etapie weryfikacji wniosków o dofinansowanie – uzasadnień celowości realizacji projektów przedstawianych przez wnioskodawców.
- Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania rozwiązań zwiększających atrakcyjność wsparcia w formule staży i praktyk dla poszczególnych kategorii interesariuszy.
- Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zwiększających zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w planowanie i realizację przedsięwzięć w obszarze kształcenia zawodowego.
- Podejmowanie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na większą integrację i kompleksowość interwencji w obszarze kształcenia zawodowego.

Wnioski i rekomendacje

Poniżej przedstawiono wnioski i rekomendacje z przeprowadzonego badania. Należy w tym miejscu podkreślić dwa istotne uwarunkowania procesu formułowania rekomendacji. Po pierwsze, zawarte w tabeli wnioski i rekomendacje zostały w większości wstępnie sformułowane w raporcie cząstkowym. Następnie, w ramach II edycji badania, sformułowane wtedy zalecenia były poddawane weryfikacji, przede wszystkim w ramach analizy eksperckiej i badań jakościowych (gdzie uczestnikom wywiadów udostępniano propozycje zaleceń), ale także w ramach badania ilościowego. Ostateczny kształt rekomendacji (i towarzyszących im propozycji sposobu ich wdrożenia) uwzględniają dane i opinie zebrane w ramach II edycji badania, które przyczyniły się do wprowadzenia zmian (usunięcia, dodania, modyfikacji poszczególnych rekomendacji).

Po drugie, moment realizacji badania sprawia, że celowe jest formułowanie rekomendacji odnoszących się do przyszłego okresu finansowania, co pozwoliłoby uwzględnić doświadczenia bieżącej perspektywy w konstruowaniu zakresu i charakteru interwencji w obszarze edukacji zawodowej w latach 2021-2027. Z tego względu wszystkie zaproponowane rekomendacje odnoszą się właśnie do przyszłej perspektywy finansowej, co ma swoje odzwierciedlenie w zaproponowanym terminie ich wdrożenia.

Tabela 8. Tabela wniosków i rekomendacji

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	W przypadku wsparcia skierowanego do nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu zdecydowanie najczęściej stosowaną formą wsparcia jest doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych w formie kursów lub szkoleń doskonalących. Wyraźnej dominacji tej formy wsparcia nie towarzyszy jednak jednoznacznie pozytywna ocena w zakresie trafności i użyteczności otrzymanej pomocy.	Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania elementu kierunkowania wsparcia zorientowanego na doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu za pomocą modelu popytowego oraz dodatkowych rozwiązań zwiększających trafność i użyteczność wsparcia kompetencyjnego dla tej grupy docelowej. <i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwzględnienie nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu w ramach pomocy oferowanej w Działaniu / Poddziałaniu dotyczącym wsparcia popytowego. ▪ Wprowadzenie preferencji (rozumianej jako podwyższenie poziomu dofinansowania względem poziomu bazowego), w przypadku, gdy dana usługa rozwojowa skierowana do nauczycieli zawodu lub instruktorów praktycznej nauki zawodu: (a) jest związana bezpośrednio z wykonywaniem zawodu nauczyciela zawodu / instruktora praktycznej nauki zawodu w ramach danego przedmiotu zawodowego, (b) dotyczy przekwalifikowania do nauki nowego przedmiotu zawodowego, (c) dofinansowana usługa rozwojowa (szkoleniowa lub doradcza) stanowi element wsparcia dualnego, którego drugim elementem jest staż. ▪ Indywidualizacja diagnozy / analizy stanowiącej podstawę do określenia formy i zakresu oferowanego wsparcia (z uwzględnieniem wyjściowego poziomu wiedzy i doświadczenia uczestnika, rzeczywistych potrzeb związanych z dalszymi planami swojego rozwoju zawodowego itd.). ▪ Wprowadzenie jako wymaganego lub preferowanego elementu pomocy zorientowanej na doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych instrumentów wsparcia poszkoleniowego (<i>follow-up</i> w określonym czasie po przeprowadzonym 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<p>szkoleniu realizowany w formie konsultacji / doradztwa). Chodzi w tym przypadku o wprowadzenie na etapie procedury konkursowej kryterium wyboru projektów, które odnosiłoby się do wymogu zastosowania ww. rozwiązania lub premiowania tych przedsięwzięć, w których rozwiązanie to jest przewidziane. Ewentualny monitoring realizacji tej formy wsparcia mógłby być realizowany poprzez wprowadzenie wskaźnika: „Liczba osób objętych wsparciem poszkoleniowym w formie konsultacji / doradztwa w okresie 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w szkoleniu” (z możliwością modyfikacji wskazanego okresu, w którym dokonywany jest pomiar).</p>		
2.	<p>W bieżącym okresie finansowania w kryteriach wyboru projektów dotyczących wsparcia współfinansowanego ze środków EFS zakłada się obligatoryjność określonych form wsparcia dla uczestników projektów (staże uczniowskie, doradztwo edukacyjno-zawodowe), przy czym podkreślić należy, że częściowo obligatoryjność ta wynika z zapisów <i>Wytucznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze</i></p>	<p>Rozważenie w przyszłym okresie finansowania – w przypadku,, gdy będzie to możliwe w kontekście regulacji krajowych – zmiany podejścia dotyczącego obligatoryjności określonych form wsparcia w ramach realizowanych typów projektów współfinansowanych ze środków EFS.</p> <p><i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i></p>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie wymogu zapewnienia minimalnego stopnia objęcia uczestników formami wsparcia, które w bieżącej perspektywie finansowej miały charakter obligatoryjny, w taki sposób, by ów stopień wynosił 80% wszystkich uczestników. Pozwoliłoby to na objęcie określonymi formami wsparcia zdecydowanej większości uczestników projektów (co jest istotne biorąc pod uwagę skuteczność i użyteczność aktualnie obligatoryjnych form wsparcia, w szczególności – staży uczniowskich), przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości elastycznego dopasowania całości wsparcia projektowego do potrzeb uczestników. ▪ Zmniejszenie wymagań dotyczących objęcia uczestników określonymi formami wsparcia w przypadku osiągnięcia założonego poziomu docelowego (lub prognozowanego osiągnięcia) wskaźników dotyczących liczby osób objętych 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	<p>edukacji na lata 2014-2020, które ograniczają na poziomie regionalnym możliwość zmiany podejścia w bieżącej perspektywie finansowej.</p>			<p>tymi formami wsparcia.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ W przypadku dopuszczalności w przyszłym okresie finansowania form wsparcia analogicznych do bieżącego typu projektu 5 w ramach Osi Priorytetowej VIII: „Rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno – gospodarczym” – wprowadzenie jako obowiązkowej lub premiowanej (na poziomie całego projektu, nie zaś w odniesieniu do poszczególnych uczestników) wybranej formy / form wsparcia obecnie przewidzianych w ww. typie projektów. 		
3.	<p>Uwzględniając specyfikę edukacji zawodowej za istotne uznać należy koordynowanie działań związanych z infrastrukturą kształcenia zawodowego na poziomie ponadlokalnym, szczególnie w wymiarze infrastrukturalnym.</p>	<p>Wspieranie w przyszłym okresie finansowania takich inwestycji w obszarze kształcenia zawodowego, które ograniczają zjawisko rozproszenia wsparcia o profilu infrastrukturalnym, jednocześnie umożliwiając koordynację kierunków i obszarów kształcenia zawodowego.</p> <p><i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFRR.</i></p>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozważenie – w odniesieniu do wsparcia na realizację projektów infrastrukturalnych – zastosowania trybu pozakonkursowego dla realizacji projektów zintegrowanych o znaczeniu ponadpowiatowym (subregionalnym), które zorientowane byłyby na stworzenie międzyszkolnego zaplecza infrastrukturalnego na potrzeby praktycznej nauki zawodu. Tego rodzaju formuła powinna być dostępna w przypadku, gdy dla danego obszaru objętego wsparciem z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych (ZIT lub KS) zostanie zidentyfikowane zapotrzebowanie na stworzenie międzyszkolnego zaplecza infrastrukturalnego na potrzeby praktycznej nauki zawodu. ▪ Wprowadzenie mechanizmów integracji wsparcia o profilu infrastrukturalnym także w przypadku formuły konkursowej poprzez wprowadzenie jako wymaganego lub preferowanego elementu projektów kooperacji 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				międzyszkolnej w zakresie: (a) korzystania z nowoutworzonych lub zmodernizowanych warsztatów / pracowni przyszłolnych, (b) zapewnienia kadry prowadzącej zajęcia w zakresie przedmiotów zawodowych w ramach nowo utworzonych lub zmodernizowanych warsztatów / pracowni przyszłolnych. Przedmiotem weryfikacji na etapie oceny wniosków o dofinansowanie byłoby w tym przypadku zastosowanie w projekcie elementów działań projektowych określonych w podpunktach a) i b).		
4.	Wdrażanie interwencji z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych zakłada wcześniejszą realizację różnego rodzaju działań konsultacyjnych w obszarze kierunków i zakresu interwencji. Tego rodzaju podejście pozwala zapewnić odpowiednio wysoki poziom trafności wsparcia do potrzeb na poziomie lokalnym i subregionalnym.	Zapewnienie w przyszłym okresie finansowania wsparcia dotyczącego kształcenia zawodowego, które byłoby wdrażane z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych. <i>Rekomendacja dotycząca obszarów: EFS i EFRR.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dążenie w przyszłym okresie finansowania do relatywnego zwiększenia udziału w łącznej kwocie alokacji przeznaczony na wsparcie edukacji zawodowej tych rodzajów interwencji, które są wdrażane z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych. ▪ Dążenie w ramach interwencji realizowanej z zastosowaniem instrumentów terytorialnych do jej wdrażania w oparciu o tryb pozakonkursowy. 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna
5.	W chwili obecnej mamy do czynienia z bardzo rozbudowanym katalogiem typów projektów, a w ich ramach – dużą liczbą kwalifikowalnych form wsparcia w ramach pomocy współfinansowanej ze	Uproszczenie w przyszłym okresie finansowania systemu wsparcia w obszarze kształcenia zawodowego w odniesieniu do pomocy współfinansowanej ze środków EFS. <i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i>	IK UP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozważenie możliwości odejścia od obecnego modelu bazującego na enumeratywnym wskazaniu kwalifikowalnych form wsparcia na rzecz podejścia problemowego, w ramach którego typy projektów definiowane byłyby przez wskazanie problemu w obszarze edukacji zawodowej, którego dotyczy planowane przedsięwzięcie. Możliwe problemy w ramach takiego systemu mogłyby dotyczyć jak 	IV kwartał 2021	Horyzontalna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	środków EFS.			następujących sfer: poziom kompetencji zawodowych uczniów placówek kształcenia zawodowego; poziom kwalifikacji i aktualność posiadanej wiedzy teoretycznej i praktycznej nauczycieli zawodu; współpraca pomiędzy placówkami oświatowymi a sektorem przedsiębiorstw.		
6.	W chwili obecnej mamy do czynienia z bardzo rozbudowanym katalogiem typów projektów, a w ich ramach – dużą liczbą kwalifikowalnych form wsparcia w ramach pomocy współfinansowanej ze środków EFS.	Uproszczenie w przyszłym okresie finansowania systemu wsparcia w obszarze kształcenia zawodowego w odniesieniu do pomocy współfinansowanej ze środków EFS. <i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W przypadku utrzymania podejścia bieżącego – uproszczenie kwalifikowalnych form wsparcia przewidzianych w typach projektów współfinansowanych ze środków EFS w ramach bieżącej perspektywy finansowej (poprzez rezygnację z typów projektów i form wsparcia cechujących się niskim poziomem skuteczności i efektywności oraz – ewentualnie – niskim poziomem zainteresowania ze strony wnioskodawców, przy czym każdorazowo ocena w zakresie niskiego poziomu zainteresowania musi uwzględniać fakt, że niekiedy ów poziom wynika z wysokiego poziomu trudności realizacji projektów danego typu, a nie niezasadności ich dofinansowania i realizacji), i/lub dokonanie ich priorytetyzacji w oparciu o ich skuteczność i efektywność (chodzi o to, by preferować projekty reprezentujące te typy projektów i formy wsparcia, które cechuje najwyższy poziom skuteczności i efektywności). ▪ Uwzględnienie w odniesieniu do poszczególnych odbiorców wsparcia przede wszystkim następujących typów pomocy cechujących się największą skutecznością, użytecznością, poziomem zapotrzebowania: <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie kierowane do uczniów – 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<p>uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje, oraz uczestnictwo w stażach / praktykach / przygotowaniu zawodowym w przedsiębiorstwie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie kierowane do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu – kurs lub szkolenie doskonalące, praktyka lub staż. - Wsparcie kierowane do osób młodych / pracujących – uczestnictwo w szkoleniach lub kursach zawodowych, pomoc w zdobyciu certyfikatów potwierdzających kwalifikacje. - Wsparcie kierowane do szkół – wdrożenie programów walidacji i certyfikacji efektów uczenia się, wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych, podnoszenie kompetencji lub uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów lub słuchaczy w formach szkolnych lub pozaszkolnych. 		
7.	Obszar kształcenia zawodowego jest ściśle powiązany z innymi obszarami interwencji RPO WZ, np. wsparciem bezpośrednim dla przedsiębiorstw, wsparciem dotyczącym terenów inwestycyjnych, potencjalnie także wsparciem odnoszącym się	Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na zapewnienie komplementarności wsparcia dotyczącego edukacji zawodowej z innymi obszarami interwencji RPO WZ, a jednocześnie zwiększenie skuteczności pomocy odnoszącej się do sfery kształcenia zawodowego.	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzanie określonego rodzaju preferencji w innych obszarach interwencji, które to preferencje odnoszą się będą do wspierania edukacji zawodowej. ▪ W przypadku wsparcia dotyczącego rozwoju obszarów inwestycyjnych – wprowadzenie preferencji odnoszących się do włączenia przedstawicieli instytucji edukacji zawodowej we współpracę z potencjalnymi inwestorami na danym terenie i/lub zobowiązanie się podmiotów korzystających ze efektów 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	do infrastruktury transportowej. Ewentualne powiązanie tych obszarów interwencji mogłoby generować efekt synergii, a przynajmniej zwiększać skuteczność interwencji w obszarze edukacji zawodowej.	<i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFRR.</i>		<p>projektów dotyczących rozwoju obszarów inwestycyjnych do stworzenia oferty stażowej adresowanej do lokalnych placówek kształcenia zawodowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ W przypadku wsparcia dotyczącego inwestycji o charakterze transportowym – uwzględnianie w procesie ich planowania także zapewnienia kwestii dostępności ośrodków realizujących zadania w zakresie edukacji zawodowej. Chodzi w tym przypadku o to, by w przypadku wsparcia kierowanego na inwestycje o charakterze transportowym (infrastruktura drogowa, infrastruktura transportu zbiorowego), w procesie oceny projektów uwzględniać (np. w postaci dodatkowego kryterium premiującego) aspekt korzyści danego przedsięwzięcia w odniesieniu do zwiększenia dostępności komunikacyjnej szkół i placówek kształcenia zawodowego. ▪ W przypadku wsparcia inwestycyjnego kierowanego do przedsiębiorstw – (a) zapewnienie (np. poprzez odpowiednie konstruowanie harmonogramów konkursów lub wprowadzenie ewentualnych preferencji dla wnioskodawców) dostępności dla przedsiębiorstw wsparcia umożliwiającego przygotowanie obecnych lub przyszłych pracowników do obsługi procesów technologicznych, które stanowią efekt zrealizowanej inwestycji; (b) wprowadzenie preferencji (na etapie oceny projektu lub w odniesieniu do dostępnego dla wnioskodawcy poziomu dofinansowania) dla tych podmiotów korzystających ze wsparcia inwestycyjnego, które zobowiążą się do zapewnienia określonej 		

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				ilości miejsc stażowych w okresie realizacji / trwałości projektu.		
8.	Stosowane do tej pory w ramach całego RPO WZ działania dotyczące komplementarności międzyfunduszowej cechuje ograniczona skuteczność i problem ten dotyczy również interwencji w obszarze edukacji zawodowej.	Rozważenie w ramach przyszłego okresu finansowania zmiany podejścia do zapewnienia powiązania działań „miękkich” i infrastrukturalnych w obszarze edukacji zawodowej. <i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie – w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS – możliwości dofinansowania działań inwestycyjnych, poprzez podwyższenie obecnego dopuszczalnego poziomu <i>cross-financingu</i> (przy założeniu, że takie rozwiązanie będzie możliwe w kontekście regulacji na poziomie wspólnotowym i krajowym). W przypadku edukacji zawodowej zapewnienie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego dla realizacji działań zorientowanych na podwyższenie poziomu wiedzy / uzyskanie kwalifikacji jest niezbędne dla skuteczności tych działań. 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna
9.	Istotnym problemem w kontekście zapewnienia trafności projektów w obszarze kształcenia zawodowego jest bazowanie na odpowiednich źródłach danych o bieżących potrzebach rynku pracy w planowaniu charakteru działań projektowych.	Dążenie do zmiany podejścia w zakresie oceny – na etapie weryfikacji wniosków o dofinansowanie – uzasadnień celowości realizacji projektów przedstawianych przez wnioskodawców.. <i>Rekomendacja dotycząca obszarów: EFS i EFRR.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie kryterium premiującego tych wnioskodawców, których przedsięwzięcia bazują na diagnozie wykorzystującej wyniki: (a) badań realizowanych wśród przedsiębiorców lub organizacji reprezentujących sektor przedsiębiorstw i/lub (b) diagnoz bazujących na podejściu partycypacyjnym, które uwzględnia metodologię typu <i>foresight</i> i/lub procesy przedsiębiorczego odkrywania oraz jakościowe metody identyfikacji potrzeb i oczekiwań sektora przedsiębiorstw (<i>fora dyskusyjne, warsztaty, panele</i> itp.). Rozważenie (przynajmniej w odniesieniu do metodyki typu <i>foresight</i> oraz przedsiębiorczego odkrywania) – ze względu na ryzyko ograniczonego potencjału merytorycznego wnioskodawców w zakresie stosowania zaproponowanych podejść – 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<p>ogólnowojewódzkich przedsięwzięć diagnozujących bieżące i przyszłe zapotrzebowanie na wsparcie w określonych obszarach / branżach.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzupelnienie preferencji lub wymagań dotyczących konkretnych branż, które wynikają z faktu wpisywania się w katalog inteligentnych specjalizacji woj. zachodniopomorskiego o preferencje lub wymagania dotyczące profilowania branżowego na poziomie lokalnym, w ramach stosowanych instrumentów terytorialnych (tj. dla obszarów objętych wsparciem w formule ZIT lub KS, z uwzględnieniem branż wiodących na tych obszarach). 		
10.	<p>Formuła staży i praktyk – stanowiąca uzupełnienie kształcenia realizowanego w placówce oświatowej – stanowi najbardziej zaawansowaną formę wdrażania dualnego podejścia do edukacji zawodowej, a wyniki badania wskazują także na jej dużą trafność i użyteczność.</p>	<p>Wprowadzenie w przyszłym okresie finansowania rozwiązań zwiększających atrakcyjność wsparcia w formule staży i praktyk dla poszczególnych kategorii interesariuszy. <i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i></p>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie możliwości wydłużania łącznego czasu trwania praktyk / staży, przy jednoczesnej możliwości podziału praktyki / stażu na mniejsze jednostki czasu. ▪ Rozważenie w przyszłym okresie finansowania realizacji projektu pozakonkursowego dotyczącego utworzenia w placówkach kształcenia zawodowego klas opartych o kształcenie dualne u konkretnych pracodawców. ▪ Rozważenie – w przypadku braku przeciwwskazań wynikających z nadrzędnych regulacji prawnych odnoszących się do przyszłego okresu finansowania – możliwości zwiększenia skali wsparcia dla przedsiębiorstw w formie dofinansowania wyposażenia stanowiska pracy stażysty / praktykanta. ▪ Wprowadzenie – w przypadku braku przeciwwskazań wynikających z nadrzędnych 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<p>regulacji prawnych odnoszących się do przyszłego okresu finansowania – jako dodatkowej formy wsparcia, możliwości okresowego zatrudnienia subsydiowanego po zakończeniu stażu uczniowskiego lub wprowadzenie preferencji dla projektów przewidujących zatrudnienie uczestników stażu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie dodatkowego wymiaru oceny merytorycznej dotyczącego projektów oferujących stażową formę wsparcia, który odnosiłby się do warunków odbywanego stażu (np. w zakresie tematyki planowanych staży, potencjału organizatora stażu do zapewnienia nauki zawodu na nowoczesnym sprzęcie itp.). Chodzi w tym przypadku o kryterium, w ramach którego oceniane byłyby takie elementy charakterystyki planowanego projektu, które odnoszą się do zakładanego przebiegu stażu, sposobu jego organizacji, zadań realizowanych przez stażystę, udostępnionej przez przedsiębiorstwo infrastruktury itp. ▪ Zapewnienie dostępności form wsparcia zakładających możliwość dofinansowania kosztów dojazdów / zakwaterowania dla uczestników stażu. ▪ Realizacja przez IZ RPO WZ (w ewentualnym partnerstwie z organizacjami reprezentującymi sektor przedsiębiorstw / instytucje otoczenia biznesu) ogólnowojewódzkiego projektu zorientowanego na: (a) stworzenie wojewódzkiej bazy praktyk / staży, która pozwalałaby na kojarzenie placówek 		

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				kształcenia zawodowego i/lub uczniów i/lub nauczycieli z przedsiębiorstwami oferującymi praktyki i staże w obszarze kształcenia zawodowego; (b) promocję w sektorze przedsiębiorstw praktyk i staży uczniowskich.		
11.	Realizacja projektów w obszarze kształcenia zawodowego przez podmioty reprezentujące sektor przedsiębiorstw, nie zaś przez organy prowadzące / placówki oświatowe pozwala na ograniczenie skali sygnalizowanych w badaniu problemów z dostosowaniem profilu kształcenia zawodowego do realnych (bieżących i przyszłych) oczekiwań sektora przedsiębiorstw.	Podjęcie w przyszłym okresie finansowania działań zwiększających zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w planowanie i realizację przedsięwzięć w obszarze kształcenia zawodowego. <i>Rekomendacja dotycząca obszarów: EFS i EFRR.</i>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stosowanie preferencji (lub w przypadku wybranych naborów – wymogu) w odniesieniu do jednego z dwóch instrumentów zapewniających partycypację sektora przedsiębiorstw: (a) realizacja projektów przez placówki oświatowe / organy prowadzące we współpracy z przedsiębiorstwami lub podmiotami reprezentującymi sektor przedsiębiorstw, (b) realizacja projektów przez podmioty reprezentujące sektor przedsiębiorstw. ▪ W przypadku wsparcia realizowanego z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych – podejmowanie działań włączających przedsiębiorstwa lub podmioty reprezentujące sektor przedsiębiorstw w opracowanie dokumentów strategicznych stanowiących podstawę do późniejszego opracowywania założeń i koncepcji projektowych. W tym przypadku szczególnego znaczenia nabiera wcześniejsze zalecenie dotyczące rozważania zastosowania trybu pozakonkursowego – umożliwiłoby on wcześniejsze opracowanie koncepcji projektów, które miałyby zapewnione finansowanie ze środków RPO (co z kolei stanowiłoby formę zachęty dla wspomnianego typu podmiotów do realizacji przedsięwzięć w obszarze edukacji zawodowej). 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<ul style="list-style-type: none"> ▪ W przypadku premiowania przedsięwzięć realizowanych przez podmioty reprezentujące sektor przedsiębiorstw – stosowanie możliwie szerokiego ujęcia tych podmiotów. Poza tradycyjnymi instytucjami / organizacjami, jak zrzeszenia przedsiębiorców, izby gospodarcze, izby rzemieślnicze, należy uwzględnić także formy prawne lub instytucjonalne jak: klastry, strefy gospodarcze, parki technologiczne lub przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości, a nawet nieformalne sieci kooperacyjne). ▪ Poszerzanie – w przypadku braku przeciwwskazań wynikających z nadrzędnych regulacji prawnych odnoszących się do przyszłego okresu finansowania – katalogu form wsparcia dostępnych dla podmiotów sektora przedsiębiorstw (ze szczególnym uwzględnieniem instrumentu subsydiowania zatrudnienia). 		
12.	<p>W ramach prowadzonego badania ewaluacyjnego wskazywano na różne aspekty dotyczące rozproszenia wsparcia w obszarze edukacji zawodowej oraz jego niewystarczającej kompleksowości.</p>	<p>Podejmowanie w przyszłym okresie finansowania działań zorientowanych na większą integrację i kompleksowość interwencji w obszarze kształcenia zawodowego.</p> <p><i>Rekomendacja dotycząca obszaru EFS.</i></p>	IZ RPO WZ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wdrożenie wcześniejszych zaleceń związanych z zapewnieniem dużej skali wdrażania interwencji z uwzględnieniem instrumentów terytorialnych. ▪ Rozważenie możliwości realizacji ogólnowojewódzkich projektów w formule pozakonkursowej dotyczącej kwestii istotnych z punktu widzenia całego systemu szkolnictwa zawodowego w woj. zachodniopomorskim, takich jak np.: facylitacja współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi i/lub organami prowadzącymi, a sektorem przedsiębiorstwem; diagnoza i prognoza zapotrzebowania na pracowników w określonych branżach i zawodach i o określonych kwalifikacjach; 	IV kwartał 2021	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				<p>zapewnienie wsparcia rozwojowego dla nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu w ramach zawodów cechujących się największym zapotrzebowaniem i stanowiących relatywnie najczęstszy element oferty kształcenia zawodowego w całym województwie.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie wsparcia dla projektów integrujących współpracę szkolnictwa zawodowego, które zakładają ogólnowojevodzką współpracę w ramach poszczególnych branż / zawodów pomiędzy placówkami kształcącymi w tych branżach i zawodach, np. poprzez: wizyty studyjne pracowników dydaktycznych pomiędzy poszczególnymi placówkami, wymiany uczniowskie, wypracowywanie sposobów współpracy z sektorem przedsiębiorstw. ▪ Zapewnienie wsparcia dla projektów zakładających kooperację placówek kształcenia zawodowego z uczelniami, w ramach tych branż, w przypadku których występuje największa możliwość zachowania ciągłości kształcenia pomiędzy szczeblem ponadpodstawowym, a wyższym (np. informatyka, turystyka, opieka medyczna). ▪ Zapewnienie wsparcia w zakresie rozwoju kwalifikacji pokrewnych do nauczanego zawodu (poprzez prostsze i krótsze formy szkoleniowe). 		

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania

Spis obiektów

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba uczniów poszczególnych typów szkół funkcjonujących w systemie edukacji zawodowej	40
Wykres 2. Liczba pomieszczeń do prowadzenia praktycznej nauki zawodu	41
Wykres 3. Struktura uczniów pod względem miejsca odbywania zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.....	43
Wykres 4. Organizacja zajęć dodatkowych.....	45
Wykres 5. Występowanie barier w zapewnieniu przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej	47
Wykres 6. Stopień oddziaływania barier utrudniających zapewnienie przez szkoły / placówki wysokiej jakości edukacji zawodowej	51
Wykres 7. Występowanie barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia w ocenie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu	53
Wykres 8. Stopień oddziaływania barier prowadzenia wysokiej jakości kształcenia w ocenie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu.....	56
Wykres 9. Działania podejmowane przez szkoły i placówki oświatowe w celu poprawy dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego poza wsparciem RPO WZ 2014-2020...	68
Wykres 10. Występowanie barier utrudniających podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego	71
Wykres 11. Stopień oddziaływania barier utrudniających podejmowanie przez szkoły i placówki oświatowe działań mających celu poprawę dostępności, jakości i efektów kształcenia zawodowego	73
Wykres 12. Występowanie barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli	74
Wykres 13. Skala oddziaływania barier utrudniających doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli.....	75
Wykres 14. Ocena poziomu dostępności wsparcia RPO WZ 2014-2020 dla szkół i placówek kształcenia zawodowego.....	78

Wykres 15. Czynniki utrudniające w opinii dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego dostęp do wsparcia RPO WZ 2014-2020.....	80
Wykres 16. Ocena poziomu trudności uzyskania wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020.....	81
Wykres 17. Występowanie problemów ze spełnieniem kryteriów wyboru projektów.....	83
Wykres 18. Występowanie problemów realizacyjnych oraz w zakresie skuteczności	86
Wykres 19. Ocena adekwatności wsparcia EFRR do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego	96
Wykres 20. Średnia ocena adekwatności wsparcia EFS do potrzeb poszczególnych grup docelowych	97
Wykres 21. Formy wsparcia, w których brali udział badani uczniowie	100
Wykres 22. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez uczniów.....	102
Wykres 23. Zainteresowanie uczniów wsparciem mającym na celu podnoszenie wiedzy i umiejętności zawodowych	104
Wykres 24. Poziom zainteresowania uczniów poszczególnymi formami wsparcia.....	105
Wykres 25. Charakter działalności dydaktycznej uczestników projektów.....	107
Wykres 26. Formy wsparcia, w których brali udział badani nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu	107
Wykres 27. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu	109
Wykres 28. Zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu.....	110
Wykres 29. Formy wsparcia, którymi są zainteresowani nauczyciele i instruktorzy	111
Wykres 30. Formy wsparcia, w których brały udział młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów.....	112
Wykres 31. Ocena dopasowania do potrzeb form wsparcia otrzymanych przez młode osoby pracujące i innych uczestników projektów	113
Wykres 32. Zainteresowanie wsparciem w przyszłości wśród młodych osób pracujących oraz innych uczestników projektów	114
Wykres 33. Formy wsparcia, którymi są zainteresowane młode osoby pracujące oraz inni uczestnicy projektów.....	115
Wykres 35. Ocena adekwatności otrzymanego wsparcia do potrzeb szkół / placówek kształcenia zawodowego	118

Wykres 36. Poziom zainteresowania w przyszłości wsparciem wśród dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego.....	119
Wykres 37. Ocena występowania potrzeby stworzenia powiatowego międzyszkolnego centrum udostępniającego szkołom zawodowym infrastrukturę na potrzeby nauczania przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu.....	121
Wykres 38. Ocena poziomu użyteczności wsparcia dla poszczególnych grup docelowych.....	126
Wykres 39. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez uczniów.....	128
Wykres 40. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu.....	130
Wykres 41. Ocena przydatności wsparcia otrzymanego przez młode osoby pracujące oraz innych uczestników projektów.....	132
Wykres 42. Ocena użyteczności poszczególnych rodzajów działań projektowych realizowanych w szkołach / placówkach kształcenia zawodowego	134
Wykres 43. Efekty projektów dla uczniów	136
Wykres 44. Efekty uzyskane przez uczniów biorących udział w projektach.....	138
Wykres 45. Samoocena poziomu wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania danego zawodu wśród uczniów	140
Wykres 46. Udział uczniów oceniających, iż zdanie egzaminu zawodowego będzie łatwe.....	142
Wykres 47. Stosunek nauczycieli do stwierdzenia, iż dzięki ich udziałowi w projekcie uczniowie będą mieć szansę na lepsze wyniki w nauce.....	143
Wykres 48. Efekty projektów dla nauczycieli.....	145
Wykres 49. Charakter efektów uzyskanych przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu	146
Wykres 50. Ocena częstości wykorzystania w praktyce zdobytej wiedzy / umiejętności przez nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu.....	148
Wykres 51. Przewidywania nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, co do okresu przydatności zdobytej wiedzy / umiejętności.....	149
Wykres 52. Efekty projektów dla pracodawców / przedsiębiorców	150
Wykres 53. Charakter efektów uzyskanych przez młode osoby pracujące oraz innych uczestników projektów.....	151
Wykres 54. Efekty projektów dla szkół / placówek kształcenia zawodowego.....	152

Wykres 56. Dostrzeganie przez dyrektorów szkół / placówek kształcenia zawodowego efektów projektów.....	154
Wykres 57. Charakter efektów dostrzeganych przez dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego	155
Wykres 58. Ocena skali efektów w momencie realizacji II edycji badania w porównaniu do I edycji badania.....	156
Wykres 59. Przewidywania co do okresu czasu, w którym widoczne będą w szkołach efekty projektów.....	157
Wykres 60. Ocena przez uczniów poszczególnych aspektów funkcjonowania szkół kształcenia zawodowego	158
Wykres 61. Osiągnięcie większych niż spodziewane / dodatkowych efektów.....	159
Wykres 62. Ocena czasu, w jakim efekty projektu będą odczuwalne dla odbiorców.....	161
Wykres 63. Efekt netto w zakresie stanu infrastruktury i wyposażenia szkół.....	163
Wykres 64. Efekt netto w zakresie stanu kadr	165
Wykres 65. Efekt netto w zakresie zdawalności egzaminu zawodowego	166

SPIS TABEL

Tabela 1. Powiązanie pytań i kryteriów badawczych z poszczególnymi technikami badawczymi	21
Tabela 2. Liczba wniosków złożonych i odrzuconych oraz liczba podpisanych umów w ramach Działań objętych ewaluacją.....	94
Tabela 3. Standaryzowana ocena rodzajów wsparcia dla poszczególnych grup docelowych	169
Tabela 4. Zawody maksymalnie deficytowe, deficytowe, zrównoważone, nadwyżkowe i maksymalnie nadwyżkowe według danych WUP 2015-2019	176
Tabela 5. Liczba poszukiwanych pracowników ogółem (z ostatnich 6 miesięcy) według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	182
Tabela 6. Ranking popularności zawodów w szkołach kształcenia zawodowego	184
Tabela 7. Najczęściej wspierane zawody wyodrębnione z wniosków o dofinansowanie, projektów realizowanych w Działaniach wchodzących w zakres badania.....	188
Tabela 8. Tabela wniosków i rekomendacji	226
Tabela 9. Barometr zawodów 2016, województwo zachodniopomorskie	245
Tabela 10. Barometr zawodów 2017, województwo zachodniopomorskie.....	248

Tabela 11. Barometr zawodów 2018, województwo zachodniopomorskie.....	252
Tabela 12. Barometr zawodów 2019, województwo zachodniopomorskie.....	256
Tabela 13. Barometr zawodów 2020, województwo zachodniopomorskie.....	260
Tabela 14. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których prognozowane jest istotne zapotrzebowanie oraz umiarkowane na pracowników w woj. zachodniopomorskim na rok 2019	265
Tabela 15. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których prognozowane jest istotne zapotrzebowanie oraz umiarkowane na pracowników w woj. zachodniopomorskim, na rok 2020	269
Tabela 16. Liczba poszukiwanych pracowników ogółem (z ostatnich 6 miesięcy) według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	274
Tabela 17. Liczba zatrudnionych według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w województwie Zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	275
Tabela 19. Planowane przyjęcia pracowników w perspektywie rocznej według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	276
Tabela 20. Planowane przyjęcia pracowników w perspektywie trzyletniej według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	277
Tabela 21. Planowane zwolnienia pracowników wg zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.).....	278

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Charakterystyka poszczególnych edycji badania ewaluacyjnego	25
Rysunek 2. Logika procesu badawczego	32
Rysunek 3. Charakterystyka placówek kształcenia zawodowego.....	37
Rysunek 4. Teoria zmiany dotycząca interwencji RPO WZ 2014-2020 w obszarze edukacji zawodowej	92

Aneks

W poniższym aneksie zawarto zestawienia tabelaryczne, które nie zostały zamieszczone w części zasadniczej raportu, choć zawarte w nich dane uwzględniono w procesie wnioskowania.

ZESTAWIENIA TABELARYCZNE

Tabela 9. Barometr zawodów 2016, województwo zachodniopomorskie

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
1	Administratorzy systemów komputerowych	Agenci ubezpieczeniowi	Architekci krajobrazu
2	Betoniarze i zbrojarze	Animatorzy kultury	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy
3	Cieśle i stolarze budowlani	Architekci i urbaniści	Ekonomiści
4	Dekarze i blacharze budowlani	Archiwiści i muzealnicy	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy
5	Graficy komputerowi	Asystenci i technicy dentyści	Inżynierowie chemicy i chemicy
6	Inżynierowie mechanicy	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej	Pedagodzy
7	Kierowcy autobusów	Blacharze samochodowi	Politolodzy, historycy i filozofowie
8	Kierowcy ciągnika siodłowego	Brukarze	Pracownicy administracyjni i biurowi
9	Kierowcy samochodu ciężarowego	Cukiernicy	Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej
10	Kierownicy budowy	Dentyści	Socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych
11	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Diagności samochodowi	Specjaliści administracji publicznej
12	Lakiernicy samochodowi	Doradcy finansowi i inwestycyjni	Specjaliści ochrony środowiska
13	Lakiernicy wyrobów drzewnych i metalowych	Dziennikarze i redaktorzy	Specjaliści rolnictwa i leśnictwa
14	Lekarze	Elektromechanicy i elektromonterzy	Specjaliści technologii żywności i żywienia
15	Masarze i przetwórcy ryb	Fakturzyści	Sprzedawcy i kasjerzy
16	Mechanicy pojazdów samochodowych	Farmaceuci	Technicy budownictwa
17	Murarze	Filolodzy i tłumacze	Technicy informatycy
18	Operatorzy obrabiarek skrawających	Fizjoterapeuci i masażyści	
19	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Floryści	
20	Piekarze	Fotografowie	
21	Pielęgniarki	Fryzjerzy	
22	Posadzkarze	Geodeci i kartografowie	
23	Programiści i administratorzy stron internetowych	Górnicy i operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych	
24	Przedstawiciele handlowi	Hydraulicy	
25	Samodzielni księgowi	Inspektorzy nadzoru budowlanego	
26	Spawacze metodą MIG/MAG	Instruktorzy nauki jazdy	
27	Spawacze metodą TIG	Instruktorzy rekreacji i sportu	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
28	Specjaliści automatyki i robotyki	Instruktorzy rytmiki i tańca	
29	Specjaliści ds. organizacji produkcji	Inżynierowie budownictwa	
30	Tynkarze	Inżynierowie inżynierii środowiska	
31		Kadra kierownicza, menedżerowie	
32		Kamieniarze	
33		Kelnerzy i barmani	
34		Kierowcy samochodów dostawczych	
35		Kierowcy samochodów osobowych	
36		Kierownicy sprzedaży	
37		Koordynatorzy projektów unijnych	
38		Kosmetyczki	
39		Kucharze	
40		Listonosze i kurierzy	
41		Magazynierzy	
42		Malarze budowlani	
43		Mechanicy maszyn i urządzeń	
44		Monterzy elektronicy	
45		Monterzy instalacji budowlanych	
46		Monterzy konstrukcji metalowych	
47		Monterzy maszyn i urządzeń	
48		Monterzy okien i szklarze	
49		Nauczyciele języków obcych, lektorzy	
50		Nauczyciele nauczania początkowego	
51		Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	
52		Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	
53		Nauczyciele przedmiotów zawodowych	
54		Nauczyciele przedszkoli	
55		Nauczyciele szkół specjalnych	
56		Orodnicy	
57		Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	
58		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów cementowych i kamiennych	
59		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	
60		Operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
61		Operatorzy wózków jezdniowych	
62		Opiekunki dziecięce	
63		Palacze kotłów CO	
64		Plastycy i dekoratorzy wnętrz	
65		Położne	
66		Pomoce kuchenne	
67		Pracownicy ds. budownictwa drogowego	
68		Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	
69		Pracownicy fizyczni	
70		Pracownicy myjni	
71		Pracownicy obsługi ruchu szynowego	
72		Pracownicy poczty	
73		Pracownicy pralni i prasowni	
74		Pracownicy produkcyjni	
75		Pracownicy przetwórstwa metali	
76		Pracownicy przetwórstwa spożywczego	
77		Pracownicy służb mundurowych i ochrony	
78		Pracownicy socjalni	
79		Pracownicy sprzedaży internetowej	
80		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy	
81		Prawnicy	
82		Psycholodzy i psychoterapeuci	
83		Ratownicy medyczni	
84		Recepcjoniści i rejestratorzy	
85		Robotnicy budowlani	
86		Robotnicy leśni	
87		Robotnicy obróbki drewna i stolarze	
88		Robotnicy poligraficzni	
89		Rolnicy i hodowcy	
90		Sekretarki	
91		Spawacze ręczni gazowi	
92		Spawacze ręczni łukiem elektrycznym	
93		Specjaliści ds. bezpieczeństwa i jakości	
94		Specjaliści ds. finansowych	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
95		Specjaliści ds. marketingu i sprzedaży	
96		Specjaliści ds. rynku nieruchomości	
97		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji	
98		Specjaliści ds. zastosowań informatyki	
99		Specjaliści elektroniki i telekomunikacji	
100		Spedytorzy i logistycy	
101		Sprzątaczkę i pokojowe	
102		Szefowie kuchni	
103		Ślusarze	
104		Tapicerzy	
105		Technicy elektrycy	
106		Technicy mechanicy	
107		Technolodzy robót wykończeniowych w budownictwie	
108		Terapeuci zajęciowi	
109		Weterynarze	
110		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	
111		Zaopatrzeniowcy i dostawcy	

Źródło: „Barometr zawodów 2016. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2015

Tabela 10. Barometr zawodów 2017, województwo zachodniopomorskie

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
1	Blacharze i lakiernicy samochodowi	Administratorzy stron internetowych	Ekonomiści
2	Cieśle i stolarze budowlani	Agenci ubezpieczeniowi	Filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy
3	Cukiernicy	Analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych	Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących
4	Dekarze i blacharze budowlani	Animatorzy kultury i organizatorzy imprez	Pedagodzy
5	Elektromechanicy i elektrycy	Architekci i urbaniści	Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej
6	Fryzjerzy	Architekci krajobrazu	Socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych
7	Inspektorzy nadzoru budowlanego	Archiwiści i muzealnicy	Specjaliści technologii żywności i żywienia
8	Kierowcy autobusów	Asystenci i technicy dentyści	
9	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Betoniarze i zbrojarze	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
10	Kierownicy budowy	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej	
11	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy	
12	Kucharze	Brukarze	
13	Lakiernicy	Dentyści	
14	Masarze i przetwórcy ryb	Diagności samochodowi	
15	Mechanicy maszyn i urządzeń	Dziennikarze i redaktorzy	
16	Mechanicy pojazdów samochodowych	Farmaceuci	
17	Monterzy instalacji budowlanych	Filolodzy i tłumacze	
18	Monterzy konstrukcji metalowych	Fizjoterapeuci i masażyści	
19	Murarze i tynkarze	Floryści	
20	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	Fotografowie	
21	Operatorzy obrabiarek skrawających	Geodeci i kartografowie	
22	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy	
23	Piekarze	Grafi cy komputerowi	
24	Pielęgniarki i położne	Instruktorzy nauki jazdy	
25	Posadzkarze	Instruktorzy rekreacji i sportu	
26	Recepcjoniści i rejestratorzy	Inżynierowie budownictwa	
27	Robotnicy budowlani	Inżynierowie chemicy i chemicy	
28	Robotnicy obróbki drewna i stolarze	Inżynierowie elektrycy i energetycy	
29	Samodzielni księgowi	Inżynierowie inżynierii środowiska	
30	Spawacze	Inżynierowie mechanicy	
31	Spedytorzy i logistycy	Kamieniarze	
32	Szefowie kuchni	Kelnerzy i barmani	
33	Technolodzy robót wykończeniowych w budownictwie	Kierowcy samochodów osobowych	
34		Kierownicy ds. produkcji	
35		Kierownicy ds. usług	
36		Kierownicy ds. zarządzania i obsługi biznesu	
37		Kierownicy sprzedaży	
38		Kierownicy w instytucjach publicznych/niepublicznych	
39		Kosmetyczki	
40		Lekarze	
41		Listonosze i kurierzy	
42		Magazynierzy	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
43		Malarze budowlani	
44		Marynarze, pracownicy obsługi statków i portów	
45		Monterzy elektronicy	
46		Monterzy maszyn i urządzeń	
47		Monterzy okien i szklarze	
48		Nauczyciele języków obcych i lektorzy	
49		Nauczyciele nauczania początkowego	
50		Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	
51		Nauczyciele przedmiotów zawodowych	
52		Nauczyciele przedszkoli	
53		Nauczyciele szkół specjalnych	
54		Ogrodnicy i sadownicy	
55		Operatorzy aparatury medycznej	
56		Operatorzy maszyn do produkcji i przetwórstwa papieru	
57		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów cementowych i kamiennych	
58		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	
59		Operatorzy urządzeń dźwigowo -transportowych	
60		Opiekunki dziecięce	
61		Optycy i pracownicy wytwarzający protezy	
62		Plastycy, dekoratorzy wnętrz i konserwatorzy zabytków	
63		Pomoce kuchenne	
64		Pomoce w gospodarstwie domowym	
65		Pozostali specjaliści edukacji	
66		Pracownicy administracyjni i biurowi	
67		Pracownicy ds. budownictwa drogowego	
68		Pracownicy ds. jakości	
69		Pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP	
70		Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	
71		Pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych	
72		Pracownicy myjni, pralni i prasowalni	
73		Pracownicy obsługi ruchu szynowego	
74		Pracownicy ochrony fizycznej	
75		Pracownicy poczty	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
76		Pracownicy poligrafii czni	
77		Pracownicy przetwórstwa metali	
78		Pracownicy przetwórstwa spożywczego	
79		Pracownicy służb mundurowych	
80		Pracownicy socjalni	
81		Pracownicy sprzedaży internetowej	
82		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy	
83		Prawnicy	
84		Projektanci i administratorzy baz danych, programiści	
85		Projektanci wzornictwa przemysłowego i odzieży	
86		Przedstawiciele handlowi	
87		Psycholodzy i psychoterapeuci	
88		Ratownicy medyczni	
89		Robotnicy leśni	
90		Rolnicy i hodowcy	
91		Rybacy	
92		Sekretarki i asystenci	
93		Specjaliści administracji publicznej	
94		Specjaliści ds. finansów	
95		Specjaliści ds. organizacji produkcji	
96		Specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży	
97		Specjaliści ds. rynku nieruchomości	
98		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji	
99		Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki	
100		Specjaliści rolnictwa i leśnictwa	
101		Specjaliści telekomunikacji	
102		Sprzątaczk i pokojowe	
103		Sprzedawcy i kasjerzy	
104		Ślusarze	
105		Tapicerzy	
106		Technicy budownictwa	
107		Technicy elektrycy	
108		Technicy informatycy	
109		Technicy mechanicy	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
110		Terapeuci zajęciowi	
111		Weterynarze	
112		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	
113		Zaopatrzeniowcy i dostawcy	
114			
115			

Źródło: „Barometr zawodów 2017. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2016

Tabela 11. Barometr zawodów 2018, województwo zachodniopomorskie

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
1	Betoniarze i zbrojarze	Administratorzy stron internetowych	Ekonomiści
2	Brukarze	Agenci ubezpieczeniowi	Filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy
3	Cieśle i stolarze budowlani	Analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych	Pedagodzy
4	Cukiernicy	Animatorzy kultury i organizatorzy imprez	Pracownicy administracyjni i biurowi
5	Dekarze i blacharze budowlani	Architekci i urbaniści	Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej
6	Elektrycy, elektromechanicy i elektrycy	Architekci krajobrazu	Socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych
7	Fryzjerzy	Archiwiści i muzealnicy	Specjaliści technologii żywności i żywienia
8	Kelnerzy i barmani	Asystenci w edukacji	
9	Kierowcy autobusów	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej	
10	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy	
11	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Blacharze i lakiernicy samochodowi	
12	Kucharze	Dentyści	
13	Magazynierzy	Diagności samochodowi	
14	Masarze i przetwórcy ryb	Dziennikarze i redaktorzy	
15	Mechanicy pojazdów samochodowych	Farmaceuci	
16	Monterzy instalacji budowlanych	Filolodzy i tłumacze	
17	Murarze i tynkarze	Fizjoterapeuci i masażyści	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
18	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	Floryści	
19	Operatorzy obrabiarek skrawających	Fotografowie	
20	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Geodeci i kartografowie	
21	Piekarze	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy	
22	Pielęgniarki i położne	Górnicy i operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych	
23	Pomoce kuchenne	Graficy komputerowi	
24	Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	Inspektorzy nadzoru budowlanego	
25	Pracownicy ochrony fizycznej	Instruktorzy nauki jazdy	
26	Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie	Instruktorzy rekreacji i sportu	
27	Pracownicy socjalni	Inżynierowie budownictwa	
28	Psycholodzy i psychoterapeuci	Inżynierowie chemicy i chemicy	
29	Recepcjoniści i rejestratorzy	Inżynierowie elektrycy i energetycy	
30	Robotnicy budowlani	Inżynierowie inżynierii środowiska	
31	Robotnicy obróbki drewna i stolarze	Inżynierowie mechanicy	
32	Samodzielni księgowi	Kamieniarze	
33	Spawacze	Kierowcy samochodów osobowych	
34	Ślusarze	Kierownicy budowy	
35		Kierownicy ds. logistyki	
36		Kierownicy ds. produkcji	
37		Kierownicy ds. usług	
38		Kierownicy ds. zarządzania i obsługi biznesu	
39		Kierownicy sprzedaży	
40		Kierownicy w instytucjach społecznych i kultury	
41		Kosmetyczki	
42		Lakiernicy	
43		Lekarze	
44		Listonosze i kurierzy	
45		Logopedzi i audiofonolodzy	
46		Marynarze, pracownicy obsługi statków i portów	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
47		Mechanicy maszyn i urządzeń	
48		Meteorolodzy, geolodzy, geografowie	
49		Monterzy elektronicy	
50		Monterzy konstrukcji metalowych	
51		Monterzy maszyn i urządzeń	
52		Monterzy okien i szklarze	
53		Nauczyciele języków obcych i lektorzy	
54		Nauczyciele nauczania początkowego	
55		Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	
56		Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	
57		Nauczyciele przedmiotów zawodowych	
58		Nauczyciele przedszkoli	
59		Nauczyciele szkół specjalnych	
60		Obuwnicy	
61		Ogrodnicy i sadownicy	
62		Operatorzy aparatury medycznej	
63		Operatorzy maszyn do produkcji i przetwórstwa papieru	
64		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów cementowych i kamiennych	
65		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów chemicznych	
66		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	
67		Operatorzy maszyn rolniczych i ogrodniczych	
68		Operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych	
69		Opiekunki dziecięce	
70		Optycy i pracownicy wytwarzający protezy	
71		Plastycy, dekoratorzy wnętrz i konserwatorzy zabytków	
72		Pomoce w gospodarstwie domowym	
73		Pozostali specjaliści edukacji	
74		Pracownicy ds. budownictwa drogowego	
75		Pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
		języków obcych	
76		Pracownicy ds. jakości	
77		Pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP	
78		Pracownicy ds. techniki dentystycznej	
79		Pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych	
80		Pracownicy myjni, pralni i prasowalni	
81		Pracownicy obsługi ruchu szynowego	
82		Pracownicy poczty	
83		Pracownicy poligraficzni	
84		Pracownicy przetwórstwa metali	
85		Pracownicy przetwórstwa spożywczego	
86		Pracownicy służb mundurowych	
87		Pracownicy sprzedaży internetowej	
88		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy	
89		Pracownicy usług pogrzebowych	
90		Pracownicy zajmujący się zwierzętami	
91		Prawnicy	
92		Projektanci i administratorzy baz danych, programiści	
93		Projektanci wzornictwa przemysłowego	
94		Przedstawiciele handlowi	
95		Ratownicy medyczni	
96		Robotnicy leśni	
97		Rolnicy i hodowcy	
98		Rybacy	
99		Rzemieślnicy obróbki szkła i metali szlachetnych	
100		Sekretarki i asystenci	
101		Specjaliści administracji publicznej	
102		Specjaliści ds. finansowych	
103		Specjaliści ds. organizacji produkcji	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
104		Specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży	
105		Specjaliści ds. rynku nieruchomości	
106		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji	
107		Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki	
108		Specjaliści rolnictwa i leśnictwa	
109		Specjaliści telekomunikacji	
110		Spedytorzy i logistycy	
111		Sprzątaczkę i pokojowe	
112		Sprzedawcy i kasjerzy	
113		Szefowie kuchni	
114		Tapicerzy	
115		Technicy budownictwa	
116		Technicy informatycy	
117		Technicy mechanicy	
118		Weterynarze	
119		Windykatorzy	
120		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	
121		Zaopatrzeniowcy i dostawcy	

Źródło: „Barometr zawodów 2018. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2017

Tabela 12. Barometr zawodów 2019, województwo zachodniopomorskie

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
1	Betoniarze i zbrojarze	Administratorzy stron internetowych	Ekonomiści
2	Błacharze i lakiernicy samochodowi	Agenci ubezpieczeniowi	Filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy
3	Brukarze	Akustycy i realizatorzy dźwięku	Socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych
4	Cieśle i stolarze budowlani	Analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych	Specjaliści technologii żywności i żywienia
5	Cukiernicy	Animatorzy kultury i organizatorzy imprez	
6	Dekarze i blacharze budowlani	Architekci i urbaniści	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
7	Elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy	Architekci krajobrazu	
8	Fizjoterapeuci i masażyści	Archiwiści i muzealnicy	
9	Fryzjerzy	Asystenci w edukacji	
10	Kierowcy autobusów	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej	
11	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy	
12	Kosmetyczki	Ceramicy przemysłowi	
13	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Dentyści	
14	Kucharze	Diagności samochodowi	
15	Lakiernicy	Dziennikarze i redaktorzy	
16	Listonosze i kurierzy	Farmaceuci	
17	Magazynierzy	Filolodzy i tłumacze	
18	Masarze i przetwórcy ryb	Floryści	
19	Mechanicy pojazdów samochodowych	Fotografowie	
20	Monterzy instalacji budowlanych	Geodeci i kartografowie	
21	Murarze i tynkarze	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy	
22	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	Górnicy i operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych	
23	Operatorzy obrabiarek skrawających	Graficy komputerowi	
24	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Inspektorzy nadzoru budowlanego	
25	Piekarze	Instruktorzy nauki jazdy	
26	Pielęgniarki i położne	Instruktorzy rekreacji i sportu	
27	Pomoce kuchenne	Inżynierowie budownictwa	
28	Pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych	Inżynierowie chemicy i chemicy	
29	Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	Inżynierowie elektrycy i energetycy	
30	Pracownicy ochrony fizycznej	Inżynierowie inżynierii środowiska	
31	Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie	Inżynierowie mechanicy	
32	Pracownicy służb mundurowych	Kamieniarze	
33	Pracownicy socjalni	Kelnerzy i barmani	
34	Psycholodzy i psychoterapeuci	Kierowcy samochodów osobowych	
35	Robotnicy budowlani	Kierownicy budowy	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
36	Robotnicy obróbki drewna i stolarze	Kierownicy ds. logistyki	
37	Samodzielni księgowi	Kierownicy ds. produkcji	
38	Spawacze	Kierownicy ds. usług	
39	Sprzedawcy i kasjerzy	Kierownicy ds. zarządzania i obsługi biznesu	
40	Ślusarze	Kierownicy sprzedaży	
41		Kierownicy w instytucjach społecznych i kultury	
42		Lekarze	
43		Logopedzi i audyofonolodzy	
44		Marynarze, pracownicy obsługi statków i portów	
45		Mechanicy maszyn i urządzeń	
46		Meteorolodzy, geolodzy, geografowie	
47		Monterzy elektronicy	
48		Monterzy konstrukcji metalowych	
49		Monterzy maszyn i urządzeń	
50		Monterzy okien i szklarze	
51		Nauczyciele języków obcych i lektorzy	
52		Nauczyciele nauczania początkowego	
53		Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	
54		Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	
55		Nauczyciele przedmiotów zawodowych	
56		Nauczyciele przedszkoli	
57		Nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych	
58		Obuwnicy	
59		Ogrodnicy i sadownicy	
60		Operatorzy aparatury medycznej	
61		Operatorzy maszyn do produkcji i przetwórstwa papieru	
62		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów cementowych i kamiennych	
63		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów chemicznych	
64		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	
65		Operatorzy maszyn rolniczych i ogrodniczych	
66		Operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
67		Opiekunki dziecięce	
68		Optycy i pracownicy wytwarzający protezy	
69		Pedagodzy	
70		Plastycy, dekoratorzy wnętrz i konserwatorzy zabytków	
71		Pomoce w gospodarstwie domowym	
72		Pozostali specjaliści edukacji	
73		Pracownicy administracyjni i biurowi	
74		Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej	
75		Pracownicy ds. budownictwa drogowego	
76		Pracownicy ds. jakości	
77		Pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP	
78		Pracownicy ds. techniki dentystycznej	
79		Pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych	
80		Pracownicy myjni, pralni i prasowalni	
81		Pracownicy obsługi ruchu szynowego	
82		Pracownicy poczty	
83		Pracownicy poligraficzni	
84		Pracownicy przetwórstwa metali	
85		Pracownicy przetwórstwa spożywczego	
86		Pracownicy sprzedaży internetowej	
87		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy	
88		Pracownicy usług pogrzebowych	
89		Pracownicy zajmujący się zwierzętami	
90		Prawnicy	
91		Projektanci i administratorzy baz danych, programiści	
92		Projektanci wzornictwa przemysłowego	
93		Przedstawiciele handlowi	
94		Ratownicy medyczni	
95		Recepcjoniści i rejestratorzy	
96		Robotnicy leśni	
97		Robotnicy obróbki skóry	
98		Rolnicy i hodowcy	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
99		Rybacy	
100		Rzemieślnicy obróbki szkła i metali szlachetnych	
101		Sekretarki i asystenci	
102		Specjaliści administracji publicznej	
103		Specjaliści ds. finansowych	
104		Specjaliści ds. organizacji produkcji	
105		Specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży	
106		Specjaliści ds. rynku nieruchomości	
107		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji	
108		Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki	
109		Specjaliści rolnictwa i leśnictwa	
110		Specjaliści telekomunikacji	
111		Spedytorzy i logistycy	
112		Sprzątaczk i pokojowe	
113		Szefowie kuchni	
114		Tapicerzy	
115		Technicy budownictwa	
116		Technicy informatycy	
117		Technicy mechanicy	
118		Weterynarze	
119		Windykatorzy	
120		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	
121		Zaopatrzeniowcy i dostawcy	

Źródło: „Barometr zawodów 2019. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2018

Tabela 13. Barometr zawodów 2020, województwo zachodniopomorskie

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
1	Betoniarze i zbrojarze	Administratorzy stron internetowych	Ekonomiści
2	Błacharze i lakiernicy samochodowi	Agenci ubezpieczeniowi	Specjaliści technologii żywności i żywienia
3	Brukarze	Analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych	
4	Cieśle i stolarze budowlani	Animatorzy kultury i organizatorzy imprez	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
5	Dekarze i blacharze budowlani	Architekci i urbaniści	
6	Elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy	Architekci krajobrazu	
7	Fizjoterapeuci i masażyści	Archiwiści i muzealnicy	
8	Fryzjerzy	Asystenci w edukacji	
9	Kierowcy autobusów	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej	
10	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy	
11	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Cukiernicy	
12	Kucharze	Dentyści	
13	Lekarze	Diagności samochodowi	
14	Magazynierzy	Dziennikarze i redaktorzy	
15	Mechanicy pojazdów samochodowych	Farmaceuci	
16	Monterzy instalacji budowlanych	Filolodzy i tłumacze	
17	Murarze i tynkarze	Filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy	
18	Nauczyciele języków obcych i lektorzy	Floryści	
19	Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	Fotografowie	
20	Nauczyciele przedszkoli	Geodeci i kartografowie	
21	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy	
22	Operatorzy obrabiarek skrawających	Górnicy i operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych	
23	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Graficy komputerowi	
24	Piekarze	Inspektorzy nadzoru budowlanego	
25	Pielęgniarki i położne	Instruktorzy nauki jazdy	
26	Pomoce kuchenne	Instruktorzy rekreacji i sportu	
27	Pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych	Inżynierowie budownictwa	
28	Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	Inżynierowie chemicy i chemicy	
29	Pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych	Inżynierowie elektrycy i energetycy	
30	Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie	Inżynierowie inżynierii środowiska	
31	Pracownicy służb mundurowych	Inżynierowie mechanicy	
32	Pracownicy socjalni	Kamieniarze	
33	Psycholodzy i psychoterapeuci	Kelnerzy i barmani	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
34	Ratownicy medyczni	Kierowcy samochodów osobowych	
35	Robotnicy budowlani	Kierownicy budowy	
36	Robotnicy obróbki drewna i stolarze	Kierownicy ds. logistyki	
37	Samodzielni księgowi	Kierownicy ds. produkcji	
38	Spawacze	Kierownicy ds. usług	
39	Ślusarze	Kierownicy ds. zarządzania i obsługi biznesu	
40		Kierownicy sprzedaży	
41		Kierownicy w instytucjach społecznych i kultury	
42		Kosmetyczki	
43		Lakiernicy	
44		Listonosze i kurierzy	
45		Logopedzi i audiofonolodzy	
46		Marynarze, pracownicy obsługi statków i portów	
47		Masarze i przetwórcy ryb	
48		Maszyniści	
49		Mechanicy maszyn i urządzeń	
50		Monterzy elektronicy	
51		Monterzy konstrukcji metalowych	
52		Monterzy maszyn i urządzeń	
53		Monterzy okien i szklarze	
54		Nauczyciele nauczania początkowego	
55		Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	
56		Nauczyciele przedmiotów zawodowych	
57		Nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych	
58		Obuwnicy	
59		Ogrodnicy i sadownicy	
60		Operatorzy aparatury medycznej	
61		Operatorzy maszyn do produkcji i przetwórstwa papieru	
62		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów cementowych i kamiennych	
63		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów chemicznych	
64		Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
65		Operatorzy maszyn rolniczych i ogrodniczych	
66		Operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych	
67		Opiekunki dziecięce	
68		Optycy i pracownicy wytwarzający protezy	
69		Pedagodzy	
70		Plastycy, dekoratorzy wnętrz i konserwatorzy zabytków	
71		Pomoce w gospodarstwie domowym	
72		Pozostali specjaliści edukacji	
73		Pracownicy administracyjni i biurowi	
74		Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej	
75		Pracownicy ds. budownictwa drogowego	
76		Pracownicy ds. jakości	
77		Pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP	
78		Pracownicy ds. techniki dentystycznej	
79		Pracownicy myjni, pralni i prasowalni	
80		Pracownicy obsługi ruchu szynowego	
81		Pracownicy ochrony fizycznej	
82		Pracownicy poczty	
83		Pracownicy poligraficzni	
84		Pracownicy przetwórstwa metali	
85		Pracownicy przetwórstwa spożywczego	
86		Pracownicy sprzedaży internetowej	
87		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy	
88		Pracownicy usług pogrzebowych	
89		Pracownicy zajmujący się zwierzętami	
90		Prawnicy	
91		Projektanci i administratorzy baz danych, programiści	
92		Projektanci wzornictwa przemysłowego i operatorzy CAD	
93		Przedstawiciele handlowi	
94		Recepcjoniści i rejestratorzy	
95		Robotnicy leśni	
96		Robotnicy obróbki skóry	

Lp.	Zawody deficytowe	Zawody zrównoważone	Zawody nadwyżkowe
97		Rolnicy i hodowcy	
98		Rybacy	
99		Rzemieślnicy obróbki szkła i metali szlachetnych	
100		Sekretarki i asystenci	
101		Socjologzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych	
102		Specjaliści administracji publicznej	
103		Specjaliści ds. finansowych	
104		Specjaliści ds. organizacji produkcji	
105		Specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży	
106		Specjaliści ds. rynku nieruchomości	
107		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji	
108		Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki	
109		Specjaliści rolnictwa i leśnictwa	
110		Specjaliści telekomunikacji	
111		Spedytorzy i logistycy	
112		Sprzątaczk i pokojowe	
113		Sprzedawcy i kasjerzy	
114		Szefowie kuchni	
115		Tapicerzy	
116		Technicy budownictwa	
117		Technicy informatycy	
118		Technicy mechanicy	
119		Weterynarze	
120		Windykatorzy	
121		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	
121		Zaopatrzeniowcy i dostawcy	

Źródło: „Barometr zawodów 2020. Raport podsumowujący badanie w województwie zachodniopomorskim”, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Kraków 2019

Tabela 14. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których prognozowane jest istotne zapotrzebowanie oraz umiarkowane na pracowników w woj. zachodniopomorskim na rok 2019

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
1	Istotne zapotrzebowanie	Automatyk
2	Istotne zapotrzebowanie	Betoniarz-zbrojarz
3	Istotne zapotrzebowanie	Cieśla
4	Istotne zapotrzebowanie	Dekarz
5	Istotne zapotrzebowanie	Elektronik
6	Istotne zapotrzebowanie	Kierowca mechanik
7	Istotne zapotrzebowanie	Magazynier-logistyk
8	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-monter maszyn i urządzeń
9	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-operator maszyn do produkcji drzewnej
10	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych
11	Istotne zapotrzebowanie	Mechatronik
12	Istotne zapotrzebowanie	Monter budownictwa wodnego
13	Istotne zapotrzebowanie	Monter izolacji budowlanych
14	Istotne zapotrzebowanie	Monter jachtów i łodzi
15	Istotne zapotrzebowanie	Monter kadłubów jednostek pływających
16	Istotne zapotrzebowanie	Monter konstrukcji budowlanych
17	Istotne zapotrzebowanie	Monter sieci i instalacji sanitarnych
18	Istotne zapotrzebowanie	Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych
19	Istotne zapotrzebowanie	Monter stolarki budowlanej
20	Istotne zapotrzebowanie	Monter systemów rurociągowych
21	Istotne zapotrzebowanie	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie
22	Istotne zapotrzebowanie	Murarz-tynkarz
23	Istotne zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych
24	Istotne zapotrzebowanie	Operator urządzeń przemysłu chemicznego
25	Istotne zapotrzebowanie	Stolarz
26	Istotne zapotrzebowanie	Ślusarz
27	Istotne zapotrzebowanie	Tapicer
28	Istotne zapotrzebowanie	Technik analityk
29	Istotne zapotrzebowanie	Technik automatyk
30	Istotne zapotrzebowanie	Technik budownictwa
31	Istotne zapotrzebowanie	Technik budownictwa wodnego

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
32	Istotne zapotrzebowanie	Technik budowy dróg
33	Istotne zapotrzebowanie	Technik budowy jednostek pływających
34	Istotne zapotrzebowanie	Technik eksploatacji portów i terminali
35	Istotne zapotrzebowanie	Technik elektronik
36	Istotne zapotrzebowanie	Technik informatyk
37	Istotne zapotrzebowanie	Technik inżynierii środowiska i melioracji
38	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechanik okrętowy
39	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki
40	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechatronik
41	Istotne zapotrzebowanie	Technik nawigator morski
42	Istotne zapotrzebowanie	Technik ochrony środowiska
43	Istotne zapotrzebowanie	Technik programista
44	Istotne zapotrzebowanie	Technik robót wykończeniowych w budownictwie
45	Istotne zapotrzebowanie	Technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej
46	Istotne zapotrzebowanie	Technik technologii chemicznej
47	Istotne zapotrzebowanie	Technik technologii drewna
48	Istotne zapotrzebowanie	Technik teleinformatyk
49	Istotne zapotrzebowanie	Technik telekomunikacji
50	Istotne zapotrzebowanie	Technik turystyki na obszarach wiejskich
51	Istotne zapotrzebowanie	Technik żeglugi śródlądowej
52	Umiarkowane zapotrzebowanie	Asystent osoby niepełnosprawnej
53	Umiarkowane zapotrzebowanie	Asystentka stomatologiczna
54	Umiarkowane zapotrzebowanie	Blacharz
55	Umiarkowane zapotrzebowanie	Blacharz samochodowy
56	Umiarkowane zapotrzebowanie	Cukiernik
57	Umiarkowane zapotrzebowanie	Elektromechanik
58	Umiarkowane zapotrzebowanie	Elektromechanik pojazdów samochodowych
59	Umiarkowane zapotrzebowanie	Elektryk
60	Umiarkowane zapotrzebowanie	Fryzjer
61	Umiarkowane zapotrzebowanie	Higienistka stomatologiczna
62	Umiarkowane zapotrzebowanie	Kamieniarz
63	Umiarkowane zapotrzebowanie	Kelner
64	Umiarkowane zapotrzebowanie	Krawiec
65	Umiarkowane zapotrzebowanie	Kucharz

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
66	Umiarkowane zapotrzebowanie	Lakiernik samochodowy
67	Umiarkowane zapotrzebowanie	Mechanik motocyklowy
68	Umiarkowane zapotrzebowanie	Mechanik pojazdów samochodowych
69	Umiarkowane zapotrzebowanie	Mechanik precyzyjny
70	Umiarkowane zapotrzebowanie	Monter izolacji przemysłowych
71	Umiarkowane zapotrzebowanie	Monter nawierzchni kolejowej
72	Umiarkowane zapotrzebowanie	Ogrodnik
73	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych
74	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego
75	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn leśnych
76	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator obrabiarek skrawających
77	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun medyczny
78	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun osoby starszej
79	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun w domu pomocy społecznej
80	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekunka dziecięca
81	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekunka środowiskowa
82	Umiarkowane zapotrzebowanie	Ortoptystka
83	Umiarkowane zapotrzebowanie	Piekarz
84	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy fryzjera
85	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy mechanika
86	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej
87	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy stolarza
88	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy ślusarza
89	Umiarkowane zapotrzebowanie	Protetyk słuchu
90	Umiarkowane zapotrzebowanie	Przetwórcza mięsa
91	Umiarkowane zapotrzebowanie	Przetwórcza ryb
92	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pszczelarz
93	Umiarkowane zapotrzebowanie	Rolnik
94	Umiarkowane zapotrzebowanie	Sprzedawca
95	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik administracji
96	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik agrobiznesu
97	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik architektury krajobrazu
98	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik archiwista
99	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik automatyk sterowania ruchem kolejowym

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
100	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik bezpieczeństwa i higieny pracy
101	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik budownictwa kolejowego
102	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik chłodnictwa i klimatyzacji
103	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik dentystryczny
104	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ekonomista
105	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroenergetyk transportu szynowego
106	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroniki i informatyki medycznej
107	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroradiolog
108	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektryk
109	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik energetyk
110	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik farmaceutyczny
111	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik gazownictwa
112	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik geodeta
113	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej
114	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik handlowiec
115	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik hodowca koni
116	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik hotelarstwa
117	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik inżynierii sanitarnej
118	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik leśnik
119	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik logistyk
120	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik masażysta
121	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik mechanik
122	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ochrony fizycznej osób i mienia
123	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ogrodnik
124	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik organizacji turystyki
125	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ortopeda
126	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik papiernictwa
127	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik pojazdów samochodowych
128	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik prac biurowych
129	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik procesów introligatorskich
130	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik przetwórstwa mleczarskiego
131	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik pszczelarz
132	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik rachunkowości
133	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik renowacji elementów architektury

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
134	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik rolnik
135	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik spedytor
136	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik sterylizacji medycznej
137	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik technologii żywności
138	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik transportu drogowego
139	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik transportu kolejowego
140	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik tyfloinformatyk
141	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik urządzeń dźwigowych
142	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej
143	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik usług fryzjerskich
144	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik usług kosmetycznych
145	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik usług pocztowych i finansowych
146	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik weterynarii
147	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik żywienia i usług gastronomicznych
148	Umiarkowane zapotrzebowanie	Terapeuta zajęciowy

Źródło: „Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 marca 2019 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy”, Monitor Polski Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 28 marca 2019 r., Poz. 276

Tabela 15. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których prognozowane jest istotne zapotrzebowanie oraz umiarkowane na pracowników w woj. zachodniopomorskim, na rok 2020

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
1	Istotne zapotrzebowanie	Automatyk
2	Istotne zapotrzebowanie	Betoniarz-zbrojarz
3	Istotne zapotrzebowanie	Blacharz
4	Istotne zapotrzebowanie	Cieśla
5	Istotne zapotrzebowanie	Cukiernik
6	Istotne zapotrzebowanie	Dekarz
7	Istotne zapotrzebowanie	Drukarz fleksograficzny
8	Istotne zapotrzebowanie	Drukarz offsetowy
9	Istotne zapotrzebowanie	Elektromechnik
10	Istotne zapotrzebowanie	Elektromechnik pojazdów samochodowych
11	Istotne zapotrzebowanie	Elektronik
12	Istotne zapotrzebowanie	Elektryk

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
13	Istotne zapotrzebowanie	Kamieniarz
14	Istotne zapotrzebowanie	Kierowca mechanik
15	Istotne zapotrzebowanie	Krawiec
16	Istotne zapotrzebowanie	Kucharz
17	Istotne zapotrzebowanie	Magazynier-logistyk
18	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik pojazdów kolejowych
19	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik pojazdów samochodowych
20	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-monter maszyn i urządzeń
21	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-operator maszyn do produkcji drzewnej
22	Istotne zapotrzebowanie	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych
23	Istotne zapotrzebowanie	Mechatronik
24	Istotne zapotrzebowanie	Monter budownictwa wodnego
25	Istotne zapotrzebowanie	Monter izolacji budowlanych
26	Istotne zapotrzebowanie	Monter jachtów i łodzi
27	Istotne zapotrzebowanie	Monter kadłubów jednostek pływających
28	Istotne zapotrzebowanie	Monter konstrukcji budowlanych
29	Istotne zapotrzebowanie	Monter sieci i instalacji sanitarnych
30	Istotne zapotrzebowanie	Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych
31	Istotne zapotrzebowanie	Monter stolarki budowlanej
32	Istotne zapotrzebowanie	Monter systemów rurociągowych
33	Istotne zapotrzebowanie	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie
34	Istotne zapotrzebowanie	Murarz-tynkarz
35	Istotne zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych
36	Istotne zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych
37	Istotne zapotrzebowanie	Operator obrabiarek skrawających
38	Istotne zapotrzebowanie	Operator urządzeń przemysłu chemicznego
39	Istotne zapotrzebowanie	Piekarz
40	Istotne zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy gastronomii
41	Istotne zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy mechanika
42	Istotne zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej
43	Istotne zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy stolarza
44	Istotne zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy ślusarza
45	Istotne zapotrzebowanie	Przetwórcza mięsa
46	Istotne zapotrzebowanie	Stolarz

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
47	Istotne zapotrzebowanie	Ślusarz
48	Istotne zapotrzebowanie	Tapicer
49	Istotne zapotrzebowanie	Technik analityk
50	Istotne zapotrzebowanie	Technik automatyk
51	Istotne zapotrzebowanie	Technik budownictwa
52	Istotne zapotrzebowanie	Technik budownictwa kolejowego
53	Istotne zapotrzebowanie	Technik budownictwa wodnego
54	Istotne zapotrzebowanie	Technik budowy dróg
55	Istotne zapotrzebowanie	Technik budowy jednostek pływających
56	Istotne zapotrzebowanie	Technik chłodnictwa i klimatyzacji
57	Istotne zapotrzebowanie	Technik eksploatacji portów i terminali
58	Istotne zapotrzebowanie	Technik elektronik
59	Istotne zapotrzebowanie	Technik elektryk
60	Istotne zapotrzebowanie	Technik geodeta
61	Istotne zapotrzebowanie	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej
62	Istotne zapotrzebowanie	Technik informatyk
63	Istotne zapotrzebowanie	Technik inżynierii sanitarnej
64	Istotne zapotrzebowanie	Technik inżynierii środowiska i melioracji
65	Istotne zapotrzebowanie	Technik leśnik
66	Istotne zapotrzebowanie	Technik logistyk
67	Istotne zapotrzebowanie	Technik lotniskowych służb operacyjnych
68	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechanik
69	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechanik okrętowy
70	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki
71	Istotne zapotrzebowanie	Technik mechatronik
72	Istotne zapotrzebowanie	Technik nawigator morski
73	Istotne zapotrzebowanie	Technik ochrony środowiska
74	Istotne zapotrzebowanie	Technik pojazdów samochodowych
75	Istotne zapotrzebowanie	Technik programista
76	Istotne zapotrzebowanie	Technik przemysłu mody
77	Istotne zapotrzebowanie	Technik reklamy
78	Istotne zapotrzebowanie	Technik renowacji elementów architektury
79	Istotne zapotrzebowanie	Technik robót wykończeniowych w budownictwie
80	Istotne zapotrzebowanie	Technik spawalnictwa

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
81	Istotne zapotrzebowanie	Technik spedytor
82	Istotne zapotrzebowanie	Technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej
83	Istotne zapotrzebowanie	Technik pojazdów kolejowych
84	Istotne zapotrzebowanie	Technik technologii chemicznej
85	Istotne zapotrzebowanie	Technik technologii drewna
86	Istotne zapotrzebowanie	Technik technologii żywności
87	Istotne zapotrzebowanie	Technik teleinformatyk
88	Istotne zapotrzebowanie	Technik telekomunikacji
89	Istotne zapotrzebowanie	Technik turystyki na obszarach wiejskich
90	Istotne zapotrzebowanie	Technik tyfłoinformatyk
91	Istotne zapotrzebowanie	Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej
92	Istotne zapotrzebowanie	Technik żeglugi śródlądowej
93	Istotne zapotrzebowanie	Technik żywienia i usług gastronomicznych
94	Umiarkowane zapotrzebowanie	Asystent osoby niepełnosprawnej
95	Umiarkowane zapotrzebowanie	Asystentka stomatologiczna
96	Umiarkowane zapotrzebowanie	Blacharz samochodowy
97	Umiarkowane zapotrzebowanie	Fryzjer
98	Umiarkowane zapotrzebowanie	Garbarz skór
99	Umiarkowane zapotrzebowanie	Higienistka stomatologiczna
100	Umiarkowane zapotrzebowanie	Kaletnik
101	Umiarkowane zapotrzebowanie	Kuśnierz
102	Umiarkowane zapotrzebowanie	Lakiernik samochodowy
103	Umiarkowane zapotrzebowanie	Mechanik motocyklowy
104	Umiarkowane zapotrzebowanie	Monter izolacji przemysłowych
105	Umiarkowane zapotrzebowanie	Monter nawierzchni kolejowej
106	Umiarkowane zapotrzebowanie	Obuwnik
107	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego
108	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn leśnych
109	Umiarkowane zapotrzebowanie	Operator maszyn w przemyśle włókienniczym
110	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun medyczny
111	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun osoby starszej
112	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekun w domu pomocy społecznej
113	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekunka dziecięca
114	Umiarkowane zapotrzebowanie	Opiekunka środowiskowa

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
115	Umiarkowane zapotrzebowanie	Ortoptystka
116	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pracownik pomocniczy krawca
117	Umiarkowane zapotrzebowanie	Protetyk słuchu
118	Umiarkowane zapotrzebowanie	Przetwórcza ryb
119	Umiarkowane zapotrzebowanie	Pszczelarz
120	Umiarkowane zapotrzebowanie	Rolnik
121	Umiarkowane zapotrzebowanie	Rybak śródlądowy
122	Umiarkowane zapotrzebowanie	Sprzedawca
123	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik agrobiznesu
124	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik architektury krajobrazu
125	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik automatyk sterowania ruchem kolejowym
126	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik dentystryczny
127	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ekonomista
128	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroenergetyk transportu szynowego
129	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroniki i informatyki medycznej
130	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik elektroradiolog
131	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik energetyk
132	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik farmaceutyczny
133	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik fotografii i multimediiów
134	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik garbarz
135	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik gazownictwa
136	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik handlowiec
137	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik hodowca koni
138	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik hotelarstwa
139	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik masażysta
140	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik obuwnik
141	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ogrodnik
142	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik organizacji turystyki
143	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik ortopeda
144	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik papiernictwa
145	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik procesów drukowania
146	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik przetwórstwa mleczarskiego
147	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik rolnik
148	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik rybactwa śródlądowego

Lp.	Stopień zapotrzebowania	Zawód
149	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik rybołówstwa morskiego
150	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik sterylizacji medycznej
151	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik technologii wyrobów skórzanych
152	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik transportu drogowego
153	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik transportu kolejowego
154	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik urządzeń dźwigowych
155	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik usług fryzjerskich
156	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik usług kelnerskich
157	Umiarkowane zapotrzebowanie	Technik weterynarii
158	Umiarkowane zapotrzebowanie	Terapeuta zajęciowy
159	Umiarkowane zapotrzebowanie	Złotnik-jubiler

Źródło: „Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 stycznia 2020 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy”, Monitor Polski 2020, poz. 106

Tabela 16. Liczba poszukiwanych pracowników ogółem (z ostatnich 6 miesięcy) według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które wykazały poszukiwanie pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba poszukiwanych pracowników w zawodach KZSZ na jednostkę, która wykazała poszukiwanie pracowników w zawodach KZSZ	Liczba poszukiwanych pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Sprzedawca	1147	2,0	2289	13	2276	850	877	562
Kierowca mechanik	572	3,0	1711	49	1662	441	407	863
Monter izolacji budowlanych	173	5,3	910	0	910	0	90	820
Cieśla	73	10,0	731	0	731	50	1	680
Kelner	144	4,3	612	12	600	70	92	450
Kucharz	293	1,8	522	41	481	58	186	278
Przetwórcza ryb	64	7,7	491	0	491	146	345	0
Mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej	39	11,5	448	0	448	274	160	14
Mechanik-monter	90	4,6	418	41	377	141	77	200

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które wykazały poszukiwanie pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba poszukiwanych pracowników w zawodach KZSZ na jednostkę, która wykazała poszukiwanie pracowników w zawodach KZSZ	Liczba poszukiwanych pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
maszyn i urządzeń								
Magazynier-logistyk	68	5,6	383	1	382	304	79	0
Reszta zawodów razem	2656	2,6	6967	1364	5603	3321	1516	2130
Wszystkie zawody razem	5319	2,9	15482	1521	13961	5655	3830	5997

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Tabela 17. Liczba zatrudnionych według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w województwie Zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które wykazały zatrudnionych w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba zatrudnionych w zawodach KZSZ na jednostkę, która wykazała zatrudnionych w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Sprzedawca	5984	7,0	403	41436	6502	17340	17997
Kierowca mechanik	3218	5,6	1433	16651	6358	5752	5974
Technik administracji	2063	4,1	4776	3649	5263	1461	1701
Technik ekonomista	2401	2,9	2616	4244	3086	1435	2339
Technik prac biurowych	2522	2,2	2021	3651	2388	1345	1939
Magazynier-logistyk	785	6,6	196	4997	3555	1334	304
Przetwórcza ryb	78	64,5	0	5030	3959	1064	7
Ślusarz	465	10,7	499	4492	2128	862	2001
Kucharz	1388	3,4	1230	3474	933	2352	1419
Mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej	134	30,7	0	4116	2929	1166	21
Reszta zawodów razem	20011	4,5	14274	76184	42419	21257	26782
Wszystkie zawody razem	39049	5,0	27448	167924	79520	55368	60484

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Tabela 18. Liczba poszukiwanych pracowników na umowę zlecenie lub umowę o dzieło (z ostatnich 6 miesięcy) według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które wykazały poszukiwanie pracowników na umowę zlecenie w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba poszukiwanych pracowników na umowę zlecenie w zawodach KZSZ na jednostkę, która wykazała poszukiwanie pracowników na umowę zlecenie w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Monter izolacji budowlanych	173	3,4	0	582	0	90	492
Sprzedawca	125	4,1	0	508	259	133	116
Kelner	66	5,4	9	347	40	46	270
Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	80	4,4	340	14	3	0	351
Kierowca mechaniczny	116	2,6	12	285	115	58	124
Monter stolarki budowlanej	175	1,0	0	175	0	0	175
Przetwórca ryb	28	5,2	0	145	10	135	0
Technik fotografii i multimedialny	29	4,0	0	116	0	0	116
Fryzjer	35	2,0	0	70	0	0	70
Magazynier-logistyk	13	5,3	0	69	39	30	0
Reszta zawodów razem	225	2,4	72	478	266	197	87
Wszystkie zawody razem	1065	3,0	433	2789	732	689	1801

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Tabela 19. Planowane przyjęcia pracowników w perspektywie rocznej według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które planują przyjęcia pracowników (w perspektywie rocznej) w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba pracowników - planowane przyjęcia (w perspektywie rocznej) w zawodach KZSZ na jednostkę, która planuje przyjęcia pracowników (w perspektywie rocznej) w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Kucharz	576	4,3	25	2447	53	37	2382

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które planują przyjęcia pracowników (w perspektywie rocznej) w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba pracowników - planowane przyjęcia (w perspektywie rocznej) w zawodach KZSZ na jednostkę, która planuje przyjęcia pracowników (w perspektywie rocznej) w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Kierowca mechaniczny	461	2,4	15	1099	368	306	440
Monter izolacji budowlanych	183	4,7	0	858	0	38	820
Sprzedawca	509	1,7	11	844	234	159	462
Mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej	34	13,6	0	462	208	240	14
Technik ekonomista	445	1,0	15	435	18	18	414
Przetwórcza ryb	45	9,3	0	418	85	333	0
Ślusarz	100	4,1	47	365	300	72	40
Mechanik-monter maszyn i urządzeń	77	4,8	52	320	94	78	200
Monter kadłubów jednostek pływających	46	7,0	13	310	83	0	240
Reszta zawodów razem	1521	3,1	707	3935	2303	1409	930
Wszystkie zawody razem	3997	3,1	885	11493	3746	2690	5942

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Tabela 20. Planowane przyjęcia pracowników w perspektywie trzyletniej według zawodów, sektorów i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które planują przyjęcia pracowników (w perspektywie trzyletniej) w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba pracowników - planowane przyjęcia (w perspektywie trzyletniej) w zawodach KZSZ na jednostkę, która planuje przyjęcia pracowników (w perspektywie trzyletniej) w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Kucharz	498	4,8	17	2385	53	34	2315
Kierowca mechaniczny	442	4,0	18	1743	337	430	994
Monter izolacji budowlanych	184	9,3	10	1705	10	65	1640

Sprzedawca	470	3,0	20	1390	870	126	414
Przetwórcy ryb	43	17,1	0	735	75	660	0
Ślusarz	71	9,0	89	548	507	90	40
Magazynier-logistyk	17	35,7	4	603	399	208	0
Technik administracji	32	17,2	291	258	526	22	1
Monter kadłubów jednostek pływających	46	11,9	17	530	147	0	400
Technik ekonomista	435	1,0	10	438	24	10	414
Reszta zawodów razem	855	5,6	738	4017	2325	1756	674
Wszystkie zawody razem	3093	5,0	1214	14352	5273	3401	6892

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS

Tabela 21. Planowane zwolnienia pracowników w zawodach, sektorach i wielkości jednostek w woj. zachodniopomorskim (dane dotyczą stanu na dzień 31 maja 2018 r.)

Nazwa zawodu	Liczba jednostek, które planują zwolnienia pracowników w zawodach zgodnie z KZSZ	Średnia liczba pracowników - planowane zwolnienia (w perspektywie trzyletniej) w zawodach KZSZ na jednostkę, która planuje zwolnienia pracowników w zawodach KZSZ	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Jednostka powyżej 49 osób pracujących	Jednostka od 10 do 49 osób pracujących	Jednostka do 9 osób pracujących
Sprzedawca	423	1,0	0	423	0	9	414
Technik ekonomista	418	1,0	3	417	6	0	414
Przetwórcy ryb	13	20,0	0	260	0	260	0
Murarz-tylnik	179	1,0	15	164	0	0	179
Cieśla	164	1,0	0	164	0	0	164
Kamieniarz	122	1,0	0	122	0	0	122
Kierowca mechanik	66	1,8	1	115	51	13	52
Kucharz	25	4,3	5	102	5	102	0
Ślusarz	19	5,5	1	104	20	85	0
Technik administracji	14	7,2	101	0	93	8	0
Reszta zawodów razem	289	1,6	73	376	137	144	168
Wszystkie zawody razem	1732	1,4	199	2247	312	621	1513

Źródło: Raport „Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego”, Warszawa 2018, GUS